

อนุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

นายพันตำรวจเอก (พิเศษ) ไสว ทัตตานนท์

ณ ฌาปนสถานกองทัพบก วัดโสมนัสวิหาร พระนคร

๒๙ กรกฎาคม ๒๕๐๖

อนุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

นายพันตำรวจเอก (พิเศษ) ไสว ทัตตานนท์

ณ ฌาปนสถาน กองทัพบก

วัดโสมนัสวิหาร พระนคร

๒๙ กรกฎาคม ๒๕๐๖

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่กรุณาให้เกียรติมาในงานพระราชทานเพลิงศพ นายพันตำรวจเอก (พิเศษ) ไสว ทัตตานนท์

สุพร ทัตตานนท์

เปรื่อง–สมสวาท เนียมโฉมยง

จักรชัย ทัตตานนท์

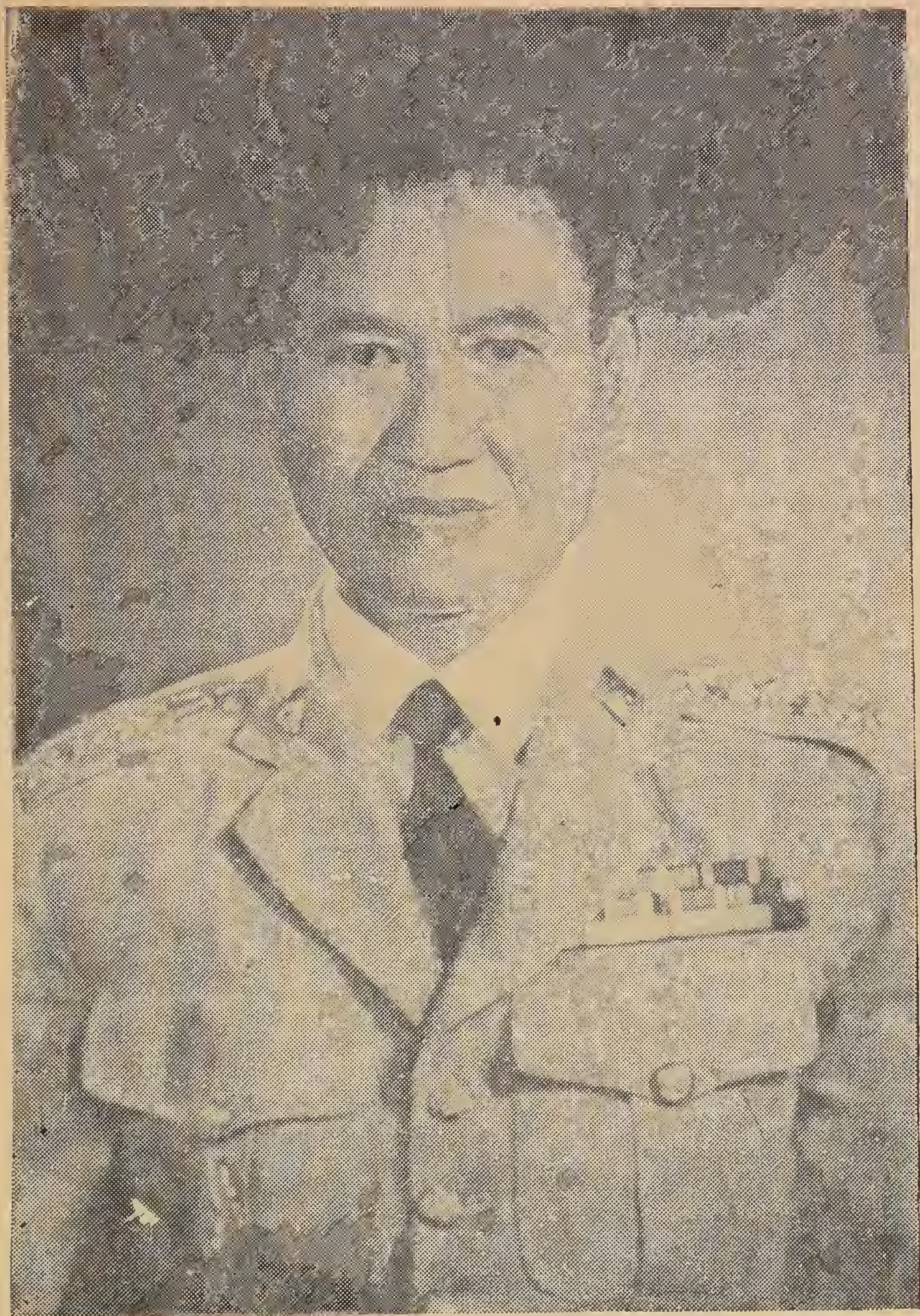
เสริมสิริ ทัตตานนท์

สุวลัย ทัตตานนท์

มาลัยวัลย์ ทัตตานนท์

ชัชวาล ทัตตานนท์

ศุภพงศ์ ทัตตานนท์

นายพันตำรวจเอก (พิเศษ) ไสว หัตดานนท์

ชาตะ ๒๐ มกราคม ๒๔๔๔

มรณะ ๒๓ เมษายน ๒๕๐๖

คำนำ

ในการพระราชทานเพลิงศพ พ.ต.อ. (พิเศษ) ไสว ทัตตานนท์ ดิฉันตั้งใจจะพิมพ์หนังสือเป็นอนุสรณ์ และเป็นธรรมบรรณาการสนองพระคุณแด่ท่านที่เคารพนับถือ และญาติมิตรที่มาในงานศพ ดิฉันได้อ่านหนังสือหลายเรื่อง พยายามที่จะเลือกเรื่องที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย ได้ประโยชน์แก่ผู้อ่าน ได้พบเรื่องทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ของคุณ ท. เลียงพิบูลย์ ก็ชอบใจ ตั้งใจจะจัดพิมพ์อยู่แล้ว พอดีไปหาท่านพลโท ฉลอง อุชุโกมล (เพื่อนทหารบกรุ่น ๒๔๖๘ ของ พ.ต.อ. (พิเศษ) ไสว ทัตตานนท์) ท่านบอกว่าท่านและเพื่อน ๆ ได้จัดพิมพ์เรื่องของคุณ ท. เลียงพิบูลย์แจกในงานศพนี้ ท่านเลือกเรื่องตรงกับใจดิฉัน ดิฉันเลยเปลี่ยนความตั้งใจและจัดหาเรื่องใหม่ พอดีคุณกิตติและคุณหาญ (น้องและเพื่อน ของ พ.ต.อ. (พิเศษ) ไสว ทัตตานนท์) นำหนังสือของท่านปัญญานันทภิกขุ มาให้อ่านหลายเล่ม อ่านแล้วชอบเรื่อง "ใครเห็นผิด" ที่ชอบเพราะอ่านแล้วเข้าใจง่ายไม่หนักเกินไป เป็นธรรมะที่สอนให้ชาวพุทธมีความเห็นที่ถูกต้อง ตามหลักธรรมของพุทธศาสนา จึงได้จัดพิมพ์ขึ้น

อนึ่ง ดิฉันกราบขอบพระคุณนายทหารบกรุ่น ๒๔๖๘ ซึ่งได้จัดพิมพ์หนังสือของคุณ ท. เลียงพิบูลย์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพนี้ด้วยเป็นอันมาก และขอกราบขอบพระคุณผู้บังคับบัญชา เพื่อนที่รักใคร่ที่ได้กรุณาเขียนคำไว้อาลัยให้กับผู้ตาย อย่างเต็มใจทุกคน

ดิฉันขออุทิศส่วนกุศลที่ได้บำเพ็ญแล้วก็ดี ที่กำลังบำเพ็ญในบัดนี้และจะบำเพ็ญต่อไปก็ดี และผลบุญอันเกิดจากหนังสือที่ให้คติทั้งสองเล่มนี้ แด่ พ.ต.อ. ไสว ทัตตานนท์ แม้ดวงวิญญาณของท่านสถิตสถานแดนใดได้ทราบแล้ว ขอได้โปรดอนุโมทนา เพื่อสำเร็จประโยชน์สุขอันควรแก่คติอุปบัติ ในสัมปรายภพโน้น สมดังปนิธานเจตนาทุกประการ.

สุพร ทัตตานนท์

ประวัติย่อ
พันตำรวจเอก (พิเศษ) ไสว ทัตตานนท์

พันตำรวจเอก (พิเศษ) ไสว ทัตตานนท์ เป็นบุตรหลวงจำนงค์ทวยหาญ (ฤกษ์ ทัตตานนท์) และนางต่อม ทัตตานนท์ เกิดเมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๔๔ ตรงกับวันจันทร์ ขึ้น ๑๒ ค่ำ เดือนยี่ ปีฉลู จุลศักราช ๑๒๖๓ ที่บ้านหัวถนน ตำบลดอนพุดทรา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

พันตำรวจเอก (พิเศษ) ไสว ทัตตานนท์ ได้ทำการสมรสกับ นางสาวสำรวล กาญจนสิทธิ์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๙ เกิดบุตรด้วยกันหนึ่งคน คือ:—

นางสมสวาท เนียมโฉมยง

ต่อมานางสำรวล ทัตตานนท์ ได้ถึงแก่กรรมที่จังหวัดลำปาง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕

พันตำรวจเอก (พิเศษ) ไสว ทัตตานนท์ จึงได้ทำการสมรสกับนางสาวสุพร เกษรา เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๐ เกิดบุตรด้วยกันหกคน คือ:—

๑. นายจักรชัย ทัตตานนท์

๒. น.ส. เสริมสิริ ทัตตานนท์

๓. น.ส, สุวลัย ทัตตานนท์

๔. น.ส. มาลัยวัลย์ ทัตตานนท์

๕. ด.ช. ชัชวาล ทัตตานนท์

๖. ด.ช. ศุภพงศ์ ทัตตานนท์

และได้อยู่ครองเรือนมาด้วยความสุขสำราญ ตลอดจนกระทั่งถึงแก่กรรม

พันตำรวจเอก (พิเศษ) ไสว ทัตตานนท์

ป่วยเป็นโรคมะเร็งในเม็ดเลือด เข้าทำการรักษาในโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า เมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๐๖ แพทย์ได้ทำการรักษาอย่างสุดความสามารถ แต่อาการโรคก็มิได้ทุเลาลง มีแต่ทรงกับทรุด ได้ถึงแก่กรรมที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้านั้นเอง เมื่อวันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๐๖ เวลา ๕.๓๐ น. ศิริรวมอายุได้ ๖๒ ปี

ผู้บังคับบัญชา ญาติ มิตร ภริยา และบุตร ได้ร่วมจิตร่วมใจตั้งศพบำเพ็ญกุศล ณ ฌาปนสถานกองทัพบก วัดโสมนัสวิหาร พระนคร เป็นเวลา ๗ คืน แล้วบรรจุศพไว้

การศึกษา

ในชั้นปฐมวัย ได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนมัธยมวัดบวรนิเวศ ต่อมาได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนนายร้อยทหารบก (ปัจจุบันคือโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า) สอบไล่ได้ทุกปี จนสำเร็จหลักสูตรโรงเรียนนายร้อยเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๗ เข้ารับราชการเป็นว่าที่ร้อยตรี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๘ ในระหว่างรับราชการได้เข้าศึกษาในโรงเรียนเสนาธิการทหารบกสองปี จบหลักสูตร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๙

ตำแหน่งหน้าที่ราชการ

๖ พ.ค. ๖๘	ประจำกรมทหารราบที่ ๑๖
๑ ม.ค. ๗๐	ประจำกรมทหารราบที่ ๘
๑ ส.ค. ๗๕	ประจำ ร. พัน ๑๓
๑ ม.ค. ๗๖	ประจำ ร. พัน ๑๖
๑๐ ก.ย. ๗๗	ประจำ ร. พัน ๒๐
เม.ย. ๗๘	เข้าเรียนในโรงเรียนเสนาธิการ ทหารบก
๙ เม.ย. ๘๐	นายทหารฝ่ายเสนาธิการ มณฑล ๓
๕ มิ.ย. ๘๕	นายทหารฝ่ายเสนาธิการ มณฑล ๔
๒๕ ก.ค. ๘๖	สำรองราชการ บก. มณฑล ๔ (เสธ. ร. ๖ สนาม)

๑ ม.ค. ๘๙	เสนาธิการกรมทหารราบ ที่ ๓
๑ มี.ค. ๙๐	รองเสนาธิการมณฑลทหารบก ที่ ๓
๒ ก.ค. ๙๑	ประจำแผนกยุทธการ เสธ. กลาโหม
๔ ต.ค. ๙๑	นายทหารกองหนุนมีเบี้ยหวัด
๕ ต.ค. ๙๓	กลับเข้ารับราชการเป็นหัวหน้ากองสภากลาโหมและคณะเสนาธิการผสม
๒๔ ธ.ค. ๙๔	รักษาการหัวหน้ากองที่สองแผนกข่าวกรมเสธ.กลาโหม
๒๔ มี.ค. ๙๕	หัวหน้ากองสถิติ และสรรพกำลัง
๑๕ ส.ค. ๙๕	สำรองราชการ กรมเสธ. กลาโหม
๑ ก.ค. ๙๕	โอนมารับราชการกรมตำรวจ ประจำบก. ภาค ๒
๑ ม.ค. ๙๖	ประจำกองตำรวจภูธร ภาค ๒ (ฉะเชิงเทรา)
๖ พ.ค. ๙๖	ประจำกองบัญชาการตำรวจรักษาชายแดน ภาคอิสาน
๑ ม.ค. ๙๗	ประจำกองบัญชาการจเรตำรวจ
๑ ม.ค. ๒๕๐๐	เลื่อนขั้นรับเงินเดือนในอัตรานายพันตำรวจเอก เดือนละ ๖๕๐ บาท
๑ ม.ค. ๒๕๐๑	เลื่อนขั้นรับเงินเดือนอัตรานายพันตำรวจเอก (พิเศษ) เดือนละ ๗๐๐ บาท
๑ ม.ค. ๒๕๐๒	เลื่อนขั้นรับเงินเดือนอัตรานายพันตำรวจเอก(พิเศษ) เดือนละ ๗๕๐ บาท

๑ ม.ค. ๒๕๐๒ เลื่อนขั้นรับเงินเดือนอัตรานายพันตำรวจเอก (พิเศษ) เดือนละ ๕,๒๐๐ บาท

ยศ

๑๒ ธ.ค. ๖๘ ได้รับพระราชทานสัญญาบัตร เป็น นายร้อยตรี
๑๔ พ.ค. ๗๓ ได้รับพระราชทานสัญญาบัตร เป็น นายร้อยโท
๑ เม.ย. ๗๙ ได้รับพระราชทานสัญญาบัตร เป็น นายร้อยเอก
๑๙ มิ.ย. ๘๔ ได้รับพระราชทานสัญญาบัตร เป็น นายพันตรี
๑๕ ก.ค. ๘๖ ได้รับพระราชทานสัญญาบัตร เป็น นายพันโท
๑ ม.ค. ๙๕ ได้รับพระราชทานสัญญาบัตร เป็น นายพันเอก
๒๙ ก.ย. ๙๕ ได้รับพระราชทานสัญญาบัตร เป็น นายพันตำรวจเอก
๒๖ ส.ค. ๒๕๐๑ ได้รับพระราชทานยศ เป็น นายกองโท กองอาสารักษาดินแดน

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

๒๕ ก.ย. ๖๘ เหรียญเงินบรมราชาภิเษก
๒๑ ก.ย. ๗๗ เหรียญพิทักษ์รัฐธรรมนูญ
๒๐ ก.ย. ๘๑ เบญจมาภรณ์ช้างเผือก
๒๑ ก.ย. ๘๒ จตุรถาภรณ์มงกุฎไทย
๑๙ ก.ย. ๘๔ เหรียญจักรมาลา

๒๐ ก.ค. ๘๓ จตุร์ถาภรณ์ช้างเผือก

๑๙ ก.ย. ๘๕ ตริตาภรณ์มงกุฎไทย

๑๘ พ.ย. ๙๖ ตริตาภรณ์ช้างเผือก

ราชการพิเศษ

๑๗ พ.ค. ๘๓ ถึง ๓๐ เม.ย. ๘๔ ไปราชการตรวจพิพาทชายแดน อินโดจีน ฝรั่งเศส

๒๕ ม.ค. ๘๕ ถึง ๓๐ มิ.ย. ๘๙ ไปราชการสนามมหาอาเชียบูรพา พ.ศ. ๒๔๘๔

๓๐ มิ.ย. ๙๔ เป็นหัวหน้ากองสภากลาโหม ในคราวประกาศใช้ กฎอัยการศึก ในจังหวัดพระนคร—ธนบุรี ปฏิบัติ งานอยู่ในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก

๘ ก.ค. ๒๕๐๐ เป็นกรรมการวิชาการทหาร และเลขานุการสอบ ความรู้ นายตำรวจชั้นประทวนอบรมรุ่นที่ ๑ ปี พ.ศ. ๒๕๐๐ รวม ๙ วัน ได้ตั้งใจดำเนินการสอนด้วย ความคร่ำเคร่งเหน็ดเหนื่อย ผลการปฏิบัติได้สำเร็จ ลุล่วงด้วยความเรียบร้อย ได้ผลดีต่อทางราชการ.

คำไว้อาลัย

ของ

พล. ต.ต. วุฒิ วีรบุตร์ รองอธิบดีกรมตำรวจ

ข้าพเจ้า กับ พ.ต.อ. (พิเศษ) ไสว ทัตตานนท์ เป็นเพื่อนที่รักกันมาก เพราะเราอยู่ร่วมการศึกษา ในสำนักเดียวกันมาตั้งแต่เด็กๆ และมีนิสัยชอบสนุกสนานคล้ายคลึงกัน ไสวเป็นที่รักใคร่ของเพื่อนร่วมรุ่นทุกๆคน เนื่องจากไสวมีอารมณ์เยือกเย็น เพื่อนฝูงทุกคนใครจะล้อเลียนก็ได้ ไม่โกรธใครง่ายๆ โดยปกติข้าพเจ้าเป็นคนค่อนข้างซุกซนหน่อย ในสมัยที่ยังเป็นเด็กๆ เพื่อนคู่หูที่ถูกคอกันคือ พิศดาร จุลเสวก เรามักจะชอบล้อเลียนและแกล้งไสวอยู่เสมอๆ ไสวก็ไม่ถือโทษโกรธเราจนพวกเพื่อนตั้งฉายาไสวว่า "ฤาษี" แล้วพวกเรามักเรียกไสวว่า "เครื่องเล่น" คือไม่รู้จะหาสิ่งสนุกอะไรมาเล่นกัน ก็ตั้งหน้าล้อไสวกันเป็นเรื่องสนุกสนานของพวกเรา ไสวเป็นคนขยันหมั่นเพียร มีความรู้ดี ขณะเป็นนักเรียนอยู่ก็สอบข้ามชั้นได้ ซึ่งในสมัยนั้นเรียกกันว่า "ตอนตัวอย่าง" ไสวออกรับราชการเป็นนายทหารพร้อมกับข้าพเจ้า แต่ตอนนี้เราต่างก็แยกย้ายกันไป ไม่ใคร่ได้พบกันนัก คงทราบแต่ว่าไสวเข้าศึกษาในโรงเรียนเสนาธิการทหาร

บก จบหลักสูตรแล้วออกไปรับราชการในหน้าที่นายทหารเสนาธิการหลายแห่ง เราจะมีโอกาสพบกันบ้างเป็นครั้งคราว เช่นในโอกาสที่มีการเลี้ยงร่วมรุ่น ครั้งใดที่เราพบกัน พวกเราก็กลับมาเป็นเด็กกันอีกเช่นเคย ในระยะหลังนี้ ไสวได้โอนมารับราชการทางตำรวจ ไปประจำในกองบังคับการตำรวจภูธรเขต ๒ และเป็นการบังเอิญที่ข้าพเจ้าได้ย้ายไปรับราชการตำรวจ เป็นผู้บังคับการตำรวจในเขตนี้ เราจึงได้รับราชการร่วมกัน แต่ต่อมาไสวได้ย้ายไปปฏิบัติงานในกองบัญชาการตำรวจตระเวณชายแดนในหน้าที่ฝ่ายอำนวยการ หรือจะพูดว่า หน้าที่เสนาธิการของตำรวจตระเวณชายแดนก็ได้ เป็นโชคดีที่เราจะได้ร่วมปฏิบัติงานด้วยกันอีก ข้าพเจ้าจึงได้รับแต่งตั้งให้ไปดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจตระเวณชายแดน จึงได้ร่วมรับราชการกันอีกอย่างใกล้ชิด ต่อมาไสวได้ย้ายไปรับราชการในสำนักงานจเรตำรวจ ข้าพเจ้าก็ได้ย้ายตามมาอีกในตำแหน่งรองจเรตำรวจ รับราชการร่วมกันอยู่จนไสวต้องจากเราไปอย่างไม่มีวันกลับ ข้าพเจ้ากล้ากล่าวยืนยันได้ว่าในจำนวนเพื่อนทุก ๆ คนของข้าพเจ้า ไสวเป็นผู้ที่ร่วมงานกับข้าพเจ้านานที่สุด ข้าพเจ้ากับไสว นอกจากจะเป็นเพื่อนรักกันแล้ว ครอบครัวของไสว คือภรรยาบุตรและธิดาของไสวทุกคนกับของข้าพเจ้า เรามีความสนิทสนมกลมเกลียวกันยิ่งนัก ไปมาหาสู่ระบายสารทุกข์สุกดิบ

อยู่เสมอมิได้ขาด มาถึงในระยะบั้นปลายชีวิตของไสว ไสวอาจจะรู้สึกสังหรณ์ใจอย่างไรกระมัง? มักจะมาสนทนากับข้าพเจ้าบ่อยๆ เป็นเวลานาน ๆ ถึงเรื่องการจะลาออก บอกว่าเหน็ดเหนื่อยมามากแล้ว ซึ่งข้าพเจ้าเองก็มีความรู้สึกอย่างเดียวกัน และเมื่อก่อนหน้าไสวจะตายไม่กี่วัน เรายังได้สนทนาพูดคุยกันถึงเรื่องนี้อีก

ไสว เป็นคนอดทนและแข็งแรง แม้ก่อนจะตายก็ไม่แสดงให้ปรากฏชัดถึงความอ่อนแอออดแอดหรือซูบผอมอย่างใดเลย ระหว่างไสวป่วย เป็นวาระที่ข้าพเจ้าได้หยุดพักร้อนประจำปี ครั้นครบกำหนดมาปฏิบัติราชการตามปกติ พล.ต.ต. วัลลภ อุณหเลขกะ ผู้ช่วยจเรตำรวจ เพื่อนของไสวเหมือนกัน บอกข้าพเจ้าว่าไสวไม่สบาย ไปป่วยอยู่ที่ รพ. พระมงกุฎฯ ข้าพเจ้าถามว่าเป็นโรคอะไร ? ก็ได้รับคำตอบว่าเป็นโรคโลหิตจาง แล้วข้าพเจ้า และ พล.ต.ต. วัลลภ ฯ ยังปรารภกันอีกว่า เห็นจะไม่เป็นอะไรมาก เพียงแต่ให้ได้รับการพักผ่อนและบำรุงร่างกายเสียให้ดีก็คงหาย แต่ระหว่างที่เราทั้งสองกำลังสนทนาถึงไสวกันอยู่ เผอิญมีนายตำรวจผู้ใหญ่ผู้หนึ่ง ซึ่งไปเยี่ยมญาติที่ รพ. พระมงกุฎ ฯ ได้เข้ามาพบข้าพเจ้า แจ้งว่า ท่านทราบมาจากญาติผู้ใหญ่ของท่านบอกมาว่า ไสวเป็นโรคมะเร็งในเม็ดโลหิต มีอาการหนักมาก ทันทีที่ข้าพเจ้าได้รับข่าวนี้ตกใจมาก รีบออกจากที่ทำงานไป

เหยี่ยมไสวทันที ถึงโรงพยาบาล ก่อนอื่นข้าพเจ้าได้เข้าพบนายแพทย์ผู้ทำการรักษา และสอบถามอาการโรคของไสวทันที ก็ได้รับคำยืนยันอย่างที่ได้รับทราบมา และนายแพทย์ยังกรุณาชี้แจงให้ทราบว่า โรคชนิดนี้มีทางรักษาหายน้อยมาก แต่ท่านก็จะใช้ความพยายามอย่างสุดความสามารถ จากคำชี้แจงของนายแพทย์ ข้าพเจ้าสลดใจเป็นอย่างยิ่งถึงกับวิงวอนขอความกรุณาให้ท่านช่วยทุกวิถีทาง เพื่อชีวิตของไสว แม้จะต้องสิ้นเปลืองหรือใช้ยาใด ๆ ที่จะต้องซื้อหาด้วยราคาแพง ก็ให้จัดการไปได้เลยไม่ต้องคำนึงถึง แล้ววันนั้นเมื่อข้าพเจ้าเข้าเยี่ยม ไสวยังหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส พูดคุยสนุกสนานเช่นเคย เล่าถึงอาการป่วย และยังดูแข็งแรงดี สังเกตดูบุตรภรรยา ที่เฝ้าพยาบาลก็ยังไม่ตื่นเต้นผิดปกติ คงยิ้มแย้มแจ่มใสกันอยู่ดี เพราะคนไข้ยังมีอาการแข็งแรง แต่ในห้วงคิดของข้าพเจ้าแล้วเป็นทุกข์หนัก เฝ้ามองแต่หน้าเพื่อนรัก คิดว่าเราจะพบกันอีกได้ไม่นาน แต่ข้าพเจ้าไม่กล้าที่จะบอกเรื่องนี้ให้ไสวหรือบุตรภรรยา หรือผู้เฝ้าพยาบาลคนใดคนหนึ่งทราบ เกรงจะตกใจทำให้อาการไข้ทรุดลง ได้แต่ชี้แจงใช้คำพูดหว่านล้อมให้พยายามสงบใจพักผ่อนและเฝ้าพยาบาลให้ดีที่สุด สิ่งใดที่แพทย์ต้องการให้จัดหาให้ทันที่ หากเกิดการขัดข้องอย่างใด ให้รีบโทรศัพท์แจ้งข้าพเจ้าทราบทุกเวลา ข้าพเจ้าและภรรยาได้ไปเยี่ยมไสวอีกหลายครั้ง

ครั้งสุดท้ายจำได้ว่าเย็นวันไสวถึงแก่กรรม เห็นอาการของไสวเศร้าหมองทรุดลงมาอย่างเป็นที่สลดใจ กลับมาถึงบ้าน เฝ้าโทรศัพท์แจ้งบรรดาเพื่อนร่วมรุ่นทุกคนให้ทราบเรื่อง เพื่อน ๆ ต่างก็ตกใจพากันไปเยี่ยมอย่างมากมาย แล้ววันรุ่งขึ้นเวลา ๖.๐๐ น. เศษ ธิดาของไสวได้โทรศัพท์ให้ข้าพเจ้าทราบว่า ไสวถึงแก่กรรม ข้าพเจ้าจึงรีบดำเนินการศพไสวให้สำเร็จเรียบร้อยไปด้วยดีทุกวิถีทาง ในฐานะที่เป็นผู้บังคับบัญชา และเพื่อนที่เรารักกันมาก

ไสว เพื่อนรัก เพื่อนต้องจากเราไปไม่มีวันกลับด้วยความอาลัยรักของครอบครัวและญาติมิตรทุกคน เราทั้งหลายต่างก็ได้ตั้งจิตบำเพ็ญกุศลผลบุญให้แล้ว ตามพิธีการทางศาสนาครบถ้วนทุกอย่าง ไม่ขาดตกบกพร่อง ขอกุศลผลบุญทักษิณานุปทาน ซึ่งได้บำเพ็ญในครั้งนี้ จงสำเร็จเป็นอิฐวิบูลย์มนุญผล ดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของไสวเพื่อนรัก ได้เสวยสุขตามควรแก่คติวิสัย ในสัมปรายภพเป็นนิตย์นิรันดร.

พล.ต.ต. **วุฒิ วีรบุตร์**

สำนักงานจเรตำรวจ

๗ ก.ค. ๒๕๐๖

คำไว้อาลัย

ของ

พล.ต.ต. วัลลภ อุณหเลขะกะ

ข่าวการจากไปของ พ.ต.อ. ไสว ทัตตานนท์ ได้มาถึงข้าพเจ้าในวันรุ่งขึ้น หลังจากวันที่ข้าพเจ้าไปเยี่ยมอาการป่วยที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าเพียงคืนเดียว ข่าวนี้เป็นข่าวสะเทือนใจและเศร้าเพราะคาดไม่ถึงว่าจะรวดเร็วถึงปานนั้น

คุณไสว ทัตตานนท์ เป็นเพื่อนที่ได้ร่วมกันมาในสถาบันการศึกษา คือ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (แม้จะต่างรุ่น) และเป็นเพื่อนข้าราชการ ทั้งในกองทัพบก และที่สุดในสำนักงานจเรตำรวจ

ตำแหน่งสุดท้ายของ คุณไสว ทัตตานนท์ คือ ตำแหน่งประจำสำนักงานจเรตำรวจ ครองตำแหน่งนี้อยู่หลายปี และทุกปีต้องเดินทางไปตรวจราชการในวงการตำรวจในฐานะผู้แทนจเรตำรวจ ทั้งในส่วนกลางและในส่วนภูมิภาค เป็นประจำไม่ขาด การล้มป่วยลงของคุณ

ไสว ทัตตานนท์ ก่อนจากไปก็เกิดขึ้นหลังจากการตรวจราชการตามหน้าที่ไม่กี่วัน

คุณไสว ทัตตานนท์ เป็นผู้มีความประพฤติเรียบร้อย มีวินัยดี โอบอ้อมอารีในเพื่อนและผู้อยู่ในบังคับบัญชา พูดน้อยในหน้าที่ราชการ มีสนุกเฮฮากับเพื่อนเป็นครั้งคราว

เมื่อมาด่วนจากไปโดยไม่กลับมาดังนี้ ข้าพเจ้าจึงสลดใจ แม้จะรู้ดีว่าความตายนั้นใครจะหลีกพ้น.

พล.ต.ต. วัลลภ อุณเหเลขะกะ
ผู้ช่วยจเรตำรวจ
สำนักงานจเรตำรวจ
๒ ก.ค. ๐๖

จากเพื่อนและน้อง

พ.ต.อ.ไสว ทัตตานนท์ เป็นทั้งเพื่อนและทั้งพี่ เพราะได้เคยรับราชการร่วมกันมาแต่ครั้งเป็นทหารบก เคยปฏิบัติราชการสนามในสงครามเอเชียบูรพาร่วมกัน มารับราชการกรมตำรวจพร้อมกัน จึงเป็นที่รู้จักรักใคร่คุ้นเคยกันอย่างใกล้ชิด พ.ต.อ. ไสว ทัตตานนท์ เป็นคนใจเย็นสุขุมรอบคอบ และวางตัวเหมือนเป็นทั้งเพื่อนและพี่ชายที่ดีแก่พวกเราและตัวข้าพเจ้าเป็นอย่างยิ่ง ในการที่ พ.ต.อ. ไสว ซึ่งเรารักและเคารพเหมือนพี่ชาย ต้องจากเราไปอย่างไม่มีวันกลับมาอีก พวกเราอาลัยและเศร้าสลดใจอย่างสุดซึ้ง

ขอดวงวิญญาณของ พ.ต.อ. ไสว ทัตตานนท์ ซึ่งเป็นทั้งเพื่อนและพี่ จงไปสู่สุคติภพด้วยเทอญ.

พล.ต.ต. กระจ่าง ผลเพิ่ม

๓ ก.ค. ๐๖

คำไว้อาลัย

แด่

พ.ต.อ. ไสว หัตตานนท์

ไสวเป็นเพื่อนที่ดีรักใคร่สนิทสนมกันมาก เคยรับราชการร่วมกันเมื่อครั้งเป็นทหารหลายครั้ง คือ ที่จังหวัดนครราชสีมา และในคราวกรณีพิพาทระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีน ตลอดจนการไปรับมอบดินแดนจากอินโดจีน ครั้งสุดท้ายได้มาร่วมรับราชการในกรมตำรวจด้วยกัน เมื่อเพื่อนต้องจากกันไปอย่างไม่มีวันกลับเช่นนี้ รู้สึกอาลัยยิ่งและด้วยคุณความดีของเพื่อน ซึ่งได้กระทำไว้แต่หนหลัง ขอให้เพื่อนจงไปสู่สุคติในสัมปรายภพ เทอญ.

พ.ต.อ. พีระ เพ็ญเสนีย์ พุกกะคุปต์

กองบัญชาการศึกษา

๓ ก.ค. ๒๕๐๖

คำไว้อาลัย

ในฐานะ พ.ต.อ. ไสว ทัตตานนท์ ได้เป็นเพื่อนร่วมงานที่สนิทชิดชอบกันมาเป็นเวลาหลายปี และนั่งทำงานอยู่ตรงข้ามในห้องทำงานเดียวกัน เคยเป็นเพื่อนที่สนทนาปราศัยกันมาทุกวันเป็นประจำ และเป็นที่ถูกอัธยาศรัยต่อกันอย่างยิ่ง ทั้งยังเคยได้ออกตรวจราชการร่วมกันเป็นบางคราว เมื่อท่านต้องมาจากไปเสียโดยกระทันหัน ทำให้ข้าพเจ้าเงียบเหงาอาลัยเป็นอย่างยิ่ง จึงขอให้วิญญาณท่าน จงไปสู่สุคติภพหรือสู่สวรรค์ชั้นฟ้าด้วยเทอญ. ฯ

พ.ต.อ. ชวน โกศลนาวิน

สำนักงานจเรตำรวจ

๒๘ มิถุนายน ๒๕๐๖

ของรักของชอบใจ

คุณสุพร ทัตตานนท์ คู่ทุกข์คู่ยากของพี่ไหวได้กำหนดให้ข้าพเจ้าเขียนคำไว้อาลัยในฐานะเป็นเพื่อนร่วมงานด้วยผู้หนึ่ง และยังได้บอกมาว่า พี่ไหวรักและชมเชยอยู่เสมอ ทีแรกข้าพเจ้าคิดไม่ออกว่าจะเขียนอย่างไรจึงจะเรียกได้ว่าเป็นคำไว้อาลัย ครั้นมาระลึกถึงพี่ไหวเมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ ก็เห็นว่าพี่ไหวเป็นคนดีที่ควรสรรเสริญและสงสารพร้อมกันไป เพราะพี่ไหวเป็นคนสงบเสงี่ยมเจียมตัว จึงหาคนเกลียดชังพี่ไหวได้ยาก แต่พี่ไหวมีดวงชตาตกฟากอยู่ในเกณฑ์ดีพอใช้ ฉะนั้นชีวิตของพี่ไหว จึงได้รับความสุขจากการงาน--บ้านที่อยู่—และครอบ-ครัวที่ให้ความอบอุ่นใจจวบจนชีวิตหาไม่ ภายหลังมรสุมในชีวิตของพี่ไหวได้ผ่านพ้นไปแล้ว บัดนี้แม้ว่าพี่ไหวจะได้จากครอบครัวไปแล้วก็ตาม แต่ผลกรรมที่พี่ไหวสร้างไว้ดีพอสมควร จึงช่วยให้ผู้อยู่ข้างหลังยังคงได้รับความสุขจากทุกสิ่งที่พี่ไหวสร้างไว้ นับเป็นตัวอย่างที่ดีงามของผู้ไม่ประมาทและไม่ลืมตัวพึงจดจำ

ข้าพเจ้ารักนิสสัยพี่ไหวที่เป็นคนพูดตรงไม่อ้อมค้อม ทำมากกว่าพูด ขยันและกระตือรือร้นในการงาน แม้ว่าในตอนหลังๆ ข้าพเจ้า

ได้ทราบว่า สังขารไม่ค่อยอำนวย แต่ก็เอาความอดทนเข้าข่ม เพื่อให้งานตรวจตราได้ลุล่วงไปตามเวลาที่กำหนดไม่ให้บกพร่อง สิ่งเหล่านี้คือคุณธรรม มีละเว้นจากการเบียดเบียนต่อผู้อื่นด้วยประการทั้งปวง ดังนี้จึงมีแต่คนสรรเสริญและสงสารพร้อมกันไป คนเกลียดชังแช่งชักย่อมมีน้อยหรือไม่มีเลย ฉะนั้น การจากไปของพี่ไหวจึงเป็นการจากไปด้วยดี เป็นการตายอย่างนอนตาหลับ มีหวังได้ไปผุดไปเกิดโดยเร็วสมดังเจตนา

ระหว่างพี่ไหวกับครอบครัวเพื่อนฝูงย่อมเป็นที่รักที่ชอบใจแห่งกันและกัน เมื่อมาพลัดพรากจากกันไปเช่นนี้ ย่อมมีความเสียใจเป็นธรรมดา พุทธธรรมเท่านั้นที่จะช่วยดับกิเลสตัวนี้ให้มอดสนิท จึงควรปลงให้ตกว่า ความตายเป็นธรรมชาติและเที่ยงแท้ไม่มีผู้ใดหนีพ้น.

พ.ต.ท. อุดม บุญหลง

กองทะเบียน กรมตำรวจ

๒ ก.ค. ๒๕๐๖

คำไว้อาลัย

พ.ต.อ. ไสว ทัตตานนท์ เป็นผู้มีเลือดเสียสละ ดวงจิตเต็มไปด้วยความเมตตากรุณาเห็นใจผู้อื่น และยึดมั่นในหลักปฏิบัติเพื่อดำรงไว้ซึ่งความเป็นธรรมแก่สังคมไม่เสื่อมคลาย ฉะนั้น ที่ท่านต้องมาจากไปโดยกระทันหัน เมื่อข้าพเจ้าเหลียวไปดูโต๊ะทำงานของท่านรู้สึกระเหี่ยใจและอาลัยเป็นอย่างยิ่ง ขอให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของท่าน จงไปสู่สุคติในสัมปรายภพเทอญ.

พ.ต.ท. บุญศรี จันทนชาติ
สำนักงานจเรตำรวจ
๒๙ มิถุนายน ๒๕๐๖

๓ กรุงเทพ ฯ—นนทบุรี
อ. ดุสิต พระนคร
โทร. ๔๗๐๑๖

[๒๒]

คำไว้อาลัย

ของ

พ.ต.ท. ประพิณ เครือทองศรี
หัวหน้าแผนกกีฬา กองสวัสดิการ

เมื่อยังมีชีวิตและปฏิบัติราชการร่วมสังกัด และร่วมสถานที่ราชการอยู่ด้วยกันนั้น ท่านผู้การ พ.ต.อ. ไสว ทัตตานนท์ ได้แสดงความเป็นกันเองแก่ทุกคนเสมือนอยู่ในครอบครัวเดียวกัน ท่านผู้การเป็นผู้มีอารมณ์เย็น มีความเป็นผู้ใหญ่อย่างเต็มตัว ปราศจากการอิจฉาริษยา มองดูคนในด้านดีตลอดมา คนอื่นที่เคยร่วมงานกับท่านผู้การมา คงจะเห็นเช่นเดียวกับข้าพเจ้า และก็คงจะไม่มีผู้ใดคาดล่วงหน้ากันมาก่อนเลยว่า ท่านจะจากพวกเราไปอย่างไม่มีวันกลับมาร่วมงานกันอีก ซึ่งการจากทั้งนี้ย่อมนำความเศร้าโศกและอาลัยอาวรณ์ในท่านผู้การ มาสู่พวกเราเป็นอย่างยิ่ง

ขอให้วิญญาณของท่านผู้การจงสถิตย์อยู่ ณ สรวงสวรรค์ อันเปี่ยมล้นด้วยความสงบสุขชั่วนิรันดร.

พ.ต.ต. ประพิณ เครือทองศรี
อดีตประจำ จต.

๒ ก.ค. ๒๕๐๖

คำไว้อาลัย

คนเราเกิดมาแล้วก็ตาย ไม่มีใครหลีกเลี่ยงได้ นอกจากจะตายช้าตายเร็วเท่านั้น แต่คนดี ๆ ที่ตายเร็ว เรามักจะเสียดาย เพราะคนคนนั้นเมื่ออยู่ก็มีคนรัก เมื่อจากก็มีคนอาลัย เมื่อตายก็มีคนร้องไห้ ตรงข้ามกับคนไม่ดี ซึ่งเมื่ออยู่คนลำบาก เมื่อจากคนดีใจ และเมื่อตายคนไชโย บางคนยังไม่ควรตายก็ตายเสียแล้ว โดยถูกลูกน้องยิงตาย เพราะเขาว่า "ไม่มีความเจ็บช้ำใจใด ๆ ยิ่งกว่าการไม่ได้รับความยุติธรรม"

พ.ต.อ. (พิเศษ) ไสว ทัตตานนท์ เป็นคนดีจริง ๆ ที่กล่าวนี้ไม่ใช่เพราะกล่าวตามธรรมเนียมของการไว้อาลัย เมื่อคนตายไปแล้ว เพราะถ้าไม่ดีจริง ไม่เขียนเสียก็ได้ พ.ต.อ. (พิเศษ) ไสว เป็นคนดีหลายอย่าง เป็นคนใจบริสุทธิ์ เห็นใจคน ไม่เอารัดเอาเปรียบเพื่อนฝูง ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัยอันดี รวมความว่า เมื่อเป็นเพื่อนก็เป็นเพื่อนที่ดี เมื่อเป็นผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชาก็รัก และเมื่อเป็นผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชาก็รัก เมื่อ พ.ต.อ. (พิเศษ) ไสว

ต้องมาจากไปอย่างไม่มีวันกลับเช่นนี้ ก็ย่อมเป็นที่เสียดายอาลัยอาวรณ์แก่ผู้ที่ยังอยู่เป็นอย่างมาก

ด้วยอำนาจบุญกุศลที่ท่านเจ้าภาพได้บำเพ็ญในงานพระราชทานเพลิงศพครั้งนี้ ขอจงดลบันดาลให้วิญญาณของ พ.ต.อ. (พิเศษ) ไสว ทัตตานนท์ ไปสู่สุคติด้วยเทอญ.

พ.ต.ท. ชัยปิยะ รัตนวรางค์
สำนักงานจเรตำรวจ
๑ ก.ค. ๐๖

๑๔๓ สุขุมวิท ซอย ๕๐
พระโขนง

คำรำลึก

วันนั้น ที่ตึกธนะรัชต์โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าฯ คุณลุงนอนอยู่บนเตียง มีสภาพเหมือนบุคคลธรรมดาที่กำลังพักผ่อนหลังจากตรากตรำทำงานมาทั้งวัน นอกจากขวดน้ำเกลือและสายยางที่แขวนไว้ตรงมุมเตียงปลายเท้าแล้ว ไม่มีอะไรที่ส่อให้เห็นว่าคุณลุงเจ็บหนักเลย คุณลุงยังยิ้มได้ หัวเราะได้และคุยได้อย่างสนุกสนาน ผมจำได้ว่าได้ออกปากยืมรถยนต์ที่คุณลุงซื้อมาใหม่ ๆ ไปขับเล่น ท่านชอบใจเปล่งเสียงหัวเราะเหอ ๆ ออกมา และว่าผมพูดล้อท่านเล่น

สองวันหลังจากนั้น ตอนเช้ามืด คงศักดิ์ น้องชาย โทรศัพท์บอกมาว่า เมื่อคืนคุณลุงได้ถึงแก่กรรมโดยความสงบเสียแล้ว มันอัศจรรย์เหมือนฟ้าฟาดเปรี้ยงลงมาทั้ง ๆ ที่อากาศยังโปร่งอยู่ ช่างรวดเร็วอะไรอย่างนั้น ผมรู้อยู่แก่ใจดีว่า สิ่งที่มีชีวิตทุกชนิดย่อมมีการเกิดและการดับ แต่การดับที่ยังไม่ถึงเวลาอันสมควร เช่นชีวิตของคุณลุงนี้ จึงเป็นที่น่าเสียดาย อาลัย และได้นำความเศร้าสลดใจมาสู่ผมกับภริยาเป็นที่ยิ่ง

เป็นเวลาเกือบยี่สิบปีที่ผมรู้จักคุณลุง ผมได้พยายามมองหาส่วนบกพร่องในความประพฤติของท่าน หาเท่าไรๆ หาไม่พบ คุณลุงรู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบ คุณลุงเป็นลูกผู้ชาย เป็นสุภาพบุรุษมีความซื่อสัตย์สุจริต ขยันขันแข็ง และมีความกตัญญู คุณลุงเป็นมนุษย์ที่เกิดมาเพื่อทำให้โลกเจริญโดยแท้

มนุษย์ที่มีคุณงามความดี ถึงแล้วซึ่งคุณงามความดี เมื่อตายไปแล้วย่อมไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ ผมและภริยาจึงมั่นใจว่า คุณลุงได้จากโลกมนุษย์ไปสู่โลกสวรรค์แล้วด้วยดีปราศจากข้อสงสัย.

จากหลาน

สงวน—บุญมี คำวงษา

๑๐ ก.ค. ๐๖

คำไว้อาลัยแด่สามีที่เคารพรักยิ่ง

พี่ไหวเป็นสามีที่ดี รักลูกและเมียเป็นที่สุด ไม่เคยทำความเจ็บช้ำน้ำใจให้เลย คอยแต่ให้ความเมตตาปรานีเสมอมามิได้ขาด การที่พี่ไหวต้องจากไปไม่มีวันกลับ จึงเป็นที่ทรมานจิตใจอย่างที่สุด

พี่จากไป ๓ เดือนกว่า แต่วันเวลาหาได้ทำให้ความรักความอาลัยที่เรามีต่อกันลดน้อยลงไปไม่ น้องเคยซื่อสัตย์ปฏิบัติความดีและทำเป็นประจำให้กับพี่สถานใด ก็จะขอทำความดีนี้ให้กับลูก ๆ แทนพี่ จะพยายามอบรมสั่งสอนลูกและให้การศึกษาแก่ลูกให้ดีที่สุด เพื่อดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของพี่จะได้เป็นสุข ความรักและคิดถึงซึ่งเรามีต่อกันขณะที่พี่ยังมีชีวิตอยู่ฉันใด ขณะนี้ก็ยังคิดถึงพี่อยู่เสมอไม่เสื่อมคลาย

สุดท้ายนี้ ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย และผลแห่งความกตัญญูกตเวที ที่จะบังเกิดแก่การกระทำใด ๆ อันเป็นคุณประโยชน์และกุศลเจตนา รวมทั้งคุณความดีของพี่ที่ได้ประกอบไว้ เมื่อครั้งยังดำรงชีวิตอยู่ จงเป็นผลสนองให้วิญญาณของพี่ไปสู่สุคติ ในสัมปรายภพนั้นเทอญ.

สุพร ทัตตานนท์

๒๕ มิ.ย. ๐๖

๓๐ ซอยเสนาร่วม พหลโยธิน พระนคร

คุณพ่อ

คุณพ่อผู้บังเกิดเกล้าของลูกได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว แต่พระคุณยังจารึกอยู่ในใจ ทำให้อาลัยไม่ลืม แม้จะตระหนักดีว่า ความตายสกดรอยผู้ที่เกิดมาทุกรูปทุกนามไม่เว้นเลย ไม่มีสิ่งใดที่จะสู้ความตายให้พ่ายแพ้ไปได้ เกิดกับตายเป็นของคู่กัน ถึงกระนั้นก็ไม่ต้องการให้คุณพ่อจากไป ลูก ๆ ยังต้องการคุณพ่ออยู่ ต้องการให้คุณพ่อมีชีวิตอยู่เพราะสิ้นคุณพ่อแล้วลูกว้าเหว่เหลือเกิน เคยเห็นคุณพ่อ เคยกราบไหว้คุณพ่อ ได้เรียกคุณพ่อ บัดนี้ลูก ๆ ไม่มีคุณพ่อเสียแล้ว ดูอ้างว้างเปล่าเปลี่ยว

ยามคุณพ่ออยู่ ลูกรู้สึกอบอุ่น เพราะลูกตระหนักดีว่าคุณพ่อเป็นบุคคลที่รักลูกอย่างแท้จริง คุณพ่อเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรอันให้ความร่มรื่นแก่คุณแม่และลูก ๆ เคยเป็นที่ปรึกษาหารือของคุณแม่และของลูก ๆ ในกิจการบางอย่างบางประการ เมื่อสิ้นคุณพ่อแล้ว คุณแม่และลูก ๆ ก็สิ้นไปทุกอย่างที่เป็นความชื่นชมอย่างสูงสุดของชีวิต คราวนี้คุณแม่และลูก ๆ ก็มีแต่ตั้งใจบำเพ็ญกุศลอุทิศผลให้แก่คุณพ่อตามกำลัง

ลูก ๆ จะประกอบแต่ความดี เพื่อจะรักษาวงศ์ตระกูลไว้ให้สมกับเป็นลูกของคุณพ่อ

หากวิญญาณของคุณพ่อสถิต ณ ทิพย์สถานแดนใด ได้ทราบอุทิศเจตนาของลูก ๆ แล้ว ขอได้โปรดรับอนุโมทนา สำเร็จในมนุญผลตามสมควรแก่คติวิสัยนั้นเทอญ.

ลูก ๆ ของคุณพ่อ

๑ ก.ค. ๐๖

ใครเห็นผิด

โดย

ปัญญานันทภิกขุ

สารบาญ

ชาวพุทธควรจะเชื่ออย่างไร

โดย

ปัญญานันทภิกขุ

ชาวพุทธควรจะเชื่ออย่างไร

ปาฐกถาแสดง ณ โรงพยาบาลสงฆ์ กรุงเทพฯ
วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๒

ท่านพุทธบริษัททั้งหลาย

วันนี้ ข้าพเจ้าได้มาปรากฏตัวแก่ท่านทั้งหลาย ก็เพราะว่าข้าพเจ้าเดินทางไปภาคใต้ จังหวัดปัตตานี เพื่อแสดงปาฐกถารวบรวมทุนสร้างตึกภิกษุอาพาธที่จังหวัดนั้น เมื่อเดินทางกลับมาก็พบกับคุณปุ่น คุณปุ่นบอกว่าท่านถึงมานี่ก็ดีแล้ว มีโอกาสว่างช่วยแสดงปาฐกถาสักหน่อย ข้าพเจ้าบอกว่าไม่ขัดข้อง เพราะการแสดงปาฐกถานั้น เป็นงานเป็นชีวิตของข้าพเจ้า ไปที่ไหนถ้าเสียงไม่แห้งแล้วก็ยินดีที่จะพูดสู่กันฟังเสมอ และในการมาพูดที่หอประชุมโรงพยาบาลสงฆ์วันนี้ รู้สึกว่าท่านทั้งหลายได้มาประชุมกันอย่างคับคั่งเต็มสถานที่ ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกมีความปลื้มใจในความเป็นผู้ใคร่ต่อธรรมะของพี่น้องทั้งหลายอย่างเหลือเกิน

เรื่องที่จะนำมาพูดกันในวันนี้นั้น ความจริงข้าพเจ้าปาฐกถาที่ไหนก็ไม่อยากจะตั้งชื่อ เพราะว่าชื่อเรื่องนั้นไม่สำคัญ พูดเรื่องเกี่ยวกับหลักธรรมให้ฟังแล้วก็เป็นใช้ได้ แต่ว่าคุณปุ่นผู้ตั้งองค์-

การฟื้นฟูพระพุทธศาสนา เคี่ยวเข็ญจะเอาชื่อเรื่องให้ได้ ข้าพเจ้าเลยบอกว่าจะพูดเรื่อง "ชาวพุทธควรจะเชื่ออย่างไร" แต่ก่อนที่จะพูด อยากจะเล่าอะไร ๆ ให้ฟังนิดหน่อย

[ตะบองเพชร]

คือเมื่อเดือนก่อน ข้าพเจ้าเดินทางไปจังหวัดสุราษฎร์ แสดงปาฐกถาในงานศพของท่านพระครูผู้มีอายุสูงผู้หนึ่ง เสร็จจากนั้นแล้วก็เดินทางไปอำเภอทุ่งสง เพื่อไปร่วมงานผูกพัทธสีมา ซึ่งเป็นงานใหญ่เกือบทุกแห่ง ประชาชนได้มาในงานเป็นจำนวนมาก ในวัดที่ข้าพเจ้าไปนี้ก็เช่นเดียวกัน มีคนมาประชุมกันในงานอย่างล้นหลาม เขาให้ข้าพเจ้าแสดงปาฐกถาในเวลากลางคืน ข้าพเจ้าก็พูดให้เขาฟังตามสมควรแก่เวลา ในคืนที่จะถึงวันผูกพัทธสีมา

ในคืนนั้น ข้าพเจ้าเข้าไปดูในโบสถ์ซึ่งสร้างใหม่ เพื่อดูว่าเขาเตรียมอะไรกันบ้าง เมื่อเข้าไปก็เห็นวัตถุชนิดหนึ่ง คือใบตาลใบตาลโตนดนี่เอง เขาเอามารวมกันไว้เป็นมัดใหญ่ แล้วที่ใบตาลนั้นมีอักษรเขียนเป็นภาษาขอม (อักษรเขมร) ข้าพเจ้าชักมาใบหนึ่งแล้วก็อ่านใจความที่เขาเขียน ถ้าแปลเป็นไทยก็ว่า "เทวดาก็ดียักษ์ก็ดี ปีศาจก็ดี ถ้าได้มาเห็นใบตาลนี้แล้ว ขอให้หนีไปเสีย" ข้าพเจ้าเลยถามว่านี่มันอะไรกัน พระที่อยู่ในโบสถ์ก็บอกว่า นี่เขา

เรียกว่า ตะบองเพชร "ตะบองเพชรอะไร ? มันใบตาลแท้ ๆ" เขาบอกว่านั่นแหละสมมติชื่อว่าเป็นตะบองเพชร "เอามาใช้ทำอะไร?" "เอามาไว้แจกชาวบ้านในวันที่ผูกพัทธสีมา คือวันที่หินอันเป็นเครื่องหมายพัทธสีมาลงหลุมแล้ว ก็เอาใบตะบองเพชรนี้แจกชาวบ้านกัน" ข้าพเจ้าถามว่า "ชาวบ้านเอาไปทำอะไร?" — "เอาไปปักไว้ในนาแล้วหนูไม่กินข้าว ถ้าเอาไปปักไว้ที่บ้านแล้วก็ไม่มีภยันตรายเกิดขึ้น" ข้าพเจ้าถามว่า "มันจริงอย่างเขาว่าหรือ ?" พวกพระที่นั่งอยู่ในโบสถ์ก็ว่า "เขาทำกันมาแต่โบราณนานมาแล้ว มีเฉพาะที่เมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดอื่นในภาคใต้ไม่มี" "ทำไมจึงมีเฉพาะที่เมืองนี้ ?" — "เพราะว่าเมืองนครนี้เขาเคยมีการกระทำพิธีตรุษสารท ในเวลาจะสิ้นปี ทำพิธีสวดมนต์ใหญ่ในวิหารหลวงบริเวณพระบรมธาตุ และมีการแจกใบตาลที่เรียกว่าตะบองเพชรให้แก่คนทุกคน เพื่อเอาไปป้องกันเสนียดจัญไร" ข้าพเจ้านึกในใจว่า "เออ ควรจะเลิกกันเสียทีเถอะเจ้าใบตาลน้อยนี่นะ" จึงพูดกับพระว่า "พรุ่งนี้จะไม่ให้แจก" พระบอกว่า "เอ้า ถ้าไม่ให้แจกมันต้องพูดกับท่านประธาน" ถามว่าใครมาเป็นประธานพรุ่งนี้ พระบอกว่า ท่านเจ้าคุณธรรมนาถจะมาเป็นประธาน "เอ้า ไม่เป็นไร ผมพูดเอง" พอท่านเจ้าคุณมาถึงข้าพเจ้าเข้าไปกราบท่าน แล้วก็

พูดเรื่องอื่นกันก่อน หลังที่สุดก็วกมาพูดเรื่องนี้ว่า อ้ายใบตะบองเพชรนี้ถ้าไม่แจกจะได้ไหมครับ? "อือ มันของเก่า เขาทำกันมานานแล้ว เวลาผูกพัทธสีมาทีไรแล้วเสื่อขาดทุกที" ถามว่าทำไมขาด "แย่งกัน เพราะใบตาลมันน้อย คนมันตั้งหลายพัน มีใบตาลสักสองสามร้อยใบแจกไม่ทั่ว คราวนี้คนก็คงแย่งกันอีก พระก็ต้องหลบขี้ฝุ่นหลบคนให้ยุ่ง จีวรพระก็พลอยขาดไปด้วยเหมือนกัน ข้าพเจ้าบอกว่า "เอาเถอะ ใต้เท้าไม่ต้องเป็นทุกข์ พรุ่งนี้ผมจะจัดการเอง ไม่ต้องแจก" ท่านว่า "เออ ลองดูก็ได้ แต่ว่าเขาทำกันมานานแล้วนะ ทำอะไรไปขัดคอคนมันชักจะลำบาก" ข้าพเจ้าบอกว่า "เรื่องนั้นผมรับรอง ผมจะจัดให้เรียบร้อย" พอวันรุ่งขึ้นฉันเพลเสร็จแล้ว ก็มีการแสดงปาฐกถา เขาให้ข้าพเจ้าแสดงอีกครั้งหนึ่ง

ในการแสดงปาฐกถาตอนนี้ ข้าพเจ้าพูดให้เขาเข้าใจว่างานผูกพัทธสีมานั้นเป็นมาอย่างไร คนที่มาในงานผูกพัทธสีมาที่เรียกว่าจะได้บุญได้กุศลนั้น อยู่ที่ตรงไหน พูดกันยาวความทีเดียวให้คนฟังเข้าใจเรื่อง เมื่อเข้าใจเรื่องเสร็จแล้ว ก็นัดหมายว่า ในการผูกพัทธสีมานั้นควรจะทำอย่างไร ไม่ใช่ว่าพอลูกนิมิตรลงหลุมแล้ว ต่างคนต่างแย่งกันไปเอาดินกลบลงในหลุมจนกระทั่งว่าขี้ฝุ่น

กลบวัดไปเลย แล้วบางทีโดนกันหัวร้างข้างแตก ทำกันมาอย่างนั้นหลายสิบปีแล้ว ยังไม่มีใครแก้ ข้าพเจ้าพูดให้ฟังหมด แล้วก็อะไรเป็นโทษก็บอกกันไป ผลที่สุดก็วกลงมาหาเจ้าตะบองเพชร บอกว่าวันนี้น่ะ พี่น้องมาผูกพัทธสีมาครั้งนี้ไม่มีตะบองเพชรแจก เพราะว่าตะบองเพชรที่เอามาไว้ในโบสถ์นั้น ท่านปัญญานันทะเอาไปเผาเสียแล้วเมื่อตอนเช้า ทำไมจึงได้เอาไปเผาเสีย เพราะว่าของเหล่านี้ทำให้พี่น้องหลงงมงายเข้าใจผิดว่าจะช่วยตัวได้ ใบตาลน้อย ๆ มันจะช่วยอะไรเรา ถ้าเราเอาใบตาลไปผูกไว้กับคอกควาย พวกโจรก็ยังลักควายอยู่นั่นเอง พูดให้เขาเข้าใจเรื่อง พูดเสร็จแล้วก็บอกว่า ไม่มีแจก นัดหมายกันเสร็จ พอถึงเวลาผูกพัทธสีมา คนนั่งเรียบร้อยหมดทั้งวัด ไม่มีการเกะกะ ไม่ลุกขึ้นไปไหน พอลูกนิมิตรลงหลุมก็บอกให้สาธุพร้อมกัน เขาก็สาธุ เมื่อลูกนิมิตรลงหลุมแล้วเขาก็ไม่แทรก ไม่เบียดกัน ปีก่อนฝังที่วัดชัยชุมพล ที่ทุ่งสง เจ้าคุณพระเถระผู้ใหญ่ไปหลายองค์ คนแย่งกันถอดรั้วกันไก่รอบโบสถ์หมดเลย เขานึกว่ารั้วไก่นั้นศักดิ์สิทธิ์ ปีนี้ไม่ต้องแย่งกัน เพราะพูดให้เขาเข้าใจเรื่อง คนก็ทำกันอย่างถูกต้องเรียบร้อย พอทำเสร็จแล้วใคร ๆ ก็บอกว่า "เออ ทำอย่างนี้ดีไม่ยุ่ง สบายใจดี ปีหน้าถ้าหากฝังลูกนิมิตวัดไหน ขอนิมนต์ท่านมาพูดอีกเถอะ

ทำเสียสักสองสามวัดมันคงจะเรียบร้อยกันไป" เรื่องมันเป็นอย่างนี้

ที่นำมาเล่าให้ท่านฟังนี้ ไม่ใช่เรื่องอะไร ไม่ใช่จะอวดว่า ท่านปัญญานันทะนี่ไปทำอะไรหามิได้ แต่เพื่อแสดงให้เห็นว่าสิ่งใดที่คนเคยกระทำกันมา ถ้าหากว่าเราเห็นว่าเป็นเรื่องไม่เป็นสาระ เป็นความหลงไหลเข้าใจผิด เป็นเรื่องที่ควรจะแก้ไขภายในวงการพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้พวกเรากล้าเถอะ ไม่มีความเสียหายดอก ข้าพเจ้าแก้ไปแล้วไม่เห็นมีใครด่า ไม่เห็นใครว่าชาวบ้านทุกคนก็บอกว่า "เออ ดี ไม่ต้องยุ่งกัน" แล้วเขาก็เข้าใจเรื่อง ไม่ต้องยุ่งกับเจ้าใบตาลน้อย ๆ กันอีกต่อไป อย่างนี้นับว่าเป็นการกระทำที่ได้ประโยชน์อยู่ จึงเอามาเล่าให้พวกเราทั้งหลายฟังเพื่อเป็นตัวอย่าง สิ่งที่กระทำกันมาเสมอไปนั้น เราจะเชื่อว่าถูกว่าดีเสมอไปไม่ได้ แต่เราจะต้องเอาหลักความจริงเข้าจับ เอาเหตุผลเข้าจับว่าสิ่งนั้น มันเหมาะมันควร และเป็นประโยชน์แก่ชีวิตจิตใจของประชาชนหรือไม่ ถ้าเห็นไม่เป็นประโยชน์ เราก็จัดการแก้ไขต่อไป นี้เป็นเรื่องหนึ่ง เอามาเล่าให้ฟังพอเพลิน ๆ ใจกันก่อน

[หักคอพระ]

เมื่อเดือนก่อนโน้น ข้าพเจ้าเดินทางไปแสดงปาฐกถาที่

เมืองสุโขทัยเป็นเวลา ๑๕ วัน เมืองสุโขทัยนี้ ใคร ๆ ก็อยากไป เพราะว่าเป็นเมืองเก่าแก่โบราณ เป็นนครหลวงของประเทศไทยที่เราควรจะภูมิใจ ว่าเมืองไทยเรานี้เคยรุ่งโรจน์มาในสมัยหนึ่ง ปู่ย่าตายายของเราเคยสร้างสิ่งที่ดีที่งาม และทำกิจซึ่งเป็นการก้าวหน้าแก่ชาติบ้านเมืองมามากในสมัยนั้น จึงอยากจะไปดู ข้าพเจ้าเองก็มีความภูมิใจในการที่จะได้ไปเหยียบพื้นแผ่นดินสุโขทัย ของพ่อขุนรามคำแหง แต่ว่ามุ่งไปเทศน์สอนคนมากกว่า มีเวลาว่างเขาก็พาไปเที่ยวที่เมืองเก่า เมื่อได้ไปชมเมืองเก่า ท่านเจ้าคุณพุทธ-ทาสไปด้วย ท่านไปในฐานะเป็นผู้ศึกษาโบราณคดี ท่านไปดูนานกว่าข้าพเจ้า ข้าพเจ้าดูไม่นานหรอก เพียงแต่ดู ๆ เท่านั้น เมื่อดูแล้วก็ทำให้เกิดความรู้สึกบางประการ ดีใจก็มีเกิดขึ้นในใจ เสียใจก็มีเกิดขึ้นในใจเหมือนกัน ที่ดีใจน่ะเพราะอะไร ดีใจเพราะว่าเราคนไทยชั้นนี้เป็นลูกหลานของคนสมัย ๗๐๐ ปี มาแล้ว คนไทยสมัย ๗๐๐ ปีมาแล้วนี้ ท่านรักความก้าวหน้า เป็นคนซื่อสัตย์สุจริต เสียสละประโยชน์สุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ช่วยกันสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติให้เกิดขึ้น และมีส่วนเหลือปรากฏอยู่จนกระทั่งทุกวันนี้ ข้าพเจ้าเดินเหยียบพื้นแผ่นดินในบริเวณเมืองเก่าด้วยความภูมิใจ แต่ว่าพร้อม ๆ กับความ

ภูมิใจนั้น ข้าพเจ้ารู้สึกสลดใจ รู้สึกสลดใจเพราะเห็นเจดีย์สถานต่าง ๆ อันคนสมัยก่อนได้สร้างไว้นั้น อยู่ในสภาพที่ชำรุดทรุดโทรม อันความชำรุดทรุดโทรมของององค์พระเจดีย์นั้น ไม่ใช่ทรุดโทรมตามกาลเวลา แต่เป็นความชำรุดทรุดโทรมเพราะคนไปแงะไปขุดไปค้น ทำให้สิ่งเหล่านั้นผุพังเสียหายลงไป ทำให้เกิดความเศร้าใจ แล้วคิดต่อไปว่า ใครหนอที่มาชอบขุดค้นในองค์พระเจดีย์เหล่านี้ เจดีย์บางองค์ วัดบางวัด ไปดูแล้วน่าภูมิใจ เช่นวัดพระเชตุพน อยู่นอกเมืองสุโขทัยไปหน่อย นอกกำแพงเมือง เป็นวัดที่สร้างใหญ่โตมาก วิหารวัดพระเชตุพนนี้ทำด้วยหินทั้งนั้น เพียงแต่ประตูเท่านั้นแหละ เราก็เห็นว่าหินที่เขายกมาทำประตูนั้นมันสูงใหญ่ ข้าพเจ้าไปยืนเคียงเข้า สูงกว่าศีรษะของข้าพเจ้าขึ้นไปอีก ตั้งศอกกว่า ๆ แล้วความใหญ่ของหินนั้นก็กว่า ๑ วา ท่านเจ้าคุณพุทธทาสเคยไปเที่ยวนครวัดมาแล้ว ท่านบอกว่านครวัดก็สู้ตรงนี้ไม่ได้ เพราะตรงนี้ใหญ่ยิ่งกว่า ยืนดูแล้วก็นึกว่า แหม! พ่อขุนรามคำแหง ปู่ย่าตาทวดของเราในสมัยก่อนนี้สำคัญ ไปยกหินมาจากภูเขา มาทำเป็นซุ้มประตูได้ เอามาทำเป็นฝาผนังได้ เจาะหินให้เป็นรูปอย่างนั้นอย่างนี้ก็ได้ แล้วในวิหารนั้นมีพระพุทธรูปปางลีลา ซึ่งเราเรียกว่า พระกำแพงเขย่ง แต่ความจริงเป็นพระพุทธรูปปางลีลา คือเดิน

พระพุทธเจ้าเป็นนักเดิน เป็นผู้ลุกขึ้น ไม่ใช่เป็นผู้ที่ชอบนั่งชอบนอน พระองค์เดินตลอดเวลา เพื่อไปประกาศธรรมะสั่งสอนคนให้ได้เกิดความเข้าใจ คนในสมัยสุโขทัย เป็นนักเดิน นักก้าวหน้า นักสร้าง ไม่ใช่นักทำลายอย่างที่เห็น ๆ กันอยู่ในสมัยนี้ เมื่อได้เห็นแล้วก็สบายใจ แต่พอไปเห็นพระพุทธรูปถูกเจาะพุงเสีย ถูกต่อยหัวเสีย ถูกเจาะขาเสีย จึงทำให้สลดใจ แล้วก็นึกว่าใครหนอมาเจาะสิ่งเหล่านี้ คนที่มาเจาะมาทำลายเจดีย์ มาทำลายพระพุทธรูปนั้นมันไม่ใช่ใคร ล้วนแต่เป็นคนไทยทั้งนั้น แล้วก็เรียกตัวเองว่าเป็นชาวพุทธ แต่ชาวพุทธทำไมไปเจาะไปขุดพระเจดีย์ คนเหล่านี้เขาเป็นนักแสวงหาพระ แต่ว่าเขาไม่ได้มีพระไว้ในใจ มัวแต่ไปแสวงหาพระในด้านวัตถุ เจาะกันเป็นงานใหญ่ แล้วก็ได้พระซึ่งเขาทำไว้ในสมัยนั้น เราเรียกกันว่าพระเครื่อง เพราะว่าเป็นพระองค์เล็ก ๆ ความจริงพระองค์เล็กที่อยู่ตามเจดีย์นั่นน่ะ เขาไม่ได้มุ่งจะทำให้เป็นพระเครื่องรางวิเศษศักดิ์สิทธิ์อะไร เขาทำขึ้นเพื่อสำหรับแจกแก่คนที่ไปนมัสการพระ ใครไปไหว้พระที่นั่น เขาก็แจกพระให้องค์หนึ่ง เพราะในสมัยนั้นไม่มีหนังสือแจก การเขียนหนังสือยากกว่าการพิมพ์พระเป็นไหน ๆ เพราะว่าต้องเขียนลงในใบลาน กว่าจะทำได้แต่ละผูกนี้มันลำบากเต็มที่ จะแจกหนังสือธรรมะไม่สะดวก

ภิกษุในสมัยนั้นจึงทำการแจกพระพุทธรูป โดยคิดว่าด้วยการให้เขามีพระพุทธรูปนี้แหละจะเป็นทางหนึ่งให้เขาผูกใจไว้กับพระพุทธศาสนา จึงได้ทำพระแจกกันเป็นการใหญ่ เมื่อทำมาก ๆ แจกไม่หมดจึงบันจุในเจดีย์จนมาถึงพวกเราทั้งหลายในสมัยที่เล่นพระเครื่องกัน ถ้าหากว่าเป็นพระเก่ายุคสุโขทัยใคร ๆ ก็ต้องการ ความต้องการของพี่น้องที่อยากจะได้พระพุทธรูปยุคสุโขทัยนี้แหละเป็นตัวปัจจัยตัวต้นเหตุที่จะทำให้มีคนไปขุดพระ เพราะขุดแล้วเอามาขายได้ ขายราคาดีเสียด้วย ถ้าเห็นว่าเป็นสมัยสุโขทัยก็ราคาแพง เพราะฉะนั้น คนเหล่านั้นก็ลงทุนขุดเป็นการใหญ่ เพื่อเอามาขายที่ต่าง ๆ ที่คนรับซื้อกัน ความจริงคนไปขุดพระก็เป็นโจร คนที่ซื้อพระก็เรียกว่าสมรู้ร่วมกับพวกโจร ข้าพเจ้าเคยไปเทศน์ในคุก ถามนักโทษบางคนว่าเรามาติดคุกเรื่องอะไร บอกว่ารับซื้อของโจร ของโจรคือของเขาลักพามาขายแล้วก็ซื้อไว้ เจ้าหน้าที่จับได้ก็ติดคุก การลักขุดพระตามพระเจดีย์ ย่อมผิดกฎหมาย เว้นไว้แต่กรมศิลปากรขุดตามระเบียบนั้นเขาทำไปตามเรื่องไม่ผิดกฎหมาย เพราะว่าถ้าไม่ขุดขโมยเอาหมด เลยขุดมาขายเสียดีกว่า ถ้าหากเอกชนไปขุดมาขายโดยไม่ได้ทำให้ถูกต้อง เราไปซื้อเข้า เราก็สมรู้กับพวกนั้น พวกเราผู้ซื้อก็พลอยร่วมมือกับเขาด้วยเหมือนกัน แต่ว่าไม่มีโจทก์ไปฟ้องร้อง

เท่านั้นเอง คนซื้อพระทั้งหลายจึงไม่ติดคุกติดตรางกัน ถ้าหากใคร ไปฟ้องร้องคดีนี้ขึ้น แหม ! ติดกันเป็นแถวไปเลยทีเดียว พระสงฆ์องค์เจ้าเราก็อาจพลอยติดกับเขาไปด้วยนะ เพราะว่ารับซื้อกันไว้คนละหลาย ๆ องค์ เรื่องมันเป็นอย่างนี้ การขุดเจาะพระเจดีย์ก็มีสาเหตุมูลฐานอยู่ตรงนี้

เมื่อเจดีย์ทั้งหลายใหญ่ ๆ โต ๆ ถูกทำลายเพราะมีคนต้องการเอาพระไปขาย พวกเราทั้งหลายก็ช่วยกันซื้อ เป็นเหตุให้วัตถุต่าง ๆ ในทางศาสนาซึ่งมีราคา เพราะเป็นโบราณวัตถุควรแก่การศึกษาก็จะหมดไป คนในยุคหลัง ๆ ไม่มีโอกาสศึกษาความเป็นอยู่ของคนในยุคก่อน ไม่มีโอกาสรู้ถึงความก้าวหน้าความเจริญงอกงามในทางสร้างสมของคนที่เป็นบรรพบุรุษ เพราะว่าสิ่งของถูกทำลายเสียหมดแล้ว ข้าพเจ้ารู้สึกไม่สบายใจ ในสมัยนี้ก็ยังมีคนแอบขุดกันอยู่เรื่อย ๆ เดี๋ยวนี้ที่จังหวัดอยุธยาน่ะ กรมศิลปากรขุดไปเจดีย์หนึ่งแล้ว ยังมีพวกแอบขุดอีกวัดหนึ่ง แล้วก็เอามาขายกันในกรุงเทพ ฯ พวกเราใครที่อยากจะมีก็ซื้อกันไปเรื่อย ๆ เพราะนึกว่าเป็นขลังของศักดิ์สิทธิ์

คนที่ไปขุดพระนั้น เขาต้องการได้พระ แต่เขาไม่มีพระในใจ เพราะถ้ามีพระในใจก็ต้องเคารพองค์พระเจดีย์ ต้องเคารพองค์พระ-

พุทธรูป ต้องเคารพต่อเจดีย์สถานซึ่งคนสร้างอุทิศต่อองค์พระสัม-มาสัมพุทธเจ้า ไม่กล้าลงมือขุดทีเดียว ต้องนั่งลงกราบ นั่งนึกถึงพระพุทธเจ้า บูชาความงามความดีของพระพุทธเจ้า แต่ว่าคนเหล่านั้นมีแต่พระข้างนอก ไม่ได้มีพระข้างใน จึงได้ไปเที่ยวเจาะขุดทำลายตามที่ต่างๆ จนเสียหายไปหมด เดี๋ยวนี้ขนาดหนักกว่านั้น ไม่ใช่เจาะแต่องค์เจดีย์ พระพุทธรูปสวย ๆ งาม ๆ ก็หักคอเอามาเลยทีเดียว เมืองเชียงใหม่พระถูกหักคอมาขายเสียหลายองค์ ข้าพเจ้าไปเมืองสุโขทัย ไปวัดไหนถ้าพบพระสุโขทัยงาม ๆ ก็กระซิบบอกท่านสมภารว่าระวังหน่อยนะครับ เดี๋ยวนักเลงจะมาหักคอไปขายฝรั่งเสียอีก ท่านสมภารถามว่าถึงขนาดนั้นเชียวหรือ ข้าพเจ้าตอบว่า "เหลือขนาดไปเสียแล้วแหละสมัยนี้ เขาหักคอพระไปขายกันแล้ว เป็นอย่างนี้มากมายก่ายกอง" ทำไมจึงเกิดเรื่องอย่างนี้? มูลฐานสำคัญอยู่ที่ความหลงผิด คือพี่น้องชาวพุทธเราทั่ว ๆ ไป ยังไม่มีความเชื่อตรงตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ยังไม่มีความเชื่อถูกตามแนวที่พระพุทธเจ้าต้องการให้เราเชื่อ แต่เรามีความเชื่อออกนอกลู่นอกทางกันไปหมด

[เสือร้องไห้]

ที่สุโขทัยนั้น มีเรือนจำอยู่สองแห่ง เรือนจำประจำสุโขทัย

และเรือนจำที่สวรรคโลก เพราะมีศาล ในขณะที่ข้าพเจ้าไปเทศน์ที่เรือนจำสวรรคโลกนั้น ได้พบนักโทษหนุ่มสองคนน่าเอ็นดู รูปร่างหน้าตาดี ไม่น่าจะเป็นอาชญากรเลย แต่เขาบอกแล้วว่า มีเสือสองตัวอยู่ในเรือนจำนั้นด้วย ชื่อเสือเสริม เสือมี ข้าพเจ้าก็บอกท่านผู้ว่าการขอให้จัดคนที่เป็นเสือมานั่งข้างหน้า ข้าพเจ้าจะดูลักษณะท่าทางเขาว่าเป็นคนอย่างไร เขาจัดให้นั่งข้างหน้า เจ้าเด็กทั้งสองคนนี่เรียบร้อยเหลือเกิน นั่งฟังปาฐกถาเรียบร้อยกว่าชาวบ้านนอกคุกไปเสียอีกด้วยซ้ำไป นั่งประนมมือแต่ตลอดเวลา ข้าพเจ้าพูดอยู่ตั้งชั่วโมงกว่า เขานั่งสงบ ไม่ได้แสดงอาการอะไรแม้แต่น้อย ทีนี้เมื่อนั่งฟังไป ฟังไป เสือเกิดร้องไห้ขึ้นมาเสียแล้ว ข้าพเจ้าถามเขาว่าร้องไห้ทำไม เขาบอกว่าเสียใจ เพราะว่ามีความชั่วอยู่มาก ข้าพเจ้าเลยถามต่อไปว่า เจ้าเด็กหนุ่มสองคนนี้ตกไปสู่อบายเพราะอะไร และก็ได้ความดังต่อไปนี้ —

มีภิกษุองค์หนึ่ง ไม่ใช่คนไทย เป็นคนเขมร ไปอยู่ที่วัดชัยชุมพล ที่สุโขทัย ต่อมาก็ออกจากวัดนั้น แล้วไปตั้งตนเป็นพระอาจารย์ได้นิด ๆ หน่อย ๆ ต่อมาก็สึกออกไปตั้งตนเป็นอาจารย์ชาวบ้าน หากินทางสักหัวคน คือว่าใครก็มาให้สักหัวแล้วสักมันเรื่อยไป สักหัวให้เอาน้ำมันทาหัวให้ แล้วก็ได้รางวัลนิด ๆ หน่อย ๆ

เด็กหนุ่มเด็กน้อยทั้งหลายก็มีความพอใจ นึกว่าเรามันมีอาจารย์วิเศษแล้ว ถ้าให้อาจารย์สักหัวแล้วตีไม่แตกยิงไม่เข้า ฟันไม่ตายฉะ จะได้เป็นคนวิเศษต่อไป คนก็สมัครเป็นลูกศิษย์มากมาย เจ้าเสือเสริมเสือมีสองคนก็ไปเป็นลูกศิษย์อาจารย์นี้ด้วย เมื่อเป็นลูก-ศิษย์แล้วก็ทดลองให้อาจารย์สักกระหม่อม สักเสร็จแล้วลองฟันกันดู ความจริงมีดเล่มนั้นมันไม่คม อาจารย์เขาหามีดทื่อ ๆ มาฟันกันพอฟันเสร็จแล้วก็ก้มหลังให้เพื่อนฟัน ฟันเบา ๆ มันก็ไม่เข้า เพราะมีดมันทื่อ ถ้าถูกที่ไม่ทื่อเข้า ก็ไปโรงพยาบาลกันแหละ วันก่อนนี้เขาบอกว่าหามไปโรงพยาบาลสองราย เรื่องอะไรล่ะ? ลองของดีกัน ลองว่ามันจะอยู่หรือไม่อยู่ มีดมันคมไปหน่อย เลยต้องไปหาหมอให้ช่วยเย็บให้ เจ้าเด็กหนุ่มเหล่านั้นฟันกันดูแล้วมันไม่เข้า เมื่อมันไม่เข้าก็เกิดฮึกเหิมในใจว่าเรามันเก่งแล้ว อาจารย์ก็เก่งแล้ว อาจารย์พอมีพวกมากไม่ทำมาหากิน ยกพวกไปเที่ยวปล้นชาวบ้านแถวอำเภอสวรรคโลก เดือดร้อนไปตาม ๆ กัน เพราะว่ามีโจรก๊กใหญ่ ผู้ว่าราชการจังหวัดก็เด็ดขาดอยู่เหมือนกัน ผู้ว่าการคนนี้เวลาออกปราบโจรเอาพระไปด้วย พระที่พูดได้น่ะ ไม่ใช่พระที่แขวนคออย่างเดียว คือเอาพระไปเทศน์ก่อน เรียกชาวบ้านมาประชุม เมื่อประชุมแล้วพระพูดให้ฟัง เมื่อพูดให้ฟัง ชาวบ้านเข้าใจเหตุผล เวลากลางคืนชาวบ้านแอบมาหาผู้ว่าการ บอกให้รู้ว่าโจรมันอยู่ตรงนั้น

เพื่อยกกองไปล้อม ผลที่สุดยิงพวกโจรตายเกือบหมดเลย เหลือสองคนเท่านั้นที่หนีรอดออกไปได้ แล้วเขาเตรียมตัวจะหนีไปเมืองเถิน จังหวัดลำปาง แต่ว่าจนมุม เพราะขณะหนีไปนั้นเขาลงไปอาบน้ำ ตำรวจมาเจอเข้าจับตัวมาได้ทั้งคู่ เอามาไว้ในเรือนจำ ข้าพเจ้าจึงไปพบเข้า เจ้าเสริมเจ้ามีสองคนได้กลายเป็นคนเสียเป็นอาชญากรไปเพราะอะไร เพราะพบอาจารย์ผิด ๆ ไม่ใช่อาจารย์พระพุทธ-ศาสนา แต่เป็นอาจารย์ทางไสยศาสตร์ หากินทางลักหัวคน เลยอาจารย์ชวนไปทางเขว เสียหายมากมายก่ายกอง

[ภิกษุมีส่วนช่วยให้เกิดอาชญากร]

เมื่อวานซืนนี้ข้าพเจ้าเดินอยู่ที่วัดมหาธาตุ เจ้าหนุ่มสามคนเข้ามาหาถามว่า "หลวงพ่อครับ ท่านเจ้าคุณองค์นั้นอยู่ไหน" เขาบอกชื่อเถระนั้น ข้าพเจ้าว่าอยู่ที่นั่น "ผมขึ้นไปแล้วไม่เจอ" พวกคุณต้องการอะไร "ผมจะมาเช่าพระเขาประกาศว่ามีที่นี่" ไปหาพระแต่ว่าท่าทางยืนวางโตเหลือเกิน แม้ไปยืนอยู่ต่อหน้าพระแล้วก็ไม่เห็นว่าจะแสดงอาการนอบน้อมเท่าใด เขาไปหาพระแต่ไม่รู้ว่าพระอยู่ตรงไหน นี่แหละมันยุ่งอยู่ตรงไม่รู้ไม่เข้าใจ เมื่อไม่รู้ไม่เข้าใจก็ไปเที่ยวหาพระข้างนอก ไม่สนใจที่จะหาพระข้างใน ไม่สนใจที่จะเดินทางตามพระ แต่เข้าใจว่าพระจะช่วยตัวได้แม้ตัวกระทำความ

ชั่ว เลยไปเที่ยวหาอาจารย์หลอกลวงเหล่านั้น ในเมืองใหญ่ ๆ เช่นกรุงเทพ ฯ อาจารย์ขลัง ๆ มีมากหลายวัดหลายวา แล้วก็บางทีมีการส่งเสริมกันเป็นการใหญ่ให้คนกลายเป็นนักเลงไป เป็นความจริงที่ข้าพเจ้าเคยสังเกตเมืองไหนมีอาจารย์มาก ก็มีเสือมาก ผู้ร้ายทำไมจึงมาก ? เพราะอาจารย์ไม่ได้สอนความจริงให้ลูกศิษย์ฟัง ลูกศิษย์มาขอตะกรุด "เออ มึงเอาไปเถอะ ตะกรุดนี้ป้องกันได้ร้อยแปดทีเดียว" ลูกศิษย์มาขอพระเครื่อง "เออ มึงเอาไปเถอะ พระเครื่ององค์นี้ศักดิ์สิทธิ์นัก ป้องกันร้อยแปด" ไม่รู้ว่าป้องกันอะไร ลูกศิษย์ไม่เข้าใจ นึกว่า "กูได้ของดีเหล่านี้แล้วปล้นใครฆ่าใครไม่เป็นไรละ อาจารย์คุ้มครองรักษา" เลยกลายเป็นเสือไปเสียหมด ลองไปถามดูเถอะในคุกบางขวางคุกลหุโทษนั้น คนที่เข้าคุกเพราะความหลงผิดอย่างนี้มีอยู่มิใช่น้อยทีเดียว ข้าพเจ้าอยากจะทำความเข้าใจกับพี่น้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกเราที่เป็นนักบวช

[ฝากนักบวช]

ในสมัยนี้ ก็ถึงเวลาแล้วที่นักบวชทั้งหลายจะต้องช่วยกันประกาศหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ให้คนทั้งหลายได้รู้ได้เข้าใจ เพราะสมัยนี้โลกกำลังอยู่ในภาวะของการแข่งขัน ระหว่างสิ่งที่เป็นวัตถุกับสิ่งที่เป็นนามธรรม ในด้านวัตถุนั้นเราจะเห็นว่างอกงาม

เจริญขึ้นทุกวัน แต่ในด้านที่เป็นนามธรรมจริง ๆ นั้น มีความเจริญก้าวหน้าน้อย ถ้าความเจริญในด้านวัตถุไปไกล แต่ในด้านจิตใจหรือนามธรรมไปไม่ทันกัน ไม่สมดุลย์กัน ความเป็นอยู่ของสังคมก็จะเต็มไปด้วยความยุ่งยาก มีความทุกข์มีความเดือดร้อนนานัปการดังที่เราทั้งหลายจะได้เห็นกันอยู่ในสมัยนี้ เพราะความเข้าใจผิดหลายสิ่งหลายประการที่อยู่ในจิตใจของชาวพุทธ จึงเป็นหน้าที่ของนักบวชจะต้องพยายามพูดความจริงให้ชาวบ้านฟัง ทำความเข้าใจให้เขาได้ทีละเล็กทีละน้อย สิ่งใดที่เป็นความจริงก็เอาออกแสดงกันสิ่งใดที่เป็นความเท็จของเทียมเราอย่าเผยแพร่ส่งเสริม ถ้าเราช่วยกันโดยวิธีอย่างนี้ พี่น้องชาวพุทธก็จะเริ่มเข้าใจความจริงขึ้นทีละน้อย ๆ แล้วทีหลังการประพฤติปฏิบัติก็จะก้าวหน้าไปในทางที่ถูกที่ชอบ จึงอยากจะขอฝากแนวความคิดนี้ไว้กับนักบวชทั้งหลาย ให้ช่วยกันแก้ไข อย่ามัวเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวและลาภผลกันเลย

[ฝากชาวพุทธ]

สำหรับพี่น้องชาวบ้าน เราก็มีหน้าที่ที่จะช่วยกันค้ำจุนรักษาพระพุทธศาสนา อันเป็นหลักธรรมที่เราถือว่าประเสริฐ แต่ความประเสริฐของพระพุทธศาสนานั้นยังให้ประโยชน์แก่ชีวิตของเราน้อยเกินไป ทำไมจึงให้ประโยชน์น้อย เพราะเราเข้าไปใกล้สิ่งที่

ประเสริฐนั้นยังน้อย เรายังอยู่ห่างนักจากสิ่งนั้น เรายึดถือเอาเฉพาะแต่เพียงเปลือกผิวของสิ่งนั้น ๆ มาเก็บรักษาไว้ในใจ แล้วก็เข้าใจว่าสิ่งนั้นจะช่วยเราได้ ความจริงสิ่งเหล่านั้นช่วยเราไม่ได้ ถ้าเราไม่มีการประพฤติธรรมอันเป็นหลักคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ความเชื่อในทางพุทธศาสนาจึงไม่เหมือนกับศาสนาอื่น

[ความเชื่อที่งมงาย]

ความเชื่อในศาสนาอื่นผิดกับหลักพระพุทธศาสนา คือเขาสอนให้คนเอาชีวิตจิตใจฝากไว้กับสิ่งภายนอก เช่นฝากไว้กับพระผู้เป็นเจ้าอันเป็นสิ่งที่ทุกคนจะต้องเชื่อต้องทำตาม เป็นศาสนาประเภทอ้างเทวดาเป็นผู้อำนวยคำสอนให้แก่เขา หรือที่เรียกกันว่าเทวนิยม แต่ในทางพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธเจ้าไม่มุ่งเอาในรูปอย่างนั้น พระพุทธเจ้าเกิดในท่ามกลางความเชื่องมงาย เกิดในท่ามกลางของการปฏิบัติในสิ่งที่ไม่เป็นสาระแก่นสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศอินเดีย ถ้าเราไปประเทศอินเดียในสมัยนี้ เราจะมองเห็นว่าความงมงายที่มีอยู่ในประเทศอินเดียนั้นมากมายเหลือเกิน คนแก่ ๆ เก็บก้อนหินสี่ห้าก้อนเอามาใส่วางในชามอ่าง เสร็จแล้วเอาข้าวสารมาโรยลงบนก้อนหิน เอาใบมะกรูดใบมะนาวไปโรยลงบนก้อนหิน แล้วก็ไปนั่งไหว้กราบแดดอยู่ตลอดตั้งแต่เช้าถึงเที่ยง ถามเขา

ว่าไหว้อะไร เขาบอกว่าไหว้พระศิวะเจ้า พระศิวะน่ะแกอยู่ทุกหน ทุกแห่งในหินในกรวดในทราย แกแอบเข้าไปอยู่ทั้งนั้น คราวนี้ตา คนนั้นแกเก็บก้อนหินไปนั่งไหว้อยู่ แล้วก็ยังมีพิธีการอื่น ๆ อีกมาก มายหลายสิ่งหลายประการ ข้าพเจ้าเดินดูนั่งดูแล้วก็เห็นว่านี่อยู่ได้ ด้วยความเชื่อประเภทงมงาย แต่พระพุทธศาสนาอยู่ในประเทศ อินเดียไม่ได้ เพราะพระพุทธเจ้าต้องการให้เชื่อในสิ่งที่มีเหตุผล ไม่ ต้องการให้ศาสนิกชนอยู่อย่างหลับตา แต่ต้องการให้อยู่อย่างลืม ตา. นับถือในสิ่งที่ควรเชื่อควรปฏิบัติ ไม่ใช่ว่าเชื่อตามเขาเสมอไป คนเหล่านั้นเข้าไม่ถึง เมื่อเข้าไม่ถึง พระพุทธศาสนาก็หายไปจาก อินเดีย แต่ว่ามาปรากฏอยู่ในประเทศลังกา ในประเทศพม่า ใน ประเทศไทย ฯ ล ฯ แต่ความงมงายของคนไทยก็ยังไม่หายไป

[จริยวัตรของพระพุทธองค์ที่เกี่ยวกับความเชื่อ]

ในสมัยก่อนเมืองไทยเรายังมีพระพุทธศาสนาที่บริสุทธิ์กว่านี้ เรียบร้อยกว่านี้ แต่ในสมัยนี้ความนิยมในด้านวัตถุมากเกินไป เรา จึงเอาตัวศาสนาที่เป็นธรรมะทิ้งไปเสีย แล้วเอาศาสนาเฉพาะที่เป็น ตัววัตถุมาเก็บไว้ พี่น้องชาวพุทธสังเกตดูเถอะ เราจะเห็นว่ามีการ โฆษณาในทางด้านวัตถุมากมายก่ายกอง ตามวัดวาอารามที่มีงาน มีการอะไร เรื่องโฆษณาเกี่ยวกับสัจจธรรมมีน้อย แต่โฆษณา

เกี่ยวกับวัตถุมีมาก เช่นบอกว่าในงานนี้จะมีอาจารย์วิเศษมาปลุกเสกเครื่องรางของขลัง จะมีการแจกพระแจกตะกรุด แจกอะไรต่ออะไรทุกสิ่งทุกประการแหละ ที่คนต้องการแล้วแจกตะพึดตะพือทีเดียว คนก็ไปกันมาก แต่ถ้าหากว่าจะประกาศสัจจธรรมคนมาไม่กี่คน ฟังกันได้ไม่กี่คนหรอก เพราะว่าไม่เคยฟัง ถ้าหากได้เคยฟังกันบ่อย ๆ ก็พอจะเข้าใจได้ พระพุทธเจ้าท่านไม่เชื่อไม่ส่งเสริมในสิ่งที่คนอื่นเคยเขาทำกันมาก่อน พระองค์เป็นผู้กล้าพูดกล้าแสดงข้าพเจ้าอยากจะกล่าวย้ำด้วยความภูมิใจว่า ไม่มีครูอาจารย์ใดในโลกที่จะกล้าพูดให้คนเข้าใจอย่างองค์พระพุทธเจ้า ขอให้ท่านลองอ่านประวัติของครูอาจารย์ในโลกซึ่งมีหลายองค์ด้วยกัน ใครบ้างที่กล้าพูดอย่างพระพุทธเจ้า ที่จะกล้าตัดสินในสิ่งที่ควรอย่างองค์พระพุทธเจ้าไม่มีเลย เมื่ออ่านประวัติพระพุทธเจ้าแล้ว ข้าพเจ้าภูมิใจที่ได้เกิดมาภายใต้ร่มธงของพระพุทธเจ้า ข้าพเจ้าภูมิใจที่เป็นลูกศิษย์ของพระองค์ท่าน ภูมิใจที่ได้ทำงานที่พระองค์เคยกระทำมาในสมัยสองพันห้าร้อยปีมาแล้ว แม้ว่าจะมีคนเชื่อไม่กี่คน แต่ข้าพเจ้าก็ภูมิใจว่าเกิดมาชาติหนึ่ง ภายใต้บารมีธรรมของพระพุทธศาสนา ข้าพเจ้าได้ใช้สิ่งนั้นให้เป็นประโยชน์แก่ชีวิต ด้วยการทำงานที่เป็นประโยชน์ ส่งเสริมพระพุทธศาสนาต่อไป ข้าพเจ้าเลื่อมใสพระพุทธ

เจ้าในข้อนี้ พระพุทธเจ้าท่านไปที่ไหน ท่านก็พยายามเปลี่ยนแปลงความเป็นอยู่ของสังคมในอินเดียให้เข้าระบบการที่ถูกต้อง และให้เรียบร้อย ยกตัวอย่างให้เห็นง่าย ๆ เช่นการทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ตาย ชาวอินเดียเขาถือว่าคนตายแล้วเกิดอีก เหมือนกับที่เราเชื่ออยู่ในสมัยนี้ เวลาใครตายไปแล้วเขาก็ไปทำบุญกันที่ป่าช้าด้วยการเอาอาหารไปกองลงในป่าช้า ให้วิญญาณบรรพบุรุษมากิน ปีหนึ่งเขาทำกันใหญ่คราวหนึ่ง เรียกว่าสารทะ ทำบุญสารทอย่างบ้านเรานั่นเองแหละ คนทั้งหลายก็ไปทำกันมาก เอาของไปกองที่ป่าช้าสูงเหมือนกับจอมปลวก พระพุทธเจ้าท่านไปเห็นการกระทำเช่นนั้นเห็นว่าการเอาอาหารมาทิ้งให้มดกินนี้ไม่ได้ความ ถ้าหากว่าเอาอาหารไปแจกคนยากจน ให้สมณะชีพราหมณ์ผู้ประพฤติดีประพฤติชอบจะเป็นประโยชน์มากกว่า พระองค์จึงสอนให้รู้จักบริจาคทานเอาสิ่งที่ควรจะเซ่นบรรพบุรุษนั้นไปทำทานเสีย แจกแก่คนยากจนแก่สมณะชีพราหมณ์ สิ่งเหล่านั้นก็กลายเป็นวัตถุที่มีคุณค่าแก่สังคมมนุษย์ ดีกว่าที่จะให้เป็นวัตถุมีคุณค่าแก่มดแก่ปลวก ซึ่งนอนอยู่ในป่าช้า พระพุทธเจ้าทรงเปลี่ยนแปลงไปในรูปอย่างนี้ แม้เหตุการณ์อื่น ๆ ก็มีอีกมาก ถ้าเราอ่านศึกษาเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธเจ้าอ่านพระสูตรต่าง ๆ อันเป็นหลักคำสอน เราจะเห็นว่าพระพุทธเจ้า

นทรงทำการปฏิวัติตลอดเวลา เปลี่ยนแปลงสิ่งนั้นสิ่งนี้เพื่อเข้าสู่ระบบใหม่ อันจะเป็นไปเพื่อความสุขแก่สังคมอย่างแท้จริง พวกเราสมัยนี้แทนที่จะเปลี่ยนแปลงให้เข้ารูปตามแบบของพระพุทธองค์ กลับเปลี่ยนของพระองค์ให้ไปสู่รูปของที่มีอยู่ก่อนองค์พระพุทธเจ้า อย่างนี้เรียกว่าถอยหลังเข้าคลอง ไม่ใช่คลองสั้น ๆ นะ ถอยเข้าไปหลายสิบหลายร้อยกิโลเมตรเสียด้วย อย่างนี้จะชื่อว่าก้าวหน้าได้อย่างไร เพราะฉะนั้นจึงอยากจะทำความเข้าใจกับพี่น้องสักเล็กน้อยในเรื่องอย่างนี้ ว่าเราจะเชื่ออะไรเราจะรับอะไร ต้องมีเหตุมีผลจึงจะควรเชื่อควรฟังกันอย่างแท้จริง ข้าพเจ้าอยากจะบอกให้ท่านทั้งหลายทราบว่า พระพุทธเจ้าท่านสอนให้เราเชื่อด้วยอาการอย่างไร ?

[พระพุทธองค์สอนให้เชื่ออย่างไร]

ครั้งหนึ่งพระพุทธเจ้าเสด็จผ่านบ้านกาลามะ พวกกาลามชนทั้งหลายเมื่อได้เห็นองค์พระพุทธเจ้าแล้วก็มีความปลื้มใจว่า นักบวชมาอีกองค์หนึ่งแล้ว ในสมัยนั้นในประเทศอินเดียมีนักบวชชนิดท่องเที่ยวมากมายก่ายกอง คนหนึ่งมาก็สอนอย่างนี้ อีกคนหนึ่งมาก็สอนอย่างนั้น ขัดกันทั้งนั้น ขัดกันตลอดเวลา พวกนั้นงงไม่รู้ว่าจะเชื่อใคร ครั้นพบพระพุทธเจ้าเข้าก็บอกเล่าให้ฟัง ว่านักบวชองค์ก่อน ๆ มาสอนอย่างนี้ อีกองค์หนึ่งมาสอนอย่างนั้น องค์นี้ขัดกับ

ของคนั้น พวกข้าพระองค์ไม่รู้จะเชื่ออย่างไรแล้ว แทนที่พระพุทธเจ้าจะบอกว่า อือ ต้องมาเชื่อฉันซิ ฉันพูดความจริง ความแท้ ท่านต้องเชื่อ พระองค์ไม่พูดอย่างนั้น น่าเลื่อมใสในปฏิปทาของพระองค์ในตอนนี้ คือแทนที่พระองค์จะชวนเขาให้เชื่อพระองค์ แต่พระองค์กลับบอกกับเขาว่า ถูกแล้วท่านทั้งหลายควรจะสังเต ควรจะสงสัย ไม่ควรจะเชื่ออะไรง่าย ๆ แต่ควรคิดควรตรองให้รอบคอบเสียก่อนจึงจะเชื่อ แล้วพระองค์ก็บอกว่าคนที่ฉลาดนั้นอย่าเชื่อโดยอาการ ๑๐ ประการ อย่าเชื่ออย่างไดบ้าง ? ข้อนี้มีปรากฏอยู่ในกาลามสูตร ในมัชฌิมนิกาย พระองค์บอกว่า

[หลักกาลามสูตร ๑๐ ประการ]

อย่าเชื่อโดยเขาบอกต่อ ๆ กันมา

อย่าเชื่อโดยเขาทำตาม ๆ กันมา

อย่าเชื่อโดยเหตุเขาลือกันทั้งบ้านทั้งเมือง

อย่าเชื่อโดยอ้างว่ามันปรากฏอยู่ในคัมภีร์

อย่าเชื่อโดยอาการคิดเดาเอาเอง

อย่าเชื่อโดยอาการคาดคะเนเอาเอง

อย่าเชื่อโดยอาการตรึกเอาตามอาการ

อย่าเชื่อโดยคิดว่าเข้ากันได้กับความคิดของตน

อย่าเชื่อโดยถือว่าผู้สอนพอจะเชื่อได้
อย่าเชื่อโดยคิดว่าผู้สอนเป็นครูเป็นอาจารย์ของตน

ขอให้ลองฟังดูตามแนว ๑๐ ประการที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้เป็นหลักว่า อย่าเชื่อโดยบอกต่อกันมา โดยทำตามกันมา โดยข่าวเล่าลือ โดยมีอ้างอยู่ในหนังสือตำรา โดยการเดา โดยการคาดคะเน โดยตริกตามอาการ โดยคิดเอาว่าตรงกับความคิดความเห็นของตน ผู้พูดควรจะเชื่อได้ หรือว่าผู้พูดเป็นครูเป็นอาจารย์ของเรา พระองค์ไม่ให้เชื่ออย่างนี้ เพราะเหตุว่าถ้าคนเราไปยึดสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่นสมมติว่ายึดท่านองค์นั้นเป็นครูเรา พูดอะไรเชื่อทั้งนั้น ความคิดในเหตุผลก็จะไม่มี ปัญญาของตนที่ควรจะใช้ก็ไม่ได้ใช้ พอครูบอกก็เก็บเอาทันที ถ้าหากว่าเราได้ข่าวว่าภิกษุองค์นั้นเทศน์เก่งนัก เช่นพี่น้องได้ข่าวว่าท่านปัญญานันทะนี้พูดสำคัญนัก ท่านตั้งใจเชื่อมาเสียแล้วแต่บ้าน อย่างนี้ไม่ได้ มันเป็นม่านขวางทางไว้เสียเหมือนกัน อย่าเชื่อก่อน มานั่งคิดตรองดูว่าท่านพูดอะไร เราควรจะฟังได้ไหม เพียงแต่รับไว้ก่อนอย่าเชื่อทันที เอาไปบ้านไปคิดไตร่ตรองหาเหตุผลค้นคว้า จับต้นชนปลายให้มันเห็นชัดเจนแจ่มแจ้งแใจแล้วจึงจะปลงใจเชื่อลงในสิ่งนั้น พระพุทธเจ้าท่านต้องการให้เราเชื่ออย่างนี้ ไม่ให้เชื่อตามที่คนเขากล่าวมา แปลว่าให้ใช้ปัญญาของตนพิจารณา คิดให้เข้าใจด้วยเหตุผลเท่านั้น

ในทางพุทธศาสนานั้น ถ้าจะพูดกันให้เข้าใจง่ายๆ ก็ให้เรียกว่าเชื่อความคิดความเห็นที่ตนได้คิดโดยแจ่มแจ้งแล้วจริงๆ คิดเห็นโดยเข้าใจแจ่มแจ้ง ไม่ใช่เชื่อเพียงเพราะรู้ ไม่ใช่เชื่อเพียงเพราะเข้าใจ แต่เชื่อเพราะเห็นแจ้ง ความรู้ความเข้าใจความเห็นแจ้งนั้นไม่ใช่อันเดียวกัน ความรู้เป็นเพียงสักแต่ว่าเราได้ยินมา ตาได้เห็น หูได้ยิน จมูกได้กลิ่น ลิ้นได้รส อย่างนี้เรียกว่ารู้ รู้แล้วก็เข้าไปอยู่ในใจ จำไว้ได้ อย่างนี้เรียกว่าเข้าใจ แต่ว่าบางทียังไม่เห็นแจ้งในเรื่องนั้น ความเห็นแจ้งนั้นต้องอาศัยการกระทำตามความรู้ตามความเข้าใจเป็นประสพการณ์ในชีวิตของเราเอง ไม่เชื่อตามเขาว่า ไม่ใช่เชื่อตามตำรา ไม่ใช่เชื่อเพราะเขาพูดกันทั้งบ้านทั้งเมือง ว่ามันเป็นอย่างนั้น ไม่ใช่อย่างนั้น แต่เราเชื่อเพราะเราเห็นแล้วว่ามันเป็นอย่างนั้นจริงๆ ยกตัวอย่างให้เห็นง่ายๆ เช่นพระพุทธเจ้าสอนว่า สรรพสิ่งทั้งหลายไม่เที่ยง เรารู้ตามที่พระองค์บอก สิ่งทั้งหลายเป็นทุกข์ สิ่งทั้งหลายเป็นอนัตตา ไม่มีตัวตนสาระเป็นแก่นสาร เราฟังไว้ แต่ว่าเรายังไม่เข้าใจในสิ่งนั้น เรายังไม่เห็นแจ้งในสิ่งนั้น เรารับมาก่อน รับว่าสิ่งทั้งหลายไม่เที่ยง สิ่งทั้งหลายเป็นทุกข์ สิ่งทั้งหลายไม่มีอะไรที่เป็นสาระ

แก่นสาร กลับไปถึงบ้านเอาไปคิดดูว่า อะไรที่เรียกว่าไม่เที่ยง สังขารทั้งหลายไม่เที่ยง นั่งคิดพิจารณาไตร่ตรอง ทำวิปัสสนาอยู่ด้วยเรื่องนี้เท่านั้นแหละ นั่งคิดอยู่ตลอดเวลา เดินก็คิดนั่งก็คิด มีเวลาว่างก็คิด ไปในรถยนต์รถโดยสารก็นั่งคิด ว่าสิ่งทั้งหลายมันไม่เที่ยงอย่างไร คิดให้เห็นแจ่มแจ้งปรากฏแก่ใจของเราเองว่า เออ มันไม่เที่ยงจริง ๆ เมื่อรู้ว่ามันไม่เที่ยงจริง ๆ แล้ว จิตเราก็ไม่ยึดไม่ถือในสิ่งนั้น เพราะมองเห็นแล้วว่ามันไม่เที่ยง มันเป็นทุกข์ มันไม่มีอะไรเป็นสาระเป็นแก่นสาร จะไปจับเอาตอนใดตอนหนึ่งว่าเป็นฉัน เป็นเขา เป็นเรา เป็นไทย เป็นเจ๊ก เป็นแขก เป็นฝรั่ง ขึ้นมาน่ะ มันเรื่องสมมุติกันทั้งนั้น มองเห็นชัดแล้วว่า เราไม่มี เขาก็ไม่มี คุณหลวงคุณนายก็ไม่มีกันแล้ว มีแต่ว่าสิ่งทั้งหลายมันผสมกันเข้า ตั้งอยู่เพราะอาศัยปัจจัย ปรุงแต่งชั่วครู่ชั่วขณะแล้วก็ดับไป ๆ ความเป็นอยู่ในชีวิตของเราทุกวันทุกเวลานี้ คือการเกิดขึ้น ตั้งอยู่แล้วก็ดับไปเท่านั้นเอง พระท่านสอนอย่างนี้ ทีนี้เรามาคิด นั่งคิดนั่งนึก ทำความเข้าใจให้ชัดเจนแจ่มแจ้ง จนปรากฏแก่ใจว่า มันไม่เที่ยงจริง ๆ มันเป็นทุกข์จริง ๆ ไม่มีอะไรที่เป็นสาระแก่นสารจริง ๆ อย่างนี้เรียกว่าเห็นแจ้งด้วยน้ำใจของเรา ถ้าเห็นแจ้งแล้วมันปล่อยได้ วางได้ ถ้าเพียงแต่รู้เพียงแต่เข้าใจ ก็ยังปล่อยไม่ได้

มันยังเห็นว่าสวยอยู่นั่นแหละ ว่างามอยู่นั่นแหละ ยังอยากได้โน่นได้นี่ ยังชอบอยู่นั่นเอง ยังไม่ปล่อย เราปล่อยได้เพราะเราเห็นแจ้ง หลักความจริงมีอยู่อย่างนี้ พระพุทธเจ้าต้องการให้เราเชื่ออย่างนี้

[เชื่อพระรัตนตรัย หรือ เชื่อฤกษ์ยาม]

ความเชื่อตามพระพุทธศาสนาแม้ในชั้นต้น ๆ นั้น เราควรจะเชื่ออะไร ข้าพเจ้าพูดให้เห็นง่าย ๆ ในเรื่องเกี่ยวกับความสุขทุกข์ในชีวิตประจำวัน ชาวพุทธทั่ว ๆ ไป ยังไม่ไว้วางใจในตัวเอง ไม่ไว้วางใจในพระพุทธเจ้า เราพูดว่า **พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ** ข้าพเจ้าถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ว่าเป็นที่พึ่ง แล้วก็ยังพูดแถมพกอีกว่า ที่พึ่งอย่างอื่นของข้าพเจ้าไม่มี พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งอันประเสริฐของข้าพเจ้า แน่หรือ? ยังไม่แน่เสมอไป เพราะว่าเรายังไม่ได้เอาหลักของพระพุทธเจ้า มาใช้เป็นเครื่องมือสะสางปัญหาชีวิต เราจึงพบแต่ความยุ่งยากลำบากเดือดร้อนต่าง ๆ พี่น้องจะทำอะไรมักจะมีความวิตกกังวล กลัวว่าจะเป็นอย่างนั้นกลัวจะเป็นอย่างนี้ เวลาจะทำอะไรก็ต้องไปสืบถาม อย่างน้อยก็ต้องไปปรึกษาหมอดูเสียก่อนว่าควรจะทำอะไรเวลาไหน ควรจะเอาฤกษ์ไหนดี บางทีหมอ

บอกว่าฤกษ์ดีสี่ใกล้รุ่งโน่น บางทีสองยาม บางทีตีสามสิบนาที ไปว่ากันกลางดึกโน่น ฤกษ์มันจะดีได้อย่างไรนะ ตอนนั้นมันควรจะหลับจะนอนกัน แล้วเราจะลุกขึ้นไปตามฤกษ์ตอนดึก ๆ อย่างนั้น ถ้ามันจะไม่ได้ความแน่ทีเดียว แต่ว่าเราเชื่อหมอ หมอเขาว่าอย่างนั้น แล้วตัวหมอเองน่ะ มีความสุขเสมอไปหรือ หมอทำอะไรถูกต้องเสมอไปหรือ หมอนั่งรถไปรถชนกับเขาบ้างไหม หมอหกล้มหกลุกบ้างไหม เจ็บไข้ได้ป่วยบ้างไหม ข้าพเจ้าก็รู้จักหมอมาหลายคนเหมือนกัน เห็นว่าหมอทั้งหลายก็ยังมีชีวิตขึ้น ๆ ลง ๆ หกล้มเจ็ดลุกกันอยู่อย่างนั้นเองแหละ ยังไม่เรียบร้อย ตัวเองดูตัวเองก็ยังไม่ได้แล้วจะไปดูตัวคนอื่นได้อย่างไร ความจริงทางพระพุทธศาสนาไม่ได้คิดอย่างนั้น พระพุทธเจ้าสอนให้เราเชื่อพระองค์อย่างเดียวว่า สิ่งทั้งหลายที่เป็นความสุข ความทุกข์ ความเสื่อม ความเจริญ ความดี ความชั่ว อะไรทั้งหมดซึ่งเกิดขึ้นในชีวิตของเรานั้น ไม่ได้เกี่ยวเนื่องด้วยฤกษ์งามยามดี ไม่ได้เกี่ยวเนื่องด้วยดวงดาวในท้องฟ้าอากาศ ไม่ได้เกี่ยวเนื่องด้วยพระภูมิเจ้าที่ผีสางอะไรทั้งนั้น สิ่งเหล่านั้นช่วยใครไม่ได้ แต่ว่าการกระทำของเรานั่นแหละช่วยเราได้ ทำให้เราเป็นอะไรก็ได้

คนเราจะดีเพราะเราทำดี ชั่วเพราะเราทำชั่ว จะได้เพราะรู้

จักทำให้มันได้ เสียเพราะไปทำให้มันเสียเข้า แต่ว่าทำไมเราไม่เชื่ออย่างนี้ เพราะว่าเราไม่อยากจะพึ่งตัวเอง ไม่เชื่อตัวเอง และไม่เชื่อพระพุทธเจ้า เราอยากจะเอาชีวิตไปฝากไว้กับเจ้าโน่นเจ้านี่ ต้นพุทราน้อย ๆ เราก็อุตส่าห์เอาชีวิตไปฝากไว้กับมัน รากไม้เก่า ๆ แก่ ๆ ไม่รู้ว่าเอามาจากไหน ก็อุตส่าห์เอามาตั้งบนศาลา อุตส่าห์เข้าไปพึ่งรากไม้นั้น รากไม้เองพึ่งตนเองก็ไม่ได้ เห็นปลวกมันกินรากไม้นั้นเหมือนกัน แล้วมันจะไปช่วยคนได้อย่างไร ตัวรากไม้ปลวกยังกินนี่นา ถ้าหากว่ารากไม้นั้นศักดิ์สิทธิ์ปลวกมันก็ไม่กินนะซิ นี่ปลวกยังกินรากไม้ ยังกินศาล ยังกินสิ่งโน้นสิ่งนี้ ศาลพระภูมิก็เห็นเอียงอยู่บ่อย ๆ ถ้าหากพึ่งตัวได้มันก็ต้องทำศาลให้ตั้งตรง ๆ อยู่เสมอ ไม่ต้องให้คนอื่นมาช่วยค้ำให้ นี่ต้องให้คนอื่นไปค้ำให้ คนอื่นไปสร้างให้ มันก็ลำบากเดือดร้อนอย่างโน้นอย่างนี้ เพราะเราไม่อยากจะพึ่งตัวเอง ไม่เชื่อตัวเอง ไม่เชื่อพระพุทธเจ้า ไม่คิดว่าสิ่งทั้งหลายเกิดขึ้นด้วยการกระทำ แต่คิดว่าเทวดาฟ้าดินดลบันดาล ถ้าทำในเวลานั้นแล้วสิ่งนั้นจะดี รัฐธรรมนูญเมืองไทยเวลาจะออกทีไรแล้วหาฤกษ์ดีทุกทีแหละ แต่มันล้มมากี่ฉบับแล้วพี่น้องคิดดูเถอะ หมอให้ฤกษ์ทั้งนั้น แต่ว่าทำไมมันตั้งอยู่ไม่ตลอดกาลล่ะ ล้มเสมอ มันไม่ใช่เรื่องของฤกษ์ แต่เป็นเรื่องของการกระ

ทำของคน ถ้าหากว่าคนทำถูก สิ่งทั้งหลายเดินเรียบร้อย ถ้าคนทำผิดสิ่งทั้งหลายก็ไม่เรียบร้อย ข้าพเจ้ายืนยันได้ในข้อนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่มีความเชื่อฤกษ์เลย ข้าพเจ้าไม่เคยวิตกทุกข์ร้อน ไม่เคยหวาดกลัวในเรื่องการกระทำ จะขึ้นรถไฟไปไหนข้าพเจ้าไป เมื่อรถออกก็ไปละ คราวนั่งเรือบินไปไหนข้าพเจ้าก็ไป เดินทางไปไหนถ้าตกลงว่าวันไหนไปไม่เคยไดถามหมอ แล้วหมอบางที่ขัดคอเหมือนกันบอกอย่าไปเวลานั้นนะ ไปแล้วมันจะเดือดร้อน "เออ ไม่เดือดร้อนหรอก ผมเดินดีแล้วไม่เดือดร้อนอะไร รถไฟไม่เสียละก้อไม่เดือดร้อน แม้รถไฟเสียก็นอนสบาย" วันก่อนจะมาจากปัตตานีพอถึงบ้านนาสารรถไฟมันตกรางที่ห้วยมุก นอนเสีย ๓ ชั่วโมง ดีกว่ารถเดินเสียอีก เพราะว่ารถเดินมันเขย่านอนไม่ค่อยหลับ แต่ถ้ารถหยุดนอนสบาย ตื่นขึ้นเช้าคนโดยสารทั้งหลายบอกว่า แหมเมื่อคืนเคราะห์ร้ายจริงรถเสียเวลา ข้าพเจ้าบอกว่าแหมเมื่อคืนเคราะห์ดีจริง นอนหลับสบายหน่อย มันตรงกันข้าม เราไม่ได้คิดเรื่องเคราะห์ร้ายเคราะห์ดี แต่เราคิดเหตุการณ์ให้มันเป็นประโยชน์แก่ชีวิต มองเห็นว่าอะไรจะเป็นความสบายใจ อะไรจะเป็นความสุขแก่ชีวิต อย่าไปมองในแง่ที่มันเสียเมื่อสิ่งนั้นมันเสียไปแล้ว มองในแง่ว่ามันจะเป็นประโยชน์อะไรบ้าง มันจะให้ความสุขแก่ชีวิตจิตใจ

ของเราอย่างไรบ้าง เราคิดกันอย่างนี้แล้วก็สบาย ทำอะไรก็ทำไป เถอะ ขอแต่ว่าให้ทำด้วยความระมัดระวังให้เรียบร้อยก็แล้วกัน

มีช่างไม้คนหนึ่งอยู่ที่จังหวัดสงขลา ข้าพเจ้ารู้จักดี คน ๆ นี้ ไม่ถืออะไร ฝีมือการช่างเก่งเหลือเกิน ทำงานราคาแพง เวลาจะทำจะสร้างบ้านใครเขาบอกว่าวันนั้นฤกษ์ดียกเสานะ แกบอกว่ามันยังไม่ดี เพราะเตรียมเสายังไม่เสร็จ ถ้าหากว่าเตรียมเสาเสร็จตอนเย็น แกยกตอนเย็น เสร็จเช้าแกยกเช้า แกบอกว่ายกเรียบร้อยทุกที่เสาไม่เคยตีหัวใคร แต่ว่าพวกที่ฤกษ์ดีน่ะเอาคนมามาก ก่อนยกเสาเมากันเสียก่อน เสาล้มตีหัวคนแตกบ่อยๆ เพราะเมา ไม่ใช่เรื่องของฤกษ์ ไม่ใช่เรื่องของยามอะไร เรื่องของเมาเหล้าแล้วเกิดความเสียหาย เป็นอย่างนี้ ข้าพเจ้าจึงไม่มีความเชื่อในเรื่องนี้ ข้าพเจ้าเชื่อหลักของพระพุทธเจ้า และเชื่อว่าถ้าข้าพเจ้าทำความดี ข้าพเจ้าสุขใจ ถ้าข้าพเจ้าทำความชั่ว ข้าพเจ้าก็ไม่สบายใจ ข้าพเจ้าจะทำอะไรก็ทำทั้งนั้น นับตั้งแต่บวชมาจนบัดนี้ไม่เคยดูฤกษ์ เวลาจะบวชเป็นสามเณรก็ไม่ได้ดูฤกษ์ดูยามอะไร พอฉันอาหารเพลเสร็จแล้ว เทกระโถน กวาดขยะเสร็จ อาจารย์บอกว่าบวชเอาไหม ข้าพเจ้าบอกว่าเอาครับ โกนหัวได้ ฤกษ์ดีแล้ว โกนหัวเลยแล้วเข้าโบสถ์บวชเป็นสามเณรสองปี เรียนหนังสือก็เรียบร้อยพอ

ไปได้ ถ้าหากว่าไม่ดีก็ไม่ได้มาพูดกับพี่น้องอย่างนี้ พอถึงตอนจะบวชพระ กลับไปบ้าน ไปถึงบ้านคนเขาถามว่าบวชวันไหน เดี๋ยวก่อน นัดญาติให้มันพร้อมกัน เพราะญาติหลายคน ไปเที่ยวนัดญาติเสียก่อน อ้า วันนั้นแหละดี วันที่ญาติมาพร้อม ญาติไม่พร้อมแล้วก็ไม่ดีแหละ เพราะว่ามันไม่พร้อมกัน ข้าพเจ้าบวชโดยไม่ได้ถามหมอ บวชมาจนกระทั่งได้ ๒๘ พรรษาแล้ว เที่ยวเทศน์ทั่วบ้านทั่วเมืองไม่เห็นมันเดือดร้อนอะไร คนที่ไปหาฤกษ์บวชมา ๓ เดือนสึกไปเสียแล้ว บางคนหาฤกษ์วันบวชกับวันสึกพร้อมกันไปเลย บวชวันนี้จะสึกวันไหนดี เวลาเข้าไปเป็นพระไปนั่งนับวันที่ อีกเท่านั้นวันจะสึกแล้ว ไม่ได้บวชหรอก ไปนั่งนับวันสึกอยู่เท่านั้นเอง อย่างนี้ไม่ได้ความ เพราะมัวไปดูฤกษ์อยู่ พระพุทธเจ้าท่านออกบวช ก็ไม่ได้ดูฤกษ์ดูยามอะไร พอได้เวลาก็ปลุกนายฉันนะลุกขึ้น เอาม้ามาให้สักตัวเถอะ ขี่ม้ากัณฑกะออกเลย ออกจนได้เป็นพระพุทธเจ้าเที่ยวสอนคน ทำงานจนเหลือมาถึงพวกเราทุกวัน ก็ไม่ได้ถือฤกษ์ถือยามอะไร แต่พวกเรากลับสนใจเรื่องฤกษ์กันมากขึ้นทุกที ๆ

คนที่ต้องดูฤกษ์ดูยามน่ะเพราะอะไร ขี้ขลาดใจไม่ป้ำ แล้วสิ่งที่ตัวทำอาจไม่บริสุทธิ์ มันจึงต้องไปดูฤกษ์ปลอบใจนั่นเอง ให้หมอช่วยปลอบใจหน่อยว่าทำวันนี้ดี แต่ถึงกระนั้น ใจก็ยังตุ้ม ๆ

ค้อม ๆ อยู่นั่นแหละ กลัวว่าเขาจะจับได้ไหม อะไรไหม เช่นคนจะไปปล้นเขา ต้องไปดูหมอเสียก่อนว่าจะปล้นเวลาไหนดี แต่ผลที่สุดติดคุกทุกรายพวกปล้นน่ะ ไม่ติดรายนี้ก็ติดรายโน้น ข้าพเจ้าเคยเทศน์ในคุกมาหลายเมืองแล้ว สืบไปสืบมา " เป็นยังไร เราน่ะมาติดคุกเรื่องอะไร " " เขาหาว่าปล้น " " ปล้นเขาจริงไหม" " ไม่ได้ปล้นเลย " " ฮึ! เดี๋ยวก่อน คุยกันอีกหน่อย ก่อน ๆ นี้เคยปล้นบ้างไหม " " เคยครับ " " ฮื่อ! นั่นแหละกรรมเก่า ปล้นเวลาฤกษ์ดีมาหลายทีแล้ว มันถูกฤกษ์ร้ายเข้าเสียบ้างละ มานอนในคุกเสียบ้าง" เรื่องมันเป็นอย่างนี้ ฤกษ์ไม่ช่วยหรอก ความจริงน่ะ ฤกษ์ช่วยอะไรเราไม่ได้ ถึงทำเวลาฤกษ์ดีถ้าทำชั่ว ก็ดีไปไม่ได้ พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในพระสูตรตอนหนึ่งว่า ผู้ใดประพฤติสุจริตตอนเช้าตอนเช้าเป็นฤกษ์ดียามดี ประพฤติสุจริตตอนสาย ตอนสายเป็นฤกษ์ดียามดี ประพฤติสุจริตตอนกลางวัน ๆ เป็นฤกษ์ดียามดีกลางคืนประพฤติสุจริต กลางคืนก็เป็นฤกษ์ดียามดี ความดีของวันเวลานั้นไม่ได้อยู่ที่ดวงดาวในท้องฟ้า ในทางพุทธศาสนาถืออย่างนี้ แต่ว่าโหรเขาถือไปอีกแบบหนึ่ง เรามาพูดเรื่องพุทธศาสนากันใครเรียนโหรก็เรียนไปเถอะ ใครจะเชื่อก็เชื่อไป แต่ข้าพเจ้าเป็นลูกศิษย์พระพุทธเจ้าต้องเชื่อตามพระพุทธเจ้า ฤกษ์ที่แท้จริงนั้นอยู่ที่การ

กระทำดีของเราเท่านั้น การกระทำนั่นแหละเป็นใหญ่ คนบางคนได้รับผลเป็นทุกข์ ก็ไม่รู้ว่าทุกข์นั้นมาจากอะไร ถ้าไปถามหมอดู ๆ ก็เรียกว่าเกิดอุบาทว์ คือว่าเกิดเสนียดจัญไรขึ้นในบ้าน ถ้าเราไปถามหมอพวกนั้น เขาก็บอกว่าบ้านไม่ค่อยดี มีอะไรสุ่ม ๆ ด้านนนดอน ๆ ด้านนี้ มีต้นไม้ด้านนั้น ด้านนี้มีบ่อ เดาไปตามเรื่องแหละ คนไปถามก็เชื่อ เมื่อเชื่อแล้วต้องเปลี่ยนบ้าน เปลี่ยนสภาพของบ้าน เอานั่นออกนี่ออก ออกแล้วมันยังป่วยอยู่อย่างนั้นแหละ ถ้าไปถามหมอผี เขาก็ว่าถูกผี ถ้าไปถามหมอตั้งศาลพระภูมิ เขาย่อมบอกว่าบ้านไม่ได้ตั้งศาลพระภูมิ เรื่องมันจึงเดือดร้อนอย่างนี้ ต้องตั้งเสีย-หน่อย เสียไปสองพันสามพันบาท ให้เงินหมอเสียหน่อย เออสบายใจไป หมอต้มเอาเงินไปกินแท้ ๆ หมอรวยกันเป็นแถว ๆ

ข้าพเจ้ารู้จักคน ๆ หนึ่งร่ำรวยมีเงินนับล้าน ไม่มีศาลพระภูมิในบ้าน แล้วก็ไม่ได้ทำสิ่งเหลวไหล เชื่อตรงตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า บ้านแกก็ใหญ่โต ทำมาหากินดี ลูกทุกคนก็เรียบร้อยไม่เกะกะระราน เทวดาไม่ต้องมาช่วยหรอก พ่อแม่สองคนช่วยกันออกมาแล้วมันก็เรียบร้อยเท่านั้นแหละ แต่ถ้าพ่อแม่ไม่ดีแล้ว เกิดมามันก็ไม่ดี แม้ว่าจะมีศาลพระภูมิรอบบ้าน พ่อขี้เมาแม่ขี้ไพ่ ลูกเกิดมาเถอะมันรุงรังไปทั้งนั้นแหละ ลูกไม่ได้ความเพราะเป็นไปตามพันธุ์

ความจริงมันเป็นอย่างนี้ ข้าพเจ้าพูดอย่างนี้ พี่น้องบางคนอาจจะนึกว่า ถ้ามันจะไปกันใหญ่เสียแล้วละท่านปัญญานันทะ แนวของข้าพเจ้าเป็นอย่างนี้ เพราะข้าพเจ้าเชื่อพระพุทธเจ้า ไม่เชื่อเรื่องอื่นไม่เชื่อสิ่งเหลวไหลอะไรทั้งนั้น ใครจะมาบอกว่าอะไรเป็นอะไร ข้าพเจ้าไม่เชื่อ ข้าพเจ้าต้องคิดต้องตรอง เพราะว่าคนฉลาดในสมัยนี้ชอบหลอกคนโง่ ชอบต้มกัน มีอะไรพอจะหลอกหาสตางค์กันได้เป็นต้องหลอกกันทีเดียว พวกเราชาวพุทธถูกเขาหลอกปีหนึ่งไม่รู้สักกี่ครั้งเสียเงินไปแล้วเท่าใด เพราะไม่ได้ใช้ปัญญานี่เอง ถ้าเราใช้ปัญญาแล้ว เราจะมีหลักความเชื่ออยู่ในใจว่า ตัวเราแหละเป็นที่พึ่งของเรา ดีชั่วอยู่ที่ตัวเรา สุขทุกข์ที่ตัวเรา สิ่งอื่นภายนอกทั้งหมดไม่สามารถจะทำอะไรให้เราได้ ถ้าเราเชื่ออย่างนี้แล้วก็ไม่มีทางเสียหาย เช่นว่าเป็นอหิวาต์กันชุกชุมในสมัยนี้ คนบางคนพอเป็นอหิวาต์เข้าก็บอกว่า "แหม ! เคราะห์ร้ายจริง" แต่ถ้าหากข้าพเจ้าพูด ข้าพเจ้าจะบอกว่า "แหม ! มันซุ่มซ่ามจริง กินไม่ดูไม่แล กินจุบกินจิบ อาหารไม่ควรกินก็กินเข้าไป จึงเกิดเป็นอหิวาต์" คนจะเป็นอหิวาต์ก็เพราะกินเข้าไป ถ้าไม่กินเข้าไปแล้วไม่มีเป็นหรอก ถ้าเราระวังอาหารการกิน ต้มน้ำให้มันเดือด ๆ อาหารร้อน ๆ มีแมลงวันตอมอย่ากินเข้าไป หาบเร่ขายริมถนนอย่าไปกินเข้า อหิวาต์ก็ไม่เข้าท้อง คน

นั้นก็มีโชคดีตลอดเวลา เพราะทำดีนั่นเอง ใช้ความระมัดระวังรักษาตัว เรื่องยุ่งเรื่องยากก็ไม่มี แล้วก็ไม่ต้องไปโทษผีที่ไหน ๆ

วันก่อนนั้น คน ๆ หนึ่งเดินมาขึ้นรถไฟ สายลวดที่ใช้ปิดเปิดรางมันเส้นเล็ก ๆ มองไม่เห็นชัด ไปสะดุดสายนั้นโครมเข้าให้ ล้มลงไปปากแตก พอขึ้นมานั่งบนรถไฟ บอกว่า "แหม! เคราะห์ร้ายจริงวันนี้ ปากแตกไปได้" ข้าพเจ้าบอกว่า "ไม่ใช่เคราะห์ร้ายหรอก เรามันซุ่มซ่ามเดินไม่ดูไม่แลต่างหาก ถ้าว่ากันตามหลักพระพุทธศาสนา เขาเรียกว่าคนประมาทเลินเล่อ พระพุทธเจ้าบอกว่าความประมาทเลินเล่อเป็นทางของความตาย ถึงไม่ตายก็ปากแตก ดังที่เป็นอยู่นี่แหละ" ข้าพเจ้าพูดให้เขาฟัง เสียบ้างให้รู้เรื่องแล้วจะได้ระวังตัวต่อไป เพราะว่าถ้าเราจะแก้ปัญหาชีวิตกัน เราจะแก้ที่ดวงดาวก็แก้ไม่ได้ เช่นหมอเขาบอกให้สะเดาะเคราะห์เสีย สะเดาะออกเมื่อไหร่ เคราะห์ร้ายมันอยู่ที่อะไร อยู่ในใจของเราเอง เราเป็นทุกข์ก็อยู่ในใจ เป็นสุขก็อยู่ในใจ ความดีความชั่วก็อยู่ที่ใจ สะเดาะไม่ออกหรอก ให้ทำไปเถอะ ตามวัดวาอารามเราสะเดาะกันทุกปี งานวัด ๆ ไหนก็มี เอาพระพุทธรูปประจำวันอาทิตย์ จันทร์ อังคาร พุธ พฤหัส ศุกร์ เสาร์ ว่ากันไปเรื่อยแหละ ตั้งเป็นแถวเชียว หลวงพี่บางทีก็ไปนั่งตะโกนว่า "ท่านทั้งหลายสะเดาะเคราะห์แล้วหรือยัง ถ้ายังไม่ได้สะเดาะ เชิญมา

สะเดาะเสีย ท่านจะอายุยืน" จะยืนได้อย่างไร ถ้าไปเที่ยวตามงานวัด กินขนมคลุกขี้ฝุ่น กลับบ้านปวดท้องทุกราย อายุมันยืนไม่ได้ สะเดาะอย่างนั้นไม่ถูกเรื่อง ไม่ใช่วิธีการสะเดาะเคราะห์ คน ๆ หนึ่งขับรถยนต์ไปชนเขา มาหาข้าพเจ้าบอกว่าผมมันเคราะห์ร้าย หลวงพ่อช่วยสะเดาะให้สักทีเถอะ "เรื่องอะไร ?" "ขับรถแล้วไปชนเขา" "ได้ ฉันจะช่วยสะเดาะให้ เดี๋ยวก่อน คุณกินเหล้าหรือเปล่าเวลาขับรถยนต์" "เอาบ้าง โดยเฉพาะคราวไปชนกัน" "นี่เมา สะเดาะง่าย คุณเลิกกินเหล้า แล้วมันก็หมดเคราะห์กันเท่านั้นเองแหละ แต่ถ้ายังกินเหล้า รดน้ำมนต์สักสามร้อยวัดมันก็ไม่หายหรอก มันยังชนอยู่อย่างนั้นแหละ มันเป็นอย่างนี้"

มนุษย์เรานี้เสียอยู่ข้อหนึ่ง คือไม่ลงโทษตัวเอง ความผิดของตัวน่ะไม่ว่าเลยเชียว พอเกิดผิดเดือดร้อนขึ้นมา โน่น ! พระพุธให้โทษละ พระศุกร์ให้โทษละ พระเสาร์ให้โทษ ดาวนพเคราะห์อยู่บนท้องฟ้าไม่มีชีวิตจิตใจสักหน่อยหนึ่ง มนุษย์เราเที่ยวว่าแกตลอดเวลาเชียว เราอย่าไปลงโทษพระพุธพระพฤหัสพระเสาร์ต่อไปอีกเลย เรามาลงโทษตัวเราเถอะที่ขับรถไปชนคน มานั่งคิดว่า เออทำไมกูไปชนเขา แซงในที่ที่ไม่ควรจะแซงรึ กินเหล้าเมาไปรึ มองทางไม่ดีรึ ขับรถเร็วเกินไปเพราะนัดกับแฟนที่ปลางทางรึ หรือ

อะไร ๆ มาคิดกันเสียให้รอบคอบสักหน่อย ถ้าเราคิดรอบคอบก็รู้ว่า อ้อ! มันเรื่องของเราเอง ไม่ใช่เรื่องของคนอื่น เรามันไม่ระมัดระวัง จึงเกิดความเสียหายอย่างนั้นอย่างนี้ลงไป ทีนี้เพิ่มความระมัดระวังเข้าสักหน่อย ผลที่สุดไม่มีเรื่องเสีย พระพุทธเจ้าท่านสอนหลักอย่างนี้ไว้เพื่อให้คนแก้ปัญหาชีวิต แต่ถ้าเราไปเชื่อฤกษ์เชื่อยามเชื่อผีสางนางไม้ เชื่อเทวดาฟ้าดิน ก็แก้ไม่ได้ เพราะว่าไม่แก้ที่ตัวเอง ความสุขความทุกข์อยู่ที่ภายใน อยู่ที่ใจของเรา ถ้าเราไปแก้ด้านนอกจะแก้ได้ที่ตรงไหน เพราะฉะนั้น ขอให้คิดให้ดีในเรื่องนี้ และถ้าหากคิดอย่างนี้ได้แล้ว เวลาเกิดความทุกข์ความเดือดร้อนขึ้นในชีวิตจิตใจ ไม่ต้องไปถามหมอ หมอรู้ไม่ดีไปกว่าเราหรอก เช่นคนใดเป็นทุกข์ ตัวเองนั่นแหละรู้ดีกว่าหมอ ว่าทุกข์เรื่องอะไร ทุกข์เรื่องสตางค์ไม่พอใช้หรือ ทุกข์เรื่องคุณผู้ชายไม่กลับบ้านหรือ ทุกข์เรื่องอะไรต่ออะไรมันอยู่ที่เราทั้งนั้นแหละ ทีนี้เราต้องมาสะสางปัญหาตัวเองว่า สตางค์ไม่พอใช้น่ะ มันเรื่องอะไร เราก็คิดว่าจ่ายมากไปไหม เล่นการพนันขันต่อไหม สุรุ่ยสุร่ายในการใช้จ่ายไหม เที่ยวมากไปไหม เล่นการพนันประเภทโน้นประเภทนี้ไหม ซักไซ้ไล่เลียง เอากระดาษมาทำบัญชีเข้าก็ได้ รับเท่านั้นจ่ายเท่านั้น แล้วก็ตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นออกเสีย ตั้งงบประมาณ

ในครอบครัวเสียใหม่ เรื่องเงินพอมันก็เกิดขึ้น เพราะเราตัดสิ่งที่ไม่จำเป็นออกเสีย ไม่ใช่เรื่องเคราะห์ร้ายจากเทวดาอะไรเลย

(สิ่งทั้งหลายเกิดจากเหตุ)

เวลาเกิดความทุกข์อย่างอื่น มันก็แบบเดียวกัน เอาหลักของพระพุทธเจ้าที่ว่า ดีชั่วสุขทุกข์เสื่อมเจริญอยู่ที่ตัวเรา ไม่ใช่เรื่องจากคนอื่น หันความรู้สึกนึกคิดเข้ามาสู่ตัวเอง แล้วก็มองตัวเองให้รู้ว่าตัวเราคืออะไร เราเดินทางไหน เราทำอะไร เราจึงได้รับทุกข์โทษเป็นไปอย่างนี้ แล้วเราก็จะรู้จักตัวเอง คิดแก้ไขตัวเองได้ แต่ถ้ามัวแต่จะไปสะเดาะเคราะห์อยู่ ไปถามหมอดูอยู่ ยังแก้ไม่ได้หรอก หมอบอกว่าไม่กี่วันก็จะพ้น ปลอบใจนิดหน่อยเท่านั้นเอง เหมือนกะเด็กร้องไห้ แม่ปลอบว่า "หนูอย่าร้องนะ เดี๋ยวแม่จะพาไปดูหนัง" หยุดซื้อเสียหน่อย พอถึงเวลาหนังฉาย แม่ไม่เห็นพาไป ร้องต่อไปดีกว่า พี่น้องทั้งหลายที่เป็นทุกข์ก็เหมือนกัน ถ้าเพียงแต่ไปถามหมอดู หมอเขาก็บอกว่าพระราหูเข้าพระเสาร์แทรก อะไรกันไปตามเรื่องตามตำรา แล้วหมอบอกว่าไม่เท่าไรหรอก หรืออีกสองเดือนก็จะพ้น มันไม่พ้นหรอก สองเดือนก็ยังทุกข์อยู่นั่นเอง เพราะว่าเรายังประกอบเหตุอยู่ พระพุทธเจ้าบอกว่า "สิ่งทั้งหลายเกิดจากเหตุ ถ้าจะตัดผล ต้องตัดเหตุ แล้ว

เหตุนั้นไม่ได้อยู่ที่สิ่งภายนอก อยู่ในตัวของเราเอง" นี่คือหลักพระพุทธศาสนา ขอให้พี่น้องจำหลักอันนี้ไว้ให้มั่น แล้วลองใช้ดู ลองใช้หลักของพระพุทธเจ้าดูเถอะ เจ็บไข้ได้ป่วยเป็นหายเหมือนกะพวกหนู ๆ ที่มาฟังปาฐกถานี้ ถ้าหากสอบไล่ตกก็อย่าไปเที่ยวโทษเทวดาฟ้าดิน โทษใคร ๆ ที่ไหนเลย โทษตัวเราเอง เรามันไม่ค่อยเรียนหนังสือ ชอบไปเที่ยวไปเตร่ ชอบนอน เกียจคร้านไม่อ่านไม่เขียน ผลที่สุดสอบตก ลองดูคนที่เขาสอบไล่ได้คะแนนเป็นที่หนึ่งสิ เขาขยันขันแข็ง เขาไม่ดูหนังดูละคร ไปไหนก็ถือตำราอยู่ตลอดเวลา มีเวลาว่างเปิดออกอ่าน ท่องเสียให้มันจำ ความรู้อยู่ในสมุดน่ะมันตอบไม่ถูกหรอก แต่ถ้าอยู่ในสมองแล้วก็ตอบง่าย เขาสอบไล่ได้เพราะเขาทำดีทำชอบ เดินถูกตามทางของพระพุทธเจ้า แต่ถ้าหากว่าเราทำไม่ดีไม่ชอบ เวลาใกล้จะสอบไล่เที่ยวไปบนบานหลวงพ่อแก้ว ไปบนศาลเจ้าพ่อหลักเมือง เจ้าพ่อถ้าแกพูดได้แกคงบอกว่า "เฮ้ยเจ้าหนู หนูขี้เกียจเรียนจะมาบนกะฉันมันจะได้เมื่อไหร่" ถ้าไปบนกับหลวงพ่อแก้ว ท่านก็คงว่าเอาอีกเหมือนกัน "ฮึ! หนูขี้เกียจนี่ แล้วจะมาติดสินบนฉันให้กินข้าวเหนียวไข่เป็ดฉันช่วยไม่ได้ดอก มันต้องช่วยตัวเอง" แต่ว่าหลวงพ่อท่านไม่พูด ท่านนั่งเฉย ๆ เราจึงเอาข้าวเหนียวไข่เป็ดไปให้ท่าน

กินอยู่ตลอดเวลา หลวงพ่อแก้วนั้นคนชอบไปเซ่นด้วยข้าวเหนียวกับไข่เป็ด ถามว่าทำไมเลือกมาเซ่นนี้โยม "อ้อ! ท่านเคยอยู่เวียงจันทน์ ท่านคงชอบข้าวเหนียว" ความจริงพระแก้วไม่ได้สร้างที่เวียงจันทน์หรอก สร้างที่เมืองลังกา ความจริงควรจะแกงถั่วให้ท่านกินดีกว่า เพราะอยู่เมืองลังกา เวียงจันทน์เพิ่งมาอยู่ทีหลัง เราเอาข้าวเหนียวกับไข่ต้มไปถวายพระแก้วอย่างนั้นไม่ถูกต้อง เป็นการเรียกว่าค่อนข้างนอกทางไปหน่อย จะเรียกว่างมงาย พี่น้องก็จะเจ็บช้ำน้ำใจกันเกินไป เรียกว่านอกทางไปหน่อย เราอย่าไปทำเช่นนั้น เรื่องมันเป็นอย่างนี้ ขอให้จำหลักไว้ในใจว่า สุขทุกข์เจริญอะไรทั้งหมดอยู่ที่เรา สิ่งอื่นไม่ช่วยเรา เวลาเกิดปัญหาชีวิตต้องมองที่ตัวเอง อย่ามองที่อื่น นี่เป็นหลักสำคัญของคำสอนในพระพุทธศาสนา

[พระอยู่ที่ไหน]

เกี่ยวกับพระเครื่อง อยากจะพูดอีกเล็กน้อย เดี๋ยวนี้เด็กหนุ่มเด็กน้อยชอบมีพระเครื่อง ข้าพเจ้าพบสุภาพบุรุษในรถไฟบ่อย ๆ ส่วนมากมีพระเครื่องห้อยคอพวงโต ๆ แล้วพอใครพูดถึงเรื่องพุทธศาสนา ก็ต้องเอาพระออกมาอวด "ของผมพระร่วงเก่าแท้ พระพิจิตรเก่าแท้ นางพระยาองค์นี้เก่าแท้" แต่ขณะที่ว่าเก่าแท้นะ กลิ่น

เหล้าพุ้งทีเดียว พูดกันไม่ค่อยรู้เรื่อง ตอนเย็นกินเหล้า ตื่นเช้ายังไม่ทันกินอาหารเช้า ก็กินเหล้าเข้าไปก่อนอีก แต่มีพระห้อยคออยู่เหมือนกัน บอกว่าฉันถือพุทธศาสนา ไม่รู้ว่าถือตรงไหน ถือตรงมีพระห้อยคอเท่านั้นเอง นี่คือความเข้าใจผิด จึงอยากจะทำความเข้าใจสักหน่อย เพราะชาวพุทธไทยยังหลงผิดในเรื่องนี้อยู่มาก

พระเครื่องเมืองอื่นไม่มี ในประเทศพม่าไม่มีพระเครื่อง เมืองอินเดียลังกาก็ไม่มีพระเครื่อง แต่เมืองไทยมีพระเครื่อง ทำไมจึงได้มีพระเครื่องในเมืองไทย ? ดังที่กล่าวมาแล้วว่า สมัยก่อนนี้เขาทำพระแจกคนเพื่อให้ไปไว้นมัสการ จะได้นึกถึงพระ คนสมัยก่อนนี้เขาทำอะไรเพื่อเตือนคนทั้งนั้น ให้เราสังเกตถ้าออกไปบ้านนอก เขาสร้างเจดีย์บนยอดภูเขาสูง สร้างไว้สูง ๆ เพื่อให้คนเห็นได้แต่ไกล ทำไร่ไถนาเห็นเจดีย์ กลางค่ำกลางคืนเดินไปไหนก็ได้เห็นเจดีย์ พอเห็นเจดีย์ จะได้นึกถึงพระพุทธเจ้า นึกถึงพระธรรม พระสงฆ์ เดินทางไปกระทำชั่ว ถ้านึกถึงพระจะได้หยุดเสีย เขามุ่งอย่างนั้น พระพุทธรูปนี้ก็เหมือนกัน ทำไว้เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจ ให้คนได้นึกถึงความดีของพระพุทธเจ้า แล้วเอาความดีของพระพุทธเจ้ามาใส่ไว้ในใจ

การมีพระประจำตัวข้าพเจ้าไม่ขัดคอใคร จะมีพระห้อยคอก็ขอให้มีเถอะ อยากให้มีทั่วกันทุกคนแหละ แต่ว่าถ้ามีแล้วเราอย่าเข้าใจผิด พ่อแม่เอาพระห้อยคอเด็ก เมื่อห้อยคอเด็กแล้วอย่าบอกว่า "หนูมีพระแล้วไม่ต้องกลัว ครูเฆี่ยนไม่เจ็บ" เด็กบางคนมาหาข้าพเจ้า บอกว่า "หลวงพ่อครับ ขอพระสักองค์เถอะ" "หนูขอเอาไปทำอะไร" "ครูตีผมเจ็บทุกที ผมอยากจะได้พระสักองค์ที่ครูตีไม่เจ็บ" ข้าพเจ้าบอกว่า "มาหนูมานั่งฟังฉันพูดสักหน่อย ถ้าหนูอยากจะได้พระที่ครูตีไม่เจ็บแล้ว ฉันจะให้ ทำไมครูถึงตีหนูล่ะ" "ผมซน ผมทำผิดอย่างโน้น อย่างนี้" "อ้า หนูจะเอาพระไหมล่ะ" "เอา" "ตั้งแต่นี้ไปนะหนู หนูต้องมีพระในใจ หนูอย่าซนซิ อย่าดื้อซิ อย่าขัดคำสั่งสอนของครู ครูสั่งให้ทำอะไร ทำอย่างนั้นทุกอย่าง แล้วครูจะไม่ตีหนูต่อไป นี่แหละคือพระของหนูละ หนูเอาพระไว้ในใจตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป" พูดให้เขาฟัง วันหลังพบเขาอีก ข้าพเจ้าถามว่าครูตีอีกหรือเปล่า "ตั้งแต่ได้พระหลวงพ่อมา ค่อยยังชั่วหน่อย ครูไม่ค่อยตีแล้ว เพราะว่าผมไม่ซุกซนแล้ว" แต่ว่าให้เขามีพระห้อยไปด้วย แล้วพูดสอนไปด้วย เช่นเราเอาพระห้อยคอเด็ก แล้วบอกว่า หนูมีพระห้อยคอแล้วนะ คนที่พระอยู่กะตัวนี้ ต้องเป็นคนดี ต้องตื่นแต่เช้า ต้อง

ขยันเรียน ต้องเชื่อพ่อเชื่อแม่ ต้องรักษาความสะอาด ต้องซื่อตรง ต้องบอกเขาอย่างนั้น อย่าให้เขาเชื่อว่า ถ้ามีพระแล้วตีไม่เจ็บอะไร ทำนองนั้น ให้เขาเชื่อว่าถ้ามีพระอยู่แล้วต้องเป็นคนดี เด็กก็จะได้รับสัมมาทิฏฐิใส่ใจไว้ตั้งแต่ตัวน้อย ๆ โตขึ้นเขาก็จะเป็นคนมีพระที่ถูกต้อง เราไม่ให้พระแก่เด็กอย่างเช่น ถ้าเด็กมาขอก็ "เอาไป" ให้โดยเด็กไม่รู้อะไร เอาไปแขวนคอไว้ เอาไปอวดเพื่อน เอาไปชกต่อยกัน ในรถไฟแม้คนหนุ่ม ๆ ล้วงพระมาอวด บางทีชกต่อยกันก่อนอวดพระ เพราะเมาเสียก่อนแล้ว เรื่องมันถึงยุ่งอย่างนี้ เราเข้าใจกันเสียใหม่ ความจริงพระพุทธรูปนี่น่ะ ไม่ต้องปลุก ไม่ต้องทำพิธีพุทธาภิเษก เพราะจุดมุ่งหมายมีเพื่อเตือนใจเท่านั้น ทำเป็นรูปพระแล้วก็ใช้ได้ ไม่ต้องเอาอาจารย์มาปลุกเสกกัน ให้มันยุ่งลำบากหรอก เมืองไทยเราเสกกันบ่อย ยิ่งเสกกันไป โจรก็ยังเต็มเมืองอยู่นั่นเองแหละ เพราะอะไร ? เพราะเราไม่เสกคนให้มีพระใจในแต่ไปเสกให้พระมันจะได้ประโยชน์อย่างไร ขอให้พี่น้องคิดดูเถอะ เราอย่าทำอย่างนั้นเลย ไม่ต้องเสกก็ได้ บางคนบอกว่าถ้ายังไม่เบิกพระเนตรยังไม่เป็นพระ พระเนตรของพระพุทธรูปไม่ต้องเบิกของท่านหรอก เบิกตาเรานี่ให้มันกว้าง ๆ สักหน่อย ให้มองเห็นความจริงว่าอะไรถูก อะไรผิด อะไรดี อะไรชั่ว อะไรควร อะไรไม่ควร

ตาเรานี่แหละควรเบิก ตาพระเบิกเท่าไรก็เท่านั้นแหละ แต่ว่าตาคนถ้าเบิกแล้วมันกว้าง เบิกตาเนื้อแล้วเบิกตาใจ รับเชื่อสิ่งที่มีเหตุมีผล ที่ควรจะรู้ควรจะเข้าใจตามความเป็นจริงพวกเรา บางทีมีพระองค์หนึ่งแล้วอยากได้อีก ต้องหาซื้ออีก เพราะหลงเชื่อเขาที่บอกว่าองค์นั้นเก่งนัก ความจริงเก่งเท่ากัน ในรถไฟพบบ่อย ๆ บางคนเห็นข้าพเจ้าห่มผ้าสีหม่น ๆ ก็นึกว่าเป็นพระหลวงพ่อละ มาถึงก็ว่า "หลวงพ่อดูพระเป็นไหม" ข้าพเจ้าตอบว่าดูได้ เขาก็เอาให้ดู องค์นี้ดีไหมครับ" "ดี" "องค์นี้ล่ะ" "ดีซี ! ดีทุกองค์ องค์อื่นไม่ว่าอย่างนี้ ว่าองค์นี้ดี องค์นี้ไม่ดี "นั่นเป็นภิกษุที่ไม่มีพระในใจจึงว่าอย่างนั้น องค์ที่พระอยู่ในใจแล้วจะว่าดีหมด เมื่อเห็นอะไรก็เป็นพระหมดเพราะใจมีพระอยู่ ถ้าหากว่ามีผีอยู่ในใจ เห็นอะไรก็ผีหมดนั่นแหละ ความจริงเป็นอย่างนี้" เพราะฉะนั้น พระพุทธรูปทุกองค์ดีทั้งนั้น มีคนเคยถามเรื่องพระบูชาว่าบางองค์เอามาไว้ในบ้านแล้วชักยุ่ง ความจรงไม่ได้ยุ่งเพราะพระหรอก ยุ่งเพราะเจ้าของบ้าน พระท่านนั่งเฉย ๆ ไม่ได้ยุ่งเลยเชียวญาติโยมพอยุ่งเข้าก็ไปถามหมอคนที่นั่งหลับตาดู "อ้อ ! พระองค์นั้นของคุณไม่ดี" มีหรือพระพุทธไม่ดีน่ะ ขอให้เราคิดดูเถอะ พระพุทธต้องดีทั้งนั้นแหละไม่มีเสีย ถ้าพระสงฆ์เรานี่ซิ

เสียมั่งดีมั่ง แต่พระพุทธรูปแล้วดีทั้งนั้น เพราะทำเป็นรูปพระแล้วก็ใช้ได้ สุโขทัยเชียงแสนลพบุรีทวาราวดีศรีวิชัย ดีเท่ากันแหละ ดีในฐานะเป็นรูปเปรียบของพระพุทธเจ้า เป็นวัตถุเตือนใจให้เราได้มองเห็นพระ และนึกถึงพระ ข้าพเจ้าจึงถือว่าดีทุกองค์ โยมได้พระไปแล้วเอาไปไว้ที่บ้านนะ เวลาป่วยอย่าไปโทษพระเลย โทษว่า เออบ้านเรานี้ลมมันไม่โกรก ใต้ถุนบ้านมีน้ำเน่าหมักหมม ยุงมันกัดกลางคืน กินอาหารเสียเข้าไป ฯลฯ ตรวจดูที่เรา อย่าไปดูกันที่พระ นี่เราไปโทษพระหาว่าพระพุทธรูปไม่ดี บางคนบอกว่า เอาไปไว้วัดเสียหลายองค์แล้ว ถ้าไม่ดีแล้วเอาไปไว้วัด ภิกษุไม่ยุ่งกันไปอีกหรือ นี่เรียกว่าเห็นนอกทาง ไม่ใช่ถูกทาง แต่นอกลู่นอกทางไป ขอให้เราเข้าใจกันเสียใหม่ว่า พระพุทธรูปองค์ไหน จะหล่อเวลาไหน จะสร้างวันไหน ย่อมดีทั้งนั้น ที่ไม่ดีนะไม่ใช่เรื่องพระพุทธเจ้า แต่เป็นเรื่องของไสยศาสตร์ เป็นเรื่องเดาของหมอนอกลู่นอกทาง พระพุทธรูปแล้วดีทั้งนั้น เพราะพระพุทธรูปเป็นวัตถุมีไว้เตือนใจ เวลาเราเข้าไปไหว้พระ อย่าไปขอสลากกินรวบจากพระ ไม่ใช่ขอหวยขอเบอร์จากท่าน บางคนว่า "แหมหลวงพ่อองค์นี้ฉมังนักหนาเชียว" แล้วถูกไหมล่ะที่ขอได้มา ผิดทั้งนั้น ไม่เคยถูก พวกเล่นสลากกินรวบนั้นฉิบหาย

กันไปตาม ๆ กันทีเดียว ข้าพเจ้าเคยไปเที่ยวเทศน์ต่างจังหวัด มีคนฟังมาก ๆ ลองถามดู "พี่น้องที่มาฟังปาฐกถานี้ ใครบ้างที่ไม่เคยเล่นสลากกินรวบ ตั้งแต่เขาเล่นกันมา ยกมือหน่อยเถอะ บางแห่งมีคนสองพันห้าร้อยคน ยกสองคน บางแห่งคนเจ็ดแปดร้อยไม่ยกสักคนเลย ที่ตะพานหินไม่มียกสักคน คนแก่นั่งข้างหน้าก็ไม่ยก ถามว่าโยมทำไมไม่ยก "อือ ! ฉันซื้อกับเขาเหมือนกัน" เป็นอย่างนี้แหละเสี่ยงโชค ถามว่า "คุณโยมจะซื้อเอาไปไหน" "ถูกสักทีจะได้ทอดกฐิน" ข้าพเจ้าบอกว่า "ไม่ต้องดีกว่าโยม ทอดกฐินกับสลากกินรวบนี้ไม่ได้ บ้านเมืองมันจะเดือดร้อน โยมไม่ต้องทอดกฐินหรอก สละความโลภความตะหนี่ออกจากใจดีกว่า ทอดกิเลสให้มันออกไป ๆ ดีกว่า" คนเราเป็นอย่างนี้ ที่ไปหาพระก็มักจะไปขอหวยขอเบอร์ ที่เกิดเรื่องภิกษุฆ่าหญิงตายที่วัดราชสิงขรในพระนคร ก็เกิดจากบอกหวยบอกเบอร์เหมือนกันแหละ ไม่ใช่ลูกศิษย์พระพุทธเจ้าหรอก ข้าพเจ้าเคยไปเทศน์ตามบ้านนอกก็เคยพูดแรง ๆ เหมือนกัน บอกว่าพี่น้องทั้งหลาย ! ลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้าไม่มีหน้าที่บอกตัวเลข พระพุทธเจ้าไม่ได้สอนลูกศิษย์ของพระองค์ให้ดูว่า หวยมันจะออกเลขอะไร พระพุทธเจ้าลูกศิษย์ของพสอนระองค์ให้เรียนรู้ว่า ทุกข์คืออะไร เหตุที่เกิดทุกข์

คืออะไร ความดับทุกข์คืออะไร และข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์คืออะไร ถ้าพี่น้องจะเคี่ยวเข็ญ แค่นให้หลวงพ่อบอกว่ามันออกเลขอะไร ก็เหมือนกับรีดเลือดจากปู ถ้าหากว่าภิกษุใดขึ้นบอกโดยทางตรงก็ตาม โดยอ้อมก็ตาม ข้าพเจ้าบอกกะชาวบ้านว่านั่นไม่ใช่ลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า แต่เป็นลูกศิษย์ของผีร้ายปลอมตัวมาในรูปของพระ ไม่ได้มาบวชช่วยชาติบ้านเมืองไทย แต่จะมาทำให้ชาติไทยเมืองไทยย่อยยับออกไปอีก ให้พี่น้องรู้ตัวไว้เสียที พูดให้เขาเข้าใจอย่างนี้ พระที่นั่งหากินทางบอกหวยเบอร์น่ะ คงนึก "ยิงท่านปัญญานันทะเสียทีเถอะ" แต่ไม่เป็นไร เพราะข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่าข้าพเจ้าทำความดีให้พระพุทธศาสนา และประชาชน ทำเรื่อยไปคงจะไม่มีอะไรยุ่งยากเดือดร้อน คนเราเข้าใจผิดตรงนี้ นึกว่าพระจะช่วย ข้าพเจ้าเคยให้หลักเกณฑ์ไว้เป็นคำง่าย ๆ ว่า พระจะรักษาเรา เมื่อเรารักษาพระ ถ้าเรารักษาพระ พระจะรักษาเรา ถ้าเราไม่รักษาพระ พระก็ไม่รักษาเรา สำหรับพี่น้องมีพระห้อยคอ ถ้าพี่น้องรักษาพระ พระรักษาท่าน รักษาอย่างไร ?

[เรารักษาพระ พระรักษาเรา]

สมมติว่าคนหนุ่มคนหนึ่ง ออกจากที่ทำงานเดินไปพบเพื่อนชวนเราไปกินเหล้า เรามีพระห้อยคอ เรานึกถึงพระที่ห้อยคอแล้ว

ก็ถามตัวเองว่า เวลานี้เพื่อนชวนไปกินเหล้า เราควรไปกับเพื่อนหรือไม่ ถ้าหากว่าเราไปกับเพื่อน เราไม่รักษาพระ เมื่อเราไม่รักษาพระ เราก็เมาน่ะซิ พอเมาก็เดินชนโน่นชนนี้ เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน เพราะเราไม่รักษาพระไว้ในใจ แต่ถ้าเพื่อนชวนเราไปกินเหล้า เราบอกกับเพื่อนว่า เพื่อนเอ๋ยเรามันเลิกแล้ว เพราะเรามีพระอยู่กะตัว เราต้องรักษาพระไว้ในใจ ทีนี้เมื่อรักษาพระไว้ในใจ ก็เกิดความละอายต่อบาป เกิดความเกรงกลัวต่อบาป ไม่ยอมไปกินเหล้ากับเพื่อน เราก็พ้นภัยอันตราย เพราะอะไร? เพราะว่ารักษาพระอยู่ในใจ พระก็รักษาเรา หลักมันมีอยู่อย่างนี้ พระองค์ใดก็ช่วยคุณไม่ได้ ถ้าคุณไม่ช่วยตัวเอง พระที่คุณแขวนคอนี้เป็นวัตถุสำหรับเตือนใจให้คุณทำความดี ไม่กระทำความชั่วเท่านั้น ญาติโยมผู้หญิงเราก็เหมือนกัน ที่มีพระห้อยคอ พอวันอาทิตย์เพื่อนมาเรียกให้ไปล้อมวงนับญาตินับมิตรกัน เราก็นึกถึงหลวงพ่อที่อยู่กะตัว ไปเล่นไพ่นี่หลวงพ่อห้ามไหม อ้อหลวงพ่อว่าไม่ได้ การพนันมีโทษหลายสถาน ชนะก่อเวร แพ้เสียดายทรัพย์ ทรัพย์ที่มีก็เสียหายไป ไม่มีใครเชื่อถือยพังคำ ยุ่งยากหลายเรื่อง เราไม่ไปรักษาพระไว้ในใจดีกว่า เราก็บอกเพื่อนว่าไม่เอาแล้วเลิกที ฉันมีหลวงพ่ออยู่กะตัว เพื่อนคนนั้นเขาก็ไปหาบ้านอื่นที่ไม่มีพระต่อไป

เราก็จะไม่ยุ่งยากเดือดร้อนกับใคร ๆ อย่างนี้แหละเรียกว่ารักษาพระ ถ้าพี่น้องช่วยกันรักษาพระไว้ในใจอย่างนี้ พระรักษาพี่น้อง พระที่แท้นั้นคืออะไร? ตามความจริงก็คือธรรมะที่เรานำมาปฏิบัตินั่นเอง ธรรมะคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นองค์พระที่แท้ที่เรานำมาใช้ในชีวิตของเรา ทำได้ทุกวันทุกเวลาไม่จำกัดสถานที่ ถ้าพี่น้องเอาธรรมะของพระพุทธเจ้ามาใส่ใจ รักษาใจของท่านไว้ด้วยธรรมะ ท่านก็มีพระอยู่ในใจแล้ว แม้จะไม่มีพระห้อยคอ ท่านก็มีพระอยู่ในใจ พระในใจนั้นคือพระแท้ และช่วยท่านได้อย่างแท้จริง และธรรมะที่ประพฤตินั่นแหละ คือองค์พระพุทธเจ้าที่แท้ จึงอยากจะขอให้ท่านทั้งหลายที่ได้มาประชุมกันในวันนี้ เชื่ออย่างนี้ด้วย เอาไปคิดก่อนแล้วก็เชื่อ ท่านก็จะมีความสุขทางใจขึ้นบ้าง ส่วนท่านที่เป็นนักบวช ยังอยู่ในวัยของการศึกษาเล่าเรียน ก็ขอให้เรียนให้ดี เรียนให้จริง เรียนให้เข้าใจ แล้ววันหนึ่งขอให้ช่วยกันลุกขึ้นประกาศความจริงของพระพุทธเจ้า เพื่อทำคนผู้ไม่รู้ให้ได้รู้ได้เข้าใจ ทำคนที่หลงให้หายหลงหายงมงาย แล้วจะได้เดินถูกตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า พูดอย่างนี้บางคนอาจจะว่า ท่านปัญญานันทะจะทำลายพระพุทธศาสนาเสียแล้ว ข้าพเจ้าไม่มีน้ำใจที่จะทำลายพระพุทธศาสนาเลย ข้าพเจ้ารักคำสอนของพระพุทธเจ้า

เหลือเกิน ที่ข้าพเจ้าเที่ยวเดินเทศน์สอนคนมาทุกปีทุกวันนี้ เพราะความรักต่อคำสอนของพระพุทธเจ้า เพราะความรักความปรานีต่อพี่น้องพุทธบริษัททั่วไป จึงได้ทำงานอย่างนี้ สิ่งใดที่ข้าพเจ้าพูดออกไปนั้น เป็นการพูดตามความรู้สึกนึกคิดของข้าพเจ้า ซึ่งอาศัยธรรมะของพระพุทธเจ้าเป็นมูลฐาน ไม่ได้มุ่งทำลายใคร ถ้าหากว่าข้าพเจ้าจะเป็นผู้ทำลาย ก็คือทำลายความเชื่อเหลวไหล อันมีอยู่ในจิตใจของคนเท่านั้น ข้าพเจ้ามุ่งอย่างนี้

ข้าพเจ้าขอทำความเข้าใจไว้กับพี่น้องที่เข้าใจผิด ที่ไม่รู้ไม่เข้าใจความจริงของพระพุทธศาสนา เพราะเกิดมาก็เห็นแต่การปลุกการเสก การลงเลขลงยันต์ การสะเดาะเคราะห์ เลยนึกว่านั่นแหละเป็นตัวพุทธศาสนาแล้ว ความจริงสิ่งนั้นไม่ใช่ เป็นแต่เพียงพิธีการนอกทางของพระพุทธเจ้าเท่านั้น ในทางพระพุทธศาสนาไม่มีพิธีอะไร นอกจากพิธีการแสดงตนเป็นลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า พิธีการปฏิบัติตนในศีล สมาธิ ปัญญา อันเป็นแนวธรรมะที่พระพุทธเจ้าสอนไว้ แล้วเราก็ได้รับผลทางใจ คือพ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อนได้อย่างแท้จริง นี่เป็นหลักของพระพุทธเจ้า จึงขอฝากหลักเหล่านี้ไว้กับพี่น้องทั้งหลาย ให้ช่วยกันนำไปคิดนึก

ตริกตรองด้วยตัวท่านเองเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ อย่างแท้จริง

[โคตมีสูตร]

ในฐานะที่เราเป็นพุทธบริษัท เราจะรู้ได้อย่างไรว่า อะไรเป็นธรรมะของพระพุทธเจ้า อะไรไม่ใช่ เรื่องนี้ พระพุทธเจ้าท่านก็หวั่นวิตกอยู่ พระองค์จึงได้วางหลักไว้ ให้เราตัดสิน เรียกว่าหลักโคตมีสูตร เป็นหลักซึ่งเราควร จะนำมาใช้ที่สุดในสมัยนี้ ว่าอะไรเป็นของแท้ อะไรเป็น ของปลอม หลักที่พระพุทธเจ้าวางไว้มี ๘ ข้อด้วยกัน คือ:—

ธรรมเหล่าใดเป็นไปเพื่อความกำหนัดย้อมใจ
เป็นไปเพื่อความประกอบด้วยทุกข์
เป็นไปเพื่อสะสมกองกิเลส
เป็นไปเพื่อความอยากใหญ่
เป็นไปเพื่อความไม่สันโดษ
เป็นไปเพื่อความคลุกคลีกันเป็นหมู่เป็นคณะ
เป็นไปเพื่อความเกียจคร้าน
เป็นไปเพื่อความเลี้ยงยาก

นั่นไม่ใช่ธรรมะ นั่นไม่ใช่วินัย นั่นไม่ใช่คำสอนของ

พระพุทธเจ้า แต่ถ้าหากว่าข้อปฏิบัติการกระทำหรือคำสอนเหล่าใด เป็นไปเพื่อความคลายกำหนัดย้อมใจ เป็นไปเพื่อความคลายความทุกข์ เป็นไปเพื่อไม่สะสมกองกิเลส เป็นไปเพื่อความไม่อยากใหญ่ เป็นไปเพื่อความสันโดษ เป็นไปเพื่อความไม่คลุกคลีกันเป็นหมู่เป็นคณะ เป็นไปเพื่อความขยันหมั่นเพียร เป็นคนเลี้ยงง่าย นั้นเป็นธรรมเป็นวินัยของพระพุทธเจ้า หลักนี้เราควรจดจำทีเดียว จำไว้ในใจ แล้วก็ดูการกระทำ การพูด การปฏิบัติ ของคนทั้งหลายและหนังสือที่เราอ่าน ว่าสิ่งนั้นเป็นธรรมเป็นวินัยหรือไม่ เอาแว่นแปดอันนี้ใส่ตาเข้า แล้วก็จงส่องดู เราก็เห็นได้ว่าอันนั้นใช่ อันนั้นไม่ใช่ เพราะในสมัยนี้ครูมาก อาจารย์มาก แล้วอาจารย์ส่วนมากก็มักจะชักนำลูกศิษย์ไปตามทางของตน เพื่อประโยชน์อย่างโน้นประโยชน์อย่างนี้ ถ้าหากว่าเราไม่มีแว่นกระจกไว้ส่องดูให้ดี ๆ แล้ว ความเข้าใจผิดก็อาจจะเกิดขึ้น แก่พุทธบริษัททั้งหลายได้ง่ายเหลือเกิน จึงอยากจะขอฝากแนวความคิดนี้ไว้ด้วย

[หลักธรรมของอุบาสก–อุบาสิกา]

อีกประการหนึ่ง ในฐานะที่เราเป็นอุบาสกอุบาสิกา ควร

จะประกอบตนด้วยอะไรบ้าง ? อุบาสกอุบาสิกาแปลว่าผู้เข้าไปนั่งใกล้พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ นั่งใกล้ด้วยกายวาจาด้วยใจ คือกายประพฤติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า วาจาก็ดำเนินตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ใจก็เดินตามคำสอนของพระพุทธเจ้า นี่เรียกว่าใกล้ ถ้าหากว่ากายวาจาใจอยู่ห่างพระ ยังไม่ใกล้ ยังไม่ชื่อว่าเป็นอุบาสกอุบาสิกา อุบาสกอุบาสิกาควรประกอบด้วยหลักธรรม ๕ ประการ คือ:—

๑. มีความเชื่อถูกทางตามแนวของพระพุทธศาสนา

๒. รักษาศีล อย่างน้อยก็เบญจศีล

๓. ไม่ถือมงคลตื่นข่าว เช่นไม่เชื่อถือฤกษ์ดียามดี พระภูมิเจ้าที่ ผีสางนางไม้ พิธีรีตองหรือไสยศาสตร์

ชาวพุทธจะต้องเชื่อมั่นอย่างเดียว คือเชื่อการกระทำ ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว สุขทุกข์เสื่อมเจริญ หรือกำไรขาดทุนทั้งหมดอยู่ที่ตัวเราผู้ทำ ไม่ใช่อยู่ที่ผู้อื่น แม้ผู้อื่นจะมีส่วนเข้ามาเกี่ยวข้อง มูลฐานสำคัญนั้นอยู่ที่ตัวเรา โดยเราไปดึงเขาเข้ามา ไปเรียกเขาเข้ามา ให้มาหาเรามาทำเรื่องให้เรายุ่งยากเดือดร้อน เรื่องสำคัญอยู่ที่ตัวเราทั้งนั้น พระพุทธเจ้าสอนให้เชื่ออย่างนี้

๔. ไม่แสวงหาบุญ นอกคำสอนของพุทธศาสนา

๕. บำเพ็ญบุญตามแบบฉบับในพุทธศาสนา คือไม่ทำบุญตามแบบของศาสนาอื่น แต่ทำบุญตามวิธีการของพระพุทธเจ้าอย่างเดียว ไม่ได้ทำตามแบบอื่นเช่นบูชายัญ เอาเป็ดเอาไก่หัวหมูบายสีไปเซ่นพระพุทธรูปเหมือนกับเซ่นผี อย่างนี้ไม่ใช่เรื่องของบุญในทางพระ-พุทธศาสนา เพราะบุญที่แท้ของพระพุทธเจ้านั้นอยู่ที่การละความชั่ว การประพฤติความดี การทำใจให้สะอาดสงบ นับเป็นบุญของพระพุทธเจ้า ของพระพุทธศาสนา ขอให้พวกเราช่วยกันทำบุญตามแนวนี้ บุญอย่างอื่นทั้งหมดเป็นเพียงเครื่องล่อใจเท่านั้น อย่าถือว่าเป็นการเชื่อบุญที่สำคัญ การเชื่อวัตถุเครื่องรางของขลัง การเชื่อพิธีรีตอง ก็อยู่ในประเภทเชื่อโชคเชื่อลาง ไม่ใช่ของจริงของแท้ เราชาวพุทธไม่ควรเชื่อในเรื่องอย่างนั้น แต่เราเชื่อว่า จะทำอะไรก็ต้องระมัดระวังด้วยความรอบคอบ ประโยชน์ตนได้ ประโยชน์คนอื่นได้ ผู้รู้ทั้งหลายสรรเสริญว่า เป็นความถูกต้องเรียบร้อย อย่างนี้ไม่เสียหาย ทำได้ แม้ในเวลาที่เขาว่าฤกษ์ไม่ดีก็ทำเถอะ ข้าพเจ้าเคยเดินทางในเวลาฤกษ์ไม่ดี แต่ก็ไม่เห็นยุ่งยากเดือดร้อน เดินทางสะดวกสบาย มีคนช่วยเหลือเกื้อหนุนตลอดทาง หมอเขาว่าฤกษ์ไม่ดีแต่ทำไมมันถึงดี เพราะว่าไปไหนทำดีให้เขา

เห็นอยู่ตลอดเวลา คนก็คอยช่วยเหลือเกื้อกูล แต่โจรผู้ร้ายมันต้องดูฤกษ์หน่อย เพราะใจมันไม่สบาย ใจมันขาดมันกลัว ต้องหาวิธีการปลอบจิตใจอย่างโน้นอย่างนี้ เราชาวพุทธไม่ต้องเอาวัตถุภายนอกมาปลอบใจอย่างนั้น แต่เราเชื่อพระพุทธเจ้า เชื่อพระธรรม เชื่อพระสงฆ์ แล้วปฏิบัติตามแนวทางที่พระพุทธเจ้าวางไว้ ก็จะได้ไปสู่ที่ปลายทางสมความปรารถนา

(ขอให้ชาวพุทธเดินไปในทางที่ถูก)

ในสมัยนี้ ข้าพเจ้าอยากจะขอเตือนพี่น้องทั้งหลายให้ช่วยกันศึกษาเรื่องพระพุทธศาสนา ความจริงคนไทยเราในเมืองไทยนี้ พูดกันโดยเฉลี่ยยังอ่านหนังสือกันน้อย หนังสือทางศาสนามีออกอยู่หลายฉบับ ลองไปดูสถิติคนอ่านแล้ว ยังไม่ชื่นใจ เพราะคนอ่านทั้งหมดนั้นมีไม่ถึงหมื่นคน คนไทยนับถือพุทธศาสนาไม่น้อยกว่า ๒๐ ล้านคน ทำไมชาวบ้านจึงยังอ่านหนังสือธรรมะกันน้อย เรื่องนี้เป็นความผิดของพวกเราที่เป็นพระด้วย เพราะพระเราจูงคนให้อ่านหนังสือกันน้อย ตามวัดวาอารามทั่ว ๆ ไปไม่ค่อยมีหนังสือให้คนอ่าน แต่มีหนังสือใส่ตู้ไว้นั่งกราบนั่งไหว้ ข้าพเจ้าไปเที่ยวเทศน์ตามบ้านนอก บางวัดมีพระไตรปิฎก ๓ ตู้ พระไตรปิฎกใบลานน่ะมี ๓ ตู้ แล้วก็ซื้อมา ๓ ปีแล้ว ยังไม่ได้เปิดอ่านสักตัวหนึ่งเลย ข้าพเจ้าไปถึงก็พูดยกย่องว่า "แหม! วัดนี้สมบูรณ์จริง มีพระไตรปิฎกถึง ๓ ตู้"

สมภารตกหลุมลงไปเลย "โอชาวบ้านแถวนศรัทธาแก่กล้า" เลย ข้าพเจ้าถามว่าซื้อมาเมื่อไรครับ "๓ ปีแล้ว ยังห่อกระดาษเขียวๆ อยู่เลย ยังไม่ได้อ่านเลย" หนังสือธรรมะไม่ใช่มีใส่ตู้ไว้กราบไว้ไหว้ หนังสือธรรมะเป็นของที่ต้องเปิดอ่าน อ่านให้รู้ให้เข้าใจ อ่านค้นคว้าศึกษา เพื่อได้ปฏิบัติถูกปฏิบัติชอบ แล้วจะได้สอนชาวบ้านให้ปฏิบัติถูกปฏิบัติชอบ เวลาคนมาวัดในวันพระ ควรเอาหนังสือไปให้เขาอ่านบ้าง เลือกหนังสือที่ควรอ่าน อย่าให้หนังสือประเภทเหลวไหลไม่เป็นไปเพื่อความรู้ความสว่างแก่เขา เราช่วยกันให้ชาวพุทธมีปัญญา มีหูตาสว่าง ได้ดำรงตนอยู่ในสัมมาทิฏฐิ นั่นแหละเป็นมหากุศล เพราะเดี๋ยวนี้เมืองไทยเราเป็นชาวพุทธกันแต่เพียงชื่อ ชาวพุทธโดยปฏิบัติแท้จริงนั้นยังมีอยู่น้อย พูดอย่างนี้ไม่ใช่เป็นการดูหมิ่นอะไร ข้าพเจ้ากล้าพูดด้วยความประสงค์ดี เพราะข้าพเจ้าทำงานก็เพื่อสร้างเสริมจิตใจคน ทำงานเพื่อความก้าวหน้าของพระพุทธศาสนา ข้าพเจ้าไม่ได้หวังอะไรจากการพูดกับพี่น้อง แต่ข้าพเจ้าหวังอยู่ประการเดียวว่า ขอให้พี่น้องได้ความรู้ได้ความเข้าใจ ให้พี่น้องได้เดินทางถูกทางชอบ ขอให้พี่น้องหลุดพ้นจากความทุกข์และได้รับความสุข ด้วยการปฏิบัติตามธรรมะของพระพุทธเจ้า นี่เป็นความประสงค์ใหญ่ของข้าพเจ้า

(โปรดเดินทางร่วมกับข้าพเจ้า)

ขอให้พี่น้องเดินร่วมกับข้าพเจ้าในทางของพระพุทธเจ้า ขอให้ทุกคนเดินด้วยใจของท่าน ตามแนวทางที่พระพุทธเจ้าชี้ให้เดิน เมื่อเราทุกคนต่างช่วยกันเดิน พระช่วยกันเดิน ชาวบ้านช่วยกันเดิน เราก็ชื่อว่าเป็นผู้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยการปฏิบัติ การบูชาด้วยอื่นๆ สักเท่าใดยังไม่ประเสริฐ การบูชาด้วยการทำจริงในสิ่งที่เราได้รู้ได้เข้าใจแล้วนั่นแหละ เป็นการบูชาอันประเสริฐยิ่ง เป็นการบูชาที่ทำให้ดวงประทีปคือธรรมะของพระพุทธเจ้าลุกโพลง ๆ สว่างไสวให้คนทั้งหลายได้เห็นความจริง แล้วจะได้มุ่งเข้าสู่ความจริงนั้น เพื่อประโยชน์ความสุขแก่ตัวเราและแก่พลโลกทั่วกัน จึงขอเชิญชวนพี่น้องทั้งหลาย ให้ร่วมเดินทางกับข้าพเจ้าในแง่นี้

ในที่สุดแห่งการแสดงปาฐกถานี้ ข้าพเจ้าขออ้างเอาคุณพระศรีรัตนตรัย คือพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ จงมาตั้งอยู่ในใจของพี่น้องทั้งหลาย ขอให้ท่านทั้งหลายจงเป็นผู้มีใจสะอาด มีใจสว่าง มีใจสงบ ด้วยการปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบตามศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งพระพุทธเจ้าได้แสดงไว้ ถ้ามีความประสงค์จำนงหมายสิ่งใด ๆ อันเป็นไปเพื่อความพ้นทุกข์แล้ว ขอให้สิ่งนั้น ๆ สมความปรารถนา ด้วยการปฏิบัติชอบตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าทุกเมื่อ เทอญ.

คำเชิญชวน

โดยที่ปรากฏว่า มีผู้สนใจในปาฐกถาธรรมะ เรื่อง "**ชาวพุทธควรจะเชื่ออย่างไร**" ของ **ท่านปัญญานันทะ** กันเป็นอย่างมาก และได้เคยขอให้องค์การฟื้นฟูพุทธศาสนาฯ จัดพิมพ์เป็นเล่มเล็ก ๆ เพียงเรื่องเดียว เพื่อทุ่นรายจ่ายในการซื้อแจก เป็นธรรมบรรณาการในงานกุศลต่าง ๆ เช่น งานวันเกิด งานกฐิน และงานฌาปนกิจศพ องค์การฯ เห็นสมควรจะสนองคำขอร้องนี้ จึงได้แยกเอาเรื่อง "**ชาวพุทธควรจะเชื่ออย่างไร**" น ออกมาจากหนังสือ "**ใครเห็นผิด**" ซึ่งเป็นเล่มใหญ่และมีพิมพ์จำหน่ายจ่ายแจกอยู่แล้ว ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่ประสงค์จะใช้เงินจำนวนน้อย ในการซื้ออ่านเอง หรือซื้อแจกเป็นธรรมทาน ราคา:—

๑ เล่ม	—	**๒ บาท**
๑๐๐ เล่ม	—	**๑๕๐ บาท**
๑,๐๐๐ เล่ม	—	**๑,๐๐ บาท**

หากจะมีการเพิ่มคำนำ หรือใส่ภาพลงไปในหนังสือนี้ด้วย องค์การ ฯ จะจัดการทำบล็อคภาพและพิมพ์ภาพให้ โดยคิดราคาเพิ่มที่จ่ายจริง งานจะเสร็จภายในเวลา ๗ วัน

หนังสือเล่มนี้ ไม่สงวนลิขสิทธิ์แก่ผู้ที่จะพิมพ์แจกเป็นธรรมทาน แต่ถ้าผู้ใดไม่สะดวกที่จะจัดพิมพ์เอง หรือไม่อยากจะยุ่งยากในการตรวจแก้ปรู๊ฟ ก็ขอได้พิจารณาราคาที่องค์การ ฯ จะจัดพิมพ์ให้ และโปรดมีจดหมายติดต่อไปยังข้าพเจ้าแต่ผู้เดียว พร้อมด้วยธนาณัติเงินค่ามัดจำครึ่งราคาของหนังสือที่สั่งพิมพ์ สั่งจ่ายที่สำนักงานไปรษณีย์ พระโขนง พระนคร.

นายบุ่น จงประเสริฐ
๑๗๖ สันติคาม (ซอยแยก ๑)
ถนนสุขุมวิท ตำบลสำโรงเหนือ
อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ

ชาวพุทธโปรดทราบ

หนังสือธรรมะ อันประกาศคำสอนของพระพุทธเจ้าที่แท้จริงขององค์การฟื้นฟูพุทธศาสนาฯ ได้จัดพิมพ์แล้ว คือ :—

๑. คู่มือมนุษย์	๕	บาท
๒. ความงมงาย	๕	บาท
๓. ตำราดูพระภิกษุ	๕	บาท
๔. ใครเห็นผิด	๕	บาท
๕. วิธีระงับดับทุกข์	๘	บาท
๖. เรียนลัดพุทธศาสนา	๘	บาท

ซื้อถึง ๕๐ เล่ม ลด ๒๐ %
ซื้อถึง ๑๐๐ เล่ม ลด ๓๐ %

โปรดแสดงความจำนง ไปที่ :—

นายปุ่น จงประเสริฐ

๑๗๖ ซอยสันติคาม (ซอยแยก ๑)
ถนนสุขุมวิท ต. สำโรงเหนือ หมู่ ๑ อ. เมือง
จ.ว. สมุทรปราการ

(ธนาณัติหรือเช็คไปรษณีย์ ส่งที่ ป.ท. พระโขนง พระนคร)

พิมพ์ที่โรงพิมพ์อาศรมอักษร นายอิ่ง ทองมาก ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา ๒๕๐๖

พระพุทธศาสนาที่แท้

โดย

ปั๋ญญานันทภิกขุ

พระพุทธศาสนาที่แท้

ปาฐกถาแสดง ณ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดมหาธาตุ พระนคร
เมื่อวันเสาร์ที่ ๒๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๓

พี่น้องชาวพุทธที่รักทั้งหลาย

ก่อนอื่น ข้าพเจ้าขอประกาศความตั้งใจของข้าพเจ้าเสียก่อนสักเล็กน้อย เพื่อปรับความเข้าใจกันกับพี่น้องทั้งหลาย ให้ท่านได้รับรู้ว่า ข้าพเจ้ามาพูดที่นี่หรือที่ไหน ๆ ข้าพเจ้ามีโครงการอย่างไร ทำไมจึงพูดเช่นนั้นเช่นนี้ พี่น้องทั้งหลาย ข้าพเจ้ามีความรักและบูชาต่อพุทธธรรมมาก ข้าพเจ้าซาบซึ้งในรสของสัจธรรมได้เป็นอย่างดีว่า พระธรรมให้ผลแก่ชีวิตของข้าพเจ้าเป็นอย่างไร เมื่อวันก่อนทางยุวพุทธิกสมาคมได้นิมนต์ให้ข้าพเจ้าไปแสดงปาฐกถา ณ วัดกันมาตุยาราม ข้าพเจ้าได้พูดย้ำถึงนโยบายของข้าพเจ้าเป็นการประกาศแก่ชาวพุทธว่า ท่านปัญญานันทะ มีความมุ่งหมายเป็นประการใด ทำงานเพื่ออะไร เป็นการเปิดอกให้พี่น้องได้มองเห็นจักไม่ต้องสงสัยกันต่อไปอีกว่า ท่านปัญญาเป็นพระประเภทใดอีกในวันนี้ก็เช่นเดียวกัน และในวันต่อ ๆ ไปก็เช่นเดียวกันอีก ข้าพเจ้า

มีนโยบายแน่วแน่ไม่เคยเปลี่ยนแปลง แม้เหตุการณ์ของโลกจะผันผวนไปอย่างใด ใครจะมาครองเมืองครองโลกก็ตามที ข้าพเจ้าจะทำตามนโยบายของข้าพเจ้าเสมอ ไม่มีอะไรในโลกนี้จะมาเปลี่ยนใจของข้าพเจ้า จากความเชื่อและการกระทำตามพุทธธรรมที่พระบรมศาสดาได้แสดงไว้ ข้าพเจ้ายอมตายเสียดีกว่าที่จะให้ข้าพเจ้าพูดหรือกระทำเรื่องอันผิดต่อความประสงค์ของพระพุทธองค์ ผู้ซึ่งข้าพเจ้าได้มอบกายถวายชีวิตเป็นธรรมพลีแล้ว ความมุ่งหมายของข้าพเจ้าจึงอยู่ในกฎเกณฑ์สองประการคือ :—

๑. เพื่อประกาศความจริงที่พระพุทธองค์ทรงประกาศไว้แล้ว
๒. เพื่อทำลายความเห็นและการกระทำที่ผิด ๆ ในหมู่พี่น้องชาวพุทธทั้งหลายให้หมดไป

สำหรับหลักการประการแรก คือการประกาศความจริงของพระพุทธองค์ นับว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก หมู่บรรพชิตเรามีอยู่มิใช่น้อยที่ถูกลาภสักการะชักจูงไป และกระทำกิจที่ไม่ควรจะกระทำเพื่อเห็นแก่เหยื่อเล็ก ๆ น้อย ๆ เป็นการน่าละอายมากที่ศานุศิษย์ของพระบรมศาสดา มีดวงใจทรยศต่อสัจธรรม บัดนี้ถึงเวลาแล้วที่เราทั้งหลายจักเป็นผู้ซื่อสัตย์ เป็นผู้กล้าในการที่จะพูดความจริงตามเยี่ยงอย่างที่พระองค์ได้ทรงทำมาแล้ว คนทั้งหลายจักได้มีความ

เข้าใจความจริงกันบ้าง อย่าเกรงใจคนที่เขากระทำความผิดกันต่อไปอีกเลย เพราะการกระทำความผิดนั้นมิใช่การบำรุงพุทธธรรม พระบิดาของพวกเราทั้งหลายท่านเป็นผู้กล้าพูดความจริง อันจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนเสมอ เราควรจะมีความภูมิใจในกิจของพระองค์ และเอาอย่างพระองค์บ้าง

ประการที่สอง ความเข้าใจผิดประการต่าง ๆ รวมทั้งการกระทำที่ผิด ๆ ในหมู่ชาวพุทธเรา มีมากมายหลายเรื่อง และดูเหมือนว่ามีมากขึ้นในสมัยปรมาณูนี้ ถ้าหากเราไม่ช่วยกันแก้ไขความผิดร้ายก็จะมีมากขึ้นอีกหลายเท่า เหมือนกับโรคเนื้อร้ายที่เกิดขึ้นแก่คน ถ้าหากรีบจัดการผ่าตัดรักษาเสียโดยเร็ว ก็มีชีวิตอยู่ต่อไปได้ แต่ถ้าปล่อยไว้ เจ้าโรคเนื้อร้ายก็จะกำเริบมากขึ้น ผลที่สุดผู้นั้นก็ถึงแก่ความตายได้ ฉันใด บรรดาความเห็นผิดและการกระทำที่ผิด ๆ นอกทางคำสอนของพระ ถ้าปล่อยไว้ก็จะพอกพูนมากขึ้น ทำให้พระพุทธศาสนาที่เรารักใคร่หวงแหน อาจถึงสภาพหมดไปก็ได้ เพราะความไม่กล้าพูดกล้าบอกความจริงกันนั่นเอง ข้าพเจ้ามองเห็นความเสื่อมของพระธรรมในแง่ดังกล่าวมา จึงได้ตั้งใจว่าจะชำระสะสางกันสักหน่อย เท่าที่ความรู้ความสามารถของข้าพเจ้าจักอำนวยให้ แต่การพูดความจริงนั้น ย่อมจะต้องมี

การกระทบกระทั่งกับคนพูดคนทำคนคิดในสิ่งที่ผิด ๆ นั้นอยู่บ้างเป็นธรรมดา แต่ก็เป็นเรื่องที่ช่วยกันไม่ได้ นอกจากจะขออภัยโดยสุภาพต่อท่านผู้โง่เขลาเบาปัญญาเหล่านั้น แล้วพูดกันต่อไปตามหน้าที่ของผู้พูดสัจธรรม จะเปรียบให้เห็นกันอย่างง่าย ๆ สักเรื่องหนึ่ง ชายคนหนึ่งมีแผลเปื่อยที่ขา และทอดทิ้งไว้มิได้ทำการรักษานานมาแล้ว เนื้อก็เน่ามีหนองสกปรก ไหลเปรอะไปหมด ต่อมาเขาได้พบหมอผู้รักษาแผล จึงขอให้หมอช่วยรักษาให้ หมอทำการขูดเอาหนองออก นายคนนั้นได้รับความเจ็บปวดมาก หมอก็บอกให้อดทนเอาหน่อย ไม่เท่าใดแผลสะอาดแล้วเขาจะหายจากโรคนี้ และก็หายจริง ๆ ตามหมอว่าด้วย ข้อนี้ฉันใด คนทั้งหลายที่มีโรคคือความเห็นผิดอยู่ในใจของเขา และถ้ายึดถือความเห็นผิดนั้นมานานแล้ว เขาอาจยึดไว้อย่างชนิดที่ไม่ยอมปล่อยเป็นอันขาด ครั้นมีใครมาพูดถึงสิ่งนั้นว่าไม่ดี เขาก็โกรธหาว่าดูถูกดูหมิ่นเขา หาว่าทำลายอาชีพของเขาอย่างนั้นอย่างนี้และถึงกับโกรธเคืองจองเวรคิดแก้แค้นขึ้นก็ได้ ข้อนี้แหละที่ทำให้คนทั้งหลายเกิดความกลัว จนไม่มีใครกล้าพูดความจริงกัน

ข้าพเจ้ามีความรักและความปรารถนาดีต่อพี่น้องทั้งหลาย ข้าพเจ้าใคร่จะเห็นท่านทั้งหลายเป็นคนมีความเข้าใจถูก ทำถูกตาม

กฎที่พระผู้มีพระภาคได้ทรงตรัสไว้ จึ่งได้พูดกับท่านทั้งหลายอย่างตรงไปตรงมา หวังว่าท่านทั้งหลายคงรับฟังไว้ด้วยดี และนำไปคิดโดยแยบคาย เพื่อจะได้มองเห็นความแตกต่างระหว่างของแท้กับของปลอมต่อไป อันคนที่ฉลาดมีปัญญามีเหตุผลนั้น เขาย่อมทิ้งของปลอมแล้วถือเอาของจริงไว้เสมอ เพราะของปลอมทำคนให้หลงผิด ของแท้เท่านั้นจะทำคนให้เข้าใจถูก และมีความสุขสงบสมความมุ่งหมาย เมื่อพูดถึงตอนนี้ ข้าพเจ้าใคร่จะยกเอาพระพุทธภาษิตจากธรรมบทมาอ้างไว้สักบทหนึ่ง เอาแต่คำแปล ท่านว่าไว้ดังนี้ : —

"บุคคลผู้มีความเข้าใจในสิ่งที่ไม่เป็นสาระว่าเป็นสาระ เห็นสิ่งที่เป็นสาระว่าไม่เป็นสาระ มีความเข้าใจผิดเป็นแนวทาง ย่อมไม่เข้าถึงสารธรรมได้เลย แต่ผู้ใดมารู้สิ่งเป็นสาระว่าเป็นสิ่งมีสาระ สิ่งไม่เป็นสาระว่าเป็นสิ่งไม่เป็นสาระ เป็นผู้มีความเห็นชอบเป็นทางดำเนินของใจ ย่อมถึงสารธรรม"

คือความสะอาด ความสว่าง ความสงบ ได้สมหมาย ข้าพเจ้าขอฝากไว้กับท่านทั้งหลายเป็นประการแรก

ปัญหามีต่อไปว่า ทำไมข้าพเจ้าจึงมักพูดเรื่องนี้บ่อย ๆ เล่า พระรูปอื่นไม่เห็นใครพูดกันเลย จึงขอทำความเข้าใจอีกว่า

อันวิสัยของข้าพเจ้านั้นรักที่จะเดินตามรอยพระบาทของพระพุทธองค์ เพื่อจะได้พบพระพุทธองค์ เมื่อตนเดินแล้วก็ใคร่ชวนบุคคลอื่นให้เดินตามบ้าง ข้าพเจ้ามีความเลื่อมใสในธรรมที่พระองค์ทรงประกาศแล้ว ชอบใจในวิธีการที่ทรงปฏิบัติมาตลอดพระชนมายุของพระองค์ ขอให้คิดกันสักหน่อย พระพุทธองค์ทรงเกิดมาในท่ามกลางบุคคลผู้ถือพิธีการต่าง ๆ ซึ่งมีความเชื่อนอกทางและปฏิบัติอยู่ด้วยความงมงายโดยไม่เข้าใจความจริง ทรงสงสารเขาเหล่านั้นจึงได้หาทางช่วยเขา โดยทรงทำพระองค์เองให้พ้นจากความหลงแบบนั้น ๆ ก่อน เมื่อทรงพ้นแล้วก็ทรงนำผู้อื่นต่อไปอีก เริ่มแรกทีเดียวเมื่อทรงประกาศปฐมเทศนา ก็ทรงคัดค้านการกระทำของประชาชนในสมัยนั้นทันที ทรงบอกว่าการทรมารตนให้ลำบากก็เป็นสิ่งไม่ดี การปล่อยตนให้ยุ่งในกามก็เป็นสิ่งไม่ดี เมื่อว่าของเดิมไม่ดีแล้ว ก็ทรงแนะนำทางใหม่ให้แก่เขา นั่นคือทางสายกลางอันประกอบด้วยความเห็นชอบ ความคิดชอบ การพูดชอบ การกระทำในทางที่ชอบ การเลี้ยงชีพในทางชอบ ความเพียรในทางที่ชอบ ความระลึกไว้ชอบ ความตั้งใจมั่นชอบ เป็นทางใหม่ให้ทราบ เป็นทางที่ควรจะเดิน เดินแล้วอาจถึงจุดหมายคือความพ้นทุกข์ได้

เราผู้เป็นศิษย์ของพระองค์ควรทำบ้าง ข้าพเจ้าจึงทำกิจคือการประกาศความจริงให้ท่านทั้งหลายทราบ เผื่อท่านที่มีหูไว้ฟังจะได้ฟังด้วยความเข้าใจ และนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่ตนต่อไป พี่น้องทั้งหลายต้องสังเกตดูความเป็นไปของชาวพุทธรวมทั้งตัวท่านดูบ้างเถิด ท่านได้มีการปฏิบัติชอบตามทางที่พระองค์ชี้ไว้หรือเปล่า หรือท่านเดินออกนอกทางไปทางไหนบ้าง พวกเราส่วนมากมิค่อยได้พิจารณากันเลย เพราะทำกันมาจนติดเป็นนิสัยทั้งผู้ใหญ่และผู้น้อย ทั้งพระและชาวบ้าน ทำตามกันแบบเดียวกันหมด จึงไม่มีใครตักเตือนใครกัน เลยเลอะกันทั่วทั้งเมือง แล้วเห็นว่าเป็นเรื่องของพุทธศาสนาไป เพราะพระภิกษุสงฆ์เรา ก็ได้ร่วมมือกระทำกับเขาด้วย ในกรุงเทพมหานครของเรานี้ ดูจะหนักกว่าบ้านนอกเสียอีก เดินไปจะได้พบศาลเจ้าต่าง ๆ หลักเมืองและอะไรๆ อีกมากอย่าง ชั้นที่สุดหินที่สมมติกันว่าเป็นของลับของพระอิศวร (*ศิวลึงค์*) ชาวพุทธก็ไปกราบไหว้เพื่อขอพร ต้นไม้เล็กต้นไม้ใหญ่ชาวพุทธก็ไปไหว้เพื่อขอเลขสลากกินรวบ แม้จะไปไหว้พระพุทธรูปในโบสถ์ ก็ไหว้แบบวิงวอนขอร้องเพื่อให้ได้สิ่งที่ตนต้องการ การกระทำทั้งหมดนี้ไม่เข้าแบบของชาวพุทธสักนิดเดียว วัดบางวัดมีกระบอกเซียมซี ให้คนไปสั่นเล่นเป็นเด็กอมมือ แทนที่เขาจะ

ได้เข้าถึงพระที่แท้เลยกลายเป็นเข้าถึงกระบอกไม้ไผ่ไปเสียแล้ว น่าอนาถใจไหมพี่น้องทั้งหลาย น่าสงสารคนที่เขากระทำกันในรูปนั้นหรือไม่เล่า ข้าพเจ้าสงสารแท้ ๆ เราควรจะหาทางช่วยเขาบ้างตามสมควร ถ้าหากรู้แล้วไม่ช่วยเขา ก็เป็นบาปด้วยเหมือนกัน บาปในเรื่องไม่สงสารคนโง่ ๆ ที่กระทำสิ่งผิดนั้น ๆ เพราะสงสารเขานี้เองข้าพเจ้าจึงพูดอย่างตรงไปตรงมากับท่านทั้งหลาย ขอให้ท่านทั้งหลายจงเข้าใจเจตนาของข้าพเจ้าด้วยเถิด ข้าพเจ้าไม่มีเจตจำนงจะทำร้ายจิตใจใคร หรือทำใครให้เจ็บปวด แต่ข้าพเจ้าจะทำลายความเห็นผิดทั้งหลาย อันมีอยู่ในใจของชาวพุทธให้เบาบางไปจากใจของท่านทั้งหลาย งานนี้เป็นงานใหญ่เป็นงานหนักมิใช่จะสำเร็จลงเพียงชั่วคนเดียว ขอท่านได้ช่วยกันทำต่อไปเถิดท่านผู้มีใจกล้าหาญทั้งหลาย ชาวพุทธเราต้องเป็นคนใจกล้า ความขลาดไม่กล้าพูดความจริงนั้น มิใช่วิสัยของลูกตถาคตผู้รู้ความจริงพระองค์ประกาศความจริงอยู่ตลอดพระชนมายุของพระองค์ โดยเฉพาะนักบวชในพระพุทธศาสนา ควรทำตนให้เป็นนักบวชที่แท้สักหน่อย อย่าทำตนเป็นตัวเสฉวน อันตัวเสฉวนนั้นเป็นปูชนิดหนึ่งเกิดริมทะเลน้ำเค็ม มันชอบกินหอยเป็นอาหาร ถ้ามันจับหอยได้แล้วมันกินเลย พอกินหมดแล้วก็อาศัยเปลือกหอยนั้นเป็นเรือนอยู่

คลานปะปนไปกับพวกหอยอีก พอหอยเผลอก็จับกินเสียอีก ตัวเสฉวนมิใช่หอย แต่มันอาศัยอยู่ในเรือนร่างของหอย เพื่อทำลายหอยต่อไป ภิกษุเราที่อาศัยผ้าเหลืองของพระพุทธองค์แต่มิได้ทำกิจของพระพุทธศาสนา ก็มีสภาพประดุจตัวเสฉวนฉันนั้น พวกพระประเภทตัวเสฉวน ก็เป็นพระประเภททำลายพระศาสนา เขาอาศัยชื่อเสียงของพระรัตนตรัยไปทำพิธีปลุกเสกอะไรต่าง ๆ นานา ทำคนทั้งหลายให้หลงผิดเข้าใจผิด หารู้ไม่ว่าตนกำลังทรยศต่อพุทธธรรมอยู่แล้ว ขอให้เราทั้งหลายได้เลิกกระทำการอันน่าบัดสีนั้นเสียทีเถิด แต่จงช่วยกันบำรุงพระพุทธศาสนาให้ถูกทางต่อไป จงช่วยกันประกาศของแท้ของพระพุทธเจ้าให้ชาวโลกได้เข้าใจกันเถิด บัดนี้พุทธศักราชของเราได้ ๒๕๐๓ ปีแล้ว เมื่อปี ๒๕๐๐ เราได้ทำการฉลองกันเป็นการใหญ่ ทำกันแต่เปลือกผิวเผินเท่านั้น ผลได้แก่พระศาสนาเพียงเล็กน้อย ขอให้เรามาร่วมใจกันฉลองใหม่ด้วยการตั้งต้นชีวิตกันใหม่ เป็นชีวิตที่เดินตามรอยพระบาทของพระพุทธองค์อย่างแท้จริง นี่เป็นคำเชิญชวนด้วยความปรารถนาดีต่อพี่น้องทั้งหลาย

มีบางคนกล้ากล่าวค้านว่า การที่ตนทำพิธีรีตองเช่นนั้น ก็เพื่อประโยชน์ของคนผู้ยังหลงยังเข้าใจผิดอยู่ จะอธิบายให้เขาทราบความจริงก็เกรงว่าเขาจะไม่เข้าใจ จึงปล่อยไว้อย่างนั้น อีกประการ

หนึ่ง เขาคิดว่าพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่สูงเกินที่คนเหล่านั้นจักเข้าใจ เลยไม่อธิบายกันให้เข้าใจ เขามาขอให้ทำพิธีอะไรก็ทำไปเท่านั้น การกระทำอย่างนี้เป็นการเหมาะหรือไม่ ขอให้เรานึกถึงเด็กนักเรียนบ้างเถิด อันธรรมดาของเด็กนั้น ในชั้นต้นก็ยังไม่รู้อะไรเลย ครูจึงพยายามสอนให้รู้ให้เข้าใจไปโดยลำดับ จนผ่านชั้นต่าง ๆ ได้ตามหลักสูตรที่ทางการได้วางไว้ ถ้าหากครูจะมาคิดเสียว่า ยากแก่เขาแล้วไม่พยายามสอน เด็กนั้นจะก้าวหน้าไปได้อย่างไรเล่า ในเรื่องการศึกษาศาสนาก็เหมือนกัน ถ้าเรานึกว่าเขาไม่เข้าใจแล้วไม่พยายามสอนเขา เขาจะก้าวหน้าในการศาสนาได้อย่างไร ขอลองคิดดูสักหน่อยเถิด ท่านจะมองเห็นเอง

ขอยกตัวอย่างสักเรื่องหนึ่ง เช่นคน ๆ หนึ่งมาหาพระและบอกว่าตนเคราะห์ร้าย ขอรดน้ำมนต์สักหน่อย พระก็รดให้โดยมิได้ไต่ถามว่าเคราะห์ร้ายเรื่องอะไร ไม่ได้แนะแนวทางแก้ทุกข์ให้แก่เขา การทำพิธีรดน้ำมนต์ช่วยกำลังใจได้เพียงนิดเดียวเท่านั้น แต่ถ้าสนทนาให้เขาเข้าใจเหตุผล เขาก็คงฉลาดขึ้นและเลิกละจากการกระทำความทุกข์ใส่ตนก็ได้ ครั้งหนึ่งข้าพเจ้าไปปาฐกถาที่นครสวรรค์ พอพูดจบก็มีคนมาหาและขอให้เป่ากระหม่อมให้หน่อย ข้าพเจ้าจึงตอบแก่เขาว่าเป่าให้ชั่วโมงครึ่งก็ควรจะพอแล้ว ปฏิบัติ

ตามคำสอนนั่นแหละคือพรอันประเสริฐ และจะช่วยตัวเขาได้ต่อไป เขาจึงถอยกลับออกไป น่าสงสารคนประเภทนี้แท้ ๆ

ในด้านการบำรุงพระพุทธศาสนา ถ้าเรารู้ว่าพระพุทธศาสนาที่แท้เป็นอย่างไร เราก็บำรุงไม่ถูก กลายเป็นบำรุงไสยศาสตร์ศาสนาพราหมณ์ไปเสีย โดยเข้าใจว่านั่นคือพุทธศาสนา ท่านผู้ใหญ่ในทางโลก บางคนนับถือภิกษุบางองค์ว่าเป็นหลวงพ่อของตน พิจารณาไปได้ความว่าเป็นอาจารย์ขลัง ๆ เท่านั้น ในบางสมัยได้นิมนต์อาจารย์ขลังมามาก แล้วทำพิธีปลุกพระเสกพระเครื่องกันเป็นการงานใหญ่ จบพิธีแล้วก็เอาไปขายเป็นเงินเพื่อสร้างอะไร ๆ ในทางศาสนา การกระทำเช่นนี้เป็นการขายพระพุทธเจ้าเพื่อแลกเอาอิฐปูนเท่านั้น หาได้ทำคนให้ดีขึ้นในทางใจไม่ ถ้าหากเราได้ขอร้องให้ท่านอาจารย์ทั้งหลาย ช่วยกันเสกคนเป็นพระขึ้นบ้าง ก็จะเป็นการกระทำที่น่าชมกว่าเป็นไหน ๆ แต่การเดินตามทางธรรมะนั้น เขากลัวว่าจะขาดลาภผลที่ตนจะได้ จึงไม่มีใครทำ ความจริงนั้น ถ้าเราสอนให้คนรู้ธรรมะ เขาก็คงเห็นประโยชน์ของธรรมะ เหมือนคนเห็นประโยชน์ของตะเกียง เขาก็คงรักษาธรรมไว้ได้และดี

กว่าด้วย ข้าพเจ้ามีความเชื่อมั่นว่า ธรรมะเท่านั้นจะช่วยให้เราดีงามก้าวหน้าได้โดยเรียบร้อย ปราศจากธรรมะและอะไรๆ ก็ไม่ดีไปหมด จึงได้ขอให้ท่านได้มาเรียนรู้กันหน่อยเถิด ถ้าไม่รู้ ท่านจะลำบาก เหมือนคนเลี้ยงควาย เช้าต้อนควายออกจากคอกพาไปสู่ทุ่ง แต่หารู้ไม่ว่าควายของตนสีขนเป็นอย่างไร เขารอมเขาริเป็นอย่างไร หางดีหางด้วนเป็นอย่างไร เมื่อควายของตนไปปะปนกับควายของผู้อื่น ตนจะเลือกควายได้อย่างไรว่าตัวไหนเป็นของตน ตัวไหนเป็นของผู้อื่น เขาเป็นคนเลี้ยงควายที่มีความเป็นควายเข้าทุกที ไม่เท่าใดเพื่อนคงเอาควายไปหมด พี่น้องชาวพุทธเราก็เหมือนกัน เราเป็นชาวพุทธเพราะเกิดมาในสกุลของชาวพุทธ แต่ไม่รู้ว่าชาวพุทธที่แท้นั้นเขาเป็นกันที่ตรงไหน เป็นกันอย่างไร เลยดูไม่ออกว่าอันไหนแท้อันไหนปลอม เรากลายเป็นคนเลี้ยงควายที่ไม่รู้จักควายของตน แต่ไปตู่เอาควายของคนอื่นมาเป็นควายของตนไปเสีย ต้องขอโทษที่ใช้คำอุปมาเช่นนี้ เพราะเป็นการง่ายและเข้าใจกันได้เป็นอย่างดี

มีเรื่องหนึ่งที่น่าเสียดายสำหรับชาวพุทธเราบางคน แม้ที่เป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา แต่มิได้ปฏิบัติธรรมที่ควรจะปฏิบัติกัน ทำให้คนทำดีขาดกำลังใจ ขาดผู้สนับสนุน ถ้าพูดแบบนักกีฬาก็ว่าขาดกองเชียร์ กำลังใจของคนทำดีก็อาจหมดไปเสียเมื่อใดก็ได้ ถ้าเขาผู้นั้นมิได้ทำงานเพื่องานกันอย่างจริงจัง แต่ทำงานเพื่ออะไรบางอย่าง เขาก็เกิดอ่อนใจเลิกงานนั้นเสียก็อาจเป็นได้ คุณธรรมที่ข้าพเจ้าว่ายังขาดนั้นคือมุทิตา ความพลอยยินดีในความดีความก้าว-หน้าของผู้อื่นนี่เอง อันนี้เป็นคุณลักษณะที่ทำใจคนให้เข้าถึงความเป็นผู้ใหญ่อย่างแท้จริง เมื่อขาดคุณข้อนี้ ก็มีแต่ความไม่ยินดีด้วย มีแต่ความริษยาเข้าครอบงำใจ และอาจหาทางตัดรอนเสียก็ได้ เพราะมานึกว่าเจ้านี่ชักจะเก่งกว่ากูไปเสียแล้ว เลยหาทางดุว่ากันบ่อย ๆ กำลังใจของผู้ทำงานก็พลอยสูญเสียไปหมด และอาจเลิกทำงานเสียก็ได้ ที่พูดเช่นนี้ พูดจากประสพการณ์ในงานของข้าพเจ้าเอง ข้าพเจ้าทำงานเทศนาอบรมประชาชนในที่ต่าง ๆ มาตั้งร่วมสิบปีแล้ว ประชาชนทั่วไปรู้จักชื่อแม้ไม่เห็นรูปร่างหน้าตา เขาก็สนใจ เขาพูดชมกันอยู่เสมอว่า ถ้ามีพระอย่างท่านปัญญาจังหวัดละรูปเท่านั้น คนรู้จักพระศาสนาดีขึ้น เขาว่าอย่างนี้ แต่พระมหา-เถระทั้งหลายนั้น ยังมิได้กล่าวชมโดยถ้อยคำหรือจดหมายแก่ข้าพเจ้า

เลย ข้าพเจ้ามิได้น้อยใจ แต่คิดว่างานของข้าพเจ้ายังไม่ดีพอ ที่จะให้ท่านเหล่านั้นชมเชยก็เป็นได้ หรือท่านอาจจะไม่รู้ก็เป็นได้ เพราะข้าพเจ้าทำงานไม่เคยรายงานใคร เพราะคิดว่าไม่มีใครสั่งให้ข้าพเจ้าทำ พระพุทธองค์เท่านั้นสั่งให้ทำ ก็ทำไปโดยสบายใจเสมอมา แต่ข้าพเจ้าไม่ผิดหวังเสียทีเดียว เมื่อวันเปิดและมอบถวายวัดชลประทานรังสฤษฎ์ พระคุณท่านสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ได้ไปเป็นประธานในงานนั้น พอท่านเห็นข้าพเจ้าท่านก็ถามว่า "ไม่ไปเทศนาที่ไหนหรือ? เทศน์ให้มาก ๆ เทศน์กันไม่หยุด เทศน์ดีจริง ๆ" คำเหล่านี้แม้จะเป็นโลกธรรมคำสรรเสริญ แต่ก็ออกจากใจที่ไม่มีความริษยาต่องานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าขอกราบเท้าในมุทิตาจิตส่วนนี้ของเจ้าประคุณองค์นั้นด้วย แม้ในทางบ้านเมืองก็เช่นเดียวกัน ผู้ใหญ่ประเภทที่ไม่ใหญ่จริง ๆ คือตำแหน่งใหญ่แต่ใจของเขายังไม่ใหญ่ ความคิดที่ว่าใครอย่ามาดีกว่าฉันเป็นความคิดที่เกิดขึ้นในใจของเขา ผู้น้อยบางคนมีหัวดีมีความคิดอ่านดี อยากเห็นงานเจริญก้าวหน้าเทียมบ่าเทียมไหล่ประเทศอื่นเขา จึงวางโครงการเสนอขึ้นไป นายผู้ไม่ใหญ่ก็เก็บโครงการนั้นเข้าลิ้นชักเสียโดยมิได้ให้เหตุผลอะไร ผู้น้อยนั่งคอยยืนคอย วันแล้ววันเล่าก็ไม่ได้รับคำตอบ เลยเกิดน้อยใจเลิกทำงานเสีย เราก็เสียคนดีไปคนหนึ่ง นี่เป็น

ความเสียประการหนึ่งซึ่งนำความเสียมาสู่พวกเราอยู่บ่อย ๆ จึงใคร่ขอฝากไว้กับท่านทั้งหลายด้วย จงมีความพลอยยินดีของคนอื่น ๆ บ้างเถิด ถึงแม้ว่าตนจะทำความดี ความเด่นไม่ได้ เพราะไม่มีความรู้ หรือไม่มีใจกล้าจะทำ ก็ขออย่าได้ทำลายความดี ความเด่นของผู้อื่นเลย แต่จงช่วยกันทำให้คนที่ดีที่เด่นแล้ว ให้ดีให้เด่นมากขึ้นเถิด ข้าพเจ้าได้พูดเรื่องอื่น ๆ เป็นการเบิกโรงเสียนาน หันเข้าหาเรื่องเดิมเสียที ขอพี่น้องจงตั้งใจฟังต่อไป พูดกันจนมืดเลยวันนี้ ถ้าท่านไม่ถอย ข้าพเจ้าก็ไม่หนีเหมือนกัน

เมื่อพูดกันถึงเรื่องพระพุทธศาสนาที่แท้ ท่านก็คงนึกว่ามีพุทธศาสนาที่ปลอมด้วยหรือ ? ความจริงพุทธศาสนาปลอมไม่มี แต่พวกเรานับถือนี่แหละ กลับไปทำให้ของจริงกลายเป็นของปลอมไป ทำไมจึงทำเช่นนั้น มันมีเหตุการณ์หลายอย่างที่ทำให้เป็นเช่นนั้น เรื่องแรกทีเดียวก็คือ ขาดการศึกษา ไม่รู้จริงในคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ ต่อไปก็เป็นคนขลาด ไม่ยอมคิดพึ่งตนตามแบบของผู้ประพฤติธรรม แต่ชอบเอาสิ่งภายนอกมาเป็นที่พึ่ง ต่อมาก็อาจมีเหตุการณ์หรืออิทธิพลบางอย่างเข้าแทรกแซง ทำให้เกิดการยุ่งในวงของพระศาสนาก็เป็นได้

เมื่อข้าพเจ้าไปเที่ยวประเทศลังกา ได้พบว่าตามวัดพุทธทุก

แห่งมีศาลาน้อย ๆ ทำอย่างดี ถามได้ความว่าเป็นศาลพระวิษณุ พระเจ้าองค์หนึ่งในศาสนาพราหมณ์ ศาลนี้แอบเข้ามาอยู่ในวัดพุทธได้อย่างไร ถามพระก็บอกว่า ในสมัยหนึ่ง พระราชาของลังกาได้ราชินีเป็นชาวทมิฬ นับถือศาสนาพราหมณ์นิกายพระวิษณุ ในเวลาพระราชาไปวัดก็พาพระราชินีไปด้วย พระราชาไหว้พระรัตน-ตรัย พระราชินีปรารถนาจะไหว้พระวิษณุ เลยต้องสร้างศาลพระวิษณุไว้ด้วย " เจ้าว่างามก็งามไปตามเจ้า ใครเล่าจัก 'ไม่งาม' ตามเสด็จ" ชาวบ้านก็เกิดนับถือตามและพลอยไหว้กันใหญ่ วัดในนครโคลัมโบเป็นวัดสร้างใหม่ทั้งนั้น แต่ก็มีศาลพระวิษณุด้วย ได้ความว่าสร้างเพราะตามใจประชาชน การเอาใจคนในทางผิด ๆ อย่างนี้แหละ ทำให้พุทธศาสนาถูกพอกไว้ด้วยอะไร ๆ มากมายหลายอย่าง พอกจนมองไม่เห็นเนื้อแท้กันแล้ว คนไปวัดไหว้พระก็ไม่ถูกพระ แต่ถูกสิ่งที่พอกไว้เสียหมด น่าอนาถใจไหมท่านทั้งหลายที่เป็นชาวพุทธ

ในสมัยนี้เป็นสมัยของการก่อสร้างทางวัตถุ วัดทั่วไปแข่งขันสร้างโบสถ์วิหาร ศาลา กุฏิ และอะไรต่าง ๆ บางแห่งสร้างพอดีกับทุน บางแห่งก็สร้างเกินทุน จึงต้องหาทุนโดยวิธีการอันแปลก ๆ อันเป็นเรื่องที่ไหลเข้ามาท่วมทับสัจจธรรมของพระพุทธ

ศาสนาทั้งนั้น ตัวอย่างที่เห็นง่าย ๆ เช่นใบเซียมซีเสี่ยงทายตามโบสถ์ต่าง ๆ ที่เข้ามาอยู่ตามโบสถ์ก็เพราะพระอยากได้เงินมาบำรุงพุทธศาสนา แต่กลายเป็นทำลายพุทธศาสนาไป เพราะคนที่มาสั่นเกิดเข้าใจผิดคิดว่าหลวงพ่อศักดิ์สิทธิ์ ดลบันดาลให้เป็นไปอย่างนี้ ความจริงหลวงพ่อมิได้ดลบันดาลอะไรเลย หากแต่แขนของเราทั้งสองนี่เองเป็นตัวการใหญ่ เราไปจับกระบอกสั่นมันจึงหล่นออกมาได้ คนโง่ไม่เข้าใจอะไร ถูกพระหลอกลวงให้สั่นเสียจนเหงื่อไหลไคลย้อย นี่เป็นเพราะเห็นแก่ลาภโดยแท้ พระหลวงพี่หลวงพ่อนอกคอกทั้งหลาย ที่ทำพิธีแปลก ๆ ต่าง ๆ นั้น ก็เพราะอยากได้อะไรบางอย่าง จึงทำอย่างนั้น คณะสงฆ์น่าจะสั่งตายนาความเหลวแหลกอย่างนี้กันเสียที พุทธธรรมจะได้สดใสขึ้นบ้าง ของแปลกปลอมทั้งหลายเหล่านี้แหละ ทำให้พุทธศาสนาถูกปกปิดไปและสิ่งนี้ควรเรียกได้ว่าเป็นเนื้องอกในพระพุทธศาสนา เป็นโรคร้ายกาจชนิดหนึ่งที่ทำลายอย่างน่ากลัว ทำลายทุกวันทุกเวลา ทำลายโดยไม่ผิดกฎหมาย ไม่ถูกใครจับกุมเอาไปลงโทษ เพราะภิกษุอยากจะให้คนชอบใจ ของจริงคนต้องการน้อย ในกรุงเทพ ฯ ถ้าบอกเรื่องหลอก คนไปกันใหญ่ แต่บอกเรื่องจริงคนมากันไม่กี่คน พระพุทธองค์ตรัสว่า "นกน้อยตัวนักที่หลุดไปจากข่ายได้

ส่วนมากมักติดข่ายกันทั้งนั้น" ความเขลาคือข่ายใหญ่ที่กั้นท่านไว้ จงช่วยกันทำลายเสียเถิดท่านทั้งหลาย สมัยนี้เราโฆษณาให้คนกลัวลัทธิบางลัทธิ แต่ข้าพเจ้าไม่นึกกลัวเท่าใด ทำไมไม่กลัว ไม่กลัวเพราะข้าพเจ้าเชื่อและวางใจในมิตรของประชาชน คือตำรวจไทยนี่เอง ถ้าพวกอย่างว่าเข้ามา เขาก็จับไว้ลาดยาวหมด ไม่มีโอกาสทำลายชาติไทยและพุทธศาสนาของเราได้ ในด้านทหารของเราก็มีความเข้มแข็งมาก ทั้งมีพี่เลี้ยงซื่ออาโตคอยปลุกปลอบน้ำใจอยู่อีกตั้งมากมาย ข้าพเจ้าจึงมีความอุ่นใจและนอนตาหลับในเรื่องนี้แล้ว แต่เจ้ามิจฉาทิฏฐิทั้งหลายนี่ซิ เป็นเรื่องน่ากลัวมากจริง ๆ เพราะไม่มีใครคอยจับ บางทีผู้จับเองก็พลอยเห็นผิดเห็นงมงายไปเสียด้วย จึงน่ากลัวกว่าลัทธิอะไรทั้งสิ้น ใคร่ขอเตือนพี่น้องทั้งหลายไว้ให้พิจารณาจงดี จะได้ป้องกันตัวเองให้พ้นจากภัยร้าย คือความเห็นผิดได้ พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า :—

"จิตที่บุคคลตั้งไว้ผิด อาจทำอันตรายแก่ตนมากกว่าโจรใจเหี้ยม หรือคนจองเวรจักพึงทำให้แก่กันเสียอีก"

นี่เป็นพระดำรัสที่น่าฟังมาก ขอท่านทั้งหลายลองเอาไปขบคิดดูบ้างเถิด เมื่อเห็นว่าเป็นเรื่องน่ากลัวแล้ว จงหาทางกำจัดกัน

เสียบ้าง แต่เราจะทำอย่างไรจึงจะรู้ว่าอะไรเป็นเนื้อแท้ อะไรเป็นของปลอมในวงการของพุทธมณฑลของเราเล่า ขอแนะนำให้ทำการศึกษาโดยการอ่านบ้าง ฟังบ้าง สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดกันบ้าง เพื่อให้รู้ก่อน เมื่อรู้แล้วจึงทำตามที่รู้ต่อไป ขออย่าได้ทำผิดทั้ง ๆ ที่รู้อยู่เป็นอันขาด

คนสำคัญชั้นแนวหน้าที่จะช่วยกันแก้ความผิดเหล่านี้ ก็คือพระภิกษุเรานั่นเอง เพราะภิกษุเป็นพุทธบริษัทชั้นนำของประชาชน เป็นผู้นำทางศาสนาของเขา ในขณะใดเขามีความทุกข์เขาก็มาหาภิกษุ เพื่อปรึกษาทางดำเนินชีวิต ถ้าภิกษุเป็นผู้ที่ซื่อสัตย์ต่อพุทธศาสนา เป็นผู้บูชาความจริง ไม่มีความปรารถนาในทางหลอกลวงชาวบ้าน เป็นผู้ไม่เห็นแก่ลาภสักการะเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็คงจะนำเขาให้เดินในทางที่ถูกที่ชอบได้เสมอ จึงขอให้พระเราได้ทำการศึกษาให้รู้ว่าอะไรเป็นเนื้อ อะไรเป็นเปลือก อย่าไปยึดเอาเปลือกว่าเป็นเนื้อเป็นอันขาด เพราะการเอาเปลือกไปบอกว่าเป็นเนื้อนั้นมันทำให้เกิดการหลงผิด เกิดความงมงายได้มาก

ก่อนที่ข้าพเจ้าจักเดินทางมาแสดงปาฐกถานี้ มีคนไปหาคนหนึ่งเป็นอุบาสิกา จอดรถที่ถนน ให้คนไปถามว่าไหนกุฏิท่านสมภาร ไปถามตรงท่านสมภารพอดี เลยบอกว่า นี่แหละกุฏิท่านสมภาร

และที่ยืนอยู่นี่แหละคือท่านสมภารวัดชลประทานรังสฤษฎ์ละ แกก็บอกว่าดิฉันเอาพัดและย่ามมาถวายเป็นการสะเดาะเคราะห์ "ใครสั่งให้นำมาถวาย?" "พระหมอที่วัดมหาธาตุสั่งให้นำมา" "พระรูปไหน?" "รูปที่เคยไปประเทศอินเดียมา" อ้อ! ข้าพเจ้ารู้แล้วว่าพระหมอนี่คือใคร อยากจะถามต่อไปว่าเคราะห์ร้ายเรื่องอะไร แต่แกรีบไป เพราะจะไปถวายอีกหลายวัด เลยไม่มีโอกาสสอนกันเลย ในใจอยากจะอธิบายให้ทราบว่าเคราะห์มาจากไหน? จะหายได้อย่างไร? แต่ไม่ทันได้ถามก็ไปเสียแล้ว ข้าพเจ้ารีบเดินทางมาที่นี่ แต่นึกขำอยู่ในใจ เมื่อตะกี้พบพระหมอรูปนั้น ข้าพเจ้าบอกให้เขาทราบ และบอกต่อไปด้วยว่า อยากได้พระไตรปิฎกมากกว่าหมอว่าจะแนะใหม่วันต่อไป ถึงแม้ได้พระไตรปิฎกไป ข้าพเจ้าก็มิได้ภูมิใจอะไรนัก ในเมื่อการได้นั้นมาจากความเขลาของผู้ให้ ข้าพเจ้าอยากให้เขาสร้างหนังสือด้วย สร้างตัวเขาให้เป็นคนฉลาดขึ้นด้วย เรื่องมีอยู่อย่างนี้ จึงขอฝากให้ท่านทั้งหลายนำไปคิดกันดู

คนผู้นับถือศาสนา แต่มิได้ศึกษาให้เข้าใจ หลักเกณฑ์ของพระพุทธธรรม เวลามีปัญหาอันใดเกิดขึ้นแก่ชีวิตของตนและครอบครัว ก็มักไปคิดว่าสิ่งภายนอกดลบันดาลให้เป็นไปอย่างนั้นอย่างนี้ จึงไปปรึกษาหมอประเภทต่าง ๆ บางคนไปหาหมอดู บางคนไป

หาหมอตั้งศาลพระภูมิ บางคนไปหาหลวงพ่อให้ช่วยรดน้ำมนต์ให้ การกระทำในรูปดังกล่าวเป็นความเขลาทั้งผู้ทำและผู้ถูกกระทำ ตามทัศนะของนักธรรมะในพระพุทธศาสนา เป็นการกระทำที่หลอกตนเองพอให้สบายใจชั่วคราวเท่านั้น เหมือนเด็กร้องไห้อยากได้ขนม ผู้ใหญ่ปลอบโยนว่าจะให้ ก็หยุดร้อง การปลอบใจจากพวกหมอประเภทเหล่านั้นก็เป็นเช่นเดียวกัน

ไหน ๆ ก็พูดกันแล้ว ใคร่จะพูดอีกสักอย่างให้เห็นว่าใครเห็นผิดอย่างไร ตามบ้านคนไทยเราทั่วไป รวมทั้งสถานที่ของทางราชการด้วย แม้กระทั่งโรงแรมใหญ่ ๆ ที่ทันสมัยจนคนไทยไม่มีปัญญาจะจัด ก็ยังมีศาลพระภูมิไว้ด้วย ศาลพระภูมิหมายถึงศาลน้อย ๆ ที่เขาเข้าใจว่าให้เทวดาชั้นต่ำ ๆ มาอยู่กัน ซึ่งเรียกว่าภูมิเทวดา สร้างบ้านสร้างเรือนแล้วก็สร้างศาลด้วย เคยถามคนบางคนว่าทำเอาไว้ทำไม เขาบอกว่าทำให้เกิดการอุ่นใจว่ามีเทวดารักษาบ้านแล้ว การบูชาเทวดามิใช่เป็นเรื่องของพระพุทธศาสนามิใช่เป็นเรื่องที่ชาวพุทธเราควรกราบไหว้บูชา เพราะการกระทำในรูปเช่นนั้น เป็นการขาดความไว้วางใจในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เราชาวพุทธเคยเปล่งวาจากล่าวเสมอ ๆ ว่า ข้าพเจ้าถือพระพุทธพระธรรมพระสงฆ์ว่าเป็นที่พึ่งที่นับถือ แต่ก็ยังมีการถือเอา

สิ่งอื่นว่าเป็นที่พึ่งอีก อย่างนี้เขาเรียกว่าคนสองใจหรือหลายใจ เป็นคนที่ยังไม่ดีแท้ ความจริงถ้าเราคิดสักเล็กน้อย ก็จะมองเห็นว่าพระภูมิไม่เคยช่วยอะไรเรา แต่ช่วยหมอตั้งศาลพระภูมิมากกว่า เราเป็นผู้ขาดทุน หมอตั้งศาลพระภูมิเป็นผู้มีกำไร และคนที่มีกำไรอีกผู้หนึ่งคือช่างผู้ทำศาลพระภูมิขายนั่นเอง เมื่อใครมีกำไรเขาก็ต้องปลุกปั้นในเรื่องนั้นอย่างเต็มที่ ถ้าใครมีทุกข์ร้อนก็ต้องไปหาเขาจะบอกว่าพระภูมิให้โทษ ต้องตั้งศาลใหม่ แม้มีแล้วก็ตั้งไม่ถูกแบบ หันหน้าไม่ถูกทิศ ทำไม่ถูกพิธี ผลที่สุดก็ต้องทำใหม่ต้องจ่ายเงินกันอีก ปีหนึ่ง ๆ เราต้องสูญเสียเงินทองในทางที่ไม่เข้าเรื่องไปมากมาย เราเองเป็นเจ้าของแผ่นดินผืนนั้นถูกต้องตามกฎหมายแล้ว ใครจะมามีอำนาจพิเศษมากกว่าเราอีกเล่า อันโรคภัยไข้เจ็บนั้น จริงอยู่ บางคราวเกิดจากพระภูมิ คือ แผ่นดินให้โทษ *(คำว่าภูมิแปลว่าแผ่นดิน)* เพราะเจ้าของบ้านไม่ปรับปรุงบ้านให้ดี ไม่ปรับปรุงพื้นที่รอบบ้านให้ดี ก็ย่อมมีโรคภัยเบียดเบียนบ้าง มิใช่เพราะผีสางเทวดาอะไร และเราไม่ควรไปหาหมอพระภูมิ ควรไปหาช่างมาทำการปรับปรุงบริเวณกันเสียใหม่ เรื่องทั้งหลายก็เรียบร้อย โดยมิต้องให้ใครมาหลอกลวงเอาเงินเราอีก จึงขอให้ท่านได้คิดดูกันบ้าง ข้าพเจ้าพบคนหลายคนที่เป็นคนดี มีเงินมีบ้านเป็น

หลักฐาน แต่เขาหาได้ไหว้พระภูมิไม่ เขาก็อยู่กันดีมีความปกติสุข ตัวอย่างมีมากถมไป ขอให้ท่านพิจารณาด้วยปัญญา สักหน่อยเถิด ท่านจะพบความจริง พุทธศาสนาคือความจริงที่น่าสนใจศึกษามาก และถ้าท่านได้พบความจริงแล้ว หูตาท่านจะสว่างขึ้นมากมายทีเดียว ขอเอากันเพียงนี้ก่อน เดี๋ยวเวลาจะไม่พอสำหรับพูดเรื่องที่ต้องการจะพูดคือ เรื่องพุทธศาสนาที่แท้

พระพุทธองค์บรมครูของพวกเราทั้งหลาย ได้เกิดมาเพื่อช่วยมนุษย์ในโลกให้พ้นจากความหลงผิด พระองค์จึงประกาศธรรมะอันเป็นแนวทางที่จะทำให้ทุกคนได้รับความสุขสงบอย่างแท้จริง ในสมัยที่ยังทรงพระชนม์อยู่นั้น ได้ทรงเปลี่ยนแปลงอะไรหลายอย่าง ที่ทรงเห็นว่าไม่เหมาะสม ทรงทำให้สังคมของชาวอินเดียทั้งหลายในสมัยนั้น ดีขึ้นมาก เมื่อจะทรงวางหลักให้คนชั้นหลังได้ตัดสินว่าอะไรผิดอะไรถูกเกี่ยวกับคำสอนของพระองค์ ก็ได้ทรงวางหลักตัดสินธรรมวินัยไว้ แปดประการด้วยกัน คือ:—

๑. ธรรมเหล่าใดเป็นไปเพื่อ ความกำหนัดย้อมใจ

๒. ธรรมเหล่าใดเป็นไปเพื่อ ความประกอบทุกข์

๓. ธรรมเหล่าใดเป็นไปเพื่อ ความสะสมกองกิเลส

๔. ธรรมเหล่าใดเป็นไปเพื่อ ความอยากใหญ่
๕. ธรรมเหล่าใดเป็นไปเพื่อ ความไม่สันโดษ
๖. ธรรมเหล่าใดเป็นไปเพื่อ ความคลุกคลีกันเป็นหมู่คณะ
๗. ธรรมเหล่าใดเป็นไปเพื่อ ความเกียจคร้าน
๘. ธรรมเหล่าใดเป็นไปเพื่อ ความเลี้ยงยาก

ท่านพึงรู้ว่านั่นไม่ใช่ธรรมะ ไม่ใช่วินัย ไม่ใช่คำสั่งสอนของพระศาสดา ถ้าตรงกันข้ามจากแน่วนี้ ก็เป็นธรรมเป็นวินัยเป็นคำสอนของพระศาสดา หลักนี้เป็นหลักสำหรับพิจารณาถึงหลักคำสอนและถึงการกระทำทุกอย่างว่าใช่หรือไม่ใช่ได้เสมอ ขอให้ลองนำไปพิจารณาดูบ้างในเวลาว่าง ๆ จะได้มองเห็นความจริงว่าอะไรเป็นคำสอนที่แท้ขึ้นบ้าง

สมัยนี้ คนไม่รู้ไม่เข้าใจ ชอบลงโทษพระพุทธศาสนา รวมทั้งการสอนธรรมะของพระภิกษุด้วย เช่นบางคนหาว่าเมืองไทยไม่เจริญก้าวหน้าก็เพราะพระพุทธศาสนาสอนให้คนสันโดษ เป็นการสอนให้คนขี้เกียจ แต่ความจริงนั้น การกระทำอันใดเป็นไปเพื่อความเกียจคร้าน การกระทำนั้นมิใช่พุทธศาสนา คำสอนของพระพุทธองค์สอนให้คนลุกขึ้นทำงาน ให้คิดถึงเวลาที่ล่วงไป และถามว่าตนได้กำลังทำอะไรกันอยู่ ก็เพื่อให้ทุกคนเป็นคนไม่ประมาท

ในกิจอันตนจะพึงกระทำ พุทธธรรมสอนให้คนมีความเพียร ให้ก้าวไปข้างหน้าเสมอ ให้มีความอดทนต่ออุปสรรคที่มาขัดขวางงานของตน สมัยนี้รัฐบาลกำลังพูดชักจูงคนให้เป็นคนประหยัด คนเราประหยัดได้ยาก ถ้าหากเขามีความอยากในสิ่งที่เขาต้องการรุนแรง เขายังอยากใหญ่ในประเภทต่าง ๆ เขาไม่รู้จักพอในสิ่งที่เขามีเขาได้ และประการสุดท้าย เขาเป็นคนพิถีพิถันในการกินอยู่ ซึ่งเรียกว่า เป็นคนเลี้ยงยาก พระพุทธเจ้าสอนให้เราเป็นคนเลี้ยงง่าย กินง่าย ๆ อยู่ง่าย ๆ แต่ทำงานให้ก้าวหน้าไปเสมอ หลักเหล่านี้เป็นหลักตัดสินได้อย่างดีว่า อะไรเป็นคำสอนแท้ของพระพุทธเจ้า อะไรไม่แท้ ประการหนึ่ง

ทีนี้ มาศึกษากันต่อไปในแง่แท้ของพระพุทธศาสนากันอีกเอาเพียงขั้นต่ำ ๆ ไปก่อน ค่อยไต่เต้าไปหาชั้นสูงต่อไป คือ จะเริ่มกันว่า ชาวพุทธควรจะมีความเชื่ออย่างไร และควรจะมีการกระทำอย่างไรจึงจะได้ชื่อว่าเป็นลูกศิษย์แท้ของพระพุทธเจ้า แล้วจะได้ตัดสินว่าคนไหนแท้คนไหนไม่แท้ เพราะว่าของมีสองอย่างอย่างหนึ่งแท้อย่างหนึ่งปลอมวางเคียงกันอยู่ ถ้าไม่รู้ว่าอันไหนแท้อันไหนปลอม ก็ถือเอายาก อาจถือเอาของปลอมว่าเป็นของแท้ หรืออาจถือเอาของแท้ว่าเป็นของปลอมไปก็ได้ ในแง่ของ

การศึกษาหรือการปฏิบัติก็เช่นเดียวกัน เราต้องทราบก่อนว่าอันใดแทอันใดปลอม เราจะเอาอะไรเป็นเครื่องตัดสินเล่า จึงจะรู้ได้ ดีญาติพี่น้องทั้งหลายผู้ประกาศตนเป็นอุบาสกอุบาสิกาใน พระพุทธ-ศาสนา ขอให้เข้าใจก่อนว่าอุบาสกอุบาสิกา แปลว่าผู้เข้าไปนั่งใกล้พระรัตนตรัย มิใช่ผู้เข้าไปนั่งใกล้ศาลพระภูมิ หรือเสาหลักเมืองทั้งหลาย อันบุคคลผู้เข้าไปนั่งใกล้ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ด้วยกาย วาจา ใจ นั้น ควรเป็นผู้รู้ผู้ตื่นผู้ฉลาดในเหตุผล และมองอะไรให้ถูกต้องตามความเป็นจริง มิใช่เข้ามานั่งหลับตาอยู่เพราะคนหลับย่อมไม่รู้อะไรถูกต้อง นอกจากการกรนให้ผู้อื่นรำคาญใจเท่านั้น จึงควรทำตนให้สมกับความเป็นอุบาสกอุบาสิกากันเถิด เพราะอุบาสกอุบาสิกาเป็นพวกพุทธบริษัท พุทธบริษัทคือคนผู้ตื่นแล้วด้วยประการทั้งปวง ใครไม่ตื่นก็มิใช่พุทธบริษัทอันการตื่นก็คือตื่นด้วยปัญญานั่นเอง ปัญญาทำให้คนตื่นจากความหลงไหลมัวเมา เลิกกิจการถือสิ่งผิด ๆ นอกทางของพุทธศาสนาอันการที่จะมองดูว่าใครเป็นอุบาสกอุบาสิกาแท้หรือไม่นั้น ก็ดูได้จากหลักที่พระผู้มีพระภาคได้สอนไว้ในปัญจกนิบาต อังคุตตรนิกาย

๑. ประกอบด้วยศรัทธาที่มีปัญญา

๒. ประกอบด้วยศีล (ไม่เจตนาจะละเมิด)

๓. ไม่ถือมงคลตื่นข่าว คือเชื่อหลักของกรรม ไม่เชื่องมงายไร้เหตุผล

๔. ไม่บำเพ็ญบุญตามแบบนอกพุทธศาสนา

๕. บำเพ็ญบุญแต่ในแบบของพุทธศาสนา

ทั้ง ๕ ประการนี้ เป็นหลักสำหรับวินิจฉัยความเป็นอุบาสก อุบาสิกา หรือความไม่เป็น ได้ง่าย ๆ

เรื่องของศรัทธาความเชื่อแบบชาวพุทธนั้น อาจจะแตกต่างจากความเชื่อแบบอื่นก็ได้ เพราะชาวพุทธมิได้เชื่ออะไรเฉย ๆ แต่จะเชื่อโดยมีปัญญาเข้ากำกับด้วยเสมอไป ถ้าเราดูหลักธรรมที่ทรงแสดงไว้ทุกหมวด ถ้ากล่าวถึงความเชื่อ ก็ต้องกล่าวถึงปัญญาไว้ด้วยเสมอ ศรัทธากับปัญญาเป็นเพื่อนคู่หูเดินทางไปด้วยกัน ถ้าขาดฝ่ายใดก็ต้องยุ่ง คนมีศรัทธาขาดปัญญามักเป็นคนงมงายถือศาสนาแบบยาเสพติดให้โทษ ส่วนคนที่มีปัญญากำกับนั้น เขาจะมีความเชื่ออย่างพอเหมาะพอดี ไม่มากเกินไปไม่น้อยเกินไป ชาวพุทธรู้สึกละอายแก่ใจเป็นอย่างยิ่งในการเป็นคนเชื่ออะไร ง่าย ๆ เกินไป ชาวพุทธนับถือหลักในใจว่า พระพุทธองค์ตรัสรู้เพราะทรงใช้หลักเหตุผลไตร่ตรองค้นคว้าโดยแยบคาย จึงได้รู้ความจริงและประกาศความจริงนั้นแก่ชาวโลก และความจริงที่ทรงได้มานั้น

ได้มาจากการอบรมบ่มจิตใจของพระองค์ให้แก่กล้า จนได้รับความสะอาด ความสว่าง ความสงบด้วยพระองค์เอง พระธรรมคำสอนก็เป็นกฎตายตัว ที่ประกาศความจริงอันมีอยู่ในโลกนี้ เป็นความจริงที่เที่ยงแท้ สามารถพิสูจน์กันได้ด้วยการปฏิบัติตาม ใครปฏิบัติตามก็จะพ้นทุกข์ได้สิ้นเชิง พระสงฆ์จึงน่าจะเป็นผู้มีโอกาสดีกว่าฆราวาสผู้ครองเรือนในการเดินตามแนวทาง อันจักนำตนไปสู่ความสงบขั้นสูงสุด เป็นผู้ทำตนให้เป็นตัวอย่างของการปฏิบัติตามพระพุทธเจ้าว่าได้ผลอย่างไร และใคร ๆ ก็อาจปฏิบัติได้เช่นเดียวกัน ธรรมวินัยเหมือนสระน้ำใหญ่ ที่ใคร ๆ อาจจะลงไปอาบกินได้ตามความพอใจ ถ้าเขาผู้นั้นชอบความสะอาด สว่าง สงบ ส่วนในแง่ความเป็นไปของโลก ชาวพุทธเราเชื่อว่าโลกนี้ไม่มีผู้ใดสร้างสรรค์ หากแต่เป็นเองตามเรื่องของการปรุงแต่ง อันมีปัจจัยปรุงแต่ง แต่มันลึกลับซับซ้อน จนคนมองแล้วเข้าใจผิดคิดว่ามีผู้ดลบันดาลอยู่เบื้องหลัง ถ้าโลกนี้มีผู้ดลบันดาลให้เป็นไปแล้ว เหตุร้ายก็คงไม่เกิดมีขึ้นในโลกอย่างแน่นอน แต่โลกนี้มีสภาพไม่เที่ยง เดี๋ยวเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ เราชาวพุทธเชื่อว่านั่นเป็นธรรมดาของสิ่งที่เกิดจากปัจจัยปรุงแต่ง **ส่วนเรื่องความสุขความทุกข์ ชาวพุทธแท้ย่อมเชื่อว่าเกิดแต่การกระทำของตนเอง หามีอะไร**

ดลบันดาลให้เป็นไปไม่ ชาวพุทธไม่มีชะตาดลบันดาล จากเทวดาประจำดวงดาว จากเทวดาเสวยอายุ จากผีสางนางไม้ แต่ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดจากการกระทำของตนเองทั้งนั้น คนมักไม่ยอมรับรู้ความผิดพลาดของตนเอง ไม่นึกว่าตนเป็นคนทำ จึงเที่ยวไปไหว้สิ่งโน้นสิ่งนี้อย่างน่าละอาย ชาวพุทธที่แท้เชื่อว่าสุขทุกข์เสื่อมเจริญ เกิดจากการกระ-ทำของตนเอง ต้องปรับปรุงตนเองแก้ไขตนเอง จึงจักเป็นการชอบด้วยเหตุผล ของพระพุทธศาสนา ที่ตนรับเอาเป็นแนวทางของตนแล้ว นี่เป็นเรื่องที่ควรทำความเข้าใจกันให้ดีอีกประการหนึ่ง

ข้อต่อไปคือเรื่องศีล จักไม่พูดในที่นี้ แต่จะพูดถึงเรื่องมงคลตื่นข่าว ในพุทธศาสนาเราได้พูดถึงมงคลไว้สามสิบแปดประการ อันปรากฏในมงคลสูตรแล้ว คำว่ามงคล แปลว่าเหตุของความเจริญ ใครปฏิบัติตาม ผู้นั้นก็ย่อมจะมีความเจริญทั้งกายและใจ แต่คนส่วนมากมิได้สนใจในมงคล อันจะทำให้ตนเจริญกลับไปสนใจกับมงคลตื่นข่าวไปเสีย มงคลประเภทนี้ไม่มีสาระ ไม่มีความหมายในทางธรรมปฏิบัติ ไม่ทำใครให้ดีให้เลวได้ แต่ทำให้เป็นคนโง่งมงายมากขึ้น เช่นถือว่าได้เห็นสิ่งนั้นเป็นมงคล ตื่น

แต่เช้าล้างหน้าต้องผินหน้าไปทางนั้นจึงจะเป็นมงคล นอนต้องหันหัวไปทางนั้นจึงจะเป็นมงคล ตัดผมต้องวันอังคารหรือวันเสาร์ ตัดเล็บต้องวันพุธ เรียนอะไรต้องเรียนวันพฤหัสบดี นุ่งผ้าก็ต้องให้มีสีตามวัน เช่นวันจันทร์สีเหลือง วันอังคารสีชมพู เป็นต้น และยังเกี่ยวด้วยอะไร ๆ อีกหลายเรื่อง เวลาทำพิธีก็ต้องมีสิ่งนั้นสิ่งนี้มากมาย อย่างนี้เป็นมงคลประเภทตื่นข่าว เป็นมงคลภายนอก เป็นความงมงายไร้เหตุผล

อีกอย่างหนึ่ง การถือฤกษ์ถือยาม ว่า เวลานั้นดี เวลานี้ไม่ดี จะทำอะไร ๆ ก็ต้องไปหาหมอดูฤกษ์ก่อนเสมอ รัฐธรรมนูญของประเทศไทยมีออกมาหลายฉบับแล้ว ทุกฉบับออกเวลาฤกษ์ดีทั้งนั้น แต่ก็ไม่ยั่งยืนสักฉบับเดียว ต้องเปลี่ยนกันบ่อย ๆ จะสร้างบ้าน จะเดินทาง จะทำอะไร ๆ คนขลาดต้องถามหมอดูก่อนเสมอ เพราะกลัวว่าตัวจะเดือดร้อน การถือเช่นนี้ เป็นการถือที่ผิดจากทางของพระพุทธศาสนา พระพุทธองค์ตรัสสอนว่า "ประโยชน์ย่อมล่วงเลยคนโง่ ผู้มัวคอยถือฤกษ์ยามไปเสีย ประโยชน์เป็นฤกษ์อยู่ในตัวแล้ว ดวงดาวในท้องฟ้าจะช่วยทำอะไรได้" นี่เป็นพุทธภาษิตที่ควรฟังควรคิดควรจำใส่ใจไว้ จะได้เลิกถือเรื่องเหลวไหลต่อไป ในสมัยก่อนเปลี่ยนการปกครอง แบบ

เรียนของกระทรวงศึกษาธิการทุกเล่มได้มีคำแนะนำมิให้นักเรียนเชื่อถือเครื่องราง ฤกษ์งามยามดีร้าย เพิ่งมาตัดออกเสียเมื่อไม่กี่ปีมานี้เอง เราเป็นคนเจริญด้วยเหตุผลกันแล้ว ควรถืออะไร ๆ ด้วยความมีสติปัญญากันเสียที่เถิด

เรื่องเครื่องรางของขลัง ชาวพุทธนับถือกันมากทีเดียว ถือกันตั้งแต่พระพุทธรูปจนถึงปลัดขิก อันเป็นสิ่งไม่ควรนำมานับถือ แต่ก็ถือกันทั่วไป พระหลวงตาบางรูปหาได้ทำอะไรในพระธรรมวินัยไม่ มัวนั่งทำปลัดขิกขายชาวบ้านเท่านั้นเอง ภิกษุพวกนี้ควรจับสึกให้หมด เป็นพวกอาศัยผ้าเหลืองหากินเท่านั้น หาได้ช่วยพระพุทธศาสนาไม่ แต่ทำความงมงายให้เกิดแก่ประชาชนเท่านั้น สำหรับพระพุทธรูปนั้น เราไม่ควรถือเป็นแบบเครื่องรางของขลัง ควรถือเป็นแบบเตือนใจไม่ให้เรากระทำความชั่วความเสียหาย คนในสมัยก่อนเขาสร้างพระ มิได้มุ่งสร้างให้เป็นแบบนั้น แต่สร้างขึ้นสำหรับเตือนใจให้คนผู้มีพระได้นึกถึงพระพุทธเจ้าบ้างเท่านั้น มิใช่นึกว่าพระพุทธรูปนี้ จะช่วยตนทั้ง ๆ ที่ตนไปทำความชั่วร้าย นักการเมืองผู้โง่เขลางมงายบางคน ได้อาศัยความหลงผิดของประชาชน หาคะแนนนิยมโดยการแจกพระก็มี ทำพระขายเพื่อเอาเงินมาสร้างบารมีของตนก็มี แต่ไม่มีใครกล้าขัดคอเขา จึงทำกันได้อย่าง

สบาย ทำให้คนโง่หนักลงไปอีก เราชาวพุทธควรใช้พระพุทธรูปในทางที่ถูก คือมีไว้สำหรับเตือนใจตัวเอง เมื่อมีพระอยู่ที่ตัว ก็ควรมีพระอยู่ที่ใจด้วย เป็นคนมีความละอายต่อบาป มีความเกรงกลัวต่อบาป ไม่ทำอะไรให้เป็นการขัดขืนคำสอนของพระพุทธเจ้า เพราะนึกถึงพระอยู่ตลอดเวลา ขอให้จำไว้ว่า พระจะรักษาเรา **เมื่อเรารักษาพระ การรักษาพระก็คือการปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างเคร่งครัดนั่นเอง** ถ้าท่านปฏิบัติธรรม ธรรมะจะมีอยู่ในตัวของท่าน ธรรมย่อมคุ้มครองรักษาท่านให้มีความปลอดภัยเสมอ พวกเสือร้ายทั้งหลายเที่ยวเกะกะระรานเพื่อนบ้านให้เดือดร้อน เสือมีพระห้อยคอ แต่ใจของเสือไม่มีพระ เสือจึงถูกยิงตายทุกราย พวกพระอาจารย์ทั้งหลายโปรดเลิกการทำให้คนหลงผิดกันเสียเถิด อย่ามัวเสกพระดินเสกพระโลหะขายกันนักเลย จงช่วยกันเสกคนให้เป็นพระกันบ้างเถิด คนไทยจักได้มีพระไว้ประจำใจกันเสียบ้าง นี่เป็นเรื่องที่ใคร่ขอฝากไว้ให้คิดอีกประการหนึ่ง เพราะพวกเราชอบทำอะไร ๆ โดยไม่คิด

ที่วัดมหาธาตุเรานี่เอง ครั้งหนึ่งสมัยกึ่งพุทธกาล ได้นิมนต์ภิกษุเกรูปหนึ่งมาหุงข้าวทิพย์ขายประชาชน เคยพบคนที่เขามากินข้าวทิพย์ ก็ถามว่าเป็นอย่างไร ? กินข้าวทิพย์แล้ว ฉลาดขึ้น

บ้างหรือเปล่า ? พวกเขาหัวเราะ ไม่ได้ฉลาดขึ้นเลย มีแต่โง่ลงไปอีกเป็นกอง คนจัดก็โง่ คนนุ่งก็โง่ คนกินก็โง่ หอระฆังที่ได้เงินจากข้าวทิพย์ก็เป็นอนุสาวรีย์แห่งความโง่เขลาเช่นเดียวกัน ต่อไปขออย่าได้กระทำกันในรูปเช่นนั้นอีกเลย ขอให้ช่วยกันทำคนให้ฉลาดในทางธรรมกันดีกว่า

วันก่อนได้พบคนสองสามคนเป็นชาวกรุงเทพ ฯ แต่งตัวทันสมัย นั่งรถยนต์คันงามออกไปนอกเมือง ผ่านปากเกร็ด ขากลับแวะที่วัด ได้เห็นทองคำเปลวติดหน้าผากมาทุกคน อ้อ ! เขาเป็นพวกเชื่อมงคลตื่นข่าว เขาเข้าใจว่าได้ลงนะหน้าทองแล้วจะมีคนรักคนชอบ ผู้หญิงลงนะหน้าทองแล้วผัวจะไม่ทิ้งเอา แต่จะรักมากขึ้น ผู้ชายลงแล้วจะทำให้ผู้หญิงรัก นายรัก อย่างนี้ก็เป็นความงมงาย เป็นความเขลาอีกแบบหนึ่ง คนจะรักเพราะปิดทองที่หน้าหามิได้ แต่จะรักก็เพราะตนประพฤติธรรม ๔ ประการ คือ:—

๑. ทาน มีการแจกแบ่งสิ่งของของตนแก่ผู้อื่น

๒. ปิยวาจา พูดคำอ่อนหวาน ที่น่ารักน่าจับใจด้วยกุศลเจตนา

๓. อตฺถจริยา ประพฤติตนเป็นประโยชน์ต่อกันในทางสุจริต

๔. สมานตฺตตา วางตนเสมอเขา ไม่ยกตนข่มท่าน

ทั้งสี่ประการนี้ เป็นตัวมหาเสน่ห์ที่จะทำให้คนรักคนชอบตน การประพฤติธรรมเท่านั้นจะทำให้เราเป็นอะไรได้ทุกอย่าง จึงขอเชิญชวนท่านทั้งหลาย จงได้เลิกถือมงคลตื่นข่าวเหล่านั้น แล้วหันเข้าหาธรรมะกันเถิด ธรรมะจะทำให้ท่านเป็นอะไร ๆ ได้ทุกอย่างในทางดีงาม อย่าหลงใหลทำสิ่งอันเป็นมงคลตื่นข่าวกันต่อไปอีกเลย แล้วจะมีความเจริญ

ทางพระพุทธศาสนา เมื่อคัดค้านมิให้เชื่อมงคลตื่นข่าวแล้ว ก็หาความเชื่ออีกแบบหนึ่งมาชดเชย คือ สอนให้เชื่อกรรม คือถือการกระทำเป็นสำคัญ หลักพุทธศาสนามีว่า "**หว่านพืชใดย่อมได้ผลอย่างนั้น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว**" เป็นหลักใหญ่ที่พระผู้มีพระภาคเจ้า สอนให้เราชาวพุทธเชื่อกัน ก่อนพูดถึงหลักนี้ ขอทำความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่ออีกสักหน่อย คือในทางพุทธศาสนาสอนไม่ให้เชื่อโดยอาการสิบอย่าง อันปรากฏอยู่ในกาลามสูตร พระพุทธเจ้าตรัสว่า "ดูก่อนชาวกาลามะทั้งหลาย ! พวกท่านอย่าได้เชื่อ :—

๑. โดยฟังตามกันมา

๒. โดยทำสืบต่อกันมา

๓. โดยเชื่อข่าวเล่าลือ
๔. โดยอ้างว่ามีในหนังสือตำรา
๕. โดยนึกเดาเอาเอง
๖. โดยคาดคะเนเอาเอง
๗. โดยตรึกตามอาการ
๘. โดยถือว่าถูกต้องกับความเชื่อของตน
๙. โดยเชื่อว่าผู้พูดควรจะเชื่อได้
๑๐. โดยนับถือว่าผู้พูดเป็นครูอาจารย์

ชาวกาลามะทั้งหลาย เมื่อใดท่านรู้ได้ด้วยตนเองว่า ธรรมเหล่านี้เป็นอกุศลมีโทษ และนักปราชญ์ติเตียน เมื่อทำแล้วทำให้เสียประโยชน์ มีทุกข์ ท่านควรละธรรมนั้นเสีย ถ้าเห็นว่าธรรมเหล่านี้ เป็นกุศล ไม่มีโทษ นักปราชญ์สรรเสริญ เมื่อทำแล้วย่อมก่อให้เกิดประโยชน์และมีสุข ท่านควรเข้าถึงธรรมนั้น ๆ เถิด"

อันหลักทั้งสิบประการนี้ เป็นหลักที่ทรงสอนให้ชาวพุทธไม่เป็นคนเชื่อง่าย ๆ แต่ให้พิจารณาเสียก่อนจึงเชื่อ **พุทธศาสนาไม่ต้องการความเชื่อประเภทงมงาย แต่ต้องการ**

ความเชื่อประเภทมีเหตุผล เห็นชัดโดยตนเอง แล้วจึงปลงใจเชื่อลงไป ในคำสอนทางพุทธศาสนาไม่มีการลงโทษแก่ผู้ไม่เชื่อเมื่อได้อ่านหรือได้ฟังคำสอน เพราะพุทธศาสนาไม่มีการบังคับขู่เข็ญให้ใครเชื่อ แต่ให้คนนั้นมีโอกาสใช้ปัญญาของตนเอง พินิจ อย่างรอบคอบเสียก่อน แล้วจึงตัดสินใจเชื่ออะไรลงไป เป็นคำสอนที่มีใจกว้างขวางที่สุด ครั้งหนึ่งพระพุทธองค์ตรัสกับท่านพระสารีบุตรมหาเถระ เมื่อตรัสจบแล้วได้ตรัสถามว่าเชื่อไหมสารีบุตร ท่านสารีบุตรกลับทูลตอบว่ายังไม่เชื่อพระเจ้าข้า พระพุทธองค์ทรงชมเชยว่าชอบแล้ว บัณฑิตไม่พึงเป็นคนเชื่อง่าย คิดเสียก่อนจึงจะเชื่อ นี่เป็นหลักสำคัญอีกประการหนึ่ง พวกเราควรนำหลักนี้มาใช้

หันมาสู่หลักความเชื่อเรื่องกรรมต่อไป **ความเชื่อในเรื่องกรรมเป็นหลักสำคัญที่ชาวพุทธพึงนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน แต่**ก่อนที่จะใช้นั้น เราต้องทำความเข้าใจ**กันเสียก่อนให้ดีถึงหลักนี้ว่ามี**ความหมายในรูปใด คำว่า "**กรรม**" **หรือ** "**กมฺม**" แปลว่าการกระทำ โดยรูปของศัพท์ยังเป็นกลาง ๆ อยู่ ถ้าทำดีก็ว่ากุศลกรรม ถ้าทำชั่วก็ว่าอกุศลกรรม อันการกระทำที่จัดว่าเป็นกรรมนั้นต้องถึง

พร้อมด้วยความตั้งใจที่จะทำ เรียกตามภาษาธรรมะว่าเจตนา พระพุทธองค์ตรัสว่า "เจตนาหํ ภิกฺขเว กมฺมํ วทามิ เราถือเอาความตั้งใจว่าเป็นกรรม" การกระทำที่ไม่มีความตั้งใจเป็นกิริยาเฉย ๆ ไม่มีผลทางใจ แต่การกระทำที่มีความตั้งใจย่อมมีผล ซึ่งท่านเรียกว่า วิบาก จำง่าย ๆ ดังนี้

กรรมที่ทำโดยไม่ตั้งใจ เป็นสักแต่ว่ากิริยา
กรรมที่ทำโดยตั้งใจ ก่อให้เกิดผล (วิบาก)

ตัวอย่าง เราเดินไปเหยียบมดตายโดยมิได้ตั้งใจ การกระทำนั้นเป็นเพียงกิริยา มีปฏิกิริยาคือมดตาย แต่ไม่มีวิบากแก่ผู้กระทำเพราะไม่มีเจตนาหรือความตั้งใจ ถ้าหากเราเห็นมดมาจับอยู่ที่มะพร้าวที่เก็บไว้เพื่อทำอาหาร เราเกิดความโกรธ เมื่อโกรธก็ทำการฆ่ามดเหล่านั้นหมด การกระทำเช่นนี้มีความตั้งใจทำ มีผลในทางใจของผู้นั้น คือใจเศร้าหมอง ความเศร้าหมองเป็นความชั่ว คนทำชั่วก็ได้ชั่ว คนทำดีก็ได้ดี ชั่วหรือดีเป็นสิ่งที่เกิดในใจของผู้กระทำก่อน ต่อมาก็ล้นออกมาข้างนอกกลายเป็นเรื่องยุ่งยากลำบากต่อไป เรื่องของกรรมเป็นอย่างนี้ ความเชื่อในเรื่องกรรมย่อมตัดปัญหาภายนอกออกได้หมด เราไม่ยุ่งกับเทวดา กับพระภูมิเจ้าที่ผีสางนางไม้ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใด ๆ ทั้งหมด เรามีความเชื่อเพียง

ประการเดียวว่า ทุกอย่างที่เกิดขึ้นแก่ชีวิตของเรานั้นมันเป็นเรื่องของตัวเราเอง พระพุทธองค์ตรัสว่า ความบริสุทธิ์ไม่บริสุทธิ์เป็นเรื่องเฉพาะตน ๆ ใครจะทำใครให้บริสุทธิ์หรือเศร้าหมองนั้นย่อมไม่ได้ เมื่อมีอะไรเกิดขึ้นแก่ตน ชาวพุทธก็คิดว่าคงมีความบกพร่องบางอย่างเกิดขึ้นแก่ตนแล้ว จึงได้เกิดมีสิ่งนี้ขึ้น พระธรรมบอกเราว่า สิ่งทั้งหลายเกิดจากเหตุ ปราศจากเหตุผลจักปรากฏเกิดขึ้นไม่ได้เป็นอันขาด ตัวเหตุนั้นมิได้อยู่ที่สิ่งภายนอก หากอยู่ที่การกระทำของตนเอง อะไร ๆ ทั้งหมดล้วนแต่เป็นเรื่องของตนทั้งนั้น ความเชื่อแบบนี้ทำคนให้รู้จักตนเอง ให้มองเห็นความผิดของตน ให้มีทางปรับปรุงตนเอง ให้แก้ไขตนเองให้ดีขึ้น เพราะมาทราบชัดเจนว่าอะไร ๆ มันเป็นเรื่องของตนเองทั้งนั้น ผู้เชื่อกรรมไม่ทำการวิงวอนขอร้องหรือเสี่ยงทายในวิธีใด ๆ เป็นอันขาด เพราะถือเอาการกระทำของตนเป็นสำคัญ เขาจะทำการเพ่งพิจารณาในเรื่องของตนอยู่เสมอ แล้วพยายามแก้ไขตนให้ดีขึ้นโดยการกระทำของตนเองอีกทีหนึ่ง

อันการกระทำกรรมนั้น ย่อมก่อให้เกิดผลทางใจก่อนเสมอ มีคนเป็นจำนวนมากสงสัยว่า ทำดีไม่ได้ดี ทำชั่วก็ไม่ได้ชั่ว ถ้าการกระทำนั้นไม่มีผู้เห็น ไม่มีผู้ให้รางวัล บางคนเข้าใจเขวไปอีกว่า

บางคนทำดีแต่ได้ชั่วไป บางคนทำชั่วแต่ได้ดีไป อะไรแบบนี้ ทำให้เขาไม่เชื่อกฎของกรรมที่ตนได้กระทำแล้ว เลยกลายเป็นคนทำชั่วเข้าบ้าง ตัวก็ต้องเดือดเนื้อร้อนใจในภายหลัง เพราะการกระทำที่ผิดพลาดดังกล่าวมา ทำไมคนบางคนจึงได้เข้าใจเขวไปอย่างนั้น เขาตีความหมายของคำว่าดีและชั่วพลาดไป คือเข้าใจเสียว่า ดีหมายถึงการได้มาซึ่งวัตถุ เช่นได้รถยนต์ ได้ตู้เย็น เพ็ชรนิลจินดาเป็นต้น ชั่วก็หมายถึงการสูญเสียสิ่งเหล่านั้นไป นี่เป็นความเข้าใจเขวอย่างแรงทีเดียว คำว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วนั้น ขอให้เข้าใจดังนี้ก่อน :—

ทำดี	ได้	ความดี
ทำชั่ว	ได้	ความชั่ว

คำว่า *ความ* เป็นนาม คือความดีความชั่วเป็นสิ่งที่เกิดแก่ใจก่อน เช่นคนคิดจะให้ทาน ใจของเขาได้ความดีแล้ว ทำทานก็ได้ความดีเพิ่มขึ้นอีก ทำทานแล้วมีความอิ่มใจในความดี ความดียิ่งมีมากขึ้นอีก สิ่งเหล่านี้ได้ในใจของตน มันเป็นคุณค่าที่เกิดกับใจก่อน ในด้านเสียก็เช่นกัน คนคิดจะฆ่าคน ใจก็เศร้าหมองเพราะความคิดนั้น ถึงมือฆ่าคนตามความคิดนั้น ใจก็เศร้าหมองหนักไปอีก ฆ่าแล้วยังมีความร้อนใจแถมพกอยู่ มันเกิดกับใจของผู้ทำใน

รูปนี้ก่อน เมื่อมีความดีอยู่ในใจแล้ว ต่อไปก็เกิดผลกำไรทางวัตถุ มีเงินทอง เสื้อผ้าและอะไรต่ออะไรต่อไป ในด้านความชั่วก็เช่นเดียวกัน เขามีความชั่วเกิดขึ้นในใจก่อน แล้วความชั่วนั้นก็จะเผาไหม้สิ่งที่อยู่ข้างนอกให้หมดไป คนชอบเล่นการพนัน ไม่เท่าใดก็ต้องแพ้สูญเสียบ้านสวนนาและเสียตัวให้แก่เขาไปอีก ผลมันส่งตามกันมาเป็นแถว ๆ แบบนี้

เรื่องของการแสวงหาผลทางวัตถุนั้น ไม่แน่ว่าผู้หานั้นจะได้มาเพราะความดีเสมอไปดอก เช่นพวกค้าฝิ่นเถื่อน หรือค้ายาเสพติดไอระเหยประเภทต่าง ๆ เขามีเงินจริง เพราะมันเป็นทางหาเงิน แต่เขาไม่มีความดีในใจ อันคนไม่มีความดีนั้น แม้มีเงินก็ขาดความสุข ส่วนคนมีความดีชั้นสูงส่ง เขาไม่มีเงินเขาก็มีความสุขเสมอ อย่านึกว่าคนมีเงินจะเป็นคนดีและมีความสุขเสมอไป และอย่านึกว่าคนไม่มีเงินจะเป็นคนชั่วคนร้ายเสมอไป ท่านมหาตมคานธีบุรุษผู้ยิ่งใหญ่ของอินเดีย ท่านไม่มีสมบัติอะไรเป็นของท่าน แต่ท่านมีสมบัติภายในมากมายจ่ายไม่หมด ความดีเป็นทรัพย์แท้ ความชั่วทำลายทรัพย์ภายนอกให้หมดสิ้นไป

การแสวงหาเงินทองเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต แต่อย่าแสวงหาโดยการทำลายความดีของตนเสีย จงหาทรัพย์พร้อมกับ

แสวงหาความดีไว้เถิด โลกเราจะอยู่กันอย่างสงบได้ก็เพราะคนมีความดีประจำใจ คนดีย่อมมีทางหางานทำและหาทรัพย์ได้มากเสมอ ทรัพย์ที่ได้มาก็เป็นทรัพย์เย็นอยู่กับผู้นั้นนาน แต่ถ้าเป็นทรัพย์ร้อนก็หาอยู่กับผู้นั้นนานไม่ คนจับถ่านไฟไม่สามารถจับไว้ได้ต้องปล่อยทันทีฉันใด ความดีความชั่วก็ฉันนั้น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว จึงเป็นหลักที่จริงอยู่ตลอดกาล และเป็นหลักที่สมบูรณ์จนไม่มีช่องทางจะให้เทวดา พระผู้เป็นเจ้า หรืออะไร ๆ สอดมือเข้าเกี่ยวข้องได้อีกเลย คนผู้เชื่อมั่นในหลักนี้และกระทำตามหลักนี้ จะเป็นคนอยู่อย่างเรียบร้อย โดยมิต้องไปทำพิธีอะไรกันอีก นอกจากคอยระมัดระวังการกระทำของตนอย่าให้เป็นไปในทางชั่วเท่านั้น การนับถือพระพุทธศาสนาจึงเป็นการถือที่ง่าย ๆ ตามหลักของเหตุผลเท่านั้น

คนไม่เชื่อในหลักนี้หรือเชื่อก็ตาม แต่ตนกระทำไม่ดีไม่งามก็ให้มีความหวาดกลัวต่อผลที่ตนกระทำ จึงคิดหาทางป้องกันมิให้เกิดผลในทางร้าย จึงทำพิธีต่าง ๆ พวกโจรก่อนเข้าปล้นก็ทำพิธีกันก่อน เพราะเขากลัวต่อการกระทำของเขา เขาเกรงว่าจะเป็นอันตราย จึงหาอุบายปลอบใจของตนเองโดยวิธีต่าง ๆ แต่ก็หาพ้นจากบาปที่ตนกระทำไม่ อีกประการหนึ่ง คนบางคนต้องการ

อวดความศักดิ์สิทธิ์ของตน หรือต้องการจูงใจคนให้เกิดความนิยม แต่ก็ช่วยได้เพียงนิดเดียวเท่านั้น ผลที่สุดก็เอาตัวไม่รอด สู้การไม่กระทำในสิ่งอันเป็นบาปไม่ได้ดอก

ทำไมคนเราจึงชอบไปเที่ยวกราบไหว้สิ่งแปลก ๆ ในเมืองไทยเรานี้ พี่น้องชาวพุทธเราไหว้พระพุทธรูป ไหว้พระเจดีย์ ไหว้เสาหลักเมือง ไหว้ศาลพระภาพ ไหว้ศิวลึงค์วัดโพธิ์ ไหว้จอมปลวก ไหว้ต้นไม้รากไม้ที่มีรูปแปลก ๆ และอะไรอีกมากมาย ดูเหมือนเขาตีราคาของสิ่งเหล่านี้เท่ากัน พระแก้วในโบสถ์กับเสาหลักเมืองมีค่าทางใจในแบบเดียวกัน คือแบบที่เขาถือว่าศักดิ์สิทธิ์ เขาอาจขอเอาอะไร ๆ ได้ตามความประสงค์ ข้างบ้านก็มีศาลพระภูมิไหว้อีก ทั้ง ๆ ที่บนบ้านก็มีพระพุทธรูปอยู่แล้ว ช่างเป็นคนหลายใจเสียจริง ๆ ถ้าเป็นหญิงหลายใจก็คงคบกันยากเสียแล้ว ทำไมเขาจึงทำเช่นนั้น น่าคิด ข้าพเจ้าคิดเห็นว่าเพราะเขาขาดปัญญา ขาดความไว้วางใจในตนเอง ขาดการพิจารณาถึงความผิดชอบอันตนกระทำอยู่ เขาชอบเป็นคนขอทาน ขอจากโน้นจากนี้เสียเรื่อยไป อันเป็นสภาพที่น่าสงสารเต็มที่ เราจึงควรคิดกันหาทางช่วยคนเหล่านี้บ้าง เวลาใดคนเรามีความทุกข์ความเดือดร้อน เขาไม่เคยคิดว่าตัวเขาเป็นผู้ผิด แต่เขาคิดว่าโชคชะตาไม่ดี จึงไปหา

หมอดูเพื่อตรวจดูดวงชะตาของตนกับหมอ ก็หมอทั้งหลายนั้น เขาเรียนมาอย่างนั้น เขาหากินทางนั้น ก็ทายไปตามเรื่อง ความจริงหมอไม่ต้องทายดอก ผู้ไปหาบอกให้หมอทราบแล้ว หมอก็ตกบันไดพลอยโจนไปเลย คุณนายหมู่นี้โชคไม่ดี พระราหูเข้าพระเสาร์แทรก พระอังคารเล็งลัคน์ ว่ากันไปตามเรื่อง คุยกับหมอเพลิน ๆ ก็สบายใจหน่อย พอพ้นบ้านหมอก็มีทุกข์ต่อไปอีก เขาเอาชีวิตไปฝากกับหมอตลอดเวลา ไม่เป็นตัวของตัวเสียบ้างเลย บางคนไปวัดแต่มิได้ไปศึกษาธรรมะอะไร ไปขอรดน้ำมนต์ น้ำมนต์จะไปล้างทุกข์ได้ที่ไหน ล้างได้เพียงขี้ฝุ่นเท่านั้น เพราะความไม่เข้าใจจึงไปทำอย่างนั้น บางคนก็ว่าพระภูมิให้โทษต้องตั้งศาลใหม่ ตัวเป็นทุกข์อยู่แล้วยังไปก้มหัวให้หมอตั้งศาลพระภูมิหลอกเอาอีก นี่เรียกว่าโง่โดยแท้ เพราะไม่เคยคิดว่าตนเป็นคนทำผิด คอยซัดให้อะไรต่ออะไรภายนอกอยู่ตลอดเวลา

ในฤดูฝนถนนลื่น รถตกคูได้รับความเสียหายบ่อยที่สุด ลองไปถามคนขับรถดูเถิด เขาคงตอบว่าถนนลื่นบ้าง ห้ามล้อไม่ดีบ้าง รถคันโน้นแซงบ้าง ล้วนแต่โยนความผิดให้ผู้อื่นสิ่งอื่นทั้งนั้น ไม่เคยคิดว่าตนผิดเลยสักครั้งเดียว รถตกคูแล้วเอามาแต่งใหม่ เขาก็นำรถไปวัด หาหลวงพ่อให้ช่วยรดน้ำมนต์ให้

หลวงพ่อก็เจิมด้วยแป้งรดน้ำมนต์ให้ แต่ต่อมารถก็ลงคูอีก เพราะว่า แก้ไม่ถูกเรื่อง ไม่ไปแก้ที่คนขับ กลับไปแก้ที่รถ จักแก้กันได้อย่างไรเล่า ความจริงควรจะแก้คนขับ โดยสอนเขาให้เข้าใจความจริงว่า รถตกคูเพราะอะไร เพราะความประมาทขับเร็วเกินไป จึงเกิดเรื่องขึ้น ขอให้เขาใช้ความระมัดระวังให้มากสักหน่อย ความเสียหายก็จักไม่เกิดต่อไป อย่างนี้เป็นการแก้ที่ถูกปม พระพุทธศาสนาสอนว่า สิ่งทั้งหลายเกิดจากเหตุ เหตุอยู่ตรงไหนจงแก้ที่ตรงนั้น เหตุอยู่ที่คนก็ต้องแก้ที่คน ไปแก้ที่วัตถุจะแก้ได้ยากเต็มที่ นี่ขอฝากให้ท่านทั้งหลายนำไปคิด อีกประการหนึ่ง ถ้าท่านทั้งหลายข้องใจ ในผลกรรมของท่าน ควรแก้ไขการกระทำของท่าน แล้วทุกอย่างก็จะเรียบร้อย จึงใคร่ขอให้ท่านได้ลองหันมาพิจารณาถึงหลักกรรม คือ การกระทำของท่านไว้บ้างเถิด อะไร ๆ ก็เกิดขึ้นอยู่กับการกระทำของคนเองทั้งนั้นแหละ อย่าโทษอะไร ๆ เลย

ความเสียหายของคนเราที่สำคัญที่สุดก็คือ ไม่ยอมรับว่าตนเป็นผู้ผิด มีอะไรเกิดขึ้นก็ว่าคนนั้นคนนี้ตลอดเวลา แต่ในทางพุทธศาสนา พระพุทธองค์สอนให้ชาวพุทธเป็นผู้ยินยอมรับว่าตนเองนั่นแหละเป็นผู้กระทำความผิด คนนั้นจึงจะสามารถปรับปรุง

ตนเองให้เป็นคนถูกขึ้นมาได้ คนใดไม่รู้ว่าตนผิดที่ตรงไหน เขาจะปรับปรุงตนให้เป็นคนถูกได้อย่างไรเล่า ในหมู่ภิกษุเรามีการปฏิบัติอยู่อย่างหนึ่งทุกวันคือ การปลงอาบัติ พิธีปลงอาบัติของพระก็คือ การยอมรับว่าตนได้กระทำความผิดอย่างนั้น ๆ และขอแสดงตนว่าเป็นผู้มีความผิดจริง ๆ ขอแก้ตัวไม่กระทำความผิดซ้ำแบบเดิมอีก เป็นการปฏิบัติชอบแบบหนึ่งของพระภิกษุ เราชาวบ้านก็นำมาใช้ได้ เช่นในครอบครัวหนึ่งๆ ถ้าคนใดคนหนึ่งทำอะไรผิดลงไป ก็ยอมรับความผิดนั้นเสีย ความกินแหนงแคลงใจต่อกันก็จะไม่เกิดขึ้น การเป็นอยู่ในครอบครัว ก็เรียบร้อยเป็นไปด้วยดี.

พระอานนท์เป็นผู้อยู่ใกล้ชิดพระพุทธองค์ตลอดเวลา ในสมัยพระพุทธองค์เสด็จปรินิพพานไปแล้วใหม่ ๆ ภิกษุเป็นจำนวนมากได้กล่าวโทษพระอานนท์หลายประการ ความจริงโทษที่ยกขึ้นกล่าวนั้น เป็นเรื่องลงโทษท่านเปล่า ๆ ท่านหาได้ผิดตามที่กล่าวไม่ แต่ท่านพระอานนท์เป็นพระใจดี มีความเป็นผู้ใคร่ต่อความสงบอยู่ตลอดเวลา ท่านมีชีวิตอยู่เพื่อการขูดเกลากิเลส ท่านคิดว่าท่านไม่ผิด แต่คนอื่น ๆ เข้าใจว่าผิด การต่อสู้กันเป็นเรื่องยุ่งกันไปเปล่า ๆ ท่านจึงยอมรับโดยชื่นตาว่า ท่านเป็นผู้ผิดในกรณีนั้น ๆ

เรื่องทั้งหลายก็เรียบร้อยลงไปทันที นี่เป็นวิธีการแสวงหาสันติสุข ของบุคคลและของหมู่โดยแท้ ขอฝากให้ท่านนำไปพิจารณาดู ถ้าเห็นผลแล้วโปรดบอกต่อไปยังผู้อื่นอีก

การยอม รับผิด เป็นแนว สนับสนุน ความ เชื่อ ในเรื่อง กรรม ประการหนึ่ง เพราะบุคคลผู้รับผิดแล้ว จะสามารถแก้ไขความเป็นอยู่ของตนได้ทันที ความเรียบร้อยก็จะเกิดขึ้นโดยไม่ต้องสงสัย ความเชื่อในเรื่องกรรมถ้าหากตั้งมั่นในใจของใครแล้ว คนนั้นจักเป็นคนมีเสรีภาพในทางความคิด เป็นคนมีความเชื่อตรงทาง เป็นคนไม่กลัวอะไรต่อไป นอกจากกลัวต่อความผิดความชั่วเท่านั้น คำว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดลบันดาลก็ดี คำว่าเคราะห์ก็ดี จักไม่ปรากฏขึ้นในห้วงนึกของเขาต่อไป แต่เขานึกว่ามันเป็นกรรมของเขาเอง ชาวพุทธเรามีความเชื่ออย่างนี้ และยังเชื่อมั่นต่อไปอีกว่า สิ่งทั้งหลายเกิดจากเหตุ และเหตุก็อยู่ที่การกระทำของตนเองเป็นใหญ่ มีเรื่องอะไร เกิดขึ้นก็ ค้นเอาได้ จากตน หรือจากการกระทำ ของตน เท่านั้น นี่เป็นหลัก หนึ่งของ พระพุทธ ศาสนาที่ชาว พุทธควร ใส่ใจ เป็นพิเศษ ไม่ใช่บนบาลอ้อนวอนอะไร ๆ

แต่เพราะความไม่เชื่อในกฎแห่งกรรม จึงได้กระทำอะไรนอกรีตนอกรอยไปหลาย ๆ เรื่อง อันเป็นเรื่องหน่า

ขายหน้าของชาวพุทธเป็นอย่างมาก ข้าพเจ้าจึงขอเชิญชวนท่านทั้งหลาย ให้หันมาสนใจในความเชื่อที่ถูกต้องกันเถิด ท่านจะไม่ต้องเสียทรัพย์ให้แก่พวกหมอประเภทหลอกลวงประชาชนกันอีกต่อไป

อีกประการหนึ่ง ถ้าท่านรู้สึกว่าท่านโชคร้าย เคราะห์ร้ายก็ขอให้ท่านคิดว่าโชคร้ายเกิดขึ้นมาจากอะไร มันมิใช่เกิดจากผีสางเทวดาอะไร หากเกิดจากกฎของกรรมที่ตนได้กระทำไว้ ชีวิตของเราในบัดนี้ คือผลของการกระทำในเวลาที่ล่วงมาแล้ว การกระทำในบัดนี้ ก็จะก่อให้เกิดผลในกาลข้างหน้าต่อไป มันเป็นผลที่ท่านได้หว่านไว้ทั้งนั้น เมื่อคิดได้อย่างนี้ ท่านก็ไม่ต้องไปรดน้ำมนต์สะเดาะเคราะห์ ไม่ต้องไปสวดมนต์ล้างซวยของท่าน ไม่ต้องทำบัดพลีบายศรีเซ่นสรวงใครที่ไหนดอก แต่ท่านควรเข้าไปนั่งสงบจิตใจ แล้วคิดถึงตัวของท่านเองว่าได้เคยทำอะไรผิดพลาดเสียหายไปกับใครที่ไหน มองหาให้ดีให้รอบคอบ ท่านก็สามารถมองหาความผิดพลาดของท่านได้ เมื่อพบแล้ว จงแก้ที่เหตุกันเถิด ผลมันก็จะหายไปเองโดยมิต้องขอร้องให้ผีสางเทวดาฟ้าดินองค์ไหนมาช่วยท่านดอก ตัวของท่านเป็นที่พึ่งอยู่แล้ว เมื่อท่านรู้ว่าเหตุอยู่ตรงไหนและตัดเหตุ ผลก็พลอยถูกทำลายไปด้วย นี่เป็นวิธีการที่ถูกต้องของพระพุทธศาสนาประการหนึ่ง ขอให้จำใส่ใจไว้

อันวิชาที่พระพุทธเจ้าทรงทราบและนำพระองค์เองให้พ้นจากความทุกข์นั้น ก็คือเรื่องความทุกข์และการดับทุกข์ได้นั่นเอง พระองค์ตรัสว่า "ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ! ในกาลก่อนก็ตาม ในบัดนี้ก็ตาม เราบัญญัติเรื่องทุกข์ และความดับทุกข์เท่านั้น" พุทธดำรัสนี้บ่งชี้ให้เราเข้าใจชัดเจนว่า พุทธศาสนาสอนถึงเรื่องความทุกข์และความดับทุกข์เท่านั้นเอง ฉะนั้น การศึกษาพุทธศาสนาก็คือการทำความเข้าใจว่า ทุกข์เป็นอย่างไร ทุกข์มาจากไหน ทุกข์เป็นสิ่งที่ดับได้ และจะดับทุกข์ได้โดยวิธีใด การศึกษาในปัญหาเหล่านี้เป็นการศึกษาเรื่องชีวิตของตนโดยแท้ อันคนเราถ้าเข้าใจสิ่งอื่นมากมาย แต่ถ้ายังไม่เข้าใจในปัญหาเกี่ยวกับชีวิตของตนแล้ว ก็ยังมีเรื่องทุกข์อยู่นั่นเอง ท่านทั้งหลาย มีความประสงค์จะปลดเปลื้องตนให้พ้นจาก ความทุกข์หรือไม่ ทุกคนต้องการ เมื่อต้องการท่านก็ต้องเริ่มศึกษาปัญหานี้ เป็นปัญหาเฉพาะหน้าของท่านเอง พระผู้มีพระภาค ฯ ตรัสว่า "ภิกษุทั้งหลาย ! เพราะไม่รู้ถึง ไม่แทงตลอดซึ่งอริยสัจสี่อย่าง เราและเธอทั้งหลายจึงได้ท่องเที่ยวไปแล้วในสังสารวัฏตลอดกาลยืดยาวนานถึงเพียงนี้" เรื่องอริยสัจเป็นเรื่องเหตุผลเกี่ยวกับปัญหาชีวิตโดยเฉพาะ เป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษาแท้ ๆ เพราะถ้าเรารู้ชัดในสิ่งนี้แล้ว

ความทุกข์อันเป็นหนามยอกอกก็จะหมดไป ก็เรื่องความจริงดังกล่าวนี้อยู่ที่ไหน ? ศึกษาได้โดยวิธีใดเล่า ? ขอบอกว่ามีอยู่ในกายอันยาววาหนาคืบหนึ่งนี่เอง เราทำการศึกษาค้นคว้าเอาจากร่างกายอันมีใจครองนี้ จึงใคร่ขอแนะนำให้ท่านได้ใช้หลักความจริงทั้งสี่ประการนี้เป็นธรรมนูญประจำชีพของท่านเถิด วิธีใช้นั้นท่านต้องหมั่นศึกษา ทำการค้นคว้าในปัญหาต่าง ๆ อันเกิดขึ้นแก่ตัวท่านเสมอ ๆ โดยถือหลักว่าทุกอย่างมีเหตุ เหตุอยู่ในใจของตนเอง ความอยากได้หรือความปรารถนาในสิ่งต่าง ๆ สร้างความทุกข์ให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง จงพยายามทำลายความอยากออกเสียบ้าง อันการที่จะทำลายความอยากนั้น ท่านต้องพิจารณาสิ่งทั้งหลายให้รู้ตามความเป็นจริงของมัน ดังคำที่พระพุทธองค์ตรัสเตือนว่า "**ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงมองดูทุกสิ่งทุกอย่างตามที่มันเป็นจริงเสมอเถิด**" ก็การเพ่งพินิจให้เห็นความจริงของสิ่งนั้นจะเพ่งอย่างไรกันเล่า และความจริงของสิ่งทั้งปวงนั้นเป็นอย่างไร ? เป็นปัญหาที่น่าขบคิด โปรดฟังต่อไปอีกเถิด เพราะเป็นหลักของพระพุทธศาสนาโดยแท้

ขอพูดถึงความจริงของสิ่งทั้งปวงก่อน พระพุทธองค์ตรัสบอกว่า ความจริงของสิ่งทั้งปวงนั้นมีอยู่สามประการ คือ อนิจฺจตา

(ความไม่เที่ยง) ทุกฺขตา (ความเป็นทุกข์) อนตฺตา (ความไม่มีตัวตนที่แท้จริง) นี่เป็นความจริงที่น่าศึกษาสนใจ ใครสนใจในเรื่องนี้ เขาจะมองเห็นความจริงและสามารถ ทิ้งของเท็จของเทียมออกไปได้ โดยมีปัญญาเกิดขึ้นแทนความเขลา และสามารถทราบถึงความทุกข์ของชีวิตได้ถูกต้อง แต่วิธีที่จะเห็นความจริงเพื่อปลดเปลื้องมารร้ายออกไปจากใจของตนนั้นอย่างไร ? ในทางพุทธศาสนาสอนวิธีการปฏิบัติไว้เป็นสามชั้นคือ :—

ทาน — การให้ปันสิ่งของแก่บุคคลที่ควรจะให้กัน

ศีล — การรักษากายวาจาให้เรียบร้อยปราศจากโทษ อันคนพึงติเตียน

ภาวนา — หมายถึงการปฏิบัติทางใจ เพื่อให้ใจสงบและสามารถมองเห็นความจริงได้อย่างถูกต้อง อันเรียกกันว่าการรู้แจ้งเห็นจริง ตามภาษาธรรมะ เรียกว่าวิปัสสนานั่นเอง

เมื่อพูดถึงวิปัสสนา ก็ขอทำความเข้าใจกันหน่อย เพราะพวกเรายังไม่รู้จักว่าวิปัสสนาหมายถึงอะไร คราวหนึ่งข้าพเจ้าได้พบท่านผู้หนึ่งท่านบอกว่าทางแถวภาคเหนือไม่มีอาจารย์ทางวิปัสสนาจึงได้ถามว่าที่ไหนมีมาก ได้รับคำตอบว่าทางภาคกลางมีหลายรูป เมื่อได้ถามให้บอกชื่อก็ปรากฏว่า เป็นพระอาจารย์หลวงพ่อประเภท

ขลัง ๆ ทั้งนั้น หาใช่นักวิปัสสนาไม่ เขาบอกว่าอาจารย์องค์นั้นเก่งวิปัสสนาจังเลย ลองถามต่อไป ก็ว่าเสกน้ำเดือดบ้าง เสกข้าวสารเป็นนั่นเป็นนี่บ้าง ก็มิใช่เรื่องวิปัสสนาอีกเช่นเคย อาจารย์ปลุกเสกเครื่องรางของขลังเหล่านั้น เขาเรียกกันว่าอาจารย์ขลัง คำว่าขลัง ก็หมายถึงความไม่ดีหลายอย่าง เช่น เราเรียกคนบางคนว่านายคนนั้นแกชักจะขลัง ๆ ก็หมายความว่าแกไม่ค่อยจะเต็มเต็งนั่นเอง จึงขอบอกว่าอาจารย์ประเภทนั้นมิใช่นักวิปัสสนา บางคนคุยโตว่าผมได้ศึกษาวิชาวิปัสสนามาถึงสามสิบปีแล้ว แต่ถ้าไปดูการกระทำของเขา ยังห่างไกลจากแนวของนักวิปัสสนาอยู่มากมาย เช่นเป็นหมอตั้งศาลพระภูมิบ้าง เป็นหมอเชิญเจ้าพ่อมาเข้าบ้าง อาการที่แสดงออกทั้งหมดมิใช่อาการของนักวิปัสสนาเลย แต่เป็นอาการของคนหลงงมงาย ไม่เป็นสัมมาทิฏฐิ หลอกลวงคนทั้งนั้น

ทำไมคนไทยจึงเข้าใจเรื่องของวิปัสสนาคลาดเคลื่อนไปมากอย่างนี้ ก็เพราะเราคนไทยบ้านแตกหลายครั้ง ถูกคนอื่นเขามารุกรานกันหลายหน จิตใจของคนไทยห่างจากการปฏิบัติในทางที่ถูกต้อง และได้ปฏิบัติออกนอกทางไปเสียนานทั้งพระทั้งชาวบ้าน เมื่อได้ทำการภาวนาอะไรนิดหน่อย ในวิธีที่จะทำใจให้เป็นสมาธิ ก็ได้สมาธิบ้างพอสม

ควร เกิดหลงติดในสมาธิอันตนได้แล้ว หรือในขณะนั่งภาวนา ได้มองเห็นอะไรในทางใจเข้า ก็เกิดความคิดว่าตนได้บรรลุแล้วเห็นแล้ว และสิ่งที่ตนได้เห็นนั้น ตนเข้าใจว่าเป็นธรรมะ ความจริงเป็นแต่เพียงสมาธิขั้นต่ำ ๆ เท่านั้น เมื่อพอใจเพียงเท่านั้น ก็ไม่คิดก้าวหน้าต่อไป เอากำลังใจอำนาจจิตที่ตนรวบรวมไว้ได้นั้น ไปใช้ในทางปลุกเสกลงเลขยันต์ต่าง ๆ เลยกลายเป็นอาจารย์วิเศษในสายตาของคนเขลาไปทันที ชาวเราจึงมีนักวิปัสสนาเก๊แบบนี้กันเป็นส่วนมาก พระพุทธศาสนาก็ไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร มาในสมัยนี้ คนเริ่มสนใจการปฏิบัติวิปัสสนากันมากขึ้นอีก แต่ก็ไม่วายเขว อาจารย์ผู้สอนหรือผู้จัดการวิปัสสนาคงคิดเห็นว่า ถ้าเดินไปตรง ๆ คงไม่ได้เงินทอง จึงมีกโลบาย เช่นประชุมอาจารย์วิปัสสนา แล้วทำการปลุกเศกพระบ้าง ทำพิธีรีตองอื่น ๆ บ้าง ชาวบ้านก็ชอบใจเพราะตนได้รับอะไร ๆ ที่เป็นวัตถุไปตามสมควร ความพ้นทุกข์ที่แท้จริงไม่ได้ถึงเลย ยังอยู่ในวงของการถือแบบสีลลัพพตปรามาส (ความงมงาย) อยู่นั่นเอง เรื่องนี้ทำให้คนเข้าใจผิดกันอยู่มากเหมือนกัน ที่ร้ายไปกว่านั้น บางคนเกิดการเข้าใจเขว

ว่า วิปัสสนาเป็นวิธีการล้างสมองแบบคอมมิวนิสต์บ้าง ว่าวิปัสสนาเป็นวิชาสะกดจิตคน ให้คนครึ่งหลับครึ่งตื่นบ้าง เหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องเข้าใจเขวกันทั้งนั้น

เมื่อพูดถึงตอนนี้ ข้าพเจ้าใคร่ที่จะนำข้อความจากหนังสือพิมพ์ชาวไทย ฉบับที่ ๓๐๘๓ วันพุธที่ ๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๓ ได้ลงข่าวที่สำคัญ เกี่ยวกับการ ปาฐกถา ของสมาคม ค้นคว้าทางจิตแห่งประเทศไทย ที่สำนักงานของสมาคม ณ วัดมกุฏกษัตริยาราม พระนคร แต่ขอย้ำสักหน่อยว่า มันเป็นข้อความจากหนังสือพิมพ์ ข้าพเจ้าไม่ได้ไปฟังด้วยตนเอง หนังสือพิมพ์เขาลงอย่างนั้น จริงเท็จอย่างไรขอให้ถือว่าเป็นงานของหนังสือพิมพ์ก็แล้วกัน เพราะผู้ปาฐกถาทั้งสามท่านที่หนังสือพิมพ์อ้างถึง อาจเป็นผู้คงแก่เรียน อาจมีความรู้เชี่ยวชาญหลายสาขา ข้าพเจ้ายังไม่ปลงใจเชื่อเสียทีเดียวว่าท่านทั้งสามนั้นจะปล่อยความโง่ออกมาในท่ามกลางคนฟัง เกรงอยู่เหมือนกันว่าคนข่าวของชาวไทยอาจบันทึกมาผิด ๆ ก็เป็นได้ แต่ถ้าผู้กล่าวได้กล่าวอย่างนั้นจริง ๆ ก็นับว่าเป็นการกล่าวผิดจากหลักธรรมะ จำเป็นที่ข้าพเจ้าจักต้องกล่าวแก้ ในนามของผู้เป็นทาสของพระรัตนตรัย เมื่อเห็นว่าจะมีอะไรผิด ๆ ทำให้สัจธรรมต้องเศร้าหมองแล้ว เราผู้เป็นศิษย์ของบรมครูก็ต้องกล่าวแก้กันตามสมควร

เพื่อทำความเข้าใจผิดให้กลายเป็นความเข้าใจถูก ข้าพเจ้ามิได้มีเรื่องโกรธเคืองเป็นการส่วนตัวกับท่านทั้งสาม ข้าพเจ้ามิได้รู้จักท่านเหล่านั้น ข้าพเจ้าสงสารท่านเหล่านั้นที่มีความเข้าใจผิดบางประการเกี่ยวกับวิปัสสนา จึงต้องขออภัยแก่ท่านทั้งสามไว้ ณ ที่นี้ด้วย ถ้าหากการกระทำของข้าพเจ้าจักกระทบกระเทือนใจของท่านบ้าง ข้าพ-เจ้าจะอ่านข้อความจากหนังสือพิมพ์ให้ท่านทั้งหลายได้ฟังก่อน มีจ่าหน้าโต ๆ ว่า "สองแพทย์วิตกสอนวิชาฝึกจิต" แล้วมีข้อความต่อไปว่า เมื่อเวลา ๑๔ น. วันอาทิตย์ ๓๑ เดือนนี้ สมาคมค้นคว้าทางจิตแห่งประเทศไทย ได้เชิญนายแพทย์เชียร ศิริยานนท์ นายแพทย์มาลา ศีตะจิตต์ และ พ.ต.อ. ชลอ อุทกภาชน์ แห่งกรมตำรวจมาแสดงปาฐกถาเรื่อง **การล้างสมอง** อ่านข้ามไปตอนที่เกี่ยวกับวิปัสสนา เรื่องเป็นดังนี้ นายแพทย์เชียร ศิริยานนท์ กล่าวว่า "การล้างสมองด้วยวิธีปฏิรูปทางจิตใจขณะนี้ เมืองไทยมีสำนักวิปัสสนากรรมฐานอยู่หลายสำนักทั่วประเทศไทย ชาวพุทธจำนวนมากซึ่งปรารถนาความสุขทางจิต ได้สละเวลาไปนั่งบำเพ็ญทางจิตกันมาก ครูฝึกมีทั้งคนไทยและต่างประเทศ ได้กล่าวแล้วว่าการฝึกจิตนั้นคือสะกดจิตตัวเองให้อยู่ในสภาพครึ่งหลับครึ่งตื่น พร้อมที่จะเลิกถอนความเชื่อมั่นเดิม แล้วบรรจุหรือรับไว้ซึ่งความเชื่อมั่น

ใหม่ๆ ไม่ว่าจะผิดหรือถูกก็ตาม ข้อนี้น่าเป็นห่วงมาก เพราะบางสำนักที่สอนวชาฝึกจิตนั้น ก็ได้มีครูอาจารย์ที่ผ่านค่ายคอมมิวนิสต์มาแล้ว"

ต่อมานายแพทย์มาลา ศิตะจิตต์ ได้ลุกขึ้นมากล่าวสนับสนุนอย่างสั้น ๆ ว่า "ที่นายแพทย์เชียรได้แสดงมาแล้วนั้น เป็นข้อเท็จจริงที่เมืองไทยกำลังเผชิญอยู่ เฉพาะด้านเยาวชนนั้น รัฐบาลกำลังเร่งรัดปราบยาเสพติดแล้ว แต่ทางด้านผู้ใหญ่ซึ่งถูกล้างสมองโดยสำนักวิปัสสนาบางสำนักนั้น ยังหาได้มีใครทราบหรือป้องกันกำจัดแต่ประการใดไม่ จึงควรจะได้รับรู้ไว้เสียบ้าง"

คนสุดท้ายคือ พ.ต.อ. ชลอ อุทกภาชน์ กล่าวว่า "ตนเองได้ศึกษาค้นคว้าทางจิตมา ๓๐ ปีแล้ว ศึกษาทั้งฝ่ายพุทธ พราหมณ์และตำราฝรั่งหลายเล่ม มีความรู้ในลักษณะแห่งจิตของมนุษย์มากพอควร แต่ที่กล่าวในที่นี้ ขอพูดเฉพาะการล้างสมองที่คอมมิวนิสต์กระทำต่อผู้ใหญ่ในเมืองไทย คือการปฏิรูปทางจิตใจ ได้แก่สำนักวิปัสสนากรรมฐานบางสำนัก พ.ต.อ. ชลอ ได้กล่าวถึงหนังสือเล่มหนึ่ง ซึ่งพระมหามนัส พวงลำเจียก แห่งวัดมหาธาตุ (ถูกสึกและควบคุมตัวเป็นผู้ต้องหาแล้ว แต่ยังไม่ทราบว่าจะผิดจริงหรือไม่) แต่งขึ้น มีข้อความตอนหนึ่งว่า แม้แต่โซเวียตรัสเซียและจีนแดง

ในปัจจุบันนี้ ก็ยังไม่ถึงแก่นแท้อันล้ำลึกของคอมมิวนิสต์ เพราะลัทธิคอมมิวนิสต์นั้นแท้จริงก็คือพระพุทธศาสนาของเรานี่เอง นี่แหละเป็นหนังสือที่มหามนัสแต่งขึ้นไว้ และวัดมหาธาตุก็เป็นวัดวิปัสสนาที่ใหญ่โตมากแห่งหนึ่ง น่าวิตกเพียงไร ถ้าขณะที่คนเรากำลังสะกดจิตตัวเอง แล้วมีใครเอาคำกล่าวข้างต้นของมหามนัสไปกล่าวให้ฟัง การล้างสมองด้วยวิธีเช่นนี้ กระทำได้ง่ายดายที่สุด และคนนั้น ๆ จะเชื่อมั่นไปจนตายว่าคอมมิวนิวนิสต์ก็คือพุทธศาสนา นี่คือภัยการล้างสมองที่น่ากลัวยิ่ง" หมดข้อความจากหนังสือพิมพ์เพียงเท่านี้

จากข้อความที่ได้อ่านให้ท่านฟังแล้วนี้ จะเห็นว่าผู้ปาฐกทั้งสามท่าน มีความเข้าใจไขว้เขวบางประการ ในเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติวิปัสสนาของพระพุทธศาสนา จึงใคร่ขอทำความเข้าใจกับท่านทั้งหลาย เพื่อให้ท่านทั้งหลายได้รู้ความจริงเสียบ้างว่าเป็นอย่างไร

ประการแรกเรื่องการล้างสมอง ความจริงในทางพุทธศาสนานั้น มีวิธีการล้างใจคนให้สะอาดปราศจากเครื่องเศร้าหมองใจ อันเรียกกันว่ากิเลสนั่นเอง และการล้างใจตามแนวของชาวพุทธนั้นเป็นการล้างที่หมดจดจริง ๆ ล้างจนไม่มีอะไรจะถือจะแบกต่อไป นี่เป็นการล้างที่แท้จริง ส่วนการล้างของนักการเมืองนั้น จะเป็นนักการเมืองในระบอบไหนก็ตาม ทุกระบอบยังใช้กิเลสเป็นเครื่องดำเนิน

กันอยู่นั่นเอง จัดเข้าในจำพวกกิเลสาธิปไตย เมื่อต้องการให้คนเป็นอย่างไรเขาก็ใช้อุบายชวนเชื่อโดยวิธีต่าง ๆ จนคนทั้งหลายทิ้งแนวเก่ามายึดแนวใหม่ต่อไป มิใช่เป็นการล้าง แต่เป็นการทำให้รกรุงรังมากขึ้นอีกเท่านั้น จึงมิใช่เป็นการล้างสมองที่แท้ สู่แบบ**สจิตฺตปริโยทปนํ จงทำจิตของตนให้ขาวบริสุทธิ์** ของพระพุทธเจ้าไม่ได้เลย เราชาวพุทธควรจะภูมิใจในเรื่องนี้

ปัญหาต่อไปมีว่าการเจริญวิปัสสนา เป็นภัย แก่ผู้เจริญ หรือไม่ ข้อนี้ผู้ปาฐกทั้งสามเข้าใจว่าวิปัสสนาคือการสะกดตนเองให้เป็นคนครึ่งหลับครึ่งตื่น จึงเขวกันใหญ่ อันคนที่อยู่ในสภาพครึ่งหลับครึ่งตื่นนั้นเป็นอย่างไร เขาเป็นอยู่แบบคนฝัน ทำอะไรแล้วก็จำไม่ได้ เมื่อข้าพเจ้าเป็นเด็ก ได้เห็นการเล่นในฤดูสงกรานต์อย่างหนึ่งของทางปักษ์ใต้ คือเล่น "เชื้อช้าง" วิธีเล่นคือเอาคนมาคนหนึ่งโดยมากเป็นคนที่ไม่ค่อยจะเต็มบาท เขาให้นั่งยืดเท้าไปทางใดทางหนึ่ง แล้วเอาผ้าขาวม้าคลุมหัว มีคนดึงผ้านั้นข้างหน้าเขาคนหนึ่งข้างหลังเขาคนหนึ่ง แล้วคนทั้งสองก็ดึงผ้าผืนนั้น ทำให้คนที่นั่งเอนไปเอนมา พร้อมกับคนข้างเคียงหลายคนกล่าวเป็นบทร้องว่า "ช้างเอยช้าง ช้างกินเต่าร้าง ช้างกินไม้ไผ่ ลงไว ๆ เถิดเว้ยนางช้าง" ว่าไปพลางดึงผ้าไปพลาง คนนั้นก็ถูกสะกดจิตเกิดอาการง่วง มึนหัว

ลืมตัว จำอะไรไม่ได้ ได้ยินแต่คำว่าช้าง รูปร่างของช้าง กิริยาของช้างก็เกิดขึ้นในห้วงนึกของเขา ไม่นานเท่าใดเขาก็ลุกขึ้นเดินท่าท่าเหมือนช้าง ประเดี๋ยวเดียวก็ล้มนอนด้วยความเหนื่อยอ่อน พอหายเหนื่อยแล้วจะถามเขาว่าเมื่อตะกี้นี้ได้ทำอะไรไปบ้าง เขาจำไม่ได้ เพราะเขาไม่มีความรู้สึกจะจดจะจำกะเขา นี่คือการสะกดจิตให้เป็นคนครึ่งหลับครึ่งตื่น พวกที่มาปฏิบัติที่วัดมหาธาตุนี้ บางคนบังคับจิตสั่งตนเองให้นั่งตัวแข็งได้ เวลานั่งตัวแข็งก็ไม่รู้สึกเหมือนกันว่ามีอะไรเกิดขึ้นแก่เขาบ้าง หามแกไปไว้ที่อื่นแกก็ไม่รู้สึกตัว คนแบบนี้ใครจะพูดอะไรให้ฟังก็คงไม่รู้เรื่อง คนเราจะถูกใครชักใครจูงไปทางไหนนั้นต้องพูดกันได้เรื่อง และพูดกันนาน ๆ จนเขาปลงใจเชื่อในเรื่องนั้น ๆ อีกอย่างหนึ่ง สำนักวิปัสสนาของเมืองไทยยังไม่เคยมีครูอาจารย์คนใดที่ได้เคยผ่านค่ายคอมมิวนิสต์มาเลย มหามนัสมหานครทั้งสองรูปที่ถูกจับไปในข้อหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์นั้น ไม่เคยเรียนวิปัสสนาและไม่เคยเป็นครูสอนวิปัสสนาเลย ขอให้ท่านผู้ฟังเข้าใจตามนี้ด้วย

ที่มหามนัสกล่าวว่า "คอมมิวนิสต์นั้น แท้จริงก็คือพระพุทธศาสนาของเรานี่เอง" ข้าพเจ้าไม่ทราบว่าข้อเขียนนี้อยู่ในหนังสืออะไร ถ้าหากเขียนจริงตามนี้ ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วย ข้าพเจ้าขอบอก

ว่า คอมมิวนิสต์ไม่เหมือนกับพุทธศาสนา และพุทธศาสนาก็ไม่เหมือนกับคอมมิวนิสต์ ขออย่าได้เอาทองคำไปเปรียบกับขี้เถ้าเลย ขออย่าได้ดึงพระพุทธเจ้าผู้หาบุคคลเปรียบมิได้ มาเคียงกับคาลมาร์กผู้เป็นแต่นักฝันในทางเศรษฐกิจเลย ขอแบ่งไว้เป็นคนละพวกเถิด คำสอนทางพุทธศาสนาเป็นไปเพื่อความสะอาด สว่าง สงบของจิตใจ แต่ของคอมมิวนิสต์เป็นไปเพื่อความสกปรก มืดมัว วุ่นวาย หัวหน้าคอมมิวนิสต์ของรัสเซียเป็นตัวตลก เป็นนักเลงโต และเป็นเด็กที่ทำอะไรแปลก ๆ ในสหประชาชาติ แสดงอยู่ในตัวแล้วว่าคอมมิวนิสต์เป็นอย่างไร จนคนไทยคิดแล้วก็รับประทานหาได้ไม่ คนไทยเราควรจะมีความพอใจในความเป็นอยู่แบบไทย ๆ อันการเป็นอยู่แบบไทยนั้นเป็นการเป็นอยู่แบบเสรี ไม่ยอมเป็นทาสของบุคคลหรือสิ่งใด ๆ แม้แต่น้อย คนไทยเรามีความรักกันฉันพี่น้องอยู่แล้ว เรามีอะไรเราก็แบ่งกันกินแบ่งกันใช้ มีกิจอะไรที่ควรช่วยกันได้ เราก็ช่วยกันทำ เป็นการเป็นอยู่ที่ดีงาม มีความสุขความเบาใจ ยากที่จะหาชนชาติใดมาเปรียบกันได้ ขอให้เราทั้งหลายได้รักษาระบบของไทยไว้ต่อไปเถิด อย่าไปเปลี่ยนแปลงมันเสียเลย

มีบางคนที่เกิดความคิดเห็นผิดทาง อยากเห็นเมืองไทยเจริญ

ตามแบบตะวันตกเขา และเห็นว่าวิธีการของพวกคอมมิวนิสต์เป็นวิธีการที่ดี ได้พยายามทำตนเป็นเครื่องมือของพวกคอมมิวนิสต์ตลอดมา เขาหารู้ไม่ว่าเป็นการเล่นกลกับงูเห่า หมองูตายเพราะงูฉันใด พวกนิยมคอมมิวนิสต์ก็จะลำบากแทบตายกับนายคอมมิวนิสต์ฉันนั้น จึงใคร่ขอฝากให้ท่านผู้เห็นผิดทั้งหลายเหล่านั้น ได้เลิกความคิดเห็นที่ผิด และการยอมตนเป็นทาสของต่างด้าวต่างแดน เสียที่เถิด เราอยู่กันอย่างในรูปนี้ก็นับว่าดีแล้ว อะไรทั้งหมดมันค่อยก้าวไปโดยลำดับ ๆ จะทำอะไรอย่างรีบร้อนเกินไปนั้นย่อมมีอันตราย

คำว่า "วิปัสสนา" ถ้าดูตามรูปศัพท์ก็หมายถึง ความเห็นแจ้ง คือเห็นตรงต่อสภาวธรรมที่เป็นจริง ๆ ในตัวของมันเอง ถ้าพูดถึงงาน ก็หมายถึงธุรกิจในเรื่องเกี่ยวกับความเห็นแจ้ง ที่ภิกษุในพุทธศาสนาต้องเรียนต้องปฏิบัติ เพียงแต่รูปศัพท์ก็บ่งชัดอยู่แล้วว่า เป็นเรื่องของความรู้แจ้งหรือตัวปัญญานั่นเอง ฉะนั้น การศึกษาหรือปฏิบัติในเรื่องของวิปัสสนาที่ถูกต้อง จึงไม่มีอะไรที่จะจูงใจคนให้หันไปสู่ความงมงายเป็นอันขาด ความงมงายมิใช่เรื่องของวิปัสสนา ความเข้าใจและการกระทำที่ผิดเหล่านั้นก็มิใช่เรื่องของวิปัสสนา ท่านเจ้าคุณพุทธทาสภิกขุ ได้พูดให้

ผู้ที่เป็นผู้พิพากษาฟังว่า คำว่า 'วิปัสสนา' ต้องหมายถึง การกระทำที่ทำให้เกิดการเห็นแจ้งว่า อะไรเป็นอะไรตามที่เป็นจริงในสิ่งทั้งปวง จนกระทั่งเราปฏิบัติถูกต่อสิ่งนั้น อาตมาให้คำจำกัดความของคำ "วิปัสสนา" ไว้ดังนี้ว่า ต้องเป็นการกระทำเพื่อให้เกิดความเห็นแจ้ง ตามที่เป็นจริงในสิ่งทั้งปวง จนเราประพฤติปฏิบัติไม่ผิดในสิ่งทั้งปวง จนไม่เกิดทุกข์เกิดโทษอะไรขึ้นมา นี่เรียกว่าวิปัสสนา เพราะฉะนั้น สิ่งที่เรียกว่าวิปัสสนาจึงมิใช่อะไรอื่น นอกไปจากการกระทำให้เกิดสติปัญญาเห็นแจ้ง ถึงขั้นที่จะเห็นความจริงว่า สิ่งทั้งปวงไม่ควรยึดมั่นถือมั่นนั่นเอง ข้อที่ว่าสิ่งทั้งปวงไม่ควรยึดถือมั่นนั้น ก็คือหลักพระพุทธศาสนา ฉะนั้น ตัววิปัสสนา ก็คือตัวการกระทำให้เกิดความเห็นแจ้งในตัวแท้ของพุทธศาสนา ที่ว่าไม่มีอะไรที่น่ายึดมั่น ถือมั่น น่าเอา น่าเป็น นั่นเอง" นี่คือตัววิปัสสนา [จากหนังสือ "สิ่งที่อาจเข้าใจเขว" โดยพุทธทาสภิกขุ]

เรื่องเกี่ยวกับวิปัสสนานี้ น่าเห็นใจชาวพุทธอยู่เหมือนกันที่เขาอาจเข้าใจเขวไปได้เพราะเราห่างกันมาเสียนาน พวกครูอาจารย์ทั้งหลายก็มีใจไม่ค่อยสะอาด เวลาสอนศิษย์ก็สอนกันอย่างเขว ๆ

นอกทาง เช่น ก่อนทำก็ต้องมีพิธีขึ้นครูบาอาจารย์ ต้องมีของนั้นของนี้ไปให้ ต้องทำในวันนั้นวันนี้ เขาไปเอาลัทธิภายนอกเข้ามาปะปน ทำอะไรก็กลายเป็นพิธีการไปหมด ความจริงในเรื่องของการเจริญภาวนานั้น ไม่มีพิธีอะไรมาก นอกจากเรียนให้เข้าใจหลักที่ตนจะนำไปปฏิบัติ เมื่อรู้แล้วก็ลงมือปฏิบัติกันเลยทีเดียว เมื่อใดก็ได้ เพราะธรรมะเป็นอกาลิโก ไม่ประกอบด้วยเวลา ทำได้เสมอไป แต่เพราะความขลาดความกลัวบางอย่าง อาจารย์จึงหาอุบายปลอบใจลูกศิษย์ เรื่องไม่เหมาะจึงเกิดขึ้นในวงการภาวนา วิปัสสนาจึงได้เสียชื่อไป กลายเป็นของทราม

ในสมัยก่อน เมื่อครั้งพระพุทธองค์ยังทรงพระชนม์อยู่ ใครใคร่จะปฏิบัติตนให้พ้นจากความทุกข์ ก็ไปขอบทเรียนจากพระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อได้บทเรียนแล้ว ก็เข้าสู่ป่าไม้ ถ้ำ เรือนว่าง ณ ที่ใดที่หนึ่งอันเป็นสถานที่เงียบสงัด แล้วทำการพิจารณาติดต่อกันไปไม่หยุดยั้ง จนกระทั่งได้สำเร็จมรรค ผล เป็นการกระทำที่ฟังดูแล้วเป็นเรื่องง่าย ๆ เต็มที่ ทำไมจึงเป็นไปเช่นนั้น ขอบอกว่าเขาทำกันตามแบบธรรมชาติ ไม่มีการฝืนความรู้สึกอะไรเกินไป ยิ่งบางท่านได้บรรลุมรรค ผล อย่างแปลก ๆ เช่น ต้มน้ำร้อนเห็นเปลวไฟก็ได้มรรค ได้ผล เขาทำกันอย่างไรน่าศึกษามิใช่น้อยสำหรับผู้

มุ่งทำตนให้พ้นจากเครื่องผูกพันในโลกอันนำมาซึ่งความทุกข์

เกี่ยวกับการเจริญภาวนาในด้านวิปัสสนา ความจริงเราควรจะเข้าใจเสียด้วยว่า อย่างไรเป็นตัววิปัสสนา อย่างไรเป็นเพียงกิจเบื้องต้นของวิปัสสนา การกระทำเช่นไปสู่โคนไม้ นั่งกายตรงพิจารณาติดต่อกันไปตลอดเวลา นั่นเป็นกิจเบื้องต้นเท่านั้น มันเป็นเพียงการลงมือเดินทางไปสู่วิปัสสนา ยังไม่ถึงตัววิปัสสนา ก็ตัววิปัสสนานั้นอยู่ตรงไหนเล่า อยู่ตรงรู้เห็นตามเป็นจริงว่าสิ่งทั้งหลายไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา เป็นการเห็นทางใจ เห็นอย่างแบบรู้ชัดตามเป็นจริงในสิ่งนั้น ๆ แล้วใจมันก็เบื่อ เพราะมองเห็นว่าไม่มีอะไรที่น่าเอาน่าเป็นน่ามี มันล้วนแต่มารยา เกิดขึ้นตั้งอยู่ดับไปเท่านั้นเอง ถ้าเห็นชัดตามแบบนี้ก็เรียกว่าได้วิปัสสนาญาณแล้ว ตามภาษาของนักปฏิบัติว่า **เห็นธรรม** คือเห็นความไม่เป็นสาระของสิ่งทั้งปวง เห็นความไม่มีของสิ่งทั้งปวงตามความจริง นี่คือวิปัสสนาตามแบบของพระพุทธเจ้าอันเป็นแบบที่ถูกต้องแบบเดียว

อันเรื่องของวิปัสสนานั้น ควรจะมีแบบเดียวครูเดียว ผลและรสก็มีอยู่อย่างเดียว มิใช่มีกันมากมายจนเป็นของวัดนั้นวัดนี้บ้าง ของไทยของพม่าบ้าง ของอาจารย์โน้นนี้บ้าง ทั้งหมดนี้เป็น

เรื่องเขว และก่อให้เกิดความไม่เห็นแจ้งในความจริง ในวิธีการเบื้องต้นอาจจะแตกต่างกันบ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ เหมือนการรับประทานอาหารเพื่อให้อิ่ม วิธีรับประทานมีหลายอย่างหลายแบบ ผลมันก็คืออิ่มเท่ากันฉันใด ในการเจริญภาวนา จุดหมายปลายทางก็อยู่ที่ความรู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งทั้งปวงตามที่มันเป็นจริงเท่านั้น หามีอะไรนอกไปจากเรื่องนี้ไม่ ชาวพุทธผู้เจริญภาวนาจึงควรจะเข้าใจเนื้อแท้ของเรื่องนี้ไว้บ้างเถิด จะได้ไม่ถูกเขาหลอกให้หลงต่อไป นักวิปัสสนาก็เช่นเดียวกัน ถ้ายังไม่รู้เช่นเห็นชัดลงไปว่าสิ่งทั้งปวงไม่ควรยึดมั่น ท่านก็ยังไม่ถึงจุดหมายปลายทางที่ท่านมุ่งจะให้เข้าถึง ใจของท่านยังกลับกลอกยังรวนเรอยู่ ท่านยังมองเห็นโลกน่าอยู่น่าเป็น ยังมีความอยาก เราจึงได้ข่าวว่าอาจารย์วิปัสสนารูปนั้นรูปนี้ได้ลาสมณเพศร่ำรวยไปเสียแล้ว ซึ่งถ้าเขาถึงจุดหมายของวิปัสสนาแล้ว เขาจะไม่ออกไปคลุกฝุ่นให้เปื้อนตัวเป็นอันขาด คำที่ว่า คนนั้น สำเร็จคนนี้สำเร็จ ก็เป็นคำที่ไม่ควรนำมาใช้ชี้ชีวิตของใคร ๆ เป็นอันขาด เพราะผู้ชี้และผู้ถูกชี้เองก็ยังเป็นเพียงคนนักเดินทางที่ยังมิได้ถึงจุดหมาย การถึงหรือไม่ถึงนั้นมิใช่เรื่องที่คนอื่นจะบอกได้ แต่ความรู้สึกของตนเองบอกให้แก่ตนเองอยู่ตลอดเวลา ว่าใจของตนได้พบรสของวิปัสสนาแล้วหรือยัง ขณะใดที่

รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสอันใดมาถูกต้องประสาทของตนเข้า จะทนรักษาความคงที่ของใจไว้ได้หรือไม่ ถ้ายังไหวไปตามอารมณ์นั้น ๆ ก็แสดงว่าใจของท่านยังเห็นอะไรเป็นตัวตน เป็นสิ่งสวยงาม น่ารัก น่าเป็นอยู่ ยังไม่ถึงจุดหมายของตัววิปัสสนาอยู่นั่นเอง อย่าได้ท้อถอย จงเดินทางต่อไป วันหนึ่งท่านก็จะถึงจุดที่ท่านต้องการได้ และอย่าอยากจะถึง ขอให้ทำเท่านั้น ทำโดยไม่อยากจะเป็นอะไร โดยท่านไม่ต้องนึกเป็นอะไรกันอีก จิตของท่านจะพ้นจากความยึดมั่นถือมั่น นั่นแหละคือตัววิปัสสนาที่พุทธศาสนาต้องการ ไม่ใช่ที่เผยแพร่กันอยู่ผิด ๆ อย่างทุกวันนี้

บุคคลผู้ได้อบรมใจในทางพิจารณาธรรม จนกระทั่งเกิดปัญญารู้เห็นตามเป็นจริงขึ้นในใจของตนแล้ว ปัญญาตัวนั้นย่อมทำลายอุปาทานหรือ ความยึดมั่น ถือมั่นออกจากใจได้ คือทำลายความเห็นดีเห็นงามในกาม เห็นกามเป็นดังหัวฝี เป็นตัวลูกศรที่คอยเสียบแทง ก่อให้เกิดทุกข์ตลอดเวลา ความพอใจยินดีในกามคุณหายไป เพราะเห็นถูกตามความเป็นจริงว่าสิ่งนั้น ๆ ไม่มี ความคิดเห็นประเภทผิด ๆ นอกลู่นอกทางของพุทธศาสนามีอย่างใด ผู้ได้วิปัส-สนาญาณก็ละความเห็นผิดนั้นได้เด็ดขาด ความเชื่อแบบ

เหลวไหลต่าง ๆ เช่นเชื่อศาลพระภูมิ เคยเป็นหมอตั้งศาลพระภูมิ เชื่อฤกษ์งามยามดี หรืออะไรอื่น ๆ อันเป็นประเภทมงคลตื่นข่าว เป็นเรื่องของความงมงาย ไม่เป็นทางทำตนให้พ้นทุกข์ได้ ก็เลิกละไปจากการกระทำในรูปอย่างนั้น ถ้ายังเชื่อยังกระทำอยู่ แม้โฆษณาว่าได้เรียนพุทธศาสนามา ๓๐ ปีแล้ว เขาก็ยังเป็นแต่เพียงนักเรียนโง่ ๆ เขาหาได้เคยทดลองกระทำตามแนวที่ถูกต้องไม่ พระพุทธเจ้าเรียกคนประเภทนี้ว่า *โมฆบุรุษ* ที่ถูกนั้นอุปาทานขั้นใหญ่ที่สำคัญ คือ ความยึดถือว่ามีตัวมีตนก็ย่อมจะหายไป เพราะตัววิปัสสนาทำให้มองเห็นชัดว่าทุกสิ่งทุกอย่างว่างเปล่า จะเข้าไปยึดถือตรงไหนกันเล่า วิปัสสนาย่อมช่วยทำให้พ้นจากความเห็นตัวตนได้อย่างนี้ เมื่อพ้นจากความเห็นเป็นตัวตนแล้ว เขาเป็นอะไรกันอีก ? มิได้เป็นอะไรกันเลย จิตว่างเปล่าจากความยึดมั่นถือมั่นโดยสิ้นเชิง นี่คือผลของการวิปัสสนาที่ถูกต้อง ขอให้ท่านทั้งหลายจำเอาไว้ดี ๆ

ปัญหามีต่อไปว่า เมื่อเราเห็นว่าวิปัสสนาเป็นสิ่งดีมีประโยชน์แก่ชีวิตของตนแล้ว เราควรจะทำวิปัสสนาเมื่อไหร่กันเล่า ? ข้าพเจ้าใคร่ขอแนะนำว่า ท่านทำได้ทันทีทีเดียว ทำที่ใด ๆ ก็ได้ไม่จำกัด

ขออย่างเดียวเพียงให้รู้ว่ากิจที่ตนจะต้องทำนั้น ทำกันอย่างไร การเข้าหาครูอาจารย์ที่ดี ๆ เป็นสิ่งจำเป็นเหมือนกัน แต่ขอให้ถือว่าครูเป็นแต่เพียงกัลยาณมิตรผู้จะช่วยตนในขณะปฏิบัติเท่านั้น อย่าคิดว่าครูจะทำอะไรให้แก่ตนไปหมดทุกประตู การทำตนให้พ้นทุกข์เป็นหน้าที่ของเราเอง ครูอาจารย์เป็นเพียงผู้บอกทางให้เราเดินเท่านั้น และระวังพวกอาจารย์วิปัสสนาปลอม

ผู้ปฏิบัติอาจสงสัยอีกว่า การปฏิบัติวิปัสสนามิต้องไปอยู่วัดไปอยู่ห้องเล็ก ทำกันเป็นเดือน ๆ อย่างนั้นหรือ เรื่องนี้สุดแต่เวลาและการงานของท่าน ถ้าหากท่านมีเวลาเหลือเฟือ ท่านก็ไปทำในรูปเช่นนั้นได้ ถ้าท่านมีเวลาน้อย ก็ไม่จำเป็นไปนั่งทำอย่างนั้นท่านอาจใช้สมาธิตามธรรมชาติที่ท่านมีอยู่แล้วนั้น คิดค้นในเรื่องอะไร ๆ ที่ควรคิด เช่น หัดพิจารณาให้เห็นว่า "อะไร ๆ มันไม่เที่ยง" เป็นต้น คิดไปนึกไปเพื่อให้เห็นความจริง ขอให้จำคำที่ว่า "วันคืนของนักภาวนา คือ วันคืนแห่งการคิดค้น" ใจของคนชอบทำงานชอบคิดชอบค้นอยู่ตลอดเวลา แต่มันคิดในเรื่องที่มันชอบอันนำความยุ่งยากมาสู่ชีวิต เราหาเรื่องให้มันคิดใหม่ ให้มันคิดเสมอว่ารูปไม่เที่ยง เวทนาไม่เที่ยง สัญญาไม่เที่ยง สังขารไม่เที่ยง วิญญาณไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตาอย่างไร คิดไปนึกไป

เอาสิ่งที่กล่าวเป็นงานของใจตลอดเวลา ใจของท่านก็มีงานทำอย่างไม่หยุดยั้ง ติดต่อกันอยู่เสมอ ๆ ท่านก็จะพบได้ด้วยตัวของท่านเองว่า มีอะไรเกิดขึ้นในงานที่ทำบ้าง ขอให้ท่านอดทนใจเย็น ท่านก็จะเห็นผลด้วยตนเอง เพราะทุกสิ่งเป็นเรื่องเฉพาะตนเท่านั้น ใครทำจริง คนนั้นก็ได้รับผลจริง

วิปัสสนาของพุทธศาสนาที่แท้ จึงไม่ใช่เรื่องของการสะกดตัวเองให้เป็นคนครึ่งหลับครึ่งตื่น แต่เป็นคนตื่นอยู่ตลอดเวลา ตื่นอยู่ด้วยสติสัมปชัญญะและปัญญา อย่างนี้การจะมาพูดอะไรให้ฟังก็ไม่สามารถจะจูงเขาไปในทางที่ผิดได้เลย เพราะนักวิปัสสนานั้นเขาคิดกันแต่ปัญหาเรื่องจะทำตนให้พ้นทุกข์กันเป็นส่วนใหญ่ ปัญหาการเมืองการเศรษฐกิจอะไรนั้น เขาหาได้คิดกันให้รกสมองไม่ ถ้าใครได้ศึกษาได้ปฏิบัติวิปัสสนาที่ถูกต้องแล้ว เขาจะเป็นคนที่มีความคิดเห็นในทางที่ถูกต้องอยู่ตลอดเวลา จึงใคร่ขอให้ท่านทั้งหลายได้เข้าใจกันเสียใหม่เถิด อย่าได้หวาดกลัววิปัสสนากันเลย เพราะการล้างสมองของนักวิปัสสนานั้นทำให้เขาเบาใจหมดภาระผูกพันในชีวิตของเขาอย่างแท้จริง การทำวิปัสสนาจึงมิใช่สิ่งเป็นโทษแก่บ้านเมือง ไม่เป็นเช่น

ยาเสพติดทั้งหลายที่หมอ ๆ กลัวกันหรอก เพราะธรรมะในพระพุทธศาสนานั้น ยิ่งศึกษายิ่งปฏิบัติมากขึ้นเท่าใดก็จะได้รับความเป็นไทยแก่ตนเองมากขึ้นเท่านั้น ที่พวกคอมมิวนิสต์ทั้งหลาย เขากล่าวว่า ศาสนาเป็น ยาเสพติดให้โทษนั้น หาได้มีพุทธศาสนารวมอยู่ด้วยไม่ พระพุทธศาสนามิได้สอนให้ใครติด แต่สอนให้ปล่อยวางทุกสิ่งทุกประการที่ทำให้ตนต้องตกเป็นทาสของมัน ท่านทั้งหลายจึงควรใช้วิชาวิปัสสนาของพระพุทธศาสนาแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันของท่านเถิด วันหนึ่งท่านจักเดินอยู่ในโลกแห่งเสรีภาพอย่างแท้จริง ซึ่งไม่มีศาสนาใดลัทธิใดจักนำเามอบให้แก่ท่านได้เลย ทุกท่านโปรดเข้าใจตามนี้ด้วย

ก่อนจบ ข้าพเจ้าใคร่จะบอกข้อแตกต่างระหว่างพุทธศาสนากับศาสนาอื่น ๆ สักเล็กน้อย คือ:—

๑. ศาสนาอื่นถือว่า มีพระผู้เป็นเจ้า (God) เป็นผู้สร้างโลก และบันดาลให้เป็นไปตามพระประสงค์ พระพุทธศาสนามิได้พูดถึงเรื่องนี้ เพราะเห็นว่ามิใช่เป็นเรื่องสำคัญสำหรับชีวิตและไม่เป็นทางแก้ทุกข์ได้จริง

๒. ศาสนาอื่นบอกว่า ผู้สอนมาจากพระผู้เป็นเจ้า ในฐานะเป็น

พระบุตรบ้าง เป็นผู้แทนบ้าง เป็นอวตารลงมาสอนโลกบ้าง ในพระพุทธศาสนาไม่อ้างว่าเป็นเช่นนั้น พระสมณโคดมเป็นมนุษย์ธรรมดา มีพ่อแม่ผู้ให้กำเนิด มีความเป็นอยู่อย่างคนธรรมดาสามัญ แต่ภายหลังทรงเบื่อหน่ายในความเป็นเช่นนั้น จึงสละความสุขส่วนโลกีย์ออกไปบวชเป็นพระ ต่อมาก็ได้เป็นพระพุทธเจ้า

๓. ในศาสนาอื่นถือว่ามีการดลใจจากพระผู้เป็นเจ้า ผู้สอนจึงได้ธรรมะมาสอนโลก ในพระพุทธศาสนาสอนว่า ความรู้ทั้งหลายเกิดจากการคิดค้นศึกษา จึงมีความรู้ บรรดาความรู้ความเข้าใจทั้งหลายเกิดมาจาก การศึกษาค้น คว้าของเรา เองทั้งนั้น มนุษย์เราทุกคน จึงควรทำการศึกษาให้มาก ๆ ด้วยตนเอง

๔. ในศาสนาอื่นสอนว่าสุขและทุกข์มาจากการบันดาลของเทวดาหรือพระผู้เป็นเจ้า แต่พระพุทธศาสนาบอกว่าการกระทำของเราเอง จะสร้างอนาคตได้แก่ตัวของเราเอง ไม่มีใครบันดาลใครทำดีได้ดี ใครทำชั่วได้ชั่ว ใครทำอย่างไรก็ได้ผลเป็นอย่างนั้น หามีใครสอดแทรกเข้ามาเกี่ยวข้องกับการกระทำของตนไม่ ความก่อทุกข์ต่าง ๆ หรือความพ้นทุกข์ เกิด

จากการกระทำของตนเองเท่านั้น ไม่มีเทวดาบันดาล

๕. ในศาสนาอื่น มีพิธีการอ้อนวอนขอร้องจากเทพเจ้าหลายอย่างหลายประการ แต่พระพุทธศาสนาไม่มีพิธีอ้อนวอนอย่างไรเลย พุทธศาสนามีแต่เรื่องการศึกษาและปฏิบัติให้ได้ตามที่ตนศึกษามาเท่านั้น พิธีรีตองต่างๆ ไม่มีในพุทธศาสนา

๖. รูปเคารพในศาสนาอื่น ๆ เขาถือว่าเป็นตัวแทนของพระเจ้าของเขา เราชาวพุทธถือว่า พระพุทธรูปเป็นภาพเตือนใจให้ระลึกถึงความกรุณา ความบริสุทธิ์ และปัญญาของพระพุทธองค์ แล้วนำเอาความดีนั้นมาใส่ตน ก็เรียกว่าตนมีพระขนใจในแล้ว

๗. ชาวพุทธผู้หนักแน่นในพระรัตนตรัย ก็ย่อมถือว่าพระรัตนตรัยประเสริฐกว่าสิ่งใด ๆ ชาวพุทธจึงไม่ทำการไหว้เทวดาผีสางนางไม้พระภูมิ ตลอดถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ที่คนมักนึกไปว่ามีในโลกนี้ ใครไปไหว้สิ่งเหล่านั้นเข้าก็ขาดจากพระรัตนตรัยและและไม่ใช่พุทธบริษัท เพราะพุทธบริษัทต้องมั่นในพระรัตนตรัย

๘. ชาวพุทธเชื่อการกระทำของตนอย่างมั่นคง จึงไม่จำเป็นต้องถือฤกษ์ยาม ดวงดาวดวงเดือน และพิธีไสยศาสตร์ต่าง ๆ อันเป็นเรื่องนอกทางของพุทธศาสนา ซึ่งพระพุทธเจ้าห้ามไว้

๙. พุทธธรรมเป็นคำสอนที่ทำคนให้ตื่นจากความโง่เขลา ความหลงผิด เราชาวพุทธจึงควรเป็นคนฉลาด ใช้แต่เหตุผล และสติปัญญาตลอดเวลา ไม่ใช่มีแต่ศรัทธาเชื่ออย่างงมงาย

พี่น้องที่รักทั้งหลาย ! ข้าพเจ้าได้พูดมาเป็นเวลานานพอสมควรแล้ว เห็นว่าพอแก่เวลา ใคร่ขอยุติการแสดงปาฐกถาเสียที วันนี้ฝนไม่ตก เพียงแต่ครึ้ม ๆ เท่านั้น แต่ธรรมะที่ถูกต้องแท้จริงได้หลั่งลงบนหัวใจของชาวพุทธทั้งหลาย ธรรมะอันสะอาดก็จะล้างความสกปรก คือความเห็นผิดและการกระทำที่ผิด ๆ ของชาวพุทธให้หายไป ขอให้ชาวพุทธจงตื่นจากความเขลาความหลง ขอให้ชาวพุทธที่นับถือพระภูมิทั้งหลาย จงได้หันมานับถือพระพุทธพระธรรมพระสงฆ์โดยประการเดียว ขอให้ชาวพุทธทั้งพระและชาวบ้าน ที่ตั้งตนเป็นหมอดูหมอสะเดาะเคราะห์และหมออะไร ๆ ที่ทำคนให้หลงใหลมัวเมา จงละเลิกอาชีพอย่างนั้นเสีย หันมาชักจูงคนให้เดินในทางที่ถูก ที่ชอบกันเถิด ขอให้ชาวพุทธผู้ชอบสั่นเซียมซี รดน้ำมนต์ เสี่ยงทายด้วยวิธีการต่าง ๆ อันมีอยู่ในที่ทั่วไปจงหายไปจากผืนแผ่นดินไทย ขอให้อาจารย์ผู้จัดการทำพิธีเสกพระเครื่องทั้งหลาย จงได้สนใจมาจัดการทำหน้าที่เสกคนกันให้เป็นคนกันอย่างแท้จริง เพื่อให้ประเทศไทยมีคนดีที่มีพระ

ในใจ มิใช่พวกมีพระห้อยคอแต่เมาแอ๋วันยังค่ำ อันเป็นการกระทำที่หลอกตนเอง และหลอกคนอื่น ๆ ตลอดเวลา ขอให้พวกมิจฉาทิฏฐิทั้งหลาย จงกลับกลายเป็นคนที่มีความเห็นชอบตามทำนองคลองธรรมกันเถิด

พี่น้องทั้งหลาย นี่เป็นพรของข้าพเจ้ามอบให้แก่ท่านทั้งหลายตามทัศนะแนวทางของพระพุทธศาสนาที่แท้ที่บริสุทธิ์ ไม่มีสิ่งโสโครกสกปรกใด ๆ เจือปนที่เป็นพิษแก่ชีวิตของท่านแม้แต่น้อยเลย ขอท่านทั้งหลายจงรับเอาพรนี้ไป แล้วใช้พรนี้ทำตนให้เป็นคนดีงาม ขอให้ท่านเดินตามทางของพระพุทธองค์ทุกวินาทีเถิด.

หมายเหตุ

ควรอ่านหนังสือ "ความงมงาย" ซึ่งมีคำสอนของท่านพุทธทาสภิกขุ ท่านปัญญานันทภิกขุ ฯลฯ เกี่ยวกับความเชื่อที่เป็นความงมงาย นอกแนวทางของพระพุทธศาสนา

คำเชิญชวน

นักบวชในศาสนาคริสต์หรือศาสนาอิสลามก็ตาม เป็นผู้มีความรู้ดีทั้งทางโลกและทางธรรม เพราะทางการของศาสนาดังกล่าวได้มีกฎเกณฑ์หรือระเบียบปฏิบัติไว้ว่า ใครก็ตามที่จะเข้ามาบวชหรือจะเป็นนักประกาศศาสนา ผู้นั้นจะต้องมีการศึกษาวิชาทางโลกมาแล้วพอสมควร และจะต้องศึกษาอบรมวิชาเรื่องของศาสนาโดยเฉพาะอีกไม่น้อยกว่า ๘–๙ ปี ทางการจึงจะยอมให้ผู้นั้นทำการสั่งสอนศาสนาแก่ประชาชนได้ การมีกฎเกณฑ์อย่างนี้ทำให้การสอนหรือการเผยแพร่ศาสนาคริสต์และอิสลามได้ผล ประชาชนก็ได้รับความรู้เกี่ยวกับศาสนานั้น ๆ อย่างถูกต้องตามคำสอนของพระเยซูหรือพระโมหมัด ถึงแม้คำสอนของท่านทั้งสองจะไม่สูงหรือลึกซึ้งเท่าคำสอนของพระพุทธเจ้า แต่ประชาชนที่เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสอน ก็เป็นผู้ที่มีศีลธรรมดี ยังให้เกิดความสงบสุขแก่สังคมได้อย่างน่าชมเชย การเชื่ออย่างงมงายในเรื่องผีสาง เทวดาเจ้าพ่อเจ้าแม่ พระภูมิเจ้าที่ ฯ ล ฯ จึงไม่มี ไม่เคยเห็นชาวคริสเตียนหรือชาวอิสลามกราบไหว้เจว็ด ต้นไม้ แม่น้ำ ภูเขา รูปปั้น ฯ ล ฯ เขา

ไม่เชื่อเครื่องลาง ของขลัง หรือความศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ นอกจากพระผู้เป็นเจ้าของเขาองค์เดียวเท่านั้น ความหลงใหลเข้าใจผิด เอาสิ่งต่าง ๆ เป็นสรณะที่พึ่งที่ระลึกจึงไม่ค่อยมี แม้เขามิได้เป็นชาวพุทธ แต่เขาก็มีความงมงายในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ เหล่านั้นน้อยเหลือเกิน

การที่ชาวพุทธในประเทศไทยไม่รู้ไม่เข้าใจว่า พระพุทธเจ้าสอนไว้อย่างไร ก็เพราะผู้สอนพุทธศาสนาส่วนมากไม่มีความรู้ทางโลก ๆ และยังไม่ขวนขวาย หรือได้รับการอบรมศึกษาสัจจธรรมของพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องอีกด้วย การเผยแพร่พุทธศาสนาจึงไม่ได้ผล และทำให้คนไทยหลงใหลเข้าใจผิดกันทั้งประเทศ

ปาฐกถาเรื่อง "พระพุทธศาสนาที่แท้" ของ**ท่านปัญญานันทะ**เรื่องนี้ มีผู้พอใจอ่านกันมาก และกำลังเป็นที่นิยมพิมพ์แจกเป็นธรรมบรรณาการในงานกุศลต่าง ๆ เพราะนอกจากจะเป็นการสอนหลักพระพุทธศาสนาที่แท้แก่ชาวบ้านแล้ว ยังเป็นการเตือนภิกษุไปด้วย สังคมของชาวไทยจะได้ประโยชน์มาก ถ้ามีผู้ได้อ่านเรื่องนี้กันอย่างกว้างขวาง องค์การฟื้นฟูพุทธศาสนา ฯ จึงได้แยกเอาเรื่องนี้ออกมาจากหนังสือ "ใครเห็นผิด" ซึ่งเป็นเล่มใหญ่กว่าและมีพิมพ์จำหน่ายจ่ายแจกอยู่แล้ว ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่

ผู้ที่ประสงค์จะใช้เงินจำนวนน้อยในการซื้ออ่านเอง หรือซื้อแจกเป็นธรรมทาน ราคา

๑ เล่ม — ๒ บาท

๑๐๐ เล่ม — ๑๕๐ บาท

๑,๐๐๐ เล่ม — ๑,๐๐๐ บาท

หากจะมีการเพิ่มคำนำ หรือใส่ภาพลงไปในหนังสือนี้ด้วย องค์การ ฯ จะจัดการทำบล็อคภาพและพิมพ์ภาพให้ โดยคิดราคาเพิ่มที่จ่ายจริง งานจะเสร็จภายในเวลา ๗ วัน

หนังสือเล่มนี้ ไม่สงวนลิขสิทธิ์แก่ผู้ที่จะพิมพ์แจกเป็นธรรมทาน แต่ถ้าผู้ใดไม่สะดวกที่จะจัดพิมพ์เอง หรือไม่อยากจะยุ่งยากในการตรวจแก้ปรู๊ฟ ก็ขอได้พิจารณาราคาที่องค์การ ฯ จะจัดพิมพ์ให้ และโปรดมีจดหมายติดต่อไปยังข้าพเจ้าแต่ผู้เดียว พร้อมด้วยธนาณัติเงินค่ามัดจำครึ่งราคาของหนังสือที่สั่งพิมพ์ สั่งจ่ายที่สำนักงานไปรษณีย์ พระโขนง พระนคร.

นายบุ่น จงประเสริฐ
๑๗๖ สันติคาม (ซอยแยก ๑)
ถนนสุขุมวิท ตำบลสำโรงเหนือ
อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ

หนังสือขนาดย่อม ที่พิมพ์จำหน่าย ราคาเล่มละ ๒ บาท อย่างเล่มนี้ มีอยู่ด้วยกันหลายเล่ม คือ;—

๑. **ชาวพุทธควรจะเชื่ออย่างไร** (โดยปัญญานันทภิกขุ)

๒. **พระพุทธศาสนาที่แท้** (โดยปัญญานันทภิกขุ)

๓. **ศึกษาพุทธธรรม** (โดยปัญญานันทภิกขุ)

ส่วนหนังสือ "**ใครเห็นผิด**" ก็คือเล่มที่รวม ๓ เรื่องนี้ เป็นเล่มเดียวกัน ราคาจำหน่ายปลีกเล่มละ ๕ บาท

ชาวพุทธโปรดทราบ

หนังสือธรรมะ อันประกาศคำสอนของพระพุทธเจ้าที่แท้จริงขององค์การฟื้นฟูพุทธศาสนาฯ ได้จัดพิมพ์แล้ว คือ :—

๑.	คู่มือมนุษย์	๕ บาท
๒.	ความงมงาย	๕ บาท
๓.	ตำราดูพระภิกษุ	๕ บาท
๔.	ใครเห็นผิด	๕ บาท
๕.	วิธีระงับดับทุกข์	๘ บาท
๖.	เรียนลัดพุทธศาสนา	๘ บาท

ซื้อถึง ๕๐ เล่ม ลด ๒๐ %

ซื้อถึง ๑๐๐ เล่ม ลด ๓๐ %

โปรดแสดงความจำนง ไปที่:—

นายปุ่น จงประเสริฐ

๑๗๖ ซอยสันติคาม (ซอยแยก ๑)

ถนนสุขุมวิท ต. สำโรงเหนือ หมู่ ๑ อ. เมือง

จ.ว. สมุทรปราการ

(ธนาณัติหรือเช็คไปรษณีย์ ส่งที่ ป.ท. พระโขนง พระนคร)

พิมพ์ที่โรงพิมพ์อาศรมอักษร นายยิ่ง ทองมาก ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา ๒๕๐๖

ศึกษาพุทธธรรม

โดย

บัญญานันทภิกขุ

ศึกษาพุทธธรรม

ศาสนาสองแบบ

ทุกชาติทุกภาษาในโลก แม้เขาจะเป็นคนที่ยังไม่เจริญในแบบที่เราเข้าใจกัน เขาก็มีหลักศาสนาเป็นสิ่งรักษาใจ คนป่าในดงทึบที่ยังมีความเป็นอยู่อย่างป่าเถื่อน ก็ยังมีระเบียบบางอย่างที่ทุกคนจะต้องนับถือ ถ้าใครไม่ทำตามก็ถูกลงโทษจากหมู่อย่างรุนแรง ผลของการทำผิดระเบียบก็คือการถูกลงโทษอย่างหนัก แต่บางคนหาได้กลัวต่อการถูกลงโทษไม่ เขาจึงยังทำการฝ่าฝืนกฎเกณฑ์อยู่บ้าง จึงต้องหาวิธีที่จะทำให้คนมีความกลัวมากกว่านี้ วิธีนี้เป็นทางสร้างระบบใหม่ในทางใจ เป็นระบบที่เกิดจากความกลัวเป็นมูลฐาน ในชั้นแรกชาวโลกกลัวแต่ปรากฏการณ์ของธรรมชาติ ซึ่งเขาขาดความรู้ในเรื่องนั้น ๆ เมื่อเห็นอะไรแปลก ๆ ก็เกิดความสะดุ้งหวาดเสียว พระพุทธองค์ตรัสว่า "เมื่อคนส่วนมากถูกภัยคุกคามแล้ว เขาย่อมถือเอาต้นไม้ ป่าใหญ่ แม่น้ำ ภูเขาว่าเป็นสรณะที่พึ่งของเขา การเข้าไปพึ่งสิ่งที่กล่าว

หาใช่ที่พึ่งอันประเสริฐไม่" ที่พึ่งเหล่านี้ทำให้คนเบาใจเพียงนิดหน่อยเท่านั้น เขาหลงไปกราบไหว้เสียเวลาเปล่า ๆ

ต่อมาชาวโลกได้มีความก้าวหน้าในทางความคิดขึ้นอีก เลยเข้าใจว่าต้นไม้ ป่าใหญ่ แม่น้ำ ภูเขา มีอะไร ๆ สิงสถิตอยู่ในชั้นต้นก็เรียกกันว่าผี ชาวโลกจึงกลัวผี ไหว้ผี บูชาผี เพื่อไม่ให้ผีมาทำอันตรายแก่ตน จะได้กรุณาตนและช่วยตนให้พ้นภัยอันตราย เมื่อไหว้ผีนานเข้าก็เบื่อหน่ายอยากแสวงหาสิ่งที่สูงกว่าผี จึงได้เกิดมีการนับถือเทวดาหลายองค์ ซึ่งเข้าใจว่าอยู่ในสวรรค์บ้าง ในที่ทั่ว ๆ ไปบ้าง และเข้าใจว่าเทวดากับมนุษย์มีส่วนสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน เทวดาอาจจะมาหาคนก็ได้ ชาวกรีกในสมัยโบราณก็เชื่ออย่างนี้ ผู้หญิงอาจมีเทวดาเป็นผัวก็ยังได้ ในสมัยต่อมาเกิดมีชนบางพวกเห็นว่า การนับถือเทวดาหลายองค์เป็นการยุ่ง เพราะบางคราวนับถือเทวดาองค์นี้ ต่อมาก็ไปนับถือเทวดาองค์อื่น องค์เก่าถูกปลดจากตำแหน่งไป ทำให้ผู้ถือเกิดขัดแย้งกันแยกหมู่แตกเหล่ากันได้ง่าย ควรจะมีการบูชาเทวดาแต่เพียงองค์เดียวจึงจะดี จึงได้เกิดมีลัทธิถือพระผู้เป็นเจ้าอันยิ่งใหญ่ (God) โดยถือว่าเป็นผู้สร้างสรรค์สิ่งทั้งปวงรวมทั้งมนุษย์ด้วย เหตุการณ์ทั้งหลายในโลก ล้วนเกิดจากความประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้าทั้งนั้น

คนทั้งปวงก็เอาชีวิตของตนไปฝากไว้กับพระผู้เป็นเจ้า ตายแล้วจะได้ไปอยู่รวมกับพระผู้เป็นเจ้าในสวรรค์ ความเชื่อแบบนี้มีอยู่ในหมู่คนที่ยังไม่มีความก้าวหน้าในทางธรรมปฏิบัติทั่ว ๆ ไป ผู้ประกาศศาสนาส่วนมากขาดความไว้วางใจในตนเอง เกรงว่าพูดออกไปแล้วจะไม่มีใครเชื่อ จึงได้อ้างเทวโองการบอกกับสาวกว่า พระผู้เป็นเจ้าได้มาบอกฉัน ได้สั่งให้ฉันพูดอย่างนี้ ท่านทั้งหลายควรเชื่อฟังและทำตามเถิด ถ้าไม่ทำก็จะถูกลงโทษจากเบื้องบน คนส่วนมากกลัว ก็เชื่อและทำตาม อันเป็นเหตุให้คนต้องประพฤติดีมีศีลธรรมกันอยู่ได้ ศาสนาฮินดูในอินเดีย ศาสนาอิสลามของชาวอาหรับในทะเลทราย ศาสนาคริสต์ของพวกยิวในปาเลสไตน์ ล้วนแต่มีพระผู้เป็นเจ้าเป็นผู้นำทั้งนั้น ศาสนาประเภทนี้ควรเรียกว่าเป็นพวก "**เทวนิยม**"

ในประเทศอินเดีย ก่อนที่พระโคดมพุทธจะเกิดขึ้นมาสอนโลก ได้มีนักคิดในทางศาสนาปรัชญาเกิดขึ้นอย่างมากมาย และมีการถกเถียงกันอยู่เสมอ ต่างคนต่างอ้างว่าของตนดีมีประโยชน์ ของคนอื่นเหลวไหลไม่เป็นสาระ ต่างก็มีความคิดความเห็นแปลก ๆ ตามทัศนะของตน มีคนที่เด่นอยู่สองพวก คือพวกหนึ่งเป็นพวกชอบแสวงสุขในทางเนื้อหนัง ได้บัญญัติความสุขในโลกว่าเป็นยอดของ

ความปรารถนา ได้มีการกิน ดื่ม บำเรอกันอย่างเต็มที่ เข้ากับคำว่า "กินดื่มสนุกกันเสียให้พอ ใครจะรู้ว่าใครจะตายกันในวันในพรุ่ง" พวกนี้เป็นพวกสุดโต่งในแบบของกามสุข เขาไม่มีอะไรดีพิเศษไปจากสามัญชน กิเลสยังหนาอยู่นั่นเอง อีกพวกหนึ่งเห็นว่า การกระทำเช่นนั้นเป็นทางดึงวิญญาณลงสู่ที่ต่ำ เป็นการผูกรัดตนให้ขังอยู่ในกองทุกข์ ไม่มีทางที่จะเข้าถึงพระผู้เป็นเจ้าได้เลย เขาจึงทำในแบบที่ตรงกันข้ามกับพวกก่อน ไม่คิดแสวงสุขในทางกามคุณ แต่ไปทรมานตนด้วยวิธีต่าง ๆ เพื่อทำให้ร่างกายซูบผอม เพื่อให้คลายความกำหนัดยินดีในทางกาม พวกนี้จึงมีแบบการทรมานตนในรูปแปลก ๆ และมีมากในประเทศอินเดีย เจ้าชายสิทธัตถะเมื่อออกบวชใหม่ ๆ ก็ได้ไปทดลองทรมานพระกายมาแล้ว แต่เห็นว่ามิใช่ทางพ้นทุกข์ จึงได้เลิกเสีย ทรงค้นหาทางปฏิบัติในแนวอื่น ๆ ต่อไป ก็ได้พบความจริงอันเป็นทางดับทุกข์ได้เด็ดขาด ไม่มีความทุกข์มารบกวนใจต่อไปอีกเลย ความจริงที่ทรงค้นพบนี้เป็นความจริงที่ไม่เคยมีใครค้นพบและประกาศมาก่อน จึงเป็นศาสนาในแนวใหม่ที่เกิดขึ้นในโลก เป็นศาสนาที่ไม่เกี่ยวกับเทวดาหรือพระผู้เป็นเจ้า เป็นศาสนาที่เกิดโดยมนุษย์ เพื่อมนุษย์อย่างแท้จริง เป็นศาสนาของบุคคลผู้กล้าหาญในการพูดความจริงแก่ชาวโลก และกล้าคัด

ค้านความเชื่อแบบเหลวไหลที่มีมาก่อนได้อย่างภาคภูมิ เราเรียกคำสอนนี้ว่า พุทธธรรม หรือ พุทธศาสนา เป็นศาสนาประเภทธรรมนิยม หรือ สัจจนิยม ก็ได้ เป็นศาสนาเดียวในโลกที่เทวดาทั้งหลายไม่มีส่วนเข้ามาเกี่ยวข้อง ถ้าหลุดเข้ามาบ้าง ก็มาในฐานะเป็นสานุศิษย์ของพระองค์เท่านั้น พระองค์จึงได้พระนามว่า "เป็นครูของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย"

พระพุทธศาสนา

ชาวตะวันตก ส่วนมากได้รับ การอบรม ให้มีความ เชื่อมาตั้งแต่เล็กแต่น้อยว่าโลกนี้มีผู้สร้างสรรค์ ทุกอย่างเกิดมาจากความประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้า พระผู้เป็นเจ้าเป็นเจ้าของสวรรค์ ใครอยากไปสวรรค์ก็ต้องทำตามความประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้า เขาจึงมีความเชื่อในเรื่องนี้อย่างแน่นแฟ้นในสมัยก่อน ครั้นมาเมื่อวิทยาศาสตร์เจริญมากขึ้น ความรู้ในแนวใหม่ได้พิสูจน์ความจริงอะไรบางอย่างให้เห็น ความเชื่อถือในองค์พระเป็นเจ้าค่อยเสื่อมไป ๆ เดี๋ยวนี้คนที่ไม่เชื่อในเรื่องพระเป็นเจ้ามีเป็นจำนวนมาก สำหรับผู้ที่ยังฝังหัวอยู่ในความเชื่อแบบดั้งเดิม เมื่อมาศึกษาพุทธศาสนาแล้ว ก็มักหาว่าพุทธศาสนาขาดพระผู้เป็นเจ้า ยิ่งใครมาบอกว่าเราไม่นับถือ

ในพระผู้เป็นเจ้า (God) ก็ถูกเหมาเอาว่าเป็นพวกมิจฉาทิฏฐิหรือเป็นคอมมูนิสต์ไปเลยทีเดียว ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ตอบว่าเพราะเขานึกว่าคนไม่เชื่อพระผู้เป็นเจ้าก็คือคนขาดศีลธรรม ขาดหลักรักษาใจพระพุทธศาสนา จึงถูกพวกชาวตะวันตกเหมาเอาว่า มิใช่ศาสนาในทัศนะของเขา เราก็ยอมรับว่า ถ้าหากคำว่าศาสนาหมายถึงพิธีการบูชาอ้อนวอนต่อพระผู้เป็นเจ้าแล้ว พุทธศาสนาก็มิใช่ศาสนาในรูปนั้น แต่ถ้าคำว่าศาสนาหมายถึงการศึกษา การกระทำจริงในข้อธรรมปฏิบัติ และบังเกิดผลเป็นความสะอาด สว่าง สงบในทางใจแล้ว ก็กล่าวได้อย่างเต็มปากว่า พุทธรรมคือศาสนา ในทัศนะของชาวพุทธนั้น **ศาสนาหมายถึงการครองชีวิตที่ชอบธรรมนั่นเอง ผู้ใดดำเนินชีวิตชอบ ก็เรียกได้ว่าเป็นคนมีศาสนาประจำใจแล้ว** ชาวตะวันตกหรือชาวตะวันออกบางพวกที่ยังฝังใจเชื่อในเรื่องพระเป็นเจ้า มักเข้าใจผิดว่า คนใดไม่มีความเชื่อในเรื่องพระเจ้าก็เสียคนทั้งนั้น ยังเป็นความเข้าใจที่เขวอยู่มาก ชาวพุทธที่เชื่อคำสอนของพระพุทธเจ้าก็ดี พวกที่นับถือศาสนาของมหาวีระหรือนิคัณฐนาฏบุตรก็ดี เป็นพวกไม่มีพระเจ้าแบบที่ชาวตะวันตกเข้าใจ เขาก็เป็นคนดีมีความสุขสงบในทางใจได้เป็นอย่างดี ความดีอยู่ที่การประพฤติชอบตามทางของศีลธรรมเท่านั้น หาได้เกี่ยวโยง

ไปถึงพระผู้เป็นเจ้าหรือเทวดาฟ้าดินอะไรไม่ แต่เกี่ยวโยงกับการกระทำของตนที่ถูกต้องตามกฎเกณฑ์ของการดำรงชีพในทางที่ชอบธรรมเท่านั้น พระพุทธศาสนาถือกฎเกณฑ์แห่งการดำรงชีวิตชอบ ผู้ใดดำเนินตามก็ย่อมได้ความสุขความเจริญสมความมุ่งหมาย

ผู้ค้นพบแนวดำรงชีวิตชอบแนวนี้ คือ พระโคตมพุทธะ ท่านเป็นเจ้าชายแห่งศากยวงศ์ ท่านมีความสมบูรณ์พร้อมทุกประการ แต่มิได้ติดอยู่ในความสุขแบบชาวบ้าน เพราะทรงเห็นว่าจะทำประโยชน์แก่ชาวโลกได้น้อย จึงตัดสินพระทัยสละความสุขแบบชาวโลก ออกป่าประพฤติตนเป็นนักบวชตามแบบที่มีอยู่ในประเทศอินเดียในสมัยนั้น ท่านเป็นนักบวชที่ไม่เหลวไหล ทรงศึกษาทรงทดลองตามแบบที่เขาได้เคยประพฤติกันมา แต่ไม่ทรงเชื่อง่าย ๆ ไม่เชื่อแม้ครูที่สอนท่าน เชื่อแต่สิ่งที่ทราบได้ด้วยใจของพระองค์เอง ได้ใช้ชีวิตทดลองอยู่หลายปี ก็ถึงจุดหมายที่ท่านประสงค์ คือ ความพ้นจากความทุกข์อย่างเด็ดขาด ไม่ต้องรับทุกข์ร้อนที่ชาวโลกทั้ง-หลายได้รับกันอีกต่อไป แม้ร่างกายของพระองค์จะคลุกคลีอยู่กับชาวโลกมีการเสวยอาหารและทำงานที่เป็นประโยชน์แก่สังคมทั่วไป ใจของพระองค์ก็พ้นจากระดับของชาวโลก ๆ ความทุกข์ไม่ท่วมทับใจของพระองค์อีกต่อไปแล้ว เราจึงเรียกพระองค์ว่า พุทธะ แปลว่าผู้

พ้นจากทุกข์ไปแล้ว ผู้ตื่นจากความหลับด้วยอำนาจกิเลสไปแล้ว เมื่อพ้นทุกข์ด้วยพระองค์แล้ว ก็ยังช่วยคนอื่นให้พ้นทุกข์ต่อไปอีก คำสอนของพระองค์จึงเป็นประทีปนำชาวโลกอยู่ตลอดเวลา ผู้ใดใคร่จะเดินทางที่ไม่หลงงมงาย ไม่ลำบาก ต้องการถึงปลายทางให้สมหมาย โปรดมาทำการศึกษาปฏิบัติตามแนวทางของพระพุทธเจ้าที่แท้จริงดูบ้างเถิด

ในศาสนาอื่นทั่ว ๆ ไปเช่นศาสนาฮินดู(พราหมณ์)ก็มีคัมภีร์พระเวทเป็นหลัก ไบเบิลก็เป็นหลักของศาสนาคริสต์ โกระอานเป็นหลักของศาสนาอิสลาม ผู้สอนก็กล่าวอ้างว่าพระผู้เป็นเจ้ามาบอกแก่ตนทั้งนั้น ตนเป็นแต่ผู้พูดแทนองค์พระผู้เป็นเจ้า คำสอนทั้งมวลมิใช่เป็นของตนเอง แต่ในทางพุทธศาสนานั้น พระสมณโคดมไม่มีความเชื่อในพระผู้เป็นเจ้า พระองค์จึงทรงทดสอบด้วยตนเองตลอดเวลา หาได้รอให้พระผู้เป็นเจ้ามาบอกอะไร ๆ แก่พระองค์ไม่ ทรงคิดค้นทบทวน หาเหตุผลในสิ่งที่ต้องการจะรู้อยู่เสมอ และความรู้ที่ทรงต้องการนั้นได้แก่อะไรเล่า ได้แก่ความจริงที่จะทำให้พ้นจากความทุกข์ ต้องการให้พ้นจากความแก่ ความเจ็บ ความตาย อันเป็นเรื่องที่ทุกชีวิตต้องประสบ พระองค์จึงค้นหามากในเรื่องนี้ การคิดค้นของพระองค์เหมือนกับการค้นคว้าของนักวิทยา-

ศาสตร์สมัยใหม่ ที่มีห้องทดลองและใช้ชีวิตอยู่ในห้องทดลองตลอดเวลา คิดไป ผสมไป วางสูตรไว้เป็นหลัก ผลที่สุดก็พบความจริงที่เขาต้องการจะเข้าถึง เราเรียกว่าเขาค้นพบสิ่งนั้น ๆ แต่สิ่งที่เขาค้นหากันนั้น เป็นแต่เรื่องของวัตถุหรือรูปธรรมอย่างเดียว หาได้มีความสนใจในเรื่องนามธรรม อันเป็นแนวทางของความพ้นทุกข์ที่แท้จริงไม่ ชาวโลกจึงได้รับแต่ความยุ่งยากตลอดเวลา ส่วนองค์พระพุทธเจ้าท่านมีห้องทดลองที่ยาววาหนาคืบเดียวเท่านั้น ทรงตรัสกับภิกษุในภายหลังว่า "ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ! ในกายอันยาววาหนาคืบหนึ่งนี้แหละ เราบัญญัติว่าเป็นโลกที่มีพร้อมทุกอย่าง กล่าวคือ ความทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ความดับทุกข์ และข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ก็มีอยู่พร้อมแล้ว พวกเธอจงใช้ร่างกายกับใจนี้ เป็นการทดลองค้นหาความจริงเอาเถิด" การค้นหาความจริงของพระพุทธองค์จึงพบได้ในกายนี้ด้วยความเพียร ด้วยความบากบั่นความตั้งใจจริงไม่ท้อถอย ผลที่สุดก็ได้พบความจริงอันประกอบด้วยเหตุผลสมบูรณ์พร้อม ความจริงที่ค้นพบนี้ทำให้หายหลงผิด หายยึดถือในสิ่งต่าง ๆ ต่อไป ใจของพระองค์หลุดพ้นจากเครื่องผูกพันด้วยประการทั้งปวง จึงได้นามว่า สัมมาสัมพุทธะ คือเป็นผู้รู้ดี รู้ชอบด้วยพระองค์เอง

การตรัสรู้นั้น หมายถึงการคิดเอาจนรู้จนเข้าใจ การที่จะรู้จะเข้าใจได้ ก็ต้องหัดใจให้มีกำลังโดยการทำสมาธิภาวนา ใจที่เป็นสมาธินั้น มีกำลังพอที่จะใช้ได้เหมือนการรวมน้ำไว้ในที่เดียว แล้วปล่อยให้เข้าท่อหมุนกำลังไฟฟ้า น้ำที่ไหลเพ่นพ่านย่อมไม่เกิดกำลังฉันใด ใจก็ฉันนั้น การรวมกำลังเป็นสิ่งจำเป็นก่อน เมื่อเกิดกำลังแล้ว ก็ใช้กำลังเพ่งพินิจในสิ่งที่ต้องการจะรู้ คิดไปทดลองไปนาน ๆเข้า ก็จะพบความจริงได้ ความรู้เกิดจากการกระทำของผู้กระทำเอง หามีใครมาดลบันดาลให้รู้ไม่ ในทางพระพุทธศาสนาจึงไม่มีการดลใจจากพระผู้เป็นเจ้า มีแต่การศึกษาให้รู้ให้เข้าใจและเห็นแจ้งประจักษ์เท่านั้น การรู้การเข้าใจในพระพุทธศาสนาจึงขึ้นอยู่กับการไว้วางใจตนเอง บังคบตนเอง ทำงานอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ถึงจุดหมายที่ตั้งไว้ **จุดหมายในทางพุทธศาสนานั้นอยู่ที่ความพ้นทุกข์อย่างเด็ดขาดนั้นเอง และความพ้นทุกข์ทั้งหมดขึ้นอยู่กับการกระทำของตนเป็นส่วนใหญ่ ไม่มีใครจะมาทำให้ใครเป็นอะไรได้ ถ้าเขาไม่ทำเอาเอง ไม่ขวนขวายเอาเอง**

ในคำสอนของพระพุทธองค์ มิได้กล่าวถึงเรื่องอันไม่จำเป็นแก่ชีวิต มิได้กล่าวถึงเรื่องที่จะมองเห็นด้วยใจตนเองไม่ได้ พระ-

องค์มุ่งแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเป็นเรื่องสำคัญ ถ้าจะพูดบ้างก็เพียงแต่จูงใจผู้ฟังให้มุ่งไปสู่จุดหมายเท่านั้น สำหรับคนธรรมดาสามัญที่มีการศึกษาน้อย ก็ทรงสอนเรื่องศีลธรรมขั้นต้น ๆ ไปก่อน เมื่อเขาเข้าใจแล้วจึงขยับขึ้นเข้าสู่เนื้อแท้ของพุทธศาสนา เนื้อแท้นั้นคือความจริงที่ทรงค้นพบ เคยบอกกับภิกษุบ่อย ๆ ว่า "ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ! เราสอนแก่พวกเธอเพียงประการเดียวเท่านั้น คือ ความทุกข์และความดับทุกข์เสียได้" การดับทุกข์ได้เป็นจุดที่ต้องการ เป็นกิจที่รีบด่วนที่จะต้องทำทันที เคยทรงเปรียบเทียบไว้ตอนหนึ่งว่า "ชายคนหนึ่งถูกยิงด้วยศรอาบยาพิษ ล้มลงด้วยความปวดร้าวร้องครางก้องไป มีหมอผู้ชำนาญการผ่าตัดมาสู่สถานที่นั้น และปลอบโยนว่าอย่าเป็นทุกข์ไปเลย เราเป็นหมอชำนาญการผ่าตัด จะทำการผ่าตัดเอาลูกศรออกจากตัวท่าน ชายคนนั้นกลับบอกว่าไม่เอา ๆ ฉันจะยอมให้ท่านทำเช่นนั้นไม่ได้ ถ้าหากฉันยังไม่ทราบว่าใครเป็นคนยิง ยิงที่ตรงไหน ศรทำด้วยอะไร ใช้ยาพิษชนิดใด ทำไมเขาจึงมายิงฉัน ชายคนนั้นคงตายเปล่าเพราะมัวไปคิดปัญหาที่ไม่เข้าเรื่อง กิจที่สำคัญต้องทำก่อนก็คือรีบให้เขาผ่าตัดเอาลูกศรออกไปเสียโดยเร็วที่สุด

ชาวโลกทั่วไปมักสงสัยในเรื่องที่ไม่จำเป็น เช่นไปคิดกันว่าโลกนี้มาจากไหน ใครสร้างโลก เสียเวลาเปล่า ๆ จงหันมาใช้ปัญญาของตนในทางที่ถูก และคิดถึงเรื่องความทุกข์อันเป็นเรื่องเฉพาะหน้ากันดีกว่า พระพุทธศาสนาจึงเป็นวิถีทางแก้ทุกข์เฉพาะหน้าโดยแท้ ท่านมีความทุกข์อยู่บ้างหรือเปล่า ท่านมีความประสงค์จะพ้นจากความทุกข์หรือไม่ ถ้าหากท่านมีทุกข์และใคร่จะพ้นทุกข์วิถีทางใดทำให้ท่านพ้นทุกข์ได้แล้วท่านจะลังเลอยู่ทำไมเล่า จงเดินตามทางนั้นเถิด ทางนั้นเปิดกว้างสำหรับทุกคนไม่จำกัดชาติศาสนาและผิวพรรณอะไรทั้งนั้น ทางนั้นเป็นทางสายกลาง เป็นสากลที่ทุกคนอาจเดินให้ถึงปลายทางได้ อย่ามัวคิดโน่นคิดนี่อยู่เลย จงปล่อยสิ่งที่ท่านจับไว้เสียแล้วเดินไปตามทาง ที่พระพุทธองค์ ชี้ไว้เถิด ผลจักเป็นอย่างไร ไม่ต้องบอก ท่านก็รู้ได้ด้วยตัวของท่านเอง

(อ่านหนังสือ "วิธีระงับดับทุกข์")

ความเชื่อในพระพุทธศาสนา

ในเรื่องเกี่ยวกับศาสนา ดูเหมือนว่าความเชื่อเป็นสิ่งจำเป็น บางศาสนาสอนหนักในเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อ เพราะมุ่งหวังให้เกิดความภักดีต่อศาสนาหรือพระผู้เป็นเจ้าเป็นส่วนใหญ่ เมื่อมีความภักดีแล้ว การปฏิบัติชอบตามศาสนาก็จักเกิดมีขึ้น แต่ความเชื่อที่

ฝังหัวมากเกินไปนั้น จะดีก็เฉพาะในขั้นของการปฏิบัติทางศีลธรรมเท่านั้น ในแง่ของความพ้นทุกข์ไม่ต้องการความเชื่อที่งมงาย ไม่ต้องการความเชื่อที่ขาดหลักเกณฑ์ จนทำให้ผู้เชื่อไม่ลืมหูลืมตา นักศาสนาบางพวกเชื่อมากเกินไป และสำคัญว่าคำสอนของตนเท่านั้นถูกต้อง ของผู้อื่นผิดหมด กลายเป็นคนมีทิฏฐิจัด กลายเป็นทิฏฐุปาทานหรือการยึดมั่นในความคิดความเห็นของตน ไม่ยอมรับฟังความเห็นของคนอื่น ไม่ฟังความคิดเห็นของใคร ๆ ทั้งนั้น ในบางครั้งพวกผู้นำทางศาสนาก็ใช้กิเลสของตนนำศาสนิกชนผู้งมงายทั้งหลายไปกระทำความชั่ว เช่น ทำสงครามกันก็มี ดังปรากฏอยู่ในประวัติศาสตร์ของโลก บางคนเชื่องมงายจนกระทั่งชีวิตของตนก็ยอมถวายแก่พระเป็นเจ้าที่ตนเชื่อได้ โดยสำคัญผิดคิดเสียว่าการกระทำในรูปนั้นจักนำตนไปสู่สวรรค์ได้ แต่ไม่เคยคิดเลยว่า สวรรค์นั้นมันอยู่ที่ไหน มีจริงอย่างเขาว่ากันหรือเปล่า ถ้าเราศึกษาเรื่องความเชื่อของคนทั่วไปแล้ว ก็จะเห็นว่ามีส่วนของความหลงงมงายในสวรรค์วิมานเจือปนอยู่ในความเชื่อมิใช่น้อย แม้ในหมู่ชาวพุทธ

พระพุทธศาสนาทำให้คนหลงผิดหรืองมงายบ้างหรือไม่ อยากกล่าวด้วยความภูมิใจว่าพุทธศาสนาเป็นคำสอนที่ทำคนให้ตื่นจากความหลงผิด จึงไม่มีข้อธรรมะคำสอน

บทใดที่ทำคนให้หลงผิดเลยแม้แต่น้อย ขอได้โปรดอย่าไปดูความเป็นอยู่และการกระทำของคนที่เรียกตนเองว่าเป็นภิกษุหรือชาวพุทธ ซึ่งไม่มีการปฏิบัติตนตรงตามคำสอนของพระพุทธองค์ เรามาพูดถึงหลักการของพระบรมศาสดาที่แท้จริงกันเถิด จะได้พบความจริงว่าความเชื่อในทางพุทธศาสนานั้นเป็นไปในรูปใด หลงงมงายหรือไม่

ในหมวดธรรมะที่ท่านเรียงไว้เพื่อการศึกษา จะเห็นได้ว่าในหมวดใดมีศรัทธาความเชื่อ ในหมวดนั้นจะต้องมีเรื่องปัญญากำกับอยู่ด้วยเสมอ เพราะศรัทธาที่ขาดปัญญามักงมงาย ปัญญาที่ขาดศรัทธานั้นมักฟุ้งซ่าน กลายเป็นคนไม่มีหลัก เข้าแบบรู้มากยากนานนั่นเอง ศรัทธากับปัญญาจึงควบคู่กันไปเสมอ แต่ชาวเราส่วนมากมีแต่ศรัทธาอย่างเดียว ไม่ใช้ปัญญาเลย

ในกาลามสูตรมีเรื่องเล่าว่า พวกชาวบ้านกาลามะได้พบกับนักสอนศาสนาหลายพวก ทุกคนที่ผ่านมาก็มักสอนว่าท่านจงปฏิบัติอย่างนี้ ท่านจะได้รับความสุขสมปรารถนา และยืนยันว่าคำสอนของตนถูกต้องเสมอไป ต่อมาอาจารย์คนอื่นมาก็สอนอีกว่า คำสอนเช่นนั้นไม่ถูกต้อง อย่างนี้จึงจะถูก ขอให้ท่านเข้าใจเสียใหม่เถิด คนอื่นมาก็ค้านกันอีก จนผู้คนเหล่านั้นลังเลใจไม่รู้ว่าจะเชื่อ

ของใครดี เพราะต่างคนต่างก็บอกว่าถูกด้วยกันทั้งนั้น เขาอยู่ในสภาพรวนเร คราวหนึ่งพระพุทธองค์เสด็จผ่านมาทางนั้น พวกชาวกาลามะก็มาหาและเล่าให้ฟัง เมื่อทรงทราบแล้ว แทนที่จะบอกว่าของพระองค์นี่แหละถูกต้องเที่ยงตรง จงมาเชื่อพระองค์เถิด พระองค์กลับบอกพวกเขาว่า ถูกแล้วที่ท่านทั้งปวงจะพึงสงสัยในคำสอนนั้น ๆ ความสงสัยเป็นความดี ความไม่ปลงใจเชื่อง่าย ๆ เป็นความถูกต้อง ขอท่านทั้งหลายจงอย่าได้เชื่อโดยอาการดังนี้เลย ตรัสบอกถึงการไม่ควรเชื่อ ๑๐ อย่าง คือ:—

๑. อย่าเชื่อโดยเขาบอกเล่าต่อ ๆ กันมา

๒. อย่าเชื่อโดยเขาทำตาม ๆ กันมา

๓. อย่าเชื่อโดยข่าวเล่าลือ

๔. อย่าเชื่อโดยอ้างว่ามีอยู่ในคัมภีร์

๕. อย่าเชื่อโดยการเดาเอาเอง

๖. อย่าเชื่อโดยการคาดคะเน

๗. อย่าเชื่อโดยการตริกตรองเอาตามอาการ

๘. อย่าเชื่อโดยการคิดว่าเข้ากันได้กับความคิด ความเห็นของตนเอง

๙. อย่าเชื่อโดยถือว่าผู้สอนพอจะเชื่อถือได้

๑๐. อย่าเชื่อโดยถือว่าผู้สอนเป็นครูของตน

ถ้าหากเรามาศึกษาดูถึงอาการที่ห้ามมิให้เชื่อทั้งสิบประการนี้แล้ว ก็จะเห็นได้ว่าพระพุทธองค์มิได้บังคับใครให้เชื่อพระองค์ พระองค์เป็นอาจารย์ที่ไม่ต้องการศิษย์ที่งมงาย ไม่ต้องการให้เขามาเป็นพวกเดียวกับพระองค์ โดยสักแต่ว่าเชื่อตามเรื่อยไป หากต้องการให้ผู้ฟังรู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งที่ควรจะรู้จะเห็นด้วยตนเองเท่านั้น เพราะการปฏิบัติตนเพื่อความพ้นทุกข์ในทางพุทธศาสนา ขึ้นอยู่กับการกระทำที่ไว้วางใจตนเองอย่างแท้จริง มิใช่พ้นทุกข์โดยถือว่าครูของเราจะพาเราไป ทางเดินมีอยู่ ถ้าผู้เดินไม่เดิน ก็จะถึงจุด-หมายปลายทางได้อย่างไรเล่า พระพุทธองค์เคยตรัสบอกเสมอว่า "ตถาคตเป็นแต่เพียงผู้บอกทางเท่านั้น ส่วนการเดินตามทาง เป็นหน้าที่ของเธอเอง" พุทธศาสนาจึงไม่ต้องการศรัทธาความเชื่อประเภทงมงาย แต่ต้องการให้มีปัญญาควบคู่ไปกับความเชื่อนั้นด้วย

ขอให้พิจารณาดูให้ดี ถ้าหากเราเชื่อสิ่งที่เขาบอกเล่ากันมา สิ่งที่ทำตาม ๆ กันมา สิ่งที่เขาเล่าลือกันมาจากโน่นจากนี่ เราก็กลายเป็นคนตื่นข่าวไป ถูกเขาหลอกเอาได้ง่ายที่สุด ถ้าเราเชื่ออะไรโดยอ้างว่า มีอยู่ในตำราคัมภีร์ที่ได้รับสืบกันมานาน ก็ถูกต้ม

ได้ง่ายเช่นเดียวกัน เพราะตำราคัมภีร์นั้น เกิดจากการเขียนของคน ใครมีความคิดอย่างใดก็เขียนพุ่งไปตามความคิดของตน ถูกบ้างผิดบ้าง ให้คุณบ้างให้โทษบ้าง คนเชื่อง่ายก็กลายเป็นหนอนกินหนังสือไป ปัญญาของตนไม่ใช้ ชาวพุทธเราใช้คัมภีร์เป็นแนวประกอบความคิดในทางปฏิบัติเท่านั้น หาได้หลงงมว่าถูกเสมอไปไม่ การไม่เชื่อว่าทุกสิ่งในคัมภีร์ถูกต้องเสมอไปนั้น ไม่เป็นบาปในทางพุทธศาสนาเลย แต่เป็นการช่วยคนให้มีความคิดก้าวหน้าในปัญญาขึ้นอีก เพราะรู้จักใช้สมองของตนเองบ้าง การเดาเอาเองหมายถึงความคิดที่ว่า ถ้ามันจะเป็นอย่างนั้นถ้ามันจะเป็นอย่างนี้ ไม่แน่นอนลงไปได้ ทำให้คนเหลวไหลอยู่มาก ท่านจึงห้าม การคาดคะเนการตรึกเอาตามอาการ ก็เป็นเพียงแนวคิดไม่ใช่ความรู้อันแท้จริง พุทธศาสนาถือเอาความรู้แจ้งเห็นจริงเป็นหลัก เพียงแต่ตรึกตามอาการยังหาถึงจุดหมายไม่ ความคิดทั่วไปมักเข้าข้างตนเองเสมอ อาการเข้าข้างตนเป็นอาการของกิเลส คนชอบอย่างไรก็ว่าอย่างนั้นถูก คนไม่ชอบอย่างใดก็ว่าอย่างนั้นผิด ไม่ถือความจริงเป็นมูลฐาน ความเข้าใจเขวมีได้ง่าย ท่านจึงห้ามไม่ให้เชื่ออย่างนั้น อย่าเชื่อโดยถือว่าผู้สอนพอจะเชื่อได้ หรือผู้สอนเป็นครูของเรา ความคิดเช่นนี้เป็นการปิดบังปัญญาของตัวเอง กลายสภาพเป็นขุน-

พลอยพยักไปหมด กลายเป็นคนเชื่อง่ายเกินไป เพราะคิดว่าคนสอนพูดน่าเชื่อ คนสอนเป็นครูของตน เขาบอกอะไรก็รับเอามาทั้งดุ้น เก็บไว้ในสมองทั้งดุ้น หาได้ย่อยให้เข้าใจด้วยตนเองไม่ จึงนับเป็นความเชื่อที่ผิดพลาด เพราะศาสดาจึงห้ามไว้

เมื่อมาถึงตอนนี้ท่านทั้งหลายก็คงสงสัยว่า ในฐานะของชาวพุทธควรจะเชื่ออย่างไรกัน ครั้งหนึ่งพระศาสดาทรงแสดงธรรมแก่พระสารีบุตรผู้เป็นสาวกผู้ใกล้ชิด และทำงานประกาศสัจจธรรมได้ดีเท่าองค์พระพุทธเจ้า เมื่อทรงแสดงธรรมจบแล้วตรัสถามว่า สารีบุตร เชื่อตามคำที่สอนนี้หรือไม่ ได้รับคำตอบว่า "ยังไม่เชื่อก่อนพระเจ้าข้า" ตรัสชมเชยว่าดีแล้ว ผู้มีปัญญาย่อมไม่เชื่ออะไรง่ายเกินไป ในฐานะของชาวพุทธนั้นต้องรับฟังความคิดความเห็นของผู้อื่นเสมอ แต่เรื่องเชื่อเอาไว้ทีหลัง ในครั้งพุทธกาลพระบรมศาสดาเคยไปสนทนากับครูอาจารย์อื่น ๆ เสมอ บางอาจารย์มีความคิดเห็นเข้ากันได้กับพระองค์ ก็ทรงรับรองความคิดเห็นแบบนั้น บางครูก็เข้ากันไม่ได้ก็ทรงไม่รับรอง พระองค์ไม่ได้ดูหมิ่นบุคคลอื่นว่าผิดเสมอไป พระองค์ไม่ทรงทะเลาะกับใคร ๆ ที่มีความเห็นไม่ตรงกัน ถือว่าต่างคนต่างเห็น แต่ถ้าพบกับพระองค์ก็ทรงแนะนำตามฐานะของผู้นำทาง เขาจะรับเชื่อหรือไม่เป็นเรื่องของเขาเอง พระ

องค์จึงเป็นครูที่ไม่มีศัตรูคอยปองร้าย ไปไหนก็สะดวก ได้รับการต้อนรับจากคนทุกเหล่า เรื่องนี้ควรเป็นตัวอย่างของพวกเราได้ประการหนึ่ง ทรงตักเตือนภิกษุว่า อย่าไปเห็นด้วยหรือคัดค้านความเห็นใด ๆ แต่การรับฟังความเห็นนั้น ๆ นำมาเทียบเคียงกับสิ่งที่ตนได้เรียนแล้วได้เห็นแล้ว ก็จะเป็นทางช่วยให้ฉลาดขึ้นได้ทางหนึ่ง

พระบรมศาสดาทรงเห็นอนาคตเกี่ยวกับความเชื่อนี้ จึงได้วางหลักเกณฑ์ไว้ให้ตัดสินใจว่าอะไรเป็นพุทธศาสนา อะไรมิใช่พุทธศาสนา หลักสำหรับตัดสินมีดังนี้ คือคำสอนและการปฏิบัติเรื่องใดที่เป็นไปเพื่อ :—

๑. ให้เกิดความกำหนัดย้อมใจ

๒. ให้เกิดความทุกข์

๓. ให้เกิดกิเลส

๔. ให้เกิดความอยากมาก ๆ

๕. ให้เกิดความไม่ยินดีด้วยของตามมีตามได้

๖. ให้เกิดความคลุกคลีเป็นหมู่เป็นคณะ

๗. ให้เกิดความเกียจคร้าน

๘. ให้เกิดความเลี้ยงยาก

นี้มิใช่ธรรม มิใช่วินัย มิใช่การปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธองค์ ถ้าพูดกันในเรื่องของเสรีภาพของความนึกคิดแล้ว พุทธศาสนาให้เสรีภาพไว้มากทีเดียว คำว่า "สูเจ้าต้องเชื่อ ถ้าหากสูเจ้าไม่เชื่อสูเจ้าจะตกนรก" หรืออะไรทำนองนั้น ไม่ได้มีในคำสอนของพุทธองค์เลย เวลาพระพุทธองค์จะสอนใครก็เตือนก่อนว่า จงทำในใจให้ดี จงคิดให้รอบคอบ เราจะกล่าวสอนท่าน ณ บัดนี้แล้ว การที่บอกว่าจงทำในใจให้ดีนั้น หมายถึงเตรียมเครื่องรับให้ดี ให้รับได้เนื้อถ้อยกะทงความ ฟังให้ชัดเจนแจ่มแจ้ง คำว่าจงคิดให้รอบคอบนั้น หมายถึงให้ฟังให้คิดว่าอะไรเป็นอะไร มิใช่สักแต่ว่าฟังพอผ่านพ้นไปเท่านั้น จะฟังเพื่อจำและนำไปคิดทบทวนต่อไป สิ่งที่ได้รับมาจากการฟังเป็นเพียงความรู้ ถ้านำไปคิดให้เห็นเหตุผลก็ได้ความเข้าใจ นำสิ่งที่เข้าใจนั้นมาปฏิบัติ ก็เกิดความเห็นแจ้งด้วยใจตนเอง ความเห็นแจ้งหรือประสพการณ์นั่นแหละ เป็นเรื่องที่ต้องการในวงการของพุทธศาสนา เป็นการทำให้หูตาสว่างอย่างแท้จริง ความงมงายจึงไม่มีเลย ชาวพุทธผู้มีความเชื่อตรงตามคำสอน ย่อมเป็นคนบูชาเสรีภาพ ย่อมเป็นคนมีน้ำใจกว้างขวาง ไม่มีการถือเราถือเขา ไม่ถือนิกายโน้นนิกายนี้ แต่ถือเอาความถูกผิดเป็นส่วนใหญ่ ใครทำถูกก็ยินดีด้วย ใครทำผิดก็ว่ากล่าว ใครจะ

ช่วยให้เขาพ้นผิดนั้น ๆ แต่สมัยนี้ไม่ค่อยมีใครใช้หลักนี้พิจารณาคำสอนของนักบวชทั้งหลาย ฉะนั้น จึงมีคำสอนหลอกลวงปะปนอยู่เป็นอันมาก

พระราชาผู้ครองประเทศไทยส่วนมาก เป็นชาวพุทธที่เคร่งครัดในธรรมะ หลายพระองค์ได้ช่วยให้ชาติไทยก้าวหน้า และต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ โดยอาศัยธรรมะเป็นที่พึ่ง นักสอนศาสนาชาวต่างประเทศเข้าไปสอนศาสนาในประเทศอื่น ๆ ย่อมถูกกีดกันทุกวิถีทาง บางทีก็ถูกทำร้ายจนถึงตายก็มี แต่เหตุการณ์เช่นนี้ไม่ได้เคยปรากฏในเมืองไทย ชาวไทยมีใจกว้างขวางเอื้ออารีต่อทุกชาติทุกศาสนา ใช่แต่เท่านั้น พระราชายังทรงประทานที่ดินและเงินทองให้สร้างโบสถ์สร้างโรงเรียนอีก นี่เพราะความเป็นผู้มีใจกว้างขวางตามหลักธรรมนั่นเอง ชาวตะวันตกหลายประเทศมักกีดกันคนศาสนาอื่น รวมทั้งคำสอนในศาสนานั้น ๆ บางแห่งถึงกับห้ามนำหนังสือต่างศาสนาเข้าเมือง เขาจึงกลายเป็นคนใจคับแคบไป ชาวพุทธไม่กระทำอย่างนั้น การอ่านการเรียนคำสอนในศาสนาอื่น ๆ ก็ไม่เป็นการผิดการเสียหายอะไร ชาวพุทธจึงสามารถคบคนได้ทุกจำพวกที่เห็นว่ามิใช่เป็นภัยแก่ตัวเอง คนศาสนาอื่นน่าจะมีใจกว้างขวางเสียบ้าง

เคยอ่านประวัติของนักวิทยาศาสตร์บางคน ที่มีความคิดขัดแย้งกับทางศาสนา ถูกพระในศาสนานั้นลงโทษคว่ำบาตร์ บางคนถูกทรมานจนถึงตายก็มี เขาถูกลงโทษเพราะพูดความสัตย์จริงบางประการ อันขัดต่อความไม่จริงบางประการของศาสนานั้น ถ้าหากคนเหล่านั้นมาแสดงความคิดเห็น และกระทำในหมู่ชาวพุทธหรือพุทธศาสนา เขาจะมีเสรีภาพในทางความคิดเห็นเป็นอย่างดี เขาอาจคิดได้สะดวกและปลอดภัยกว่าเป็นไหน ๆ ข้าพเจ้าจึงกล่าวว่าพระพุทธศาสนาให้เสรีภาพในทางความคิดเห็นอย่างเต็มที่ ไม่เคยมีศาสนาอื่นใดจะให้เสรีภาพเท่าที่พุทธศาสนาให้

พุทธศาสนาสอนให้เชื่อผลของการกระทำ

ชาวไทยมีคำกล่าวอยู่คำหนึ่งว่า พรหมลิขิต อันหมายถึงการบันดาลของพระผู้เป็นเจ้า ชาวฮินดูถือว่าพระพรหมเป็นผู้มีอำนาจมากที่สุดในโลก เป็นผู้สร้างทุกสิ่งทุกอย่าง แบบเดียวกับพระยะโฮวา พระอาหล่าห์นั่นเอง เลยเกิดเป็นหลักความเชื่อว่าสุดแล้วแต่เทวัญจะบันดาล เวลาสุขก็ว่าพระเจ้าให้ เวลาทุกข์ก็ว่าพระเจ้าให้ พระเจ้ากลายเป็นผู้มีอารมณ์ขึ้น ๆ ลง ๆ ไปเสียแล้ว เลยทำให้คนเกิดสงสัยบ้าง ยุ่งยากอยู่เหมือนกัน ในทางพุทธศาสนา

มิได้ถือพรหมลิขิต แต่ถือ กรรมลิขิต ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นในชีวิตล้วนมีมูลฐานจากการกระทำของตนทั้งนั้น ตนทำสิ่งใดก็ได้รับผลสิ่งนั้น ทำดีก็ได้ความดี ทำชั่วก็ได้ความชั่ว จะหนีจากผลที่ตนได้กระทำไว้มิได้เป็นอันขาด ชีวิตของตนขึ้นอยู่กับการกระทำของตนเอง ตนเองเป็นผู้สร้างอนาคตให้แก่ตนเอง ไม่มีใครจะทำให้ใครเป็นอะไรได้ ถ้าผู้นั้นมิได้ทำด้วยตนของตน ความบริสุทธิ์ความไม่บริสุทธิ์เป็นของเฉพาะตน ใครจะทำใครให้บริสุทธิ์หรือเศร้าหมองย่อมไม่ได้ ทำได้อย่างมากเพียงบอกทางให้เท่านั้น บรมครูทั้งหมดบอกทางให้แก่ชาวโลก ทุกคนเมื่อรู้ทางแล้วต้องเดินตามทางนั้น ผลจึงขึ้นอยู่กับการกระทำของตนโดยเฉพาะ ใคร ๆ ก็ช่วยไม่ได้

จริงอยู่ชาวพุทธอ้างว่ามีความเชื่อในพระรัตนตรัย ในเวลาที่จะแสดงตนเป็นชาวพุทธก็มักประกาศว่าตนขอเข้าถึงพระพุทธ—พระธรรม—พระสงฆ์ว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึก เอาพระรัตนตรัยเป็นหลักของการประพฤติ ในแง่ของการปฏิบัตินั้น เราถือเอาพระพุทธเป็นผู้นำทางของเรา พระองค์เดินทางใดเราเดินทางนั้น เดินตามรอยพระองค์ไป รอยที่เราเดินตามหมายถึงพระธรรมนั่นเอง และการลงมือเดินให้ดี ให้ถูกตรง ให้เป็นธรรม ให้พ้นจากความทุกข์ตามแบบของ

พระพุทธองค์ก็หมายถึงพระสงฆ์ เพราะพระสงฆ์เป็นแบบอย่างของการปฏิบัติ ถ้าเขียนให้ชัดก็ว่าได้ดังนี้:—

ผู้นำทาง = พระพุทธเจ้า
ทางเดิน = พระธรรม
การเดินทาง = พระสงฆ์

การกล่าววาจาประกาศตนขอถึงพระพุทธเจ้านั้น เป็นการกล่าวบอกให้คนอื่นรู้ว่าตนเป็นชาวพุทธเท่านั้น ยังหาได้เป็นกันอย่างแท้จริงไม่ การเป็นชาวพุทธที่แท้นั้นขึ้นอยู่กับการกระทำของตนตามทางที่ทรงชี้ไว้ให้ ก็จะไปถึงจุดหมายคือความเป็นพุทธะ หรือพุทธภาวะอันเป็นภาวะที่ทุกคนอาจเข้าถึงได้ ไม่ว่าเขาจะเป็นอะไร จะเรียกตนเองว่าอย่างไร ถ้าเขาเดินตามทางที่จะให้ถึง คงถึงจุดนั้นได้แน่ ขออธิบายอีกรูปดังนี้:—

พระพุทธเจ้า = ความบริสุทธิ์
พระธรรม = ทางให้ถึงความบริสุทธิ์
พระสงฆ์ = คือการเดินทางให้ถึงนั่นเอง

พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่งของชาวพุทธในรูปนี้ ชาวพุทธไม่มีการอ้อนวอนให้พระพุทธพระธรรมพระสงฆ์มาช่วยตนให้พ้นภัย แต่ตนต้องทำตนให้พ้น

ภัยโดยการปฏิบัติชอบของตนเอง ความพ้นทุกข์ของชาวพุทธจึงขึ้นอยู่กับการกระทำของตนโดยแท้ ชาวพุทธที่มีความเชื่อมั่นในเรื่องนี้ จึงกลายเป็นคนคิดพึ่งตนเองคิดช่วยตนเอง แก้ไขตัวเองดัดแปลงการงานของตนเองให้ดีให้งามขึ้น ถ้าหากเขามีความทุกข์ความเดือดร้อน เขาจะไม่เที่ยวไปแก้ทุกข์จากสิ่งภายนอก ไม่ไปทำพิธีรีตองอะไรอันเป็นวิธีของพวกเด็ก ๆ ที่ขาดสติปัญญา แต่เขาจะหมุนความคิดเข้าหาตนเองโดยการเข้าไปนั่งที่สงบ นึกถึงความหลุดพ้นทุกข์ของพระพุทธเจ้า นึกถึงความบริสุทธิ์ของพระองค์ นึกถึงความกรุณาที่ทรงประทานแผนที่สำหรับให้ชาวโลกได้เดินทาง จิตใจก็จักเกิดปีติปราโมทย์ ในความดีงามของพระบรมศาสดา ความสงบจะเกิดขึ้น เมื่อใจสงบแล้ว ก็ใช้กำลังใจคิดค้นปัญหาของชีวิตอันยุ่งยากให้แตกหัก โดยการหาเหตุผลให้เข้าใจว่าอะไรเป็นอะไร ความทุกข์ที่ตนได้รับนี้มาจากความผิดพลาดครั้งไหนคราวใด ทำไมตนจึงได้ทำความผิดพลาดถึงขนาดนั้น และจะแก้ความผิดพลาดได้โดยวิธีใดเล่า เหตุการณ์จึงจะปกติคงเดิม การพิจารณาให้เห็นความจริงของชีวิตนี้ เป็นวิธี

การของบุคคลผู้เชื่อมั่นในเรื่องกรรม คือการกระทำของตนเอง คนที่มีความเชื่อมั่นในเรื่องกรรมแล้วย่อมไม่ก้าวพลาดไปทำอะไรอันเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ คนผู้เชื่อมั่นในกรรมของตน ย่อมไม่ติดฤกษ์ยามโชคชาตาฟ้าดินอะไรทั้งหมด แต่จะถือว่าเวลาดีร้ายขึ้นอยู่กับการกระทำ ใครทำดีตอนเช้า เวลาเช้าก็ดีสำหรับเขา ใครทำชั่วตอนเช้า เวลาเช้าก็ชั่วสำหรับเขา เวลามิได้อยู่เหนือการกระทำ แต่การกระทำอยู่เหนือเวลานาที ถ้ามีเหตุการณ์ผิดพลาดขึ้นในวิถีชีวิต เขาผู้เชื่อกรรมก็จักไม่เที่ยวซัดไปหาคนโน้นคนนี้ว่าเป็นผู้ก่อเรื่องต่าง ๆ แก่ตน แต่จักเชื่อว่ามันเป็นเรื่องของตนเอง ฉันเองแหละเป็นผู้ผิดพลาด ฉันจึงต้องได้รับโทษจากการกระทำของฉัน ถ้าไม่ปรารถนาความทุกข์แบบนั้นอีก ก็แก้ที่การกระทำ เมื่อเหตุถูกแก้ ผลก็พลอยถูกแก้ไปด้วยในตัว

กฎของกรรมในทางพุทธศาสนานี้ เราสามารถนำมาแก้ไขปัญหาชีวิตได้มากที่สุด พ่อค้า ข้าราชการ นายธนาคาร ตลอดถึงนักการเมืองและกรรมกรผู้อาศัยแรงงานหากิน ถ้ามีความเชื่อมั่นในกรรมที่ตนทำว่าก่อให้เกิดผลแก่ตนอย่างไรแล้ว การแก้ไขปัญหา

ต่าง ๆ ก็ย่อมเป็นไปในทางที่ชอบได้ สุภาษิตของไทยมีอยู่ว่า "ผิดเป็นครูถูกก็เป็นครู" ข้อนี้ตรงกับหลักของพระพุทธศาสนาว่า การกระทำของตนในอดีต เป็นบทเรียนแก่ชีวิตของตนในอนาคต

ในด้านการปรับปรุงอะไรต่าง ๆ เช่นการปรับปรุงเศรษฐกิจ การปรับปรุงสังคม ถ้าหากผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงได้ทำการปรับปรุงตนเองเสียก่อนแล้ว การปรับปรุงก็จะสะดวกและดีขึ้น เพราะคนที่ได้รับการปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นแล้ว ย่อมไม่มีความเห็นแก่ตัว อันบุคคลผู้ไม่เห็นแก่ตัวนี่แหละ สามารถมองอะไรได้ชัดตามที่มันเป็นจริง และมองเห็นความบกพร่องของตนเองได้ โดยเฉพาะผู้ที่มีหน้าที่นำคนอื่น ถ้าใช้หลักกรรมของตนสร้างตนเป็นแนวทางชีวิตแล้ว เรื่องปัญหายุ่งยากต่าง ๆ ก็คงเรียบร้อยขึ้นเป็นแน่ ความเห็นแก่ตัวจัดนี่แหละเป็นเหตุให้ไม่มีความสงบ.

บุคคลผู้เชื่อในกรรม ย่อมไม่ป้ดความผิดของตนไปให้ผู้อื่น เขาเป็นคนกล้าที่จะยอมรับว่าตนเองแหละได้ทำอะไร ผิดพลาดลงไป คนอื่นหาได้มาเกี่ยวข้องกับความผิดพลาดนี้ไม่ เขาจะรับความผิดโดยชื่นตา และปรับปรุงความผิดของตนให้เป็นความถูกในระยะต่อมา ถ้าหากมีความผิดเกิดขึ้น เขาจะไม่ทำผิดปิดบังความผิด เพราะเห็นว่าการเอาน้ำสกปรกมาชำระสิ่งสกปรกนั้น ไม่มีทางจะทำให้

สะอาดได้เลย การเก็บความผิดไว้หรือทำผิดปิดความผิดนั้น เป็นความเสียหายใหญ่ เขาจึงกล้าแก้ความผิดด้วยการทำให้ถูกในกาลต่อมา

ในทัศนะของผู้ที่เชื่อเรื่องกรรมของตน เขาจะไม่เห็นอะไรดีวิเศษไปกว่านี้อีก ในสมองของเขาจึงไม่มีสิ่งที่เรียกว่าศักดิ์สิทธิ์มหัศจรรย์ อันอาจดลบันดาลให้คนเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ทุกสิ่งเกิดจากการดลบันดาลของตนเอง เขาจะไม่รอคอยใครในเมื่อโอกาสที่จะทำงานได้มาถึง ตามหลักที่พระพุทธองค์ตรัสว่า "ประโยชน์เป็นฤกษ์ของประโยชน์ ดวงดาวในท้องฟ้าจะทำอะไรใครได้" ความเชื่อแบบนี้ทำให้คนเป็นอิสระที่สุดในการปฏิบัติงาน ทำให้คนก้าวหน้าไปตามแนวทางของตนได้อย่างมั่นคง หลักกรรมซึ่งสรุปว่า "หว่านพืชชนิดใด ได้ผลชนิดนั้น" "ทำดีย่อมได้ผลดี ทำชั่วย่อมได้ผลชั่ว" เป็นหลักที่มีความหมายกว้างและช่วยคนที่เชื่อถูกทางให้ก้าวหน้าไปได้มาก

แรงงานของกรรมที่บุคคลกระทำแล้ว ย่อมส่งผลตามกำลังของกรรมที่ทำไว้ ทำน้อยผลก็น้อย ทำมากผลก็มาก ทำบ้างหยุดบ้าง

ผลก็ลุ่ม ๆ ดอน ๆ ถ้าทำสม่ำเสมอ ถ้าทำถูกกาละเทศ ทำหลายคน ผลก็เกิดมาก ถ้าทำกันทั้งประเทศผลก็ยิ่งใหญ่ไพศาล กรรมจึงสร้างโลกก็ได้ ในสมัยนี้ชาวโลกกำลังสะสมอาวุธสำหรับทำสงครามต่อไปในวันหนึ่งข้างหน้า อาวุธนี้แหละจะตกเป็นภัยแก่ผู้สะสมไว้ โลกจะแหลกละเอียดด้วยไฟระเบิด ประเทศใดชาติใดได้สร้างกรรมอย่างใดไว้ บาปก็จะตามสนองเสมอ พูดกันตามความจริง ชาวตะวันตกได้ก่อกรรมทำเข็ญให้กับโลกมาก เพราะไม่เชื่อหลักนี้ บาปตามสนองหลายครั้งแล้ว ชาวตะวันออกก็เหมือนกัน ใครเดินทางผิดย่อมเป็นอันตราย ใครเดินทางถูกย่อมปลอดภัยเสมอ ขอให้พิจารณาเถิด แล้วท่านจะเห็นจริง

การกระทำของมนุษย์อาจก่อให้เกิดฝนแล้ง ข้าวแพง โรคระบาดเต็มเมืองก็ได้ ป่าใหญ่หลายแห่งถูกทำลายด้วยน้ำมือของมนุษย์ จนฝนไม่ตกชาวโลกอดน้ำไปตาม ๆ กัน นักวิทยาศาสตร์ทดลองปรมาณูบ่อย ๆ ทำให้ดินฟ้าอากาศเปลี่ยนแปลง โรคอหิวาต์ระบาดในเมืองไทย ก็เพราะกรรมของมนุษย์ที่ชอบกินอาหารกินน้ำสกปรก ปล่อยให้แมลงวันเพาะพันธุ์ เมื่อเกิดโรคแล้วก็ประมาททำระบาดต่อไปอีก ล้วนเป็นกรรมของมนุษย์ทั้งนั้น มิใช่ผีสางเทวดาอะไรที่ไหน การปรับปรุงทุกอย่างจึงขึ้นอยู่กับการปรับปรุงคน ให้

เชื่อในทางที่ถูกที่ชอบ ความเชื่อที่ถูกมีว่า การกระทำก่อให้เกิดผลเสมอ ถ้าระวังการกระทำ ก็เป็นอันถือได้ว่าระวังผลอยู่แล้ว อยากได้อยากเป็นอย่างไร ก็จงทำเพื่อสิ่งนั้นเถิด ใครไม่ทำอะไร คนนั้นก็ย่อมไม่ได้อะไร พระผู้มีพระภาคเคยตรัส เตือนอนาถบิณฑิกเศรษฐีว่า "ดูก่อนคฤหบดี ถ้าหากทุกสิ่งพึงสำเร็จด้วยการอ้อนวอนแล้ว โลกนี้จักไม่มีคนจนเลย แต่ความจริง การอ้อนวอน การกระทำพิธีกรรมต่าง ๆ ไม่ก่อให้เกิดผลอะไรแก่ใคร โลกจึงยังมีคนจนอยู่เสมอ" คำของพระองค์ตอนนี้แสดงให้เห็นว่า การกระทำเท่านั้นจะก่อให้เกิดสิ่งที่เราหวัง เพียงแต่หวังไม่พอ ต้องทำตามที่ตนหวังด้วย และการกระทำนั้นต้องถูกต้องตามธรรม ความหวังของตนจึงจะสำเร็จ

บางคนที่ไม่เข้าใจหลักพุทธศาสนาจริง อาจเข้าใจผิด ว่าพุทธศาสนาสอนให้คนอ่อนแอ เกียจคร้าน นอนงอมืองอเท้า ให้คนไม่ก้าวหน้า ความเข้าใจนี้ยังผิดพลาดมาก การสอนธรรมะของพระพุทธองค์นั้น ท่านทำเช่นเดียวกับหมอรักษาโรค และให้ยาเหมาะแก่คนป่วยเสมอ สำหรับคนที่เบื่อโลก ท่านก็ชี้ทางให้ไปนิพพานเลย เพราะเขาเห็นโลกนี้ไม่มีอะไรน่าอยู่น่าเป็น แต่คนทั่วไปเช่นพวกชาวบ้านซึ่งยังพอใจจะอยู่ในโลก ก็ทรงสอนว่าควร

จะอยู่ในโลกอย่างไร คำสอนเกี่ยวกับชีวิตของผู้ครองเรือนโดยเฉพาะมีมากมายหลายตอน เช่นว่าผู้ครองเรือนควรมีธรรม ๔ ประการ คือ:—

๑. สัจจะ = มีความซื่อสัตย์จริงใจ
๒. ขันติ = มีความอดทน
๓. ทมะ = มีความรู้จักข่มใจบังคับตนเอง
๔. จาคะ = รู้จักเสียสละสิ่งไม่ดีออกจากใจ

ถ้าจะตั้งปัญหาถามว่าชาวโลกต้องการอะไร ก็ตอบว่าต้องการความสุข ความสุขที่ชาวโลกจะมีได้ก็ต้องมีเครื่องอำนวยความสุข สิ่งนั้นคือทรัพย์นั่นเอง พระพุทธองค์ตรัสว่า คนมีทรัพย์ย่อมได้ความสุข ๔ ประการ คือ:—

๑. เป็นสุข เพราะมีทรัพย์
๒. เป็นสุข เพราะใช้ทรัพย์
๓. เป็นสุข เพราะได้ทำการงานที่ปราศจากโทษ
๔. เป็นสุข เพราะไม่เป็นหนี้เป็นสินใคร

ทรัพย์มีอยู่ที่ใดเล่า ? ขอบอกว่า "ทรัพย์นี้มิไม่ไกล ใครปัญญาไว หาได้ไม่นาน ทั่วแคว้นแดนดิน มีสินทุกสถาน ผู้ใดใจคร้าน ป่าพนพบเลย" พระองค์จึงสอนให้ทำดังนี้จึงจะตั้งตนได้ คือ:—

๑. ขยันในการประกอบกิจ อันเป็นหน้าที่ของตน

๒. รู้จักรักษาทรัพย์ที่ตนหามาได้แล้ว โดยรู้จักเก็บ รู้จักใช้และรู้จักทำให้เกิดดอกออกผลต่อไป

๓. คบคนดีไว้เป็นมิตรสหาย

๔. ทำการงานที่ปราศจากโทษ

ใครดำเนินตามหลักนี้ย่อมตั้งตนได้โดยแท้ แต่มีความประพฤติบางประการคอยทำลายความก้าวหน้าของตน พระพุทธองค์ทรงเห็นว่าเป็นทางเสื่อม จึงบอกไว้ว่าอย่าเดินไปทางนั้น จักล่มจม เรียกว่าอบายมุข คือปากทางของความล่มจม คือ:—

๑. เป็นนักดื่มจัด

๒. เป็นนักเที่ยวในสถานอันไม่ควรเที่ยว

๓. เป็นนักเลงเล่นการพนัน

๔. เป็นคนเกียจคร้านในการงาน

คนเราอยู่ในโลกต้องมีการคบหาสมาคมกันบ้าง เพราะคนเป็นสัตว์สังคม การคบเพื่อนต้องเลือก เพราะถ้าได้เพื่อนชั่วตัวก็เดือดร้อน ถ้าได้เพื่อนดีตนก็เจริญ การคบกับคนชั่วเป็นทางเสื่อมประการหนึ่งเหมือนกัน พระพุทธองค์ตรัสว่า ถ้าพูดถึงเหตุภายนอกอันจะทำให้ดีให้เสียกันแล้ว ไม่มีอะไรจะยิ่งไปกว่าการสมาคม

พระพุทธองค์จึงสอนให้รู้จักเลือกคนที่จะเป็นเพื่อน สุภาษิตไทยมีว่า "คบคนต้องดูหน้า ซื้อผ้าต้องดูเนื้อ" เมื่อเราได้เพื่อนดีแล้ว ก็ต้องรู้จักรักษาน้ำใจของเพื่อน คนเราถ้าอยู่แบบให้เขารักก็สบายใจ ถ้าอยู่ให้เขาเกลียดก็เดือนร้อน อุบายที่จะทำให้เขารัก พระองค์แสดงไว้ ๔ ประการ คือ:—

๑. รู้จักแบ่งปันในเวลาที่ควรแบ่งปัน

๒. พูดจากันด้วยถ้อยคำที่อ่อนหวาน

๓. ประพฤติตนให้เป็นประโยชน์แก่เพื่อนเสมอ

๔. ทำตนเสมอไม่ถือชั้นวรรณะแยกพวกแยกเหล่า ใครประพฤติตนอย่างนี้ก็มีเสน่ห์ในตัว ไปที่ไหนก็มีคนรักคนชม ธรรมะย่อมช่วยคนได้อย่างนี้ นี่เป็นข้อปฏิบัติสำหรับความก้าวหน้าของตนของครอบครัว คนจะรู้หลักเหล่านี้ก็ตามไม่รู้ก็ตาม ถ้าหากได้ปฏิบัติชอบตามหลักนี้ เขาย่อมได้รับผลตามหลักของกรรมว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วเสมอ

นอกจากนี้ยังมีแนวที่ทรงสอนไว้ให้ปฏิบัติอีกมากอย่างตามฐานะตามหน้าที่ของแต่ละบุคคล เช่นพ่อแม่ควรมีหน้าที่ต่อลูกอย่างไร ลูกควรมีหน้าที่ต่อพ่อแม่อย่างไร ครูต่อศิษย์และศิษย์ต่อครูควรปฏิบัติตนต่อกันอย่างไร แม้ที่สุดกรรมกรควรทำตนต่อนาย

จ้าง และนายจ้างควรทำตนต่อกรรมกรอย่างไร ทรงสอนให้ทุกคนถ้อยทีถ้อยอาศัยต่อกัน ไม่เอารัดเอาเปรียบกันเพื่อให้เกิดความรักสามัคคี มีความรู้สึกต่อกันฉันญาติอันสนิท ในระบบสังคมของเมืองไทย คนใช้ที่อยู่กับนายมีความรักต่อนายมาก นายก็มีความรักสงสารคนใช้ เลี้ยงดูเป็นอย่างดีเสมอมา ความรู้สึกของเขาทั้งสองเหมือนญาติกันมากกว่าลูกจ้าง เงินมิได้มีความสำคัญแต่ไมตรีจิตสำคัญกว่า แต่สมัยนี้คนเราเริ่มวัดคนด้วยเงิน ไมตรีจิตจึงได้หายไป นับเป็นสิ่งที่น่าเสียดายไม่น้อย ถ้าหากคุณธรรมทั้งหลายหายไปจากใจคนเมื่อใด สภาพของสัตว์ป่าก็ครอบงำคนเมื่อนั้น ขอให้เราช่วยกันรักษาคุณธรรมไว้เถิด อย่าได้ทำลายมันเลย.

ปัญหาสำคัญของชีวิต

คนมีเงินมีทองมีความสุขเสมอไปหรือไม่ ? ตอบว่า ไม่มีความสุขเสมอไปดอก บางคนมีเงินทองมาก มีข้าคนบริวารคอยอำนวยความสะดวกให้มากมายก่ายกอง แต่ก็ยังมีความวิตกกังวล ยังมีความร้อนอกร้อนใจอยู่ เงินทองข้าวของบางคราวก็ช่วยได้แต่บางคราวก็ช่วยไม่ได้ ทำไมจึงเป็นเช่นนั้นเล่า ? ปัญหานี้จะตอบกันแต่เพียงผิวเผินไม่ได้ ต้องคิดดูถึงเหตุผลของชีวิต คิดถึงสิ่งประกอบอัน

ให้ความสะดวกแก่ชีวิต แล้วถามถึงเหตุผลของความทุกข์ว่ามาจากอะไร ในทางพุทธศาสนาถือว่าสิ่งทั้งหลายเกิดจากเหตุ ถ้าไม่มีเหตุผลก็จะปรากฏเกิดขึ้นไม่ได้ เหตุนั้นมาจากไหนเล่า? เหตุเกิดจากการกระทำของตนเอง ฉะนั้น ต้องแก้ที่การกระทำอันผิดพลาดทั้งหลายของตนเอง

ครั้งหนึ่ง มีชายหนุ่มคนหนึ่งได้ไปเฝ้าพระพุทธเจ้าและถามว่าอะไรเป็นภัยใหญ่ของสัตว์ ตรัสตอบว่าทุกข์เป็นภัยใหญ่ของสัตว์โลก ข้อนี้เป็นความจริง เพราะคนและสัตว์ล้วนมีความกลัวต่อความทุกข์ด้วยกันทั้งนั้น ไม่มีใครต้องการความทุกข์กันเลย แต่ทั้งที่ไม่ต้องการความทุกข์ ความทุกข์ก็เกิดขึ้นได้เสมอ ข้อนี้เป็นเพราะอะไรเล่าโดยทางธรรม ก็ตอบได้ว่าเพราะผู้นั้นไม่เข้าใจถึงความเป็นไปของชีวิต เขาดำเนินชีวิตผิดพลาด จึงได้รับผลเป็นความทุกข์อย่างนั้นมีทางจะป้องกันได้หรือไม่? ขอบอกว่ามีทางทำได้ โดยการศึกษาพุทธศาสนาให้เข้าใจ และนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน พระพุทธองค์ช่วยเราให้พ้นจากทุกข์ได้หรือ? โดยลำพังพระพุทธเจ้าหรือพุทธ-ศาสนาช่วยไม่ได้ เหมือนยาแก้โรค ตามลำพังของยาจะช่วยคนป่วยให้หายโรคไม่ได้ คนป่วยต้องกินยาตามขนานที่แพทย์สั่ง ความเจ็บป่วยก็หาย ความทุกข์เป็นโรคทางใจ ที่เกิดแก่คนผู้ได้กระทำ

ความผิดพลาดในการดำเนินชีวิต พุทธธรรมเป็นยาสำหรับแก้โรค ถ้าคนป่วยไม่กินยา โรคก็หายไม่ได้ หน้าที่ของเราผู้รู้สึกตัวว่าป่วยทางใจ ก็ต้องหายาคือธรรมะมารับประทานเข้าไป โดยการปฏิบัติชอบตามธรรมะ ความทุกข์ก็พอบรรเทาเบาบางไปได้

ชาวโลกเราทั่วไปในสมัยนี้ มีความสนใจในทางด้านวัตถุมากเกินไป การประดิษฐ์สร้างวัตถุต่าง ๆ นั้นก็มีความมุ่งหมายเพื่อแก้ความทุกข์เป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ยังแก้ไม่ได้จริง เพราะเรื่องของวัตถุแก้ได้แต่ภายนอกเท่านั้น เนื้อแท้ของความทุกข์อยู่ที่จิตใจ ถ้าไม่แก้ที่จิตใจ ก็เหมือนไม่ได้ถูกแก้ ตัวอย่างเช่นคนเกิดความทุกข์แล้วไปแก้ทุกข์โดยการดูหนัง ไปเต้นรำ ไปชายทะเล ไปดื่มเหล้าเพื่อแก้กลุ้ม อาจแก้ได้ในขณะที่กำลังเพลิดเพลินอยู่กับสิ่งนั้น อันเป็นวิธีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์เพียงนิดหน่อยเท่านั้น ครั้นกลับมาจากความสนุกเหล่านั้น ใจก็มาสู่สภาพความทุกข์แบบเดิม บางทีอาจหนักกว่าเดิมไปเสียอีก การกระทำเช่นนี้จึงมิใช่ทางแก้ทุกข์อย่างแท้จริง เพราะมูลฐานของความทุกข์ยังคงมีอยู่อย่างพร้อมมูล ยังมิได้ถูกแก้ไขเลย

ชายคนหนึ่งเป็นคนชอบดื่มเหล้า เขามีอาชีพขับรถรับจ้าง

เมื่อเขาเมาจัด และขับรถไปนอกถนน รถเสียหายไปเล็กน้อย พอถึงวันอาทิตย์เขาไปวัดและทำการสารภาพผิดกับพระ ขอให้พระรดน้ำมนต์ให้เขา ต่อจากนั้นมาอีกไม่เท่าใด เขาก็ลืมเหตุการณ์นั้นเสียแล้ว เขาได้ไปดื่มเหล้ากับเพื่อนอีก และนำรถของเขาไปชนกับรถอีกคันหนึ่ง เขาก็ต้องถูกจับไปโรงพัก และถูกลงโทษตามกฎหมาย ทำไมเขาจึงมีสภาพเช่นนี้เล่า ตอบว่าเพราะเขาไม่ได้ตัดเหตุของความทุกข์นั่นเอง ตราบใดที่เหตุยังไม่ได้ถูกตัด ผลคือความทุกข์ก็ต้องมีอยู่เรื่อยไป แก้ด้วยรดน้ำมนต์ไม่หายแน่ ๆ

เวลามีความทุกข์เกิดขึ้น ควรจะแก้อย่างไรจึงจะดีเล่า ? ในพระพุทธศาสนาได้สอนเรื่องนี้ไว้มาก หรือกล่าวได้ว่าพุทธศาสนาทั้งแท่งคืออุบายระงับความทุกข์นั่นเอง เมื่อพระองค์ทรงประกาศธรรมครั้งแรกก็ทรงประกาศถึงความจริง ๔ ประการ คือ **ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ความดับทุกข์ได้ แนวทางที่จะให้ถึงความดับทุกข์** อันเป็นความจริงที่ค้นพบด้วยปรีชาญาณของพระองค์ ความทุกข์หมายถึงอะไร ? หมายถึงความไม่สบายทางกายและใจเป็นภาวะอันจะทนทานได้ยาก ทุกข์นี้เกิดจากอะไร ? เกิดจากเหตุคือการดำเนินชีวิตผิดจากทางที่ผู้แสวงสุขจักพึงเดิน เช่น ความอยาก

มีอยากเป็น แล้วทำผิดออกนอกทางเพื่อให้สมอยาก เช่น อยากมีเงินแต่ไม่ทำงาน ไม่เก็บหอมรอมริบ ไปลักของเขามาทำทุนก็เกิดทุกข์ อยากมีชื่อเสียงแต่ทำความชั่วจนหนังสือพิมพ์ลงข่าวกันฉาวโฉ่ไปหมด ตนเองก็ต้องเที่ยวหลบหนีไม่เป็นอันกินอันนอน นี่เป็นตัวอย่างของสิ่งที่ทำให้เกิดทุกข์ ทุกข์ดับไปด้วยการค้นหาถึงสาเหตุของมันให้พบ แล้วตัดเหตุทิ้งเสีย วิธีการตัดเหตุให้หมดนั้น ต้องตั้งตนไว้ในทางที่ถูกดังนี้คือ **มีความเห็นชอบ มีความคิดในทางที่ชอบ มีการพูดจาในทางที่ชอบ มีการทำงานในทางที่ชอบธรรม มีการเลี้ยงชีวิตในทางที่ชอบ มีความเพียรในทางชอบ มีความระลึกนึกคิดในทางที่ชอบและมีความตั้งใจไว้ชอบ** นี่คือวิธีระงับดับทุกข์ในทางพุทธศาสนา (อ่านหนังสือ "วิธีระงับดับทุกข์")

อันการปฏิบัติตนเพื่อให้พ้นทุกข์นั้น ผู้กระทำต้องเรียนรู้อยู่เสมอว่าทุกข์อยู่ที่ตน เหตุก็อยู่ที่ตน การดับทุกข์ก็เป็นหน้าที่ของตนจักต้องทำ และตนจักต้องดำเนินตามวิถีทางอันอาจทำตนให้พ้นทุกข์เสมอ อย่าได้มีความคิดที่จะนำสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใด ๆ ภายนอกมาช่วยแก้ทุกข์เป็นอันขาด จงหาเหตุจากตนเสมอไป ผิดพลาดอะไรขึ้นมาก็นึกว่าตนได้ทำผิดแล้วหาทางแก้ไขเสียเถิด ความทุกข์ก็จะเบาลง

เบาไปจากตัวท่านได้ง่าย ๆ

ความผิดพลาดของคนเราทั่ว ๆ ไปมีอยู่ประการหนึ่ง คือ การไม่ยอมรับว่าตนกระทำความผิด มีอะไรบกพร่องขึ้นในตัวก็มักมองไม่ค่อยเห็น เพราะปกติคนเราไม่เห็นความผิดของตัว ตัวจึงได้พบความทุกข์มากขึ้นทุกที ๆ ในคำสอนทางพุทธศาสนาจึงสอนให้พิจารณาตนเองอยู่เสมอ ให้เตือนตนเองอยู่เสมอ และปรับปรุงแก้ไขอยู่ตลอดเวลา ถ้าหากผู้ใดมีปกติพิจารณาเตือนตนเอง และปรับปรุงแก้ไขตนเองเสมอ แล้วชีวิตของเขาจะก้าวหน้าไปสู่ความสงบโดยแท้ ขอให้ท่านลองนำวิธีการนี้ไปแก้ไขปรับปรุงชีวิตของท่านดูเถิด เพื่อให้จำง่ายและปฏิบัติสะดวก ขอวางหลักไว้ง่าย ๆ ดังนี้ :—

๑. เมื่อมีความทุกข์เกิดขึ้น จงนึกว่าต้องมีสาเหตุ
๒. สาเหตุของความทุกข์อยู่ที่ตัวของเราเอง มิใช่ที่อื่น
๓. สิ่งภายนอกจะเป็นวัตถุก็ตาม คนก็ตาม มิใช่ตัวการสำคัญ ตัวการสำคัญอยู่ที่ตัวเราเองโดยแท้
๔. จงค้นหาสาเหตุของความทุกข์ในตนของตนเอง
๕. ในการจะค้นหานั้น ต้องทำใจให้สงบด้วยการ

เข้าสู่ที่สงบเงียบ เพื่อความสงบทางใจ

๖. การสวดมนต์ภาวนาในพุทธศาสนา มิใช่การอ้อนวอนให้ใคร ๆ มาช่วยตน แต่ต้องการความสงบใจเท่านั้น

๗. เมื่อสงบใจแล้ว จงยกเอาปัญหาความทุกข์ขึ้นมาพิจารณาให้แตก ด้วยความสุขุมรอบคอบ จนเห็นชัดว่าอะไรเป็นเหตุของความทุกข์อันนี้

๘. เมื่อพบเหตุแล้ว จงแข็งใจตัดเหตุทิ้งเสีย อย่าได้ทำตนเป็นคนอ่อนแอ ยอมพ่ายแพ้แก่ธรรมชาติฝ่ายต่ำเป็นอันขาด

ถ้าหากท่านปฏิบัติได้อย่างนี้ ท่านมีหวังพ้นทุกข์ได้แน่ ๆ.

การทำบุญทำกุศลที่สูงสุด

เมื่อพิจารณาดูตามคำตรัสของพระพุทธเจ้า จะเห็นว่า การทำบุญที่สูงสุดนั้น คือการทำให้คนเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ ให้เขาได้รับความสุขสันติด้วยการมีหัวใจอันสะอาด ปราศ-จากกิเลส สว่างจากความมัวเมาเข้าใจผิด สงบจากความเร่าร้อนแผดเผาในจิตใจ มีการเข้าถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ อย่างถูกต้องนั่นเอง การกระทำอื่น ๆ ไม่ได้บุญขั้นสูงสุด แม้จะบริจาคเงินมากมายจนหมดเนื้อหมดตัวเพียงไรก็ตาม ดังจะยกตัวอย่าง เช่น การสร้างโรงพยาบาล สร้างโรงเรียน การสร้างโบสถ์วิหาร มาเป็นเครื่องเปรียบเทียบดูสัก ๒—๓ เรื่อง

การสร้างโรงพยาบาล เพื่อช่วยชีวิตคนทุกประเภท ตั้งแต่สุภาพบุรุษจนกระทั่งคนเกเรเกกมะเหรก ให้ได้รับการรักษาพยาบาลนั้น จัดว่าเป็นการกุศลโดยไม่มีปัญหา แต่ไม่ใช่กุศลอย่างสูง เพราะเป็นเพียงการรักษาคนไข้ให้รอดตาย เพื่อให้มีชีวิตอยู่สำหรับจะต้องทนทุกข์ต่าง ๆ อื่น ๆ ต่อไปตามเดิมเท่านั้น มันเลยมีค่าเท่ากับขังคนไว้

ให้ถูกทรมานอยู่ในโลกไปตามเดิม ตามความเห็นของพระอริยเจ้า ท่านถือว่า แม้จะมีความไม่ทุเรศในทางกายพอเป็นเครื่องสบายตาอยู่บ้าง แต่ก็ยังมีภาวะที่น่าทุเรศในทางจิตหรือทางวิญญาณเท่าเดิม ถ้าใครอุ่นใจในการรักษาพยาบาล แล้วนอนใจพากันมัวเมาในการไม่มีโรค มีความประมาทหลงใหลแต่ในความสุขทางเนื้อทางหนัง มีชีวิตอยู่ด้วยความหลงยิ่งขึ้นไปอีกอย่างนี้แล้ว ก็ไม่สามารถทำตนหรือโลกให้สงบได้ ฉะนั้น การช่วยคนให้รอดตายในทางร่างกายทำนองนี้ จะเป็นที่ชอบใจก็แต่พวกที่มัวเมาในสุขทางเนื้อหนังเท่านั้น พระอริยเจ้าอาจเพียงยิ้ม ๆ เพราะท่านเห็นว่า การกระทำบุญเช่นนี้ ก็เป็นเพียงการช่วยให้คนมีชีวิตอยู่ เพื่อมัวเมาหรือทนทุกข์ทรมานในวัฏฏสงสารไปตามเดิมและเท่าเดิม ฉะนั้น การสร้างโรงพยาบาลจึงเป็นเพียงกุศลชนิดหนึ่ง แต่หาใช่เป็นเรื่องสูงไม่ และจะไม่เป็นบุญกุศลชั้นสูงสุด เว้นไว้แต่จะมีการทำคนป่วยไข้ให้มีความเห็นถูกต้องในทางธรรมะ รวมอยู่ด้วยเท่านั้น.

การสร้างโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยก็ทำนองเดียวกัน เป็นการกุศลจริง แต่ไม่สูง และยังจะกลายเป็นผลร้ายแก่

สังคม ถ้านักเรียนมีแต่ความรู้ทางโลก ๆ ล้นเหลือ เหนือความมีศีลธรรม ไม่ใช้ความรู้ไปในทางที่ถูก เพราะคุมจิตใจตัวเองไม่อยู่ โลกที่มีแต่คนหนุ่มสาวที่แสนจะฉลาดปราชญ์เปรื่อง แต่ใช้ความรู้ผิดทาง หลงไปตามกิเลสของตนนั้นจะเป็นโลกที่ป่าเถื่อนไปอีกแบบหนึ่ง ร้ายยิ่งไปกว่าโลกของคนที่ไม่รู้หนังสือ แต่มีความสงบ ความฉลาดนั้นเหมือนอาวุธมีคม ย่อมเป็นอันตรายอย่างยิ่ง ถ้ายื่นให้แก่ "คนป่าเถื่อน" ชนิดใหม่ที่ว่านี้ การมอบความรู้ให้เขาอย่างล้นเหลือเหนือความรู้สึกผิดชอบชั่วดี โดยไม่พอเหมาะไปกับความสูงทางใจนั้น จะทำให้โลกนี้กลายเป็นนรกชนิดหนึ่งโดยไม่ต้องสงสัย โรงเรียนและมหาวิทยาลัยทั้งหลายในโลกก็ยังแก้ปัญหาอันนี้ไม่ตกอยู่ทั่ว ๆ ไป ทั้งนับวันนับจะยิ่งขึ้น ผลที่เห็นอยู่ก็คือ คนกำลังฉลาดในการหาประโยชน์ใส่ตนอย่างเดียว เห็นแก่ตัวจัดยิ่งขึ้นกว่าสมัยที่คนไม่รู้หนังสือไปเสียอีก เกิดความเดือดร้อนที่ลึกซึ้งซับซ้อนยิ่งขึ้น ฉะนั้น การศึกษาชนิดที่โลกเรากำลังให้กันอยู่ในบัดนี้ จึงยังไม่ใช่การศึกษาที่ถูกต้องแท้จริง และจะว่าเป็นการกุศลที่ดีจริงก็ยังยืนยันไม่ได้เลย แล้วจะถือ

ว่าเป็นกุศลที่สูงสุดไปได้อย่างไร เพราะมันอาจทำให้เด็กหนุ่ม ๆ สาว ๆ ของเรา กลายเป็นปีศาจที่มีรูปร่างท่าทางงดงามชดช้อยชนิดใดชนิดหนึ่งเท่านั้น ถ้าดูผิว ๆ แล้วก็เห็นแพรวพราว แต่ในใจอาจไม่สูง ไม่งาม หรือไม่มีความเป็นมนุษย์แม้แต่กะผีกเดียว ถึงการศึกษาสมัยนี้จะทำให้อยู่ดีกินดีทางวัตถุ แต่ก็ทำให้จิตใจต่ำเหลือประมาณการที่ถือว่า เมื่อกายสูงแล้ว ใจก็จะสูงตามขึ้นเองนั้น คือหลักของวัตถุนิยมอย่างแรงกล้า ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจผิดแห่งยุคปัจจุบันอันนำไปสู่สงคราม หรือยังผลให้เกิดลัทธิการเมือง ชนิดนิยมซ้ายจัด ขวาจัดขึ้นในโลก ลัทธิเหล่านั้น ได้ถือหลักนี้เป็นอุดมคติกันอย่างรุนแรง ฉะนั้นการศึกษาทุกชนิด ที่นำมนุษย์ไปสู่ลัทธิวัตถุนิยมอันแรงกล้า ย่อมหาใช่การศึกษาที่สามารถทำคนให้เป็น "มนุษย์" หรือเป็นอิสระจากกิเลสได้ไม่ และเมื่อกล่าวตามหลักพุทธศาสนาแล้ว ก็ไม่ถือว่าเป็นการศึกษาเลย เว้นไว้แต่จะมีการอบรมนักศึกษาเหล่านั้น ให้มีความเข้าใจที่ถูกต้องในทางธรรมะรวมอยู่ด้วยเท่านั้น.

การสร้างโบสถ์วิหารวัดวาอารามและเจดีย์ ก็อย่างเดียวกัน ยังหาอาจจัดว่าเป็นการกุศลอันสูงสุดไม่ มิใช่ว่าประกวดประชันกัน สร้างโบสถ์ วิหารการเปรียญให้เต็มบ้านเต็มเมืองแล้ว จะทำให้คนทั้งหลายเข้าถึงอริยสัจหรือก็เปล่า โบสถ์วิหารในสมัยนี้กำลังเป็นเพียงศิลปวัตถุ และเป็นที่ประกอบพิธีกรรมตามจารีตประเพณีเท่านั้น หาได้เป็นที่สำหรับทำให้คน เกิดความเห็นแจ่มแจ้งในสัจธรรม สมตามความมุ่งหมายของพระพุทธเจ้าไม่ โบสถ์ที่ลงทุนสร้างกันตั้งล้านบาทหรือเกินกว่านั้น ก็ยังไม่เคยทำให้ใครละจากมิจฉาทิฏฐิ (ความเห็นผิด) มาตั้งตนอยู่ในสัมมาทิฏฐิ (ความเห็นถูก) เลยกลายเป็นสิ่งที่มีไว้ดูเล่นกันสวย ๆ งาม ๆ พระพุทธเจ้าท่านสั่งสอนคนตามพื้นดิน ตามป่าไม้ โดยไม่เคยเกี่ยวข้องกับโบสถ์ วิหาร หรือศาลาการเปรียญเหล่านี้ พระสาวกในสมัยต่อมาก็ยังไม่เคยเกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านี้ และท่านก็สามารถประกอบกิจพระศาสนาทุกชนิดและสามารถ กลับหัวใจคน จากดำเป็นขาว ได้อย่าง มากมายนับไม่ถ้วน แต่ในสมัยที่แผ่นดินรกรุกรังไปด้วยสถาปัตยกรรมและศิลปวัตถุประเภทนี้ เรากลับไม่ได้รับผลในทาง

จิตใจสมกับทุนรอนที่เราได้ลงไป อย่าหวังถึงธรรมะในชั้นปรมัตถ์ปรัชญาที่ลึกซึ้งเลย แม้แต่เพียงศีลธรรมชั้นต้น ๆ ก็ปรากฏว่าตกต่ำเสื่อมทรามลงไปมาก ทั้งที่เราก็มีโบสถ์สวย ๆ ทวีจำนวนยิ่งขึ้นทุกที คนแก่ขนาดต้องถือไม้เท้าหรือต้องมีคนคอยระวังข้างเมื่อไปไหนมาไหน ก็ไม่ค่อยปรากฏตัวตามโบสถ์วิหาร แต่กลับหาดูได้ง่ายตามบ่อนตีไก่ชนโค สนามแข่งม้ายิ่งกว่า ความงามและความมากมายของโบสถ์วิหาร กลับทำให้ผลผิดไปจากสิ่งที่เคยได้ในสมัยที่พระอรหันต์แห่งยุคพุทธกาลท่านใช้พื้นดินหรือป่าไม้เป็นที่กลับใจคน ทั้งนี้ก็เพราะว่าตัวโบสถ์หรือวิหารที่สวยๆ หาสามารถทำให้คนเข้าถึงเหตุผลได้ไม่ มีแต่จะทำคนให้หนักไปในทางยึดถือความศักดิ์สิทธิ์ติดอยู่ในวัตถุ พุ้งเพ้อในทางประกวดประขัน จนกระทั่งสมภารเจ้าวัดและชาวพุทธ พากันหมดเวลาในการเข้าถึงธรรมะที่แท้ไป เพราะเหตุนั้น ในสมัยนี้ การท่องเที่ยวไปเพื่อสั่งสอนอย่างสมัยพุทธกาลก็มีไม่ได้ เพราะภิกษุของเราติดวัด หรือติดธุระอันเกี่ยวกับตัววัดนั้นเอง ผลจึงเปลี่ยนแปลงไปจากสมัยที่

ไม่มีวัดจะติดอย่างสิ้นเชิง ด้วยเหตุนี้แหละ สถาปัตยกรรม หรือศิลปวัตถุเหล่านี้ จึงกลายเป็นของเหลือเฟือ และไม่กระทำคนให้เข้าถึงอริยสัจหรือนิพพาน อย่างมากก็เป็นเพียงเครื่องช่วยให้คนติดวัดเท่านั้น จึงไม่จัดว่าเป็นกุศลชั้นสูงสุด การให้ธรรมะเป็นทานซึ่งพระองค์ตรัสว่า ชนะการให้ทั้งปวงนั้น ไม่จำเป็นจะต้องอาศัยการมีโบสถ์ หรือมีวิหาร ฉะนั้น การสร้างวัดวาอารามโบสถ์วิหารการเปรียญพระเจดีย์ ฯลฯ จึงไม่ใช่การกุศลชั้นสูงสุด ฉะนั้น เราจะสร้างหัวใจมนุษย์ด้วยธรรมะ หรือจะสร้างวัตถุด้วยอิฐปูนกันดี? วัตถุมีรกหนาขึ้นมากเพียงใด ก็ย่อมบังพระ-พุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ที่เป็นองค์จริงของพุทธศาสนาให้หายลับไปมากขึ้นเพียงนั้น

การกุศลที่แท้จริงและสูงสุดนั้น คือการทำให้มนุษย์ได้รู้ถึงสิ่งที่มนุษย์ควรรู้หรือจำเป็นต้องรู้ และให้ได้ถึงสิ่งที่ควรเข้าถึงหรือจำเป็นจะต้องเข้าถึง กล่าวคือธรรมะที่ทำให้จิตใจสูง ได้แก่การที่ใจมีความสะอาดปราศจากกิเลส ใจสว่างปราศจากความเห็นผิด และใจสงบจากความทุกข์ร้อนภายในทุกประการ จะรู้หนังสือหรือไม่รู้หนังสือก็ตาม จะมีชีวิตสั้นหรือยาวก็ตาม จะมีโบสถ์สำหรับสวดมนต์ทำพิธี

หรือไม่ก็ตาม ก็ไม่สำคัญเท่าความสะอาด สว่าง สงบของจิตใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นด่วนหรือต้องการก่อนสิ่งอื่นใดทั้งหมดทั้งสิ้น

เราควรเปิดองค์การเผยแพร่ คำสั่งสอนที่แท้จริงของพระพุทธเจ้า หรือแม้บริการการกุศล ชนิดที่ทำให้คนมีความเห็นที่ถูกต้อง เป็นสัมมาทิฏฐิบุคคล ตามหลักแห่งพระพุทธศาสนา หรือตามหลักความจริงสากลของธรรมชาติทางฝ่ายจิตให้มากที่สุด ไม่ใช่เพียงสนใจแต่ทำคนให้รู้หนังสือหรือรอดตาย หรือมีโบสถ์วิหารสวยๆ เอาไว้สำหรับสวดมนต์และโอ้อวดกัน

ด้วยเหตุนี้แหละ เราจะต้องรีบจัดตั้งองค์การที่จะช่วยทำคนให้เป็นมนุษย์อย่างถูกต้อง อันจะเป็นเหตุทำให้โลกนี้มีสันติสุขอย่างแท้จริงได้ นี่แหละเป็นบุญเป็นกุศลชั้นสูงสุดจริงๆ ซึ่งวิญญาณทุกวิญญาณกำลังต้องการ เพราะกำลังเร่าร้อนกันอยู่ทั่วทุกหัวระแหง โดยเหตุที่ขาดแคลนสถาบันที่มีอุดมคติชนิดที่กล่าวนี้นั่นเอง

เหตุที่ประเทศไทยเรา ยังด้อยในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา หรือคนยังไม่มีศีลธรรมและความสงบสุขตามแบบแห่งชาวพุทธให้สมชื่อ ก็เป็นเพราะไม่นิยมต่อ

การกุศลที่แท้จริงและสูงสุด หรือไม่กระทำกันให้เป็นล่ำเป็นสันเหมือนการกุศลที่ไม่แท้และไม่สูงสุด (แต่กลับไปเข้าใจกันว่าแท้จริงและสูงสุด เลยทำกันเสียอย่างฟุ่มเฟือยเหลือเฟือ) นั่นเอง ฉะนั้น เรื่องการกุศลที่แท้จริงและสูงสุด จึงเป็นสิ่งที่ควรหยิบยกขึ้นมาพิจารณาดูกันเสียใหม่ด้วยความละเอียดถี่ถ้วน ให้ถูกหลักวิชาและอย่าประกอบด้วยความงมงาย ในขณะนี้เรามัวสาละวนอยู่กับการกุศลชั้นธรรมดากันเท่านั้น ฉะนั้น ขอให้พวกเราชาวพุทธหันมาสนใจในการทำบุญทำกุศลประเภทที่ถูกต้อง และจะได้ประโยชน์อย่างสูงสุดกันสักพักหนึ่งเถิด

ทั้งหมดนี้ หาได้มีเจตนาจะขัดขวางคัดค้านการสร้างโรงพยาบาล โรงเรียน และวัดวาอารามไม่ แต่เป็นการกล่าวยืนยันว่าสิ่งเหล่านี้ยังมิใช่เป็นการกุศลชั้นสูง เพราะมันมิใช่การกุศลชั้นสูงสุดจริง ๆ จึงกล้ายืนยันและขอวิงวอนให้พวกเราทั้งหลายได้ช่วยกันขมักเขม่น ในการกระทำคนให้ มีความเห็นอันถูกต้อง และให้มีความรู้ในหลักพระพุทธศาสนาที่แท้จริง ขอให้ชาวพุทธเขยิบเลื่อนชั้นกันอีกทีเถิด เขยิบจากการสร้าง โรงเรียน โรงพยาบาล สร้างวัดวาอารามมาเป็นการสร้างหัวใจคน ให้เต็มไปด้วยมนุษย์ธรรม อันเป็นการทำ

บุญ ทำกุศลอันสูงสุด ขอพวกเราจงรีบทำกันเสียโดยเร็ว และทำให้เป็นล่ำเป็นสันกันจริง ๆ เถิด

พุทธทาสภิกขุ

สวนโมกขพลาราม ไชยา

(องค์การฟื้นฟูพระพุทธศาสนาฯ ขอวิงวอนให้ท่านผู้ใจบุญที่ชอบสร้างวัดโบสถ์วิหารกุฏิสงฆ์แม้แต่พระพุทธรูป

□ ได้โปรดพิจารณาคำเตือนของท่านพุทธทาส และหันมาทำบุญที่ถือได้ว่าสูงสุดนี้กันเสียบ้าง

□ ท่านและคนอื่น ๆ จะได้ผลบุญยิ่งกว่าสวรรค์วิมาน ดังที่ศาสนาอื่น ๆ ชอบเอามาเป็นเครื่องล่อให้คนทำดี

□ คำสั่งสอนที่แท้จริงของพระพุทธเจ้า ไม่เผยแพร่ไปถึงประชาชนก็เพราะผู้สอนผู้เทศน์ส่วนมาก ยังไม่รู้จักพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง ฉะนั้น ขอให้ช่วยกันทำให้ท่านเหล่านั้นเป็นสัมมาทิฏฐิเสียโดยเร็ว มิฉะนั้น สัจธรรมจะหมดไปจากประเทศไทย ดังที่ประเทศอินเดียเคยสูญสิ้นพุทธศาสนามาแล้ว)

หนังสือขนาดย่อม ที่พิมพ์จำหน่าย ราคาเล่มละ ๒ บาท อย่างเล่มนี้ มีอยู่ด้วยกันหลายเล่ม คือ:—

๑. **ชาวพุทธควรจะเชื่ออย่างไร** (โดยปัญญานันทภิกขุ)

๒. **พระพุทธศาสนาที่แท้** (โดยปัญญานันทภิกขุ)

๓. **ศึกษาพุทธธรรม** (โดยปัญญานันทภิกขุ)

ส่วนหนังสือ "**ใครเห็นผิด**" ก็คือเล่มที่รวม ๓ เรื่องนี้เป็นเล่มเดียวกัน ราคาจำหน่ายปลีกเล่มละ ๕ บาท

× △ ×

ท่านผู้ใดต้องการประกอบการบุญการกุศลที่สูงสุด คือถวายธรรมทานแก่ภิกษุสามเณรที่อาพาธ ตามโรงพยาบาลต่าง ๆ เช่นที่โรงพยาบาลสงฆ์ จ.ว.พระนคร อันเป็นที่รวมของภิกษุสามเณรอาพาธทั่วราชอาณาจักร์ องค์การฟื้นฟูพุทธศาสนา ฯ ยินดีลดราคาหนังสือขององค์การ ฯ ทุกเล่มให้ ๕๐% คือ ครึ่งหนึ่งของราคาที่ปรากฏอยู่บนปกหลัง ของหนังสือนั้นๆ เพื่อไม่เอากำไรเลย และสนับสนุนให้ท่านได้มีโอกาสทำบุญอันสูงสุด แล้วให้ประโยชน์แก่ประเทศชาติศาสนาอันเป็นส่วนรวมมากที่สุด

คำเชิญชวน

โดยที่ประเทศไทย มีภิกษุสงฆ์สามเณรไม่น้อยกว่าสามแสนรูป มีวัดไม่น้อยกว่าสองหมื่นวัด คนทั่วไปจึงเข้าใจว่าพระพุทธศาสนาในประเทศไทยรุ่งเรืองมาก แต่ข้อนี้ยังไม่เป็นความจริงเลย เพราะความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา มิได้วัดกันด้วยจำนวนของภิกษุสามเณรหรือจำนวนของวัดวาอาราม และจำนวนของศาสนิกชนที่ถูกนั้น จะต้องเอาจำนวนของผู้ที่รู้จักพระพุทธศาสนาที่แท้ และผู้ประพฤติตนตรงตามคำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นเครื่องวัด

แต่เท่าที่ปรากฏอยู่ทุกวันนี้ ภิกษุและคนไทยส่วนมากนำเอาลัทธิศาสนาพราหมณ์หรือที่เรียกว่าไสยศาสตร์ และเรื่องของอำนาจสะกดจิตมาเผยแพร่ปฏิบัติกันอยู่ แล้วอ้างว่าเป็นพระพุทธศาสนา ไม่ทำตามคำสั่งที่พระพุทธเจ้าทรงกำชับไว้ ละเมิดวินัยและมหาศีลกันทั่วประเทศไทย ความมุ่งหมายที่แท้ของพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับเรื่องการให้ทาน การถือศีล การวิปัสสนา ฯลฯ ก็ถูกบิดผันเปลี่ยนแปลงไปอย่างหน้ามือเป็นหลังมือ จนคนสมัยนี้กระทำกันเพียงเพื่อเอาสวรรค์เอาบุญ และนักวิปัสสนาก็สึกออกมามีลูกมีเมียกัน อยู่เสมอ

พระองค์สอนให้คนทำทานก็เพื่อทำลายความตระหนี่ ทำลายความเห็นแก่ตัวจัด ต่อไปจะได้เข้าใจหลักของอนัตตา ความไม่เป็นแก่นสารของร่างกายและชีวิตจิตใจ ความไม่มีตัวตนที่แท้จริง เป็นเพียงแต่สิ่งต่าง ๆ มาปรุงแต่งกัน และประกอบกันเป็นร่างกาย เป็นจิตใจเท่านั้น เกิดขึ้นมาแล้วก็มีแต่สลายไป เปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติ เหมือนต้นไม้ต้นหญ้าและสิ่งทั้งหลายในโลก แต่เป็นกลไกที่ประณีตสลับซับซ้อน จนคนและสัตว์เข้าใจว่าเป็นตัวของตนเอง กระทำความชั่วต่าง ๆ เพื่อตัวตนจนเกิดความทุกข์และความเดือดร้อนต่าง ๆ นา ๆ แก่ตนแล้วเลยถึงคนอื่น ๆ ด้วย

พระพุทธเจ้าสอนให้คนถือศีลก็เพื่อตนเองและคนอื่นจะไม่ได้เดือดร้อนเพราะการกระทำของตน เมื่อตัวเองไม่มีความเดือดเนื้อร้อนใจ ความเป็นอยู่ก็จะสงบเป็นสุขสบายและเป็นที่ยกย่องนับถือของคนทั่วไป มีโอกาสที่จะวิปัสสนาใช้ความคิดพิจารณาเรื่องราวต่าง ๆ ของชีวิต มีความว่างใจไม่ว้าวุ่น

วิปัสสนาก็คือการเพ่งพิจารณาให้เห็นความจริงว่าสิ่งทั้งหลายทั้งในโลกนี้และโลกอื่น ไม่มีอะไรคงทนอยู่ได้ตลอดไป มีแต่การเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติของมัน ความเปลี่ยนแปลงแต่ละครั้งก็มักจะนำความทุกข์กายทุกข์ใจมาให้เรา กล่าวตามความจริงแล้ว

ชีวิตคนและสัตว์เต็มไปด้วยความทุกข์นานาประการ รู้สึกบ้างไม่รู้สึกบ้าง ที่เราเรียกว่าความสุขก็คือระยะที่ความทุกข์สงบไปชั่วครู่เท่านั้น สงบไปเพราะเราเอาของที่เพลิดเพลินใจมาปกปิดมันเสียเป็นครั้งเป็นคราว แต่ความทุกข์ก็จะปรากฏตัวขึ้นมาอีก เมื่อสิ่งที่ปกปิดนั้นหมดไป การถือว่าร่างกายเป็นของตนนี่แหละ นำทุกข์โทษภัยมาสู่ตนเองมากที่สุด หลงบำรุงบำเรอตนด้วยทางที่ถูกและทางผิด ในที่สุดร่างกายก็แตกสลายไป ไม่มีอะไรเป็นของตน นอกจากความดีและความชั่วที่ตนประกอบไว้ ทรัพย์สมบัติหรือเกียรติยศชื่อเสียงหาเป็นสาระแก่ตน จริง ๆ ไม่ แต่คนส่วนมากก็ไปหลงใหลในสิ่งเหล่านี้ว่าเป็นแก่นสาร ตัณหาอุปาทานจึงทำให้คนติดวัฏฏสงสาร ความโลภ ความอยาก ความยึดมั่นในสิ่งต่าง ๆ ทั้งโลกนี้และโลกหน้าจึงนำมาซึ่งความทุกข์ทั้งนั้น ไม่มากก็น้อย ไม่มาในรูปนี้ก็มาในรูปนั้น

แม้เรื่องสวรรค์ พระพุทธเจ้าก็มิได้ปรารถนาจะให้คนไป พระองค์จึงแสดงโทษของสวรรค์เอาไว้มากถึงขนาดที่ยืนยันว่า " ภิกษุทั้งหลาย ! คนที่ตายจากมนุษย์แล้วกลับมาเกิดเป็นมนุษย์ได้อีกนั้น มีเป็นส่วนน้อย คนที่ตายจากมนุษย์แล้ว ไปเกิดในนรก ไปเกิดเป็นเปรต

เป็นสัตว์เดรัจฉานนั้นมีมากต่อมากโดยแท้ ภิกษุทั้งหลาย! เทวดาที่ตายจากความเป็นเทวดา กลับมาได้ความเป็นมนุษย์นั้นมีเป็นส่วนน้อย เทวดาที่ตายจากความเป็นเทวดา ไปเกิดในนรก ไปเกิดเป็นสัตว์ดิรัจฉาน ไปเกิดเป็นเปรตนั้นมีมากกว่ามากนั้น" นี่แหละแสดงให้เห็นว่า ความหลงผิดติดตัณหาและกามารมณ์อันดีเลิศอันเป็นทิพย์ แบบของเทวดานั้น ทำคนให้มัวเมาจนไม่ลืมตามองเห็นสัจธรรมหรือความจริงของธรรมชาติทั้งหลาย ผู้ที่อยู่ดีกินดีมีอำนาจวาสนาเหมือนพวกเทวดาจึงเต็มไปด้วยกิเลสนานาประการ มีอุปาทานยึดมั่นในบุญอำนาจวาสนา เกียรติยศชื่อเสียงทรัพย์สมบัติของตน ยิ่งมีมากก็ยิ่งเมามาก เกิดความอยากมาก แล้วก็ก่อกรรมทำเข็ญนำทุกข์โทษภัยมาสู่ตัวเองและคนอื่น นรกและสัตว์เดรัจฉานจึงต้องเป็นภาวะความเป็นอยู่ของเขาต่อไปในอนาคต ที่เห็นกันได้โดยง่ายก็คือการถูกยึดทรัพย์ล้มละลาย ถูกถอด ถูกสึก ถูกลงโทษติดคุกติดตราง ถูกเนรเทศ ถูกยิงเป้า และถูกประวัติศาสตร์จารึกความชั่วของตัว ไปจนกัลปาวสานต์

ในเรื่องลักษณะของสวรรค์นั้น พระพุทธเจ้ากล่าวว่า "ภิกษุทั้งหลาย! อันว่าสวรรค์นั้น เราได้พบเห็นมาแล้ว สวรรค์อยู่ที่ไหน สวรรค์อยู่ที่เมื่อตาหูจมูกลิ้นกายและใจได้สัมผัสสิ่งที่ดีที่งาม นั่นแหละเรียกว่าสวรรค์" แต่แล้วก็ไม่มีผู้ใดสอนตามนี้ กลับสอนให้เมาสวรรค์เมาบุญ ทำบุญทำทานแล้วจะได้สวรรค์วิมาน จะได้นางฟ้าจะได้เทพบุตรสุดสวย ซึ่งเป็นการสอนให้เกิดตัณหาอุปทานเกิดทั้งความอยากและความยึด ไม่ยอมปล่อยวางสิ่งใดๆ ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า เมื่อเกิดความทุกข์เพราะความอยากความยึดขึ้นมา เขาก็สอนคนให้แก้ทุกข์ด้วยการเสียเงินประกอบพิธีรีตอง ตามแบบของไสยศาสตร์ศาสนาพราหมณ์ เช่นการสะเดาะเคราะห์ รดน้ำมนต์ บนบานศาลกล่าวเพื่อล้างทุกข์นั้นๆ หาได้สอนให้รู้ว่าทุกข์มาจากความโลภ ความโกรธ ความหลงผิดของตน มาจากการกระทำผิดของตน คนไทยเกือบทั้งประเทศจึงไม่รู้จักพระพุทธศาสนา ไม่รู้ว่าพระพุทธเจ้าท่านสอนเอาไว้อย่างไร รู้แต่พิธีรีตองที่พระพุทธเจ้าเรียกว่าเดรัจฉานวิชา รู้กันแต่ว่าถวายข้าวของแก่ภิกษุแล้วจะได้สวรรค์วิมาน รู้กันแต่

เปลือก ๆ ของพระพุทธศาสนา ส่วนเรื่องว่าอะไรเป็นทุกข์ เหตุอะไรทำให้เกิดทุกข์ ความหมดทุกข์ และวิธีปฏิบัติให้หมดทุกข์ ไม่ค่อยมีสอนกัน คำสอนทั่วไปจึงทำให้หลงงมงายไร้เหตุผล ไม่มีโอกาสเข้าใจสัจธรรม แม้จะได้รับพระพุทธศาสนา มาจากอินเดียเกินกว่าพันปีแล้วก็ตาม ดูแล้วเป็นที่น่าอนาถใจยิ่งนัก หลงทรงเจ้าเข้าผี บวงสรวงเทวดา ไหว้พระภูมิเจ้าที่หนักยิ่งขึ้นทุกที ๆ ซึ่งไม่มีประเทศใดเขาทำกัน

ฉะนั้น องค์การฟื้นฟูพระศาสนาฯ จึงได้เริ่มเผยแพร่คำสอนที่แท้จริงของพระพุทธเจ้า ด้วยหนังสือ "คู่มือมนุษย์" "ความงมงาย" "ตำราดูพระภิกษุ" "วิธีระงับดับทุกข์" "ใครเห็นผิด" และ "เรียนลัดพุทธศาสนา"

แต่ปรากฏว่า หนังสือพิมพ์สารเสรีและหนังสือพิมพ์บางกอกไทม์ ได้ลงพิมพ์บทความในช่องของบรรณาธิการกล่าวหาว่าหนงสือ "ความงมงาย" เป็นหนังสือที่ทำลายพระพุทธศาสนา ย่ำยีพระภิกษุสงฆ์ และเหยียบหยามคนไทยทั้งประเทศ เขาต้องการให้ทางราชการริบหนังสือและสั่งงดพิมพ์เผยแพร่หนังสือ "ความงมงาย" และลงโทษ

ผู้สอนสัจธรรมของพระพุทธเจ้าที่แท้จริงหลายท่านด้วยกัน เช่นท่านพุทธทาสภิกขุ ท่านปัญญานันทภิกขุ ฯ ล ฯ เขาอาจประสงค์จะมิให้ใครได้อ่าน ได้รู้ ได้เห็นคำสอนที่ถูกต้องของพระพุทธเจ้า เพื่อนโยบายอันลึกลับอย่างใดของเขาก็เป็นได้ ความปรารถนาที่จะเห็นพระพุทธศาสนาถูกทำลาย พระภิกษุสงฆ์ถูกย่ำยี และคนไทยถูกเหยียบหยามอาจเป็นวัตถุประสงค์ของเขาเองก็เป็นได้ อย่างไรก็ดี ฝ่ายธรรมะย่อมชนะฝ่ายอธรรม หนังสือ "ความงมงาย" ยังคงเผยแพร่ต่อไปทั่วประเทศไทย มีผู้อ่านแล้วเปลี่ยนความเห็นผิดเดิม ๆ ของตน กลับมาสู่แนวทางของพระพุทธศาสนาที่แท้มากขึ้น มีผู้แสดงความขอบคุณและชื่นชมในคุณค่าของหนังสือเล่มนี้กันมาก และเพื่อยืนยันเผยแพร่สัจธรรมนี้อีก ข้าพเจ้าจึงได้ขอร้องพระปัญญานันทมุนี (ปัญญานันทภิกขุ) ให้ช่วยแสดงปาถกฐาเรื่อง "ชาวพุทธควรเชื่ออย่างไร" ที่โรงพยาบาลสงฆ์ ในจังหวัดพระนคร ดังที่ปรากฏเป็นเรื่องที่ ๑ อยู่ในหนังสือ "ใครเห็นผิด" ซึ่งเป็นเล่มรวมเรื่อง "ชาวพุทธควรจะเชื่ออย่างไร" "พระพุทธศาสนาที่แท้" และ "ศึกษาพุทธธรรม"

องค์การฟื้นฟูพระพุทธศาสนาฯ หวังว่าชาวพุทธทั้งหลายที่เข้าใจหลักพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว ย่อมชื่นชมยินดีที่เห็นท่านปัญญานันทะกล้าสอนอย่างตรงไปตรงมา มิได้หวังประโยชน์ส่วนตัวแต่อย่างใด เป็นการเสียสละทุกอย่างเพื่อก่อกู้พระพุทธศาสนาที่กำลังถูกพวกมิจฉาทิฏฐิบิดบังผันแปรไป อันจะนำมหาภัยทั้งจากภายในและภายนอกประเทศให้เข้ามาทำลายพระพุทธศาสนา ย่ำยีบีฑาสึกพระภิกษุสงฆ์ และเย้ยหยัน เหยียดหยาม คนไทยทั้งประเทศ ว่าถือศาสนาที่ล่อลวง ถือศาสนาเป็นยาเสพติด เป็นคำสอนที่โง่เขลาไม่ประกอบด้วยเหตุผล ไม่เข้าหลักวิทยาศาสตร์ เป็นศาสนาที่ทำให้คนหลงงมงายไร้คุณค่าที่แท้จริง ส่วนท่านที่ยังไม่รู้จักพระพุทธศาสนาที่แท้ก็จะได้รู้ และกลายเป็นผู้มีสัมมาทิฏฐิ อันเป็นของสำคัญมากสำหรับความเป็นชาวพุทธ ดังที่พระพุทธองค์เคยตรัสไว้ว่า "ภิกษุทั้งหลาย! ตถาคตมองไม่เห็นสิ่งใดแม้เพียงสิ่งเดียว ที่จะทำให้เกิดทุกข์โทษภัยมากมายเหมือนกับความเป็นผู้มีมิจฉาทิฏฐิอันนี้เลย ภิกษุทั้งหลาย! บรรดาสิ่งที่เรียกกันว่าโทษ โทษทั้งหลายแล้ว มิจฉาทิฏฐินี้เป็นโทษอย่างยิ่ง."

แต่ประเทศไทยมีภิกษุที่สั่งสอนเผยแพร่ พุทธศาสนาที่แท้จริงอยู่ไม่กี่องค์ ย่อมไม่พอเพียงสำหรับประชาชนพลเมือง ๒๕ คน ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะภิกษุส่วนมากยังไม่รู้จักพุทธศาสนาของตน หรือรู้แล้วแต่ไม่ต้องการเผยแพร่ เพราะเข้าใจว่าไม่เกิดลาภผลทำให้ตนร่ำรวยทันใจ บ้างก็เห็นไปว่าคนไทยยังไม่มีสติปัญญาที่จะเข้าใจหลักของพระพุทธศาสนาที่แท้ จึงเอาเรื่องเพียงผิวเผินหรือเอาเรื่องนอกพุทธศาสนาเข้ามาสั่งสอน ให้ปฏิบัติกันอยู่ในหมู่ชาวเรา ศาสนาพุทธหมดไปจากประเทศอินเดีย ก็ด้วยวิธีการอย่างนี้เหมือนกัน หากปล่อยให้เหตุการณ์เป็นไปอย่างนี้เรื่อย ๆ ไปแล้ว คำสอนของศาสนาพุทธก็จะหมดไป เหลือแต่ซากวัดวาอารามอันเป็นประโยชน์ในทางโบราณวัตถุเท่านั้น เป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่งของผู้ปรารถนาดีต่อพุทธศาสนา

องค์การฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศอินเดีย ถึงแม้จะมีโครงการที่จะนำศาสนาพุทธกลับคืนไปสู่ชาวอินเดียอีกครั้งหนึ่งก็ตาม แต่เห็นว่าภัยที่เกิดภายในประเทศของเรากำลังมีอยู่ และยิ่งจะมากขึ้นทุก ๆ วัน สังเกตได้จาการที่ประชาชนชาวพุทธยังไหว้ภูตผีปีศาจ ในนามของเทวดาบ้าง เจ้าพ่อเจ้าแม่บ้าง พระภูมิเจ้าที่เจ้าทางบ้าง มีการบนบาลศาลกล่าว ทรงเจ้าเข้าผีถามโชคชะตา ร้าย

ต่าง ๆ มิได้ถือคำสอนของพระพุทธเจ้าเลย ซึ่งทั้งนี้มิได้เป็นความผิดของประชาชน แต่เป็นความผิดของผู้สั่งสอนที่เอาพระพุทธศาสนาบังหน้าหาประโยชน์เข้าตัว กระทำกันอย่างไม่ละอาย เป็นไปอย่างเดียวกันเกือบทั้งประเทศ แล้วไม่มีใครกล้าพูดความจริงหรือกล้าแก้ไข ปล่อยให้เหตุการณ์เป็นไปอย่างน่าเสียดายที่สุด

ฉะนั้น องค์การฟื้นฟูพระพุทธศาสนา จึงรวบรวมคำสอนคำบรรยายของพระภิกษุที่แท้ออกพิมพ์เผยแพร่ จำหน่ายด้วยราคาถูกหรือแจกจ่ายแก่ผู้ไม่มีเงินจะซื้อ เพื่อเห็นแก่พระพุทธศาสนาและประชาชนชาวพุทธทั่วไปที่ใคร่จะทราบความจริง แต่เขาไม่มีโอกาสจะฟังคำสอนของท่านเหล่านั้นด้วยตนเอง หากท่านผู้ใดมีน้ำใจที่จะร่วมการกุศลเช่นนี้ ก็ขอได้แนะนำให้มิตรสหายของท่านได้อ่านหนังสือเล่มนี้ ด้วยการให้ยืมบ้าง ซื้อแจกเป็นธรรมทานในงานการกุศลต่างๆบ้าง ทั้งนี้เพราะการให้ธรรมะเป็นทาน ย่อมเป็นกุศลผลบุญอันสูงสุด แม้ท่านผู้ใดจะเอาหนังสือเล่มนี้ไปพิมพ์แจกเป็นธรรมทาน ข้าพเจ้าก็ไม่สงวนลิขสิทธิ์ แต่ขอได้แจ้งให้ข้าพเจ้าทราบเพื่อสถิติเท่านั้น หากว่าท่านผู้ใดเห็นว่าการสั่งพิมพ์ครั้งละ ๑๐๐—๕๐๐ เล่มจะต้องเสียค่าพิมพ์แพงและเสียเวลาคอย หรือยุ่งยากต่อการตรวจปรู๊ฟเรียงพิมพ์แล้ว โปรดพิจารณาราคาที่องค์การฟื้นฟูพระ-

พุทธศาสนาฯ จะจัดการให้ คือ ๑๐๐ เล่ม ต่อ ๑๕๐ บาท ๑,๐๐๐ เล่ม ต่อ ๑,๐๐๐ บาท ถ้าจะมีการเพิ่มคำนำอย่างหนึ่งอย่างใดในการอุทิศด้วยแล้ว ก็จะจัดการให้โดยคิดราคาเท่าที่พิมพ์เพิ่มเติม งานจะเสร็จภายในเวลาไม่เกิน ๗ วัน

สำหรับท่านที่ไม่สะดวกในการไปพบข้าพเจ้า ก็สั่งซื้อหรือสั่งพิมพ์ได้โดยทางจดหมายลงทะเบียน และโปรดส่งธนาณัติเงินมัดจำครึ่งราคาของหนังสือที่สั่งพิมพ์ สั่งจ่ายในนามของข้าพเจ้า ที่ ป.ณ. พระโขนง พระนคร

นายบุ่น จงประเสริฐ
๑๗๖ สันติคาม (ซอยแยก ๑)
ถนนสุขุมวิท ตำบลสำโรงเหนือ
อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ